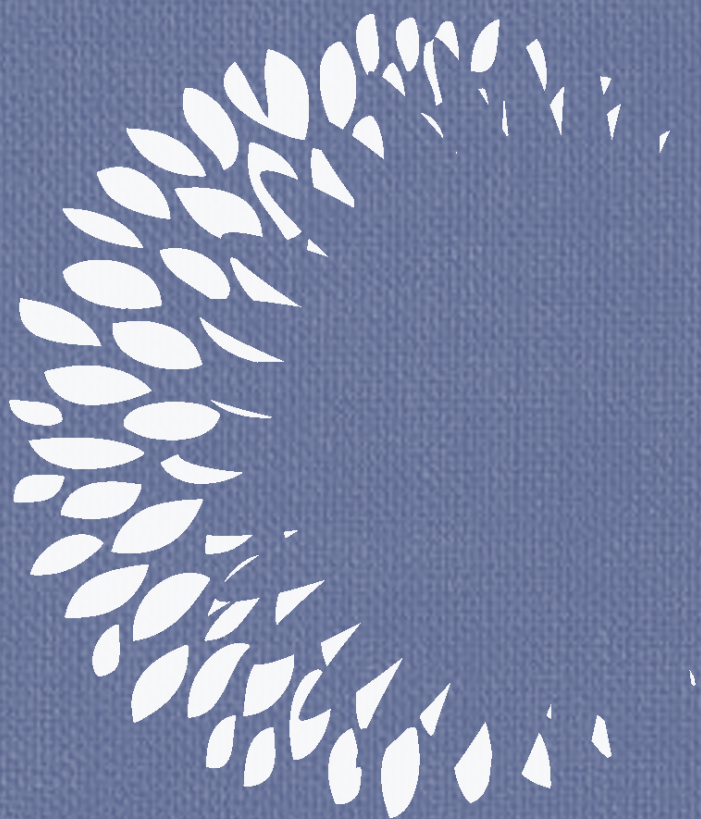

CANKARJEVO
1918 LETO 2018

VRHNIŠKI RAZGLEDI 20

VRHNIŠKI RAZGLEDI leto 20

MUZEJSKO DRUŠTVO VRHNIKA
VRHNIKA 2020

Tatjana Oblak Milčinski

OB 20. ŠTEVILKI VRHNIŠKIH RAZGLEDOV	6
--	----------

Tatjana Oblak Milčinski

ZDAJ NAJ SNEŽI, NAJ BRIJE VETER ... Fotografska razstava po motivih iz del Ivana Cankarja	8
---	----------

Nataša Oblak Japelj

CANKARJEV KOLEDAR 2018	70
-------------------------------	-----------

Marija Oblak Čarni, Igor Berginc, Tatjana Oblak Milčinski

»LJUDSTVU JE SPOMENIK VŠEČ« ... ŠE VEDNO Dopolnjena dokumentarna razstava	86
---	-----------

Tatjana Hojan

PEDAGOŠKA REVIJA POPOTNIK O IVANU CANKARJU	200
---	------------

Tara Milčinski

O CANKARJU PO NAŠE	210
---------------------------	------------

Jože Jurca

O CANKARJU MALO DRUGAČE	232
--------------------------------	------------

Stanko Sajovic

SPOMINI NA IVANA CANKARJA – VOJAKA	254
---	------------

Nataša Oblak Japelj

**ALI JE MOGOČE, DA SE JE TO ZARES
PRIMERILO?**

Spomenik padlim in pogrešanim vojakom
v prvi svetovni vojni z Vrhnike in okolice

262

Martina Horvat in Janez Jereb

**IVAN CANKAR IN NJEGOVO SORODSTVO
NA ŽIROVSKEM**

280

Polona Verbič

ANDREJ CANKAR IN NJEGOVI POTOMCI

299

Tatjana Oblak Milčinski

»CANKAR ZA VSAK DAN«

Cankarjevo leto na Vrhniki; koledar dogodkov

350

Tatjana Oblak Milčinski

CANKARJEVO LETO 2018 NA VRHNIKI

Kronološki pregled

378

Katarina Oblak Brown

**POROČILO O DELU MUZEJSKEGA DRUŠTVA
VRHNIKA V LETU 2019**

452

OB 20. ŠTEVILKI VRHNIŠKIH RAZGLEDOV

Vrhniški razgledi št. 20 zaokrožujejo jubilejno Cankarjevo leto, v katerem so se ustvarjalci kulturnega življenja na Vrhniskem poklonili spominu na 100. obletnico smrti velikega rojaka Ivana Cankarja.

V uvodnem prispevku je strnjena fotografska razstava, nastala po motivih iz Cankarjevih del, ki so jo na pragu Cankarjevega leta pripravili Zavod Ivana Cankarja Vrhnika, Fotoklub Diana in Muzejsko društvo Vrhnika. **Razstava Zdaj naj sneži, naj brije veter ...** je v naslednjih mesecih gostovala tudi po različnih razstaviščih na avstrijskem Koroškem.

V drugem članku predstavlja Nataša Oblak Japelj nastanek in posamezne liste **Cankarjevega koledarja 2018**. Koledar je opremljen s slikami Cankarjevih prvotiskov in z razglednicami Vrhnike iz Cankarjevega časa, ki jih hrani domoznanski oddelek Cankarjeve knjižnice Vrhnika.

Tretji prispevek združuje članke in slikovno gradivo dokumentarne razstave **Ljudstvu je spomenik vseč**, ki sta jo leta 2006 pripravila Marija Oblak Čarni (Muzejsko društvo Vrhnika) in Igor Berginc (Zavod Ivana Cankarja Vrhnika). Leta 2018 je bila razstava, ki prikazuje nastajanje Cankarjevih spomenikov na Vrhniki in v Ljubljani,

dopolnjena s predstavitvijo dela akademskih kiparjev Alenke Vidrgar in Bojana Mavsarja, ki ju že dolga leta navdihuje podoba in izročilo velikega Vrhničana.

Iz poročil, ki jih je zbrala v naslednjem članku Tatjana Hojan, vidimo, kako je življenje in delo sodobnika Ivana Cankarja spremljala **pedagoška revija Popotnik**.

Sledi skupek razmišljanj **O Cankarju po naše**, ki jih je v časniku Šolski razgledi v Cankarjevem letu objavljala Tara Milčinski.

V prispevku **O Cankarju malo drugače** pa združuje spomine in pričevanja svojih prednikov Jože Jurca.

V Cankarjevem letu 2018 smo obujali tako spomine na samega pisatelja kot tudi spomine na pomnjenja, ki so jih že desetletja nazaj zapisovali njegovi sodobniki. Cankar je bil vojak v 17. pešpolku v Judenburgu; v tokratnih Vrhniskih razgledih objavljamo tako tudi **spomine na Cankarja – vojaka**, ki jih je v Koledarju Prešernove družbe za leto 1955 objavil Stanko Sajovic.

Leta 2018 smo se spominjali tudi 100. obletnice tudi konca velike morije, ki je pretresla Evropo in ves svet. Nataša Oblak Japelj v prispevku, ki ga je nasloвила s Cankarjevo

mislijo »**Ali je mogoče, da se je to zares primerilo?**« opisuje, kako je zadnje desetletje nastajal spomenik padlim in pogrešanim vojakom v prvi svetovni vojni z Vrhniške in okolice ... od prvih idej Muzejskega društva Vrhnika do same postavitve ob poti, ki s Cankarjevega klanca vodi k cerkvi sv. Trojice.

Sledita dve rodoslovni raziskavi; Martina Horvat in Janez Jereb objavljata doslej neraziskani Cankarjev rodovnik po materini strani – **Ivan Cankar in njegovo sorodstvo na Žirovskem.**

Polona Verbič pa v Cankarjevem rodovniku po očetovi strani – **Andrej Cankar in njegovi potomci** ugotovi, koliko današnjih vrhniških družin še vedno raste iz istih korenin kot veliki pisatelj.

Tatjana Oblak Milčinski končuje **poročilo o Cankarjevem letu na Vrhniki s koledarjem dogodkov »Cankar za vsak dan«**, v katerem je zbranih več kot 400 različnih prireditev in dogodkov, ter obsežnim kronološkim pregledom kulturnih projektov na Vrhniškem.

V zadnjem prispevku 20. številke Vrhniških razgledov predsednica Muzejskega društva Vrhnika Katarina Oblak Brown poroča **o delu društva v letu 2019.**

Pod stilizirano belo krizantemo, ki je označevala Cankarjevo leto 2018 na Vrhniki, so se ob podpori Občine Vrhnika več kot leto dni vrstile številne predstave, koncerti, razstave in druge predstavitve, literarna srečanja, recitali, ustvarjalne delavnice, likovne kolonije, bralna srečanja, literarni in likovni natečaji, raziskovalni projekti in turistični dogodki, ki tudi sicer povezujejo in združujejo vrhniške amaterske in profesionalne kulturne ustvarjalce, vrtčevske in šoloobvezne otroke, dijake in študente, upokoјence, kulturna, športna in druga društva, gostince, turistične delavce, obrtnike ... ter vso zainteresirano javnost tudi izven občinskih meja.

Tako je vrhniški projekt »Cankar za vsak dan« prerasel svoje ime v »Cankar za vedno«, novi Vrhniški razgledi pa naj bodo spominska knjiga tega pestrega leta.

Hvala družini in vsem soustvarjalcem!

Tatjana Oblak Milčinski,
predsednica Komisije za izvedbo projekta
Cankarjevo leto 2018 na Vrhniki,

20. februarja 2020

Po cesti tam z gospó prelepo
Graščak se vozi na saneh;
Sladkó zvené srebrni zvončki,
Kot ljubice nebeški smeh.

Kakó je vzdramil dušo mojo
Srebrnih zvončkov tenki glas!
In splavala je daleč, daleč,
Tjá v mojo ljubo, tiho vas.

V visokem snegu jo zavijem,
Naravnost v topli vinski hrám;
Tam vam je čudoslادko vino,
Prelepa je točajka tam! ...

»Oj ljubček, dolgo je že tega,
Kar bil si zadnjikrat pri nas ...«
»To ni nič čudno, draga moja:
Takó hudó je zunaj mráz –

Takó hudó je mráz tam zunaj,
Da nisem mogel od pečú;
Pa, ljubica zató ne misli,
Da moje srce gorko ni.

Zdaj naj sneží, naj brije veter,
Naj zgrne se nad nama noč, –
Kaj méniva za to se mídva,
Na gorkem se objemajoč – «

Od daleč se glasijo zvončki,
V ledeni večer sneg prší;
A moja ljubica prelepa
V naročju drugemu sloni.

Ivan Cankar: Erotika, Iz lepih časov, 17.

Fotoklub Diana, Muzejsko društvo Vrhnika,
Cankarjeva knjižnica Vrhnika in Zavod Ivana Cankarja Vrhnika
Vas v torek, 19. decembra 2017, ob 18. uri
vljudno vabijo na odprtje razstave

ZDAJ NAJ SNEŽI, NAJ BRIJE VETER ...

Fotografska razstava po motivih iz del Ivana Cankarja
bo v Galeriji Cankarjevega doma na Vrhniki, Tržaška cesta 25,
na ogled do 28. januarja 2018.

Vljudno vabljeni!

Ko bi jaz bil bogat in velik človek,
o kaj bi vam vse prinesel ...

Pozimi kolača za sveti božič
in tisti cvet, ki poganja pod snegom,
in smrekov vršiček ...

Ivan Cankar, Življenje in smrt Petra Novljanca

**SREČNO, ZDRAVO IN VESELJA POLNO
NOVO LETO 2018!**

Vabilo na razstavo Zdaj naj sneži, naj brije veter. Oblikovanje: Urška Grm.

Fotoklub Diana,
Muzejsko društvo Vrhnika,
Cankarjeva knjižnica Vrhnika
in Zavod Ivana Cankarja Vrhnika

ZDAJ NAJ SNEŽI, NAJ BRIJE VETER ...

Ivan Cankar, Erotika - Iz lepih časov, 17.

Fotografska razstava po motivih iz del Ivana Cankarja

Avtorji fotografij:

Damjan Brajnik, Miran Krapež, Iko Krašovec, Drago Kuralt, Elo Mihevc,
Oton Naglost, Janez Papež, Nevenka Papič in Vinko Peternej

Izbor besedil in fotografij:

Tatjana Oblak Milčinski

Razstava je bila v Galeriji Cankarjevega doma na Vrhniki na ogled od 19. decembra 2017 do 28. januarja 2018.

V soorganizaciji Slovenske prosvetne zveze je razstava gostovala tudi na avstrijskem Koroškem.

V kulturnem centru K&K v Šentjanžu v Rožu je bilo odprtje 11. oktobra 2018, v farni dvorani v Šmihelu 30. novembra 2018, v Katoliškem domu prosvete v Tinjah pa 10. januarja 2019.

14. novembra 2018 je Cankarjeva knjižnica Vrhnika (Nataša Oblak Japelj) razstavo objavila tudi kot digitalizirano kulturno dediščino na spletnem portalu Kamra (<https://www.kamra.si>).

Moje življenje

Foto: Iko Krašovec

Vsaka mladost je polna sreče in radosti, sijajnega sonca in prešernega smeha. Vsaka mladost. Oko mojega spomina seže daleč, prav do tretjega leta moje dobe. Pogorela nam je hiša in obubožali smo docela.

Foto: Damjan Brajnik

Tukaj v ta prelepi plamen je zaklenjen moj spomin; več ga ni ... Prikaže se nenadoma mati, čisto majhna, čisto drobna, nič preplašena, samo začudena; na cesti stoji ter tišči pod pazduho staro stensko uro, ki že zdavnaj ni več šla, ne bila ...

Foto: Iko Krašovec

... Enajsta šola pod mostom se neha ob prvih jesenskih nalivih. Mnogo-
kaj sem študiral v svojem življenju, ali tako bogate in koristne učenosti,
kakor jo daje svojim učencem enajsta šola pod mostom, nisem zadobil
nikjer in nikoli.

Foto: Iko Krašovec

»Koliko je ena pomaranča in še ena pomaranča?« To vprašanje se mi je zdelo še bolj nespametno. Predno sem bil shodil, sem znal o Veliki noči prav dobro šteti piruhe in pomaranče, posebno tiste, ki so jih dobili bratje ...

Foto: Iko Krašovec

Mati je imela vrhan pehar suhih hrušek. Ali tisti pehar, posoda vseh sladkosti, je bil zaklenjen v ogromni omari. Če se spomnim nanjo, se mi zdi večja od marsikaterere srednje visoke hiše ...

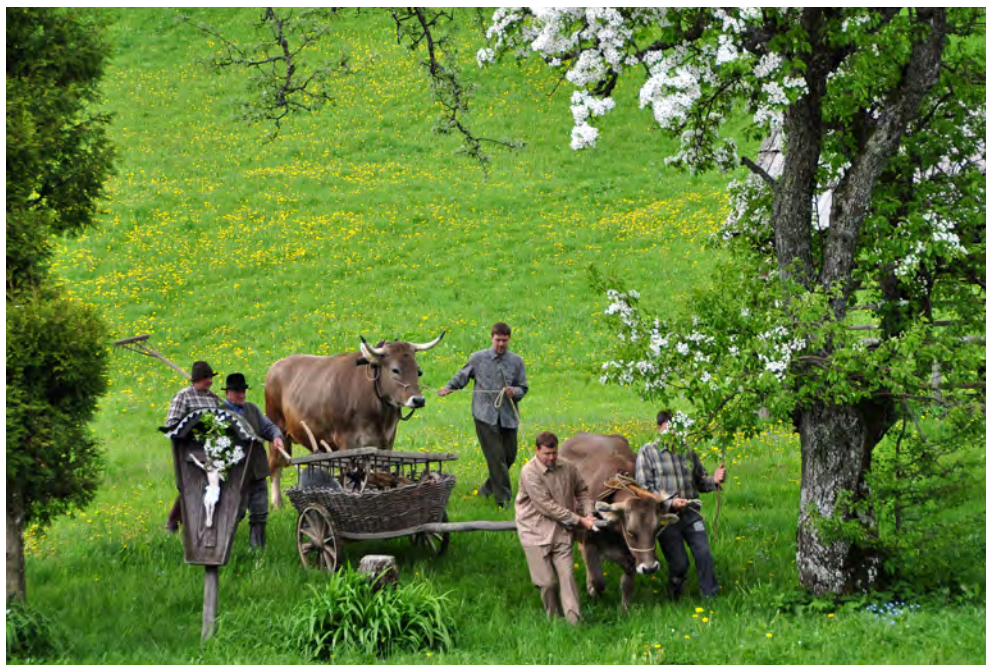

Foto: Drago Kuralt

Slaboten sem bil, preveč zasanjan, preveč samovoljen, za hlapčevsko delo neuporaben. Mesec dni ali še ne sem bil za pastirja pri sosеду, ki mi je dal za plačilo obilen kos kruha na dan. Krave so uhajale v deteljo in v hosto, pozabil sem nanje, ležal sem v travi pod tepko in gledal oblake, ki so beli in bežni leteli preko neba. Moje pastirovanje je bilo brž pri kraju ...

Foto: Iko Krašovec

Nato so me hoteli napraviti za vrtnarja ... Mili Bog, da bi se zares tako zaobrn timer! Kod bi danes plavala moja barka? Še tam pod vrbami, v hladnem Retovju, po tihi zeleni Ljubiji; od tenkih lističev, od prožnih mladik bi rosile name solnčne kaplje, poslanci nebeški.

Foto: Iko Krašovec

Vsa pokrajina ob cesti, ki drži z Vrhnike v Ljubljano, je posuta s spominskim cvetjem, kamorkoli se ozrem ... Cerkev svetega Lenarta sem pogledal začuden, kakor da se je bila šele v tistem trenutku vzdignila iz tal ter se plaho stisnila pod klanec. Cesta se mi je zdela široka in kakor za procesijo pometena; hiše so bile visoke, bele in tihe ... Kadar se spomnim na tisto vožnjo, me zgrabi bolečina, ki ji drugače ne maram dati besede. Vrhniški otrok bi ne smel po svetu, bi ne smel med tuje ljudi.
»Nazaj, mati, nazaj!« Nikoli več!

Ivan Cankar, *Moje življenje*, 1920

O preščah

Foto: Elo Mihevc

Jeseni, na vernih duš dan, smo se napotili po »prešce«. Prešce so okrogli koruzni hlebčki, ki jih pečejo kmetje otrokom, da z dobrim delom olajšajo trpljenje dušam v vicah. Naprtili smo si malhe preko rame ter se napravili zgodaj na pot.

Foto: Iko Krašovec

»Kako bi se izgubili? Tam so Sveti Trije kralji!« je tolažil Tone Hanco in sebe. Gledali smo – tam v daljavi, visoko zraven sivega neba je bila bela ptičica, cerkev Svetih Treh kraljev.

Foto: Oton Naglost

»Zdaj, otroci, bomo pač kmalu na Holmu; mnogo nas čaka tam. Samo troje hiš je, naokoli pa gozd samega sadnega drevja. Po dolinah, po hribu same jablane – kakor smreke in bukve ...«

Foto: Damjan Brajnik

Velika kmečka hiša je stala tam sredi drevja; spodaj je bila zidana, zgoraj lesena in s slamo krita. Mala okna so gledala neprijazno, tako srepro in lokavo, kakor da bi nas zapazila že od daleč in bi nam zdaj hudobno mežikala v hudoben pozdrav. Blizu smo že bili, toda od nikoder ni bilo človeka. Nismo vedeli zakaj, ali bojazen nam je legala v srce.

Foto: Damjan Brajnik

Razlila se je voda preko steze, mahoma smo stali pred njo, nismo je ugle-
dali prej ... Vsa nas je bila objela ravan, pogoltnila nas je bila. Kakor luža
smo bili, kakor blatna, spolzka steza, kakor samotno drevo, ki je izgubilo
liste že tako zgodaj, in kakor dež smo bili, ki je škropil tenko, enakomer-
no od sivega neba.

Foto: Oton Naglost

Tedaj pa se je zgodilo kakor čudež. Prikazala se nam je široka bela cesta in v tistem trenutku se je zasvetilo na vzhodu, kakor slavolok se je bila vzdignila mavrica od zemlje do neba. In tam v daljavi se je bleščalo kakor veliko belo mesto, vso svojo jasno luč je razlivala mavrica nanj. Razširila so se nam srca od silnega koprnjenja, Lojzetu so se zabliskale oči in vzkriknil je: »Tja, otroci!«

Foto: Iko Krašovec

»Kam bi v to lepoto, mi iz močvirja! Kam bi, zasopli in blatni, popotni berači!«

Foto: Elo Mihevc

Ko smo se vozili domov na ropotajočem kmečkem vozu in smo spali, se mi je sanjalo še zmerom, da hodimo ... hodimo po neizmerni, mrtvaški pokrajini, ali konca nikjer in nikoli ...

Ivan Cankar, *O prešcah*, 1903

Vrzenec

Foto: Damjan Brajnik

Moja mati je bila doma z Vrzdencu. Nikoli nisem bil na Vrzdencu in vem, da nikoli ne bom. Tudi ne, če bi bil en sam korak do tja.

Prešinila me je nekoč misel, iz temne globočine, iz bolesti je bila segla, da bom ob tisti uri, ko se je treba napraviti za zadnjo pot, ugledal s slamo krito kočo, kjer se je rodila moja mati ... in da bodo vsenaokoli, kakor cvetice na polju, cvetele bele misli srca, ki še ni bilo ranjeno od spoznanja.

Foto: Drago Kuralt

Dan pred smrtjo se je mati selila.

Ko sem se vrnil ter prižgal svetilko, me je zgrabila za grlo neznana groza. Materina postelja je bila prazna. Stal sem in trepetal in se nisem mogel ganiti.

»Tista postelja tam ni bila prav postlana; peče me, kakor da ste mi nasuli žerjavice pod rjuho. Tukaj je boljše, le malo daleč je.

Foto: Damjan Brajnik

Saj bi prišla do Vrzdence, tako sem hodila ... mislim, da bi si naročila voz do Vrzdence, drugače ne prideva nikoli tja ...»

Foto: Iko Krašovec

Luč pa je zmerom lepša in svetlejša, kolikor več je bridkosti in kolikor bližje je odrešenje. Dokler se svetloba nazadnje veličastno ne izlije v ono, ki je zadnja in večna; ter je tako izpolnjena obljuba, srcu dana in doseženo plačilo za verno zaupanje.

Spomnim se na Vrzdeneč, kadar mi je v dušo mraz, kadar mi zahladi v lica tesnobni strah, ki je spomin na smrt ...

Ivan Cankar, *Vrzdeneč*, 1917

Samoten pogovor

Foto: Miran Krapež

Ta obraz je bil okrogel, droben, več zgrbljen, sivkasto blede polti ... Ko je sedel, me je pogledal smehljaje. Živ in trd je bil pogled teh rjavih oči, globoko je segel, ni prizanašal ... Brki so se narahlo tresli ob na pol ljubeznivem, na pol porogljivem nasmešku.

V tistem trenutku, ko se je prikazal v kamrici, nisem bil nič osupel; ni mi prišlo na kraj misli, da je umrl oče pred štirimi meseci in da leži globoko pod zmrzlo prstjo in snegom daleč, sam in pozabljen.

»Kako pa drugače živiš? Kaj počneš?« me je izpraševal. Ves čas ni izginil z njegovih brk tisti strašni smehljaj ...

Foto: Miran Krapež

»Saj ste jo poznali. Sami ste videli tiste njene vdane oči, polne dobrote in ljubezni. Če bi sam angel prišel iz nebes, ne bi mogel imeti drugačnih oči. Kadar se spomnim nanje, mi gre dvoje sinjih, jeklenih nožev skozi srce, da se prikaže kri ...«

Vstal je in segel po klobuk. »Kaj je storiti?« sem planil.

Na pragu se je okrenil, zlovoljen in porogljiv je bil njegov smehljaj. »Odeni se do vratu in si naroči drugo skodelico čaja ... in misli cmokaje na tiste angelske oči! Vse drugo bo že bog poravnal!«

Ivan Cankar, *Samoten pogovor*, 1915

Brlinčkov Miha in Tičkov Grega

Foto: Iko Krašovec

V mrak in hlad zavit je hranil svoje stoletne skrivnosti na dnu globočin; nihče ni vprašal zanje, pa tudi sam jih ni ponujal nikomur.

Foto: Iko Krašovec

Izpod silnih sivih skal, temno molčečih, se je izvila zamolklozelena voda Močilnikova ter se ustavila in razprostrla v kotanji, da si oddahne pod senco vrb, oddahne od dolge poti po čudapolnih kraljevskih podzemljih.

Foto: Iko Krašovec

Mirna gladina je podobna velikemu, nastežaj odprtemu očesu, ki še ne bdi, strmi iz večerne zarje komaj odbeglih sanj. Ko si do kraja odpočije in odsanja voda Močilnikova, stopi v ozko strugo ter se napoti polagoma proti ravnemu polju in svetlemu soncu.

Foto: Iko Krašovec

Tam v večnem mraku Močilnika, v brlogu, vdolbenem v skalo, je živel takrat Brlinčkov Miha. Nekdo mi je pravil, da so ga nekoč našli mrtvega v brlogu ... jaz pa mislim, da ni bilo tako: tiho in mirno se je v jesenski noči združil z Močilnikom, svojim pravim bratom v samotni, ljubeznivo ga je objela temnozelená voda njegova in ga ni izpustila nikoli več ...

Ivan Cankar, *Brinčkov Miha in Tičkov Grega*, 1918

Križev pot

Foto: Iko Krašovec

Deževalo že ni štirinajst dni, po polju je bilo vse opaljeno. In zdaj je označil župnik procesijo k mali, polrazpadli podružnici svetega Miklavža; ta podružnica je stala na visokem hribu, skoro dve uri od vasi, če je človek hodil hitro, a pač tri ure, če je romal s procesijo.

Foto: Oton Naglost

Prijel je križ in vzdignil ga je visoko; nekoliko se je Kristus zazibal, zamajal, stresel, a nato se je zopet vzdigal ter se nižal enakomerno, kakor je Marko stopal ...

»Za nas boga prosi!«

Neusmiljeno je žgalo sonce, žarki so rezali kot svetle britve.

Ivan Cankar, *Križev pot*, 1901

Iz predmestja

Foto: Damjan Brajnik

Živeli so v beraštvu mirno in tiho, ker jim je bilo beraštvo v krvi. Niso se prepirali ne z bogom in ne z ljudmi ... Ali v Anki se je bilo nekaj zganilo, predramilo. Vzбудilo se je hrepenenje v nji, bogvedi po čem, po nečem svetlem, sončnem ...

Foto: Elo Mihevc

Kje so bile njene misli! Frfotale so kakor metulji opoldne, pijani, od sončnega veselja prijetno utrujeni.

Foto: Vinko Peternelj

Hodila je hitro, zmerom dalje; zmerom bolj tiho je bilo, zamolkli mestni šum je umiral v daljavi in že je pihala mehka, hladna sapa, že je šepetalo naokoli ter se stresalo; zeleno listje se je pogovarjalo, zazibalo se je časih, kadar je zafrfotal droben pisan ptič, vzdignil se ter odfrfotal.

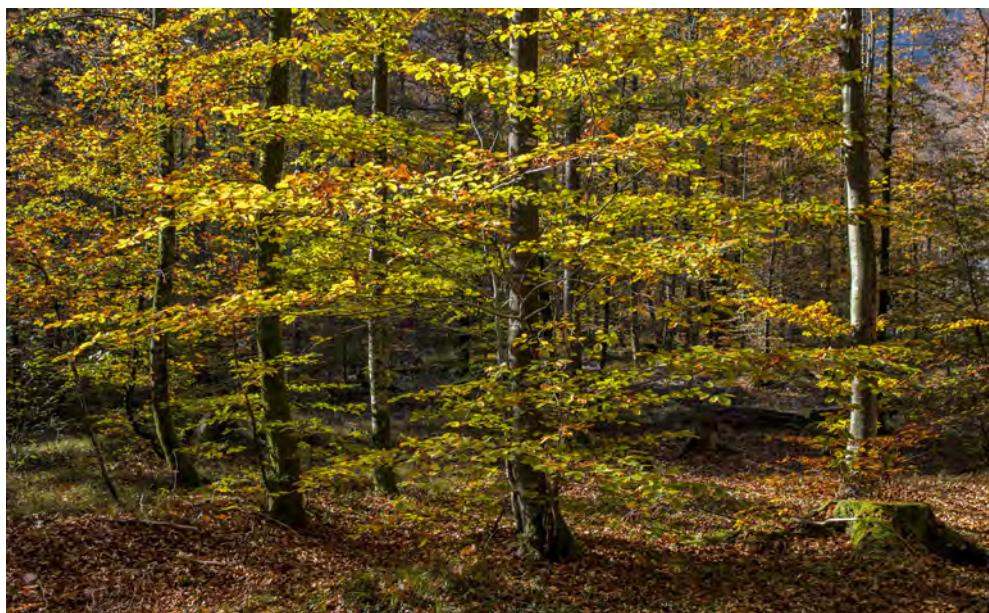

Foto: Nevenka Papič

»To je gozd!« si je mislila Anka in v prsih se ji je nekaj širilo, širilo, da bi vzkliknila naglas. Sonce je stalo visoko in se je skoro že nagibalo, svetloba je lila skozi listje ... da je bilo vse prepreženo s sencami, kakor s čudnimi preprogami in čipkami.

Ivan Cankar, *Iz predmestja*, 1901

Spomladi

Foto: Elo Mihevc

In glej, človeka od nikoder. Mrtva je pokrajina, uçarana okamnela sredi življenja. Mrtva je meni, tujcu ... To nebo ne prepeva zame, ne prepeva to polje zame popotnika, ki je prišel mimo in pojde dalje, nevreden, da bi mu darovalo življenje prijazen pozdrav vbogajme ...

Foto: Drago Kuralt

Kmet je oral na polju, razorana zemlja, opojno duhteča, je zavzdihnila in se je spomnila na popotnika, ki je mislil nanjo v ljubezni in hrepenenju. Tudi ona je slišala moj pozdrav; preko gora, preko zelenih ravni in šumečih gozdov mi je pogledala v oči in čutila mojo bolest ...

Foto: Damjan Brajnik

Mařenka je vztrepetala, ustnice so se odprle, hotela se je nasmehnuti, rjav obraz je prebledel.

»Travnik zeleni, nepokošeni ... «

Foto: Damjan Brajnik

Tam, tam se širi neizmeren, valovi v soncu, veter gladi po njem s tiho dlanjo ... Tam polja, narahlo se spenjajo v holm; kakor dahne veter, se zasvetijo zlata, ugasnejo v senco, zasvetijo se ...

Ivan Cankar, *Spomladi*, 1907

Marjaš

Foto: Iko Krašovec

Molčala je dolgo, nato pa me je nenadoma vprašala:

»Ali ste bili že daleč zunaj? Tako daleč, kakor je tisto nebo tam?«

»Daleč sem že bil.«

»Pripovedujte, kako je tam!«

» ... beseda je slepa ... na oni strani, tam v daljavi, je svet. Bodi kakor je, midva pa igrayva.«

»Ne bom igrala nocoj ... Brala sem, da so gozdovi tam in na podobi sem jih videla – kakšni so gozdovi? Ali vas je bilo strah, če ste jih ugledali?«

Foto: Vinko Peternelj

»Brala sem, da rasto tam cvetice na polju, kar pod visokim nebom in nikogar ni, ki bi jih zalival. Ali ste videli kdaj take cvetice? Rada bi jih videla, te nezaklenjene, ki ne marajo usmiljene roke, da bi jih zalivala ...«

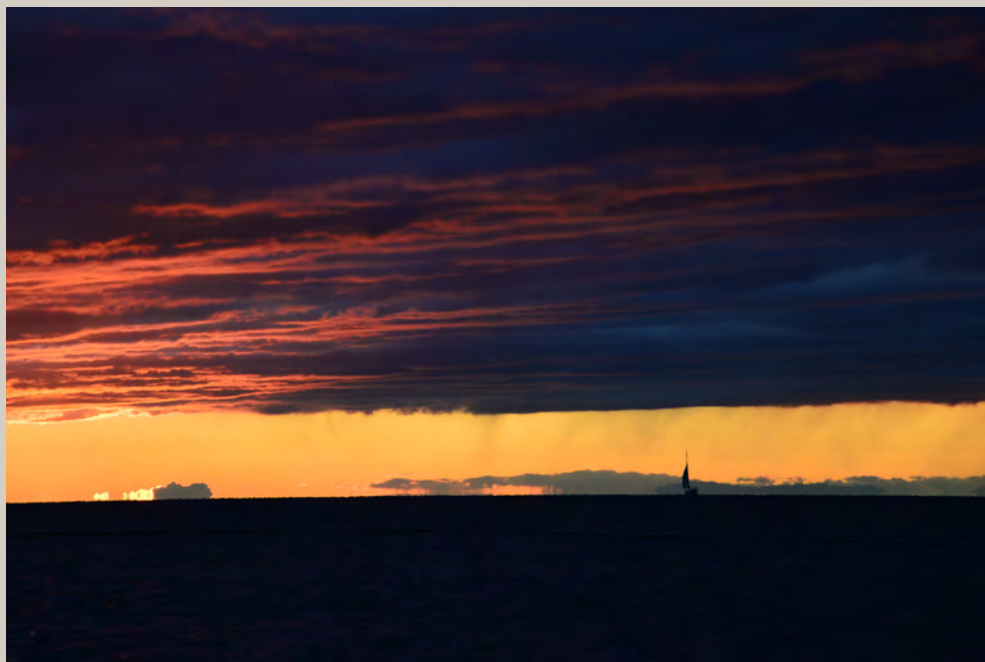

Foto: Elo Mihevc

»Ali ste videli kdaj morje?

Tisto morje, ki je brez konca, kolikor daleč meri oko?!«

Foto: Miran Krapež

Še pred mrakom je prišla mati. Prižgala je svečo, postavila jo je na mizo ob zofi in ni izpregovorila besede. Od tiste ure je nisem več videl in nihče mi ni povedal, kam da se je napotila. Tudi ona je pač ugledala ob poslednji uri gozdove, polja in morja. Najgloblja bolest molči, najvišje hrepene-nje se izpolni v samoti ...

Ivan Cankar, *Marjaš*, 1912

Desetica

Foto: Oton Naglost

Na okna je potrkaval dež, čisto potihoma, kakor z mehкими prsti, lilo je že ves teden dni v dolгих, tenkih curkih ...

Foto: Oton Naglost

... tisti dež, ki napravi človeka otožnega, topega, mu zastre vse vesele podobe in mu pokaže druge, neznane, v sivo haljo zavite.

Ivan Cankar, *Desetica*, 1920

Listje

Foto: Elo Mihevc

Mračilo se je. Z mrakom pa se je zgrinjala gosta, vlažna, siva megla od vsepovsod. Prišla je kakor noč, nevidna in neslišna. Utonili so v nji hribovi nad Vrhniko, zalila je vso dolino pod grebenom, hladno in mokro, kakor roka bolnikova mi je dihnila v lica in nazadnje segla tudi v srce, da je bilo vse malodušno in potrto in da se je zbalo samote.

Foto: Janez Papež

Konec veje se je stiskalo troje listov drug k drugemu. Tako se stiskajo otroci v temi. Tisti v sredi se je pričel zvijati in krčiti, stresel se je, nagnil ter neslišno, tiše kakor rosna kaplja zdrknil na tla.

Živeli so, doživeli – sladko življenje v ljubezni, dodeli nam ga bog!

Foto: Elo Mihevc

Črno in golo je strmelo visoko drevo v nebo, kakor silno razpelo na križpotu. Pod njim je bilo pokopališče. Na tisoče jih je ležalo tam, na tisoče drobnih trupel, črnih, zgrbljenih, trohnečih; strupena rosa iz megle je lila nanje.

Foto: Janez Papež

Dišalo je po trohnobi, megla je tiščala na prsi. Stopil sem v hišo, da bi se napravil spat. Ali zaspati nisem mogel. Jokaje in krohotaje je skovikala sova, ki jo slišim plahutati pod svojim oknom vsako noč.

Ivan Cankar, *Listje*, 1914

Iz lepih časov

Foto: Nevenka Papič

Kje je pomlad, kje je dekle moje! ...

Foto: Nevenka Papič

Plašč meglen je nad zemljo razstrt;
V snegu škriplje pod nogami cesta,
Lepa ljubica mi je nezvesta,
V srcu mojem biva hladna smrt.

Ivan Cankar, *Erotika, Iz lepih časov*, 11, 1899

Helena

Foto: Elo Mihevc

A to bilo je davno, davno
In ne povrne se nikdar.
Jesen je; nad menoj oblake
Podi vihar.

Foto: Nevenka Papič

Po cesti hodim sam, otožen ...

Ah, ali je to sen samo?

Helena! ... Ali ne pozna me

In gre mimo.

Ivan Cankar, *Erotika, Helena*, 10, 1899

Iz lepih časov

Foto: Elo Mihevc

Po cesti tam z gospó prelepo
Graščak se vozi na saneh;
Sladkó zvené srebrni zvončki,
Kot ljubice nebeški smeh.

Kakó je vzdramil dušo mojo
Srebrnih zvončkov tenki glas!
In splavala je daleč, daleč,
Tjà v mojo ljubo, tiho vas.

Foto: Nevenka Papič

V visokem snegu jo zavijem,
Naravnost v topli vinski hràm;
Tam vam je čudoslavko vino,
Prelepa je točajka tam! ...

»Oj ljubček, dolgo je že tega,
Kar bil si zadnjikrat pri nas ...«
»To ni nič čudno, draga moja:
Takó hudó je zunaj mraz –

Foto: Janez Papež

Takó hudó je mraz tam zunaj,
Da nisem mogel od peči;
Pa, ljubica zató ne misli,
Da moje srce gorko ní.

Foto: Elo Mihevc

Zdaj naj sneží, naj brije veter,
Naj zgrne se nad nama noč, –
Kaj méniva za tó se mídva,
Na gorkem se objemajoč – «

Od daleč se glasíjo zvončki,
V ledeni večer sneg prší;
A moja ljubica prelepa
V naročju drugemu sloní.

Erotika, Iz lepih časov, 17, 1899

Tičnica

Foto: Iko Krašovec

Nad Vrhniko, na holmu onkraj Svete Trojice je majhen smrekov gozdič, Tičnica ...

Sijajno se blešči v soncu. Sveta Trojica, kraljica vrhniška. Svetli spomini – dragi kamni in biseri na belem oblačilu. Kolikokrat so romale k nji moje misli, bežne lastovke, v tujini po gnezdu koprneče.

Foto: Oton Naglost

Milost božja! Ali so oslepele moje oči? Ni je več! Ne več!

Vse posekano od debla do stebila!

Temno in težko mi je seglo v srce. Kako vam je bilo, smreke, ob tisti uri, ko ste padale? Kam so zakopali vaša uboga trupla?

– Kako ti je bilo, moja mladost, ob zadnji uri? Kje je tvoj grob? –

Ivan Cankar, *Tičnica*, 1920

V tujini

Foto: Iko Krašovec

To je Vrhnika. Če je bil v mračni mladosti le en sam vesel trenutek, le en sam žarek sreče, raste v spominu, zmerom svetlejši je ter pozlati naposled vso mladost; sončni so kraji, z milo lučjo obžarjeni; ljubeznivi so ljudje, veseli in brez zla.

Zvonovi pojo, vabijo k veliki maši. Ponosna stoji na hribu cerkev sv. Pavla, sloka in svetla se spenja k nebesom.

Foto: Iko Krašovec

Zvonilo je ... visoko, visoko nad mestnim šumom je prepevalo tiho, trepetaje; kakor plaha ptička se je bila dvignila pesem proti nebu. Mestni ljudje ne slišijo te pesmi; jaz sem jo slišal in bila mi je kakor požirek vode.

Foto: Miran Krapež

Sonce vzide, spenja se v mogočnem loku, tiho se niža. Nekje je življenje, ki hodi z njim; vzdrami se polno bujne moči, razživi se v ponosnem razmahu, oddahne si smehljaje, kadar začuti sladki dih večera.

Foto: Iko Krašovec

Nekje je tisto življenje – kaj ga nisem živel sam?

Bilo je, komaj da je še spomin.

Ivan Cankar, *V tujini*, 1920

CANKARJEVO
1918LETO2018

Vrhniks (Obelalbach).

MAJ

*Vsem sije to majsko solnce, čmrliju in mravljinco,
senicam in ščinkovcem, praproti in šmarnicam,
hrastom, smrekam in borovcem, vsem božjim
stvarim, le človeku ne, človeku, ki ima dušo,
razum in voljo, le srca ne.*

PODOBJE IZ SANJA MAJ

POREČKI MARKO IN KRALJ MATAJ
I. MESTEC

ALFRED IN KRALJICA ŽIVETINA

1918-2018 Cankarjevo leto 2018

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
jezo	gno	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo

Vrhniks – Obelalbach.

DECEMBER

*Od svetega Pavla zvoni; daleč se razlega pesem v zimo in noč.
Blizu je polnočnica. Zunaj je sneg; kadar se vda tenka ledena skorja,
se pogrezne noga do kolen. Nobena hiša ni temna, okno do okna, luč do luči.*

MOJE ŽIVLJENJE NA PROCI

ROMANTICNE DUŠE

KRIŽ NA GORI

1918-2018 Cankarjevo leto 2018

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo	jezo

CANKARJEV KOLEDAR 2018

V Cankarjevi knjižnici Vrhnika smo v sodelovanju z Zavodom Ivana Cankarja in podporo Občine Vrhnika izdali Cankarjev koledar 2018. Predstavitev koledarja, ki je bila 14. novembra 2017 v Cankarjevem domu na Vrhniki, je bila uvodna prireditev v Cankarjevo leto 2018.

Pri zasnovi smo se zgledovali po koledarju stoletnice Jelovškove Vrhnikе oblikovalke Ede Šteblaj, ki ga je izdal Cankarjev dom Vrhnika v sodelovanju z Muzejskim društvom Vrhnika leta 2004. Umetelno oblikovan kovinski nosilec listov daje koledarju poseben pečat.

S koledarjem smo se želeli v prvi vrsti pokloniti veličastnemu delu našega znamenitega rojaka, zato so na listih predstavljeni Cankarjevi prvotiski. Sledijo si kronološko, po trije na stran. Večina jih je v knjižni obliki izšla že v času pisateljevega življenja. Vsi predstavljeni prvotiski so iz domoznanske zbirke Cankarjeve knjižnice Vrhnika, shranjeni v zaščitnih mapah in razstavljeni v vitrini domoznanske sobe.

Za ozadje smo uporabili stare razglednice Vrhnikе. Izbrali smo tiste, ki so bile natisnjene v času Cankarjevega življenja. Na ta način smo želeli predstaviti Vrhniko, kakršno je poznal tudi sam pisatelj. Pri izbiri je bila posebna pozornost namenjena tudi letnemu času posameznega motiva. Dodatna vsebina na koledarskem listu je krajši odlomek iz Cankarjevih del, ki je prav tako vezan na letni čas oziroma mesec. Koledar je poseben in večer zaradi ponovljenega tiska motiva razglednice na hrbtni strani – tokrat brez knjig, ki bi ga zakrivala, v intenzivnejših barvah in s krajšo razlago prizora.

S pomočjo QR kod je omogočen dostop do spletne strani Cankarjeve knjižnice Vrhnika, kjer smo zbrali dodatne zanimivosti v zvezi s prvotiski in časom, v katerem je Cankar dela ustvarjal. Nova spletna stran je dostopna od 11. decembra 2017 dalje. To je 99. obletnica Cankarjeve smrti in hkrati tudi uradni datum izdaje koledarja.

Koledar je oblikovala Urška Grm iz Cankarjeve knjižnice Vrhnika. V delovni skupini, ki je ustvarjala koledar v poletnih mesecih leta 2017, so bili tudi Sonja Žakelj, Boštjan Koprivec, Tatjana Oblak Milčinski, Katja Gotvajn, Jelena Cvetković, Tina Korošec in Nataša Oblak Japelj. Uvodni pozdrav in razmišljanje o Cankarjevem letu je prispeval župan občine Vrhnika Stojan Jakin.

Koledar smo izdali z željo, da bo pri ljudeh dobro sprejet in očitno nam je uspelo. Verjetno marsikateri od tisoč izdanih koledarjev še vedno krasi stene domov, šol, knjižnic, pisarn in drugih prostorov v domovini in v zamejstvu. Ob ogledu in prebiranju tekstov ljudje spoznavajo nove zanimivosti v zvezi s Cankarjem, njegovim delom in Vrhniko, hkrati pa jih spodbuja k prebiranju neprecenljivega napisanega bogastva, ki nam ga je zapustil. Barbara Kuzmič je Cankarjev koledar predstavila tudi na spletnem portalu Kamra.

http://www.ckv.si/Koledar_2018/

Prišli smo do še enega leta, ki ni čisto navadno leto (če takšna leta sploh obstajajo), do leta, ki ga obeležujemo kot stoletnico smrti enega največjih Vrhničanov, pesnika, dramatika in pisatelja Ivana Cankarja. Človeka, ki je močno zaznamoval slovenski literarni in v času svojega življenja tudi tedanji politični prostor. Njegovi liki, ki so vzeti iz tedanjega življenja in ki prikazujejo značilne »junake« tistega časa, so še danes aktualni in podobne ljudi srečujemo še danes. Še dandanes srečujemo idejo njegovih Hlapcev pri tistih, ki zaradi političnih interesov menjajo stranke in so v boju za oblast pripravljeni sklepati zaveznitva tudi s političnimi opcijami, proti katerim so se včasih borili.

Še vedno srečujemo Francke iz njegovega romana Na klancu, ki obupano tečejo za vozom, sodobne hlapce Jerneje, ki so v poplavi novodobnih Jožefov Kantorjev razočarani, ponižani in odrinjeni na rob. Pa vendar je tudi danes, tako kot pred več kot sto leti, prisotna pozitivna misel in veselejše razpoloženje, tu pa si moramo pomagati tudi sami. In ravno ta koledar je eno izmed orodij, ki nam pri tem lahko pomaga. Ob pogledu nanj se lahko zamislimo tudi v smeri, kako lahko sami izboljšamo življenje sebi in ljudem okoli nas.

Župan Občine Vrhnika
Stojan Jakin

Pogled na Vrhniko s pobočja Svete Trojice proti Krimu v zimskem času. Spredaj zasnežene skromne hiše na Klancu, pod njimi stavbe premožnejših tržanov.

IS 7992522

ZA NARODOV BLAGOR, Ljubljana, 1903

KNJIGA ZA LAHKOMISELNE LJUDI, Ljubljana, 1901

EROTIKA, Ljubljana, 1902

Oj ljubček, dolgo je že tega
kar bil si zadnjikrat pri nas ...
To ni nič čudno, draga moja:
tako hudo je zunaj mraz –

tako hudo je mraz tam zunaj,
da nisem mogel od peči;
pa ljubica, zato ne misli,
da moje srce gorko ni.

EROTIKA, CIKEL IZ LEPIH ČASOV

FEBRUAR

Vrhnika – Oberlaibach.

bello. Vedo, dalla sua carbo-
lina che loro Sig.^{ra} si sono
ben divertite e mangiano ancora
ben divertimento a Ljub.
Piccolo notomia che a Trieste
non fa più tanto caldo, e credo
che non farà nemmeno più,
e ti ricordi alla Sig.^{ra} Calliope - a Trieste
ora è 2. ora dall'ufficio. Mahilda

Čas karjev koledar 2016

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
četrtek	petek	sobota	nedelja	ponedeljek	torjek	sreda	četrtek	petek	sobota	nedelja	ponedeljek	torjek	sreda	četrtek	petek	sobota	nedelja	ponedeljek	torjek	sreda	četrtek	petek	sobota	nedelja	ponedeljek	torjek	sreda

Cara Signora!
Qui ho sta bene
però questa società - la
mia Malchou - va gradito
mente migliorando.
Abbiamo avuto diversi
giorni di pioggia - oggi è

Vrhnika – Oberlaibach.

bello. Vedo, dalla sua carbo-
lina che loro Sig.^{ra} si sono
ben divertite e mangiano ancora
ben divertimento a Ljub.
Piccolo notomia che a Trieste
non fa più tanto caldo, e credo
che non farà nemmeno più,
e ti ricordi alla Sig.^{ra} Calliope - a Trieste
ora è 2. ora dall'ufficio. Mahilda

Levo: ob Kmetški posojilnici, zgrajeni v letih 1903-05, stoji Ljudska šola, v kateri se je pričel redni pouk 30. januarja 1905.

Desno: na koncu trga cerkev sv. Lenarta, za njo Klanec.

ID 7978698

Pogled na Hrib z Gradiščem. V ospredju je nekdanja Oblakova žaga ob Mali Ljubljanci, ki je prenehala delovati po drugi svetovni vojni.

ID 8005322

ŽIVLJENJE IN SMRT PETRA NOVJLANA
(Anton Knczova knjižnica, X. zv.). Ljubljana, 1903

KRIZ NA GORI (Anton Knczova knjižnica, XI. zv.). Ljubljana, 1904

HIŠA Marije Pomočnice
Ivan Cankar
Ljubljana, 1904

Zapihal je veter, vrtovi so vztrepetali in so vzbrsteli. Od vseh strani potrkava, od vseh holmov in hribov, in ves svet je pesem. Ceste so bele in čiste, kakor umite; hiše se svetijo in se smejejo. Sonce je visoko in veliko, vse žarko nebo trepeče v njegovi luči.

MOJE ŽIVLJENJE, NA PEČI

Cankarjev koledar 2018

APRIL

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
nadja	pon	tor	sre	čet	pet	sob	nadja	pon	tor	sre	čet	pet	sob	nadja	pon	tor	sre	čet	pet	sob	nadja	pon	tor	sre	čet	pet	sob	nadja	pon

Razglednica prikazuje osrednji vrhniški trg, ki ga obdajajo gostilna Mantova, Jelovškovi hiši, Hočevanjeva lekarna, cerkev sv. Lenarta, Mullayeva hiša, *sodnija* in trgovina Malavašič. Vsako prvo sredo po veliki noči je bil nekoč pred sv. Lenartom sejem za Vrhničane in okoličane.

ID 8090314

Razglednica, ki jo krasí motiv blagajane, prikazuje veduto Vrhniko s preloma 19. stoletja. Na cesti čez *Pule* iz Verda proti Vrhniki so upodobljeni pešci in kočija, dobro je vidna Lenarčičeva tovarna harmonijev in upognjenega pohištva na Lošci. Na manjših sličicah so *Puščava* s kapelico sv. Antona v Močilniku, glavni trg s cerkvijo sv. Lenarta, izvir Ljubljance z žagami v Retovju.

ID 17114167

Panoramski pogled na vrhniški Breg v začetku 20. stoletja. Iz pozidave izstopa velika Ljudska šola, zraven zvonik cerkve sv. Lenarta, nad njim hrib s cerkvijo sv. Trojice. Spredaj desno prve hiše Janezove vasi v Verdu, v ozadju pa se vidi tudi del vasi Stara Vrhnika.

ID 8004290

Razglednica prikazuje Breg okrog leta 1900. Prvotni leseni most nad *enajsto šolo* so po zaslugi tovarnarja Franca Kotnika iz Verda leta 1888 zamenjali z litoželeznim in ga v čast 40-letne vladavine Franca Jožefa poimenovali po cesarju.

IS 8090058

Vsem graditeljem hiš v začetku 20. stoletja ob cesti z Vrhnike v Verd je bilo ime Janez. Od tod ime današnjemu strnjenemu naselju individualnih stanovanjskih in vrstnih hiš – Janezova vas.

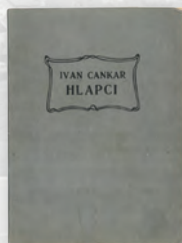
ID 8083402

Dali so me v šolo, v ono pusto, srepogledno, od vseh strani zadelano, kjer ni sončnega, belega proda, ne razbitih loncev, ne luknjastih ponev, ne pipev brez ročnika in kapeljnov še celo ne.

MOJE ŽIVLJENJE, II

BELA KRIZANTEMA, Ljubljana, 1910

HLAPCI, Ljubljana, 1910

VOLJA IN MOČ, Ljubljana, 1911

SEPTEMBER

Časopisni kalendar 2018

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
nedelja	nedelja	ponedeljek	torjek	sreda	četrtek	petek	sobota	nedelja	ponedeljek	torjek	sreda	četrtek	petek	sobota	nedelja	ponedeljek	torjek	sreda	četrtek	petek	sobota	nedelja	ponedeljek	torjek	sreda	četrtek	petek	sobota	nedelja

Zgoraj, na levi strani cerkve sv. Pavla, vidimo staro šolo, ki jo je Cankar obiskoval od leta 1882 pa do svojega odhoda na realko v Ljubljano leta 1888. Spodnja fotografija prikazuje Breg z mogočno novo šolo, zgrajeno leta 1904.

ID 8094410

Razglednica prikazuje Vrhniko okrog leta 1900. V ospredju so obdelana polja in travniki na Gradišču.

Prizor iz Močilnika okrog leta 1910. Vodni tok za pogon žage so povečali tako, da so reko zaježili, vodo pa speljali po rakah.

ID 8068042

Razglednica prikazuje dva motiva z vrhniškega Brega. Zgoraj hotel Pri črnem orlu, ki ga je leta 1850 zgradil veleposestnik Jožef Kotnik. V pritličju sta bili gostilna in kavarna, v prvem nadstropju pa je leta 1876 dobila svoj prostor čitalnica, katere soustanovitelj je bil Cankarjev oče. Spodaj tipičen pogled na vrhniški trg, obkrožen z mogočnimi stavbami.

Muzejsko društvo Vrhnika,
Zavod Ivana Cankarja Vrhnika
in Cankarjeva knjižnica Vrhnika

»LJUDSTVU JE SPOMENIK VŠEČ« ... ŠE VEDNO

Dopolnjena dokumentarna razstava je bila v Galeriji in Avli Cankarjevega doma na Vrhniki na ogled od 16. aprila do 6. maja in ponovno od 2. do 11. decembra 2018.

Del razstave je gostoval maja 2018 v knjigarni Haček v Celovcu.

Ivan Cankar, pesnik, pisatelj in dramatik,
rojen na Vrhniki 10. maja 1876, umrl v Ljubljani 11. decembra 1918.

Razstava o nastajanju Cankarjevega spomenika na Vrhniki je bila v Galeriji Cankarjevega doma prvič predstavljena ob 130. obletnici Cankarjevega rojstva, od 9. maja do 6. junija 2006. leta. Pripravila sta jo Muzejsko društvo Vrhnika in Zavod Ivana Cankarja Vrhnika, oblikovala pa Milena Oblak Erznožnik.

Gradivo za razstavo so prispevali: Zgodovinski arhiv, Moderna galerija, Mestna galerija, Narodno univerzitetna knjižnica, Slovanska knjižnica in knjižnica Inštituta za novejšo zgodovino iz Ljubljane. Razstavne eksponate, ki so spremljali razstavne plakate, sta posodila Galerija Božidarja Jakca iz Kostanjevice na Krki in Umetnostna galerija Maribor.

Samo gradivo pa sta zbrala in uredila Marija Oblak Čarni in Igor Berginc. Razstava je bila poimenovana po Finžgarjevem komentarju ob odkritju spomenika na Vrhniki leta 1930: »Ljudstvu je spomenik vseč ...«

Igor Berginc je v spremni zloženki leta 2006 med drugim zapisal: ... Z nastankom in postavitvijo obeh spomenikov je povezanih več zanimivih zgodb. In delčke teh zgodb iz let 1929 in 1930, ko se je postavljala spomenik pisatelju na Vrhniki, in iz let 1969, 1970 in 1979, ko so bili razpisani natečaji za postavitve spomenika v Ljubljani, bo poskusila predstaviti razstava v Cankarjevemu domu na Vrhniki. Iz časopisnih člankov bo obiskovalec razstave lahko izluščil, kakšno mnenje o spomeniku in s tem tudi odnos do Ivana Cankarja in njegovega dela so imeli eminentni slovenski umetniki, tako slikarja Rihard Jakopič in Hinko Smrekar, umetnostni zgodovinar dr. Stanko Vurnik, kiparja France Kralj in Nikolaj Pirnat in drugi. Na eni strani smo imeli strokovno umetniško komisijo (v kateri so med drugimi sedeli slikar Rihard Jakopič, umetnostni zgodovinar dr. France Stele, slikar Matej Sternen in arhitekt Jože Plečnik), ki se je odločila za kip kiparja Lojzeta Dolinarja z naslovom Popotnik 2. Na drugi strani pa je stal pripravljalni odbor z Vrhnike, ki ga je vodil domačin Fran Jurca. Pripravljalni odbor je vodil razpis za postavitve spomenika in organiziral tudi zbiranje denarja za postavitev spomenika. Ta odbor je izbral spomenik kiparja Ivana Jurkoviča. In kot vemo, so v tem boju zmagali slednji.

Zelo podobna je zgodba s spomenikom Ivana Cankarja v Ljubljani. Prvi natečaj za spomenik je bil razpisan leta 1969, zadnji – tretji leta 1979 in spomenik kiparja Slavka Tihca so slavnostno odkrili 10. maja 1982 na obletnico pisateljevega rojstva.

S peripetijami pri nastajanju obeh najbolj prepoznavnih spomenikov Ivanu Cankarju v Sloveniji se bodo obiskovalci razstave lahko podrobneje seznanili iz časopisnih zapisov tistega časa. Na razstavi bodo na ogled tudi skulpture kiparja Janeza Boljke, ki jih je umetnik posvetil Ivanu Cankarju. Umetnik Janez Boljka je bil celo udeleženec zapleta, ko se je odločalo o avtorju spomenika v Ljubljani.

Predsednica Muzejskega društva Vrhnika Marija Oblak Čarni pa je strnila dogodke ob nastajanju vrhniškega in ljubljanskega spomenika: Mesec dni po smrti Ivana Cankarja so na Vrhniki ustanovili odbor za postavitve njegovega spomenika. Vodil ga je Jakob Hočevar, za njim pa Fran Jurca. Zbiranje denarja je zelo počasi napredovalo, dokler niso leta 1928 med rojaki v Ameriki našli navdušenih poverjenikov, ki so kmalu zbrali pretežni del načrtovane vsote. Ko so rojaki objavili namero, da bodo poleti leta 1930 obiskali stari kraj, so delo na Vrhniki pospešili. Izbrali so prostor za spomenik. Septembra 1929 so s kratko notico v časopisu Jutro zaprosili slovenske upodablajoče umetnike, ki se zanimajo za izvršitev Cankarjevega spomenika, naj do 20. oktobra 1929 pošljejo svoje osnutke v pisarno Kmetске posojilnice na Vrhniki. Kljub pomanjkljivemu razpisu, ki je bil deležen hudih kritik, in kratkemu roku, se je odzvalo deset umetnikov.

Poslali so 21 osnutkov. 24. novembra 1929 se je zbrala žirija, ki so jo sestavljali Rihard Jakopič, Jože Plečnik, Matej Sternen, dr. France Stele in dr. Stanko Vurnik. Ugotovili so, da nobeden od osnutkov povsem ne ustreza. Odbrali so šest najboljših. Med njimi so se zedinili za osnutek »Popotnik 2« kiparja Lojzeta Dolinarja, ki predstavlja Cankarja, sedečega na kantonu ob cesti. Ogledali so si tudi prostor, ki ga je izbral odbor. Menili so, da ni primeren, in predlagali, naj spomenik postavijo pred pročelje nekdanje vrhniške čitalnice. Odbor mnenja žirije v ničemer ni upošteval. Objavil ni niti rezultatov razpisa.

Pretekla sta več kot dva meseca, ne da bi kiparji, ki so konkurirali na natečaju, izvedeli za odločitev odbora. Ta je izdelavo spomenika potihoma naročil Ivanu Jurkoviču po osnutku »Mislec«, ki ga je bila žirija soglasno odklonila. Pri tem se je skliceval na vrhniški »ljudski glas«, ki se je odločil za Jurkoviča, čigar osnutek je bil najbolj podoben pisatelju, kakor so ga Vrhniciani poznali. Odbor je vztrajal tudi pri prvotno določenem prostoru za spomenik. Ravnanje odbora je izzvalo ostre odzive, ki jim v časopisju lahko sledimo celo pomlad 1930. Spomenik so zelo slovesno odkrili 10. avgusta 1930. Slavnostni govornik je bil Fran S. Finžgar. Istega dne so odkrili tudi spominsko ploščo na Cankarjevi spominski hiši na Klancu.

Fran S. Finžgar je po odkritju spomenika zapisal: » ... O umetnostni vrednosti spomenika so strokovnjaki različnih mnenj ... Ljudstvu je spomenik – tako se glase poročila od mnogih strani – všeč in tako bi bil vsaj ta njegov namen dosežen. Tudi nam, ki smo poznali Cankarja v življenju, se zdi, da je zunanja stran njegovega telesa točno podana, manj pa je v sohi tistega nemirnega, vedno delujočega, otožnega in obenem upornega duha Cankarjevega, katerega naj bi bil kipar skušal ohraniti potomcem. – Vrhnika sme biti ponosna, da je prva postavila svojemu največjemu sinu in oboževalcu spomenik.

Na Ljubljani je zdaj, da pokaže, da ne zaostaja za Vrhniko! In to pot se bomo še huje udarili, še ostreje in še strože merili, ko bo šlo za odločitev, kakšen naj bo kamen ali bron našemu Ivanu v spomin.«

V Ljubljani je šele po desetletjih oživela ideja o spomeniku Ivanu Cankarju. Leta 1969 so razpisali interni anonimni natečaj za izdelavo idejne rešitve za spomenik. Odzvalo se je šest kiparjev. Prispeli osnutki niso dosegli tiste razvojne stopnje, da bi se žirija lahko odločila, kdo bo izdelal spomenik. Tri enakovredne druge nagrade so podelili Petru Černetu, Dragu Tršarju in Janezu Boljki. Osnutki, razstavljeni v Mestni galeriji, tudi niso navdušili obiskovalcev.

Pripravljalni odbor je februarja 1971 razpisal drugi »splošni slovenski anonimni natečaj«. Tokrat je prispelo 13 osnutkov. Prve nagrade niso podelili, drugo zvišano nagrado je prejel Janez Boljka, dve tretji pa Igor Skulj in Lojze Drašler. Nad razstavljenimi osnutki obiskovalci niso bili navdušeni. Pripravljalni odbor in žirija pa sta se odločila, da izdelavo spomenika zaupata Janezu Boljki. Kipar Janez Boljka se je lotil dela in maja 1974 je razstavil v Mali galeriji izbor 13-ih svojih plastik, osnutkov in študij za Cankarjev kip. Načrtoval je do 4 m visok spomenik s fontano, ki bi ga do leta 1976 postavil v bližini Šumija. Odmevi so bili pozitivni in negativni. Vendar je dobil toliko različnih pripomb in celo grozilna pisma, da se je naročilu nepreklicno odpovedal.

Leta 1976 pa je v Zvezdi postavil na ogled svojega Cankarja kipar Bojan Kunaver, ki z njim ni konkuriral na nobenem natečaju. Kip je moral kmalu umakniti.

Odbor za izgradnjo Cankarjevega doma v Ljubljani je spomladi 1979 razpisal tretji natečaj za Cankarjev spomenik, ki naj bi stal pred kulturnim domom. Žirija je izbrala osnutek Slavka Tihca. Spomenik, sestavljen iz lamel, je visok 3,3 m, v širino in globino pa meri 2,6 m. Na njem je poleg Cankarjevega obraza viden še njegov podpis in rokopisni citat: »Moje delo je slutnja zarje«. Spomenik je bil slovesno odkrit 10. maja 1982.

V pričujočem članku je zdaj zbrano gradivo, predstavljeno na razstavnih plakatih Ljudstvu je spomenik vseč iz leta 2006 in vsebina dopolnjene razstave, poimenovanje »Ljudstvu je spomenik vseč« ... še vedno, ki je nastala v Cankarjevem letu 2018. V Galeriji in v Avli Cankarjevega doma je bila na ogled od 16. aprila do 6. maja in ponovno od 2. do 11. decembra 2018, ob vseh ključnih dogodkih slavnostnega Cankarjevega leta. Del razstave je gostoval tudi na avstrijskem Koroškem, meseca maja v knjigarni Haček v Celovcu.

Dodanih je tudi nekaj fotografij in načrtov, ki so bili v arhiv Muzejskega društva Vrhnika predani po letu 2006 in fotografije ter dokumenti iz osebnih arhivov.

Rojstna hiša Ivana Cankarja (X), kjer bodo vzdali spominsko ploščo
 »Hiša je bila nizka in je visela ob klancu« (Smrt in pogreb Jakoba Nesreče).
 »Gledal je na klanec, na kopo hiš, ki so se tiščale skupaj kakor čreda prestrašenih ovac... Na klancu je bil rojen in nihče mu ne izbriše tega pečata.« (Na klancu.)

Na klancu je bil rojen in nihče mu ne izbriše tega pečata.

(Slovenski narod, 9. 8. 1930)

(Mlado Jutro, 11. 12. 1938)

Ameriški Slovenci za Cankarjev spomenik

Postavi naj se v Ljubljani, kjer je središče slov. kulturnega udejstvovanja.

Ljubljana, 13. marca.

Slovenski listi, izhajajoči v Ameriki so objavili spomenico, iz katere posnemamo:

Eden naših prvakov na polju slovenske književnosti je Iv. Cankar. Velikan je, in mi smo dolžni sebi, da čitamo njegova dela in da gojimo njegove velike nauke. Pred desetimi leti je umrl, a njegova dela so živa kakor so bila in bodo živela trajno.

Genij Ivan Cankar je bil rojen na Vrhniki pri sv. Lenartu. Bil je sin revnih starišev in v gmotnem oziru je bil tudi on velik revež do konca svojih dni. Duševno pa je bil bogataš. S svojimi deli nam je poklonil zakladnico, ki je neprecenljiva.

Ivan Cankar je ljubil svoje ljudstvo, svoj jezik in vse brezpravne vsespovod. Bil je oznanjevalec resnice in glasnik proti krivicam. Resnica ni vselej ljuba onim, ki vladajo in gospodarji nočejo glasovnikov proti krivicam. Zato je bil Ivan Cankar mnogo napadan, velikokrat zaničevan in preganjan po oblastih. Tudi cerkvena oblast ga je mrzela ter celo poskušala ukloniti njegov veliki duh s tem, da je na ukaz ljubljanskega škofa Jegliča sežgala naklado ene njegove knjige. Cankar je ostal neuklonjen in je pisal, govoril ter oznanjeval svoje nauke dalje.

Že mnogokrat ste čuli o njegovi knjigi »Hlapec Jernej in njegova pravica«. Če še niste, prečitajte jo. Kdor ne zna slovenski, naj si naroči angleški prevod. Cankar je opisal v tej knjigi hlapca, ki dela od zore do mraka, od mladosti do časa, ko mu leta upognejo hrbet. In pride gospodar ter pravi hlapcu: Star si. nisi več za rabo! In hlapec, ki je vse življenje sejal za gospodarja, da

je pospravil žetev, pride na cesto brez vsega in išče pravico. Ker pa jo dele gospodarji tako, kakor je njim v prid, je ne dobi.

Ivan Cankar je bičal hinavščino in lažnjivo pretvarjanje kakor nihče drug. Ni dopuščal, da bi ostala laž na hinavskih, smehljajočih se ustnicah, nerazgaljena.

Radi življenjskih težkoč mu je zdravje pešalo, postal je slaboten, in tako se je poslovil od nas še mlad, a zapustil nam je spomenik, ki nikoli ne izgine. A tudi narod je dolžan nekaj storiti: pokazati mora, da ceni svoje velike ljudi na vse druge načine. Eden teh je, da jim postavi spomenike.

Ivan Cankar je vreden spomenika, in če je narod Cankarja vreden, naj mu ga postavi. Detroitški odbor, ki reprezentira skupna društva in klube, se je zavzel, da stori v ta namen kolikor največ mogoče. In apeliramo tudi na ostale naselbine, da v tej akciji ne ostanejo indiferentne. Zgradimo mu spomenik, ki bo vsaj malo vreden našega duševnega velikana. In čim več sredstev bo na razpolago, tem veličastnejši bo spomenik.

Vsi prispevki v fond za spomenik Ivana Cankarja se naj pošiljajo odboru detroitskih društev in klubov, v katerem so:

Predsednik Anton Jurca, 13646 Thomson Ave., Detroit, Michigan; tajnica Mary Rant, Colson Ave., Fordson, Mich. — Apeliramo tudi na odbore za Cankarjev spomenik v Sloveniji, da se združijo in napravijo končen sklep, kje naj se postavi spomenik: ali na Vrhniki, kjer je bil Ivan Cankar rojen, ali v Ljubljani, kjer je umrl in kjer je središče slovenskega kulturnega udejstvovanja.

Ameriški listi objavijo spomenico,
da je treba Ivanu Cankarju postaviti spomenik
na Vrhniki ali v Ljubljani. Za postavitve zbira denar Detroitški odbor,
ki mu predseduje Anton Jurca.

(Ameriški Slovenci za Cankarjev spomenik. Slovenski narod, 13. 3. 1929)

Spomenik Ivanu Cankarju

Le malemu delu naše javnosti je znano, da obstoja ter tiho in marljivo deluje že 11. leto odbor za zgradbo spomenika Ivanu Cankarju na Vrhniki. Svoje delo je razširil tudi med Slovence v Ameriki, ki so se radevolje odzvali in nam nudili svojo pomoč. Pred kratkim so nam poslali iz Detroita po g. Antonu Jurcu 540 dolarjev, kar je precej pomnožilo naš sklad. Iskrena jim hvala! Ta njihova plemenita gesta nam daje upanje, da se bô tudi naše ljudstvo odzvalo in nam priskočilo na pomoč četudi z malimi zneski — vsak po svoji moči. Prispevki naj se pošlieto čim prej na g. Frana Jurco, Kmetiska posojilnica, Vrhnika.

Odbor je namreč na željo ameriških Slovencev sklenil odkriti spomenik prihodnje leto v juliju, ko poseti staro domovino več tisoč ameriških Slovencev. Njihova želja je tudi, da naj stoji spomenik v njegovem rojstnem kraju v dolini Šentilorijski. Tako bo dana prilika vsakemu, ki pride pogledat spomenik, videti tudi kraje, o katerih je Cankar pisal in ki so mu bili neusahljiv vir njegovih del. Ko boš videl sanjavi Močilnik, enajsto šolo pod mostom, golobico sv. Trojico, Alešovo domačijo, Betajново itd., boš lažje razumel našega pisatelja.

Odbor je v posesti najlepšega prostora, zagotovljen mu je kamen za podstavek in tudi zbirka je že precejšnja. Ker pa hočemo postaviti Cankarju lep in dostojen spomenik, kar bo seveda zvezano z velikimi stroški, apeliramo ponovno na našo javnost, naj nam priskoči na pomoč. Obenem prosimo za nakazila zneskov, ki so v tem ali onem kraju nabrani v ta namen. Delajmo in pokažimo, da smo vredni sinovi naroda, iz katerega je izšel naš veliki pisatelj Ivan Cankar.

*** Odbor za Ivan Cankarjev spomenik na Vrhniki prosí tem potóm vse one slovenske oblikujoče umetnike, ki se interesirajo za izvršitev Cankarjevega spomenika, da vpošljejo do 20. oktobra t. l. svoje osnutke. Osnutki naj se oddajo v pisarni Kmetске posojilnice na Vrhniki.**

Odbor za postavitve spomenika Ivanu Cankarju ponovno poziva javnost, naj prispeva za spomenik.

(Spomenik Ivanu Cankarju.
Jutro, 25. 5. 1929)

Odbor za postavitve spomenika Ivanu Cankarju objavlja prošnjo na upodablajoče umetnike, da do 20. oktobra 1929 pošljejo svoje osnutke za spomenik.

(Domače vesti. Jutro, 21. 9. 1929)

Pesnik Ivan Mrak, zagrebški novinar in nekaj drugih obiskovalcev iz Ljubljane si pri odboru na Vrhniki ogledajo dokumentacijo o spomeniku. Po njihovem obisku v časopisju izide članek proti odboru in kiparju Dolinarju.

(Cankarjev spomenik na Vrhniki. Slovenski narod, 3. 10. 1929)

Cankarjev spomenik na Vrhniki

Pretekle dni je obiskalo predsednika pripravljalnega odbora za Cankarjev spomenik g. Jurco več mladih gospodov iz Ljubljane. Med njimi sta bila P. in prosluli »pesnik« Ivan Mrak, ki se je nedavno ovekovečil s »Slepim prerokom«; zadeva je javnosti še v spominu. Gospod se je predstavil kot poročevalec zagrebških ilustriranih revij in prosil vpogleda v načrte za Cankarjev spomenik. G. Jurca mu je radevolje razkazal načrte in mu postregel z informacijami.

Naslednje dni je bil priobčen v časopisih nezaslišan izpad proti pripravljalnemu odboru za Cankarjev spomenik. Izpad je bil naperjen deloma proti odboru, deloma proti našemu kiparju Dolinarju, ki se je od samega početka interesiral za spomenik ne samo kot kipar, temveč tudi kot dober Cankarjev prijatelj. G. Dolinar je vložil pet osnutkov in pisec časopisnih izpadov namiguje na ponoven Prešernov primer! Slovenci imamo le par kiparjev in nedvomno je, da je izmed njih kipar Dolinar najbolj poklican, da izdela Cankarjev spomenik. G. Dolinar je izdelal v Ljubljani vse pomembnejše spomenike. Če mu strokovnjaki ne bi zaupali, mu prav gotovo ne bi poverili del pri spomeniku Ilirije oživiljene, katerega reprodukcija bo v kratkem krožila po vseh internacijonalnih listih in revijah.

Denar za Cankarjev spomenik je prejel pripravljalni odbor večinoma iz Amerike, precej pa ga je zbral tudi na Vrhniki. Kolikor nam je znano, se je osnoval tudi v Ljubljani pripravljalni odbor za Cankarjev spomenik, ki skuša sedaj na vse mogoče načine dobiti od našega pripravljalnega odbora denar iz Amerike. V to svrho se je obrnil že tudi na ameriške kroge, a ni uspel s svojimi nakanami.

Kot vedno ob sličnih prilikah, se je tudi sedaj izkazalo, da Slovenci menda ne znamo živeti brez intrig. Celó zadevo bo še te dni pojasnil pripravljalni odbor na Vrhniki s posebno izjavo, v kateri bo povedal, kako stvar stoji. Pričakovati je, da ljudem, ki se hočejo proslaviti z raznimi aferami, ne bo nihče več nasedel.

Nekaj o Cankarjevem spomeniku

Prejeli smo: Pripravljalni odbor za Cankarjev spomenik je pred kratkim med dnevnimi novicami oznanil razpis za nekaj natečaj s terminom jedva mesec dni, do 20. oktobra. Mi bi pripomnili, da Cankarjev spomenik ni privatna zadeva, ki naj bi se rešila tekom enega meseca med vrhniškimi odborom in enim samim kiparjem, ampak ustvarja moment, ki terja vso slovensko dušo in z njo besedo naših velikih mož! Ne samo nasvetov, ampak absolutno besedo! (G. prof. dr. Izidor Cankar je bil baže vabljen le kot svetovalec, med tem ko se je gg. prof. Plečnika in Zupančiča sploh pozabilo.) Če mislijo gg. odborniki, da tvorijo polnomočno poslanstvo za graditev spomenika, se varajo. Petero osnutkov v pisarni g. predsednika ne jamči, da se ne bi ponovil Prešernov primer. (Čitajte Cankarjevo kritiko o Prešernovem spomeniku!). Ali se odbor zaveda, da ima v rokah vsoto, katere Slovenci ne darujemo in ne zbiramo, tudi ne zmoremo za vsak spomenik in da zahtevamo za to svoje delo maksimalne vrednosti, ki jih je zmožen narod? In da ameriški Slovenci dajejo v istem upanju?

Z ozirom na to, da je rok enega meseca za pošten Cankarjev spomenik absolutno prekratek, je potrebno, da vrhniški odbor

ponovno razpiše natečaj in sicer na vidnem mestu, jasno, z vsemi potrebnimi informacijami in s terminom do 1. decembra 1929. Nadaljnih šest mesecev zadostuje za izvedbo spomenika v materialu. P. V.

P. V. kritizira razpis za zbiranje osnutkov za Cankarjev spomenik. Pripravljalni odbor naj ponovno razpiše natečaj z vsemi potrebnimi informacijami in daljšim rokom za pošiljanje osnutkov.

(P. V. Nekaj o Cankarjevem spomeniku. Jutro, 29. 9. 1929)

Cankarjev spomenik

Z ozirom na članek »Nekaj o Cankarjevem spomeniku« sporoča odbor za I. C. spomenik na Vrhniki naslednje:

Ne bomo se spuščali v podrobno naštevaje vseh netočnosti, katere vsebuje omenjeni članek, povemo pa g. P. V. to-le: Zavedamo se v polni meri, kolike kulturne važnosti je postavitve spomenika možu, kakršen je bil naš Ivan Cankar. Poskrbeli bomo pravočasno, da nam bodo svetovali pri oceni osnutkov možje, kateri so si z delom na kulturnem polju ali pa s svojim znanjem pridobili usposobljenost za to. Upamo, da se g. P. V. ne bo preveč čudil, če njega zaenkrat ne bo med njimi.

Glede svetovalcev omenjamo toliko, da smo se dosedaj obrnili na marsikaterega odličnega strokovnjaka, kar ni po našem mnenju nikak greh. Glede polnomočnega poslanstva odbornikov naj bo g. P. V. pomirjen; kajti oni se zavedajo svoje odgovornosti, svesti so si pa tudi svojega polnomočja!

K trditvi, da se rešuje zadeva spomenika med odborom in enim samim kiparjem, pripominjamo, da je v razpisu jasno izraženo vabilo vsem umetnikom, da predložijo svoje osnutke.

Hvaležni smo za vsak pameten nasvet, smo pa tudi mnenja, da predčasno prerekanje po časopisih naši akciji lahko škoduje. Je pač bridka resnica, da je kritizirati lahko, delati pa težko.

Slovensko javnost pa ponovno prosimo, da bi se vsaj nekoliko oddolžila velikemu pisatelju in po možnosti prispevala za spomenik, kajti dosedaj je bila to — žalibog — izključno zasebna zadeva ameriških Slovencev in Vrhnčanov.

Odgovor pripravljalnega odbora na članek P. V. v Jutru 29. 9. 1929. Poskrbeli bodo, da bodo strokovnjaki ocenjevali osnutke za Cankarjev spomenik. Ponovijo prošnjo, naj slovenska javnost prispeva za spomenik.

(Cankarjev spomenik. Jutro, 5. 10. 1929)

Razstava osnutkov za Cankarjev spomenik na Vrhniki, 1929.
(France Dobrovoljc, Cankarjev album. Maribor 1972)

Cankarjev spomenik na Vrhniki

(Nekaj ugotovitev in opomb k izzivajočemu članku v »Slovenskem Narodu« z dne 3. oktobra t. l.)*

Podpisani sem potom te polemike zvedel o konkurenci za gori omenjeni spomenik. Izgleda, kakor da bi bilo v resnici nekaj skupnega med odborom in tu imenovanim kiparjem. Glasom notice ima odbor pet osnutkov in vse od istega avtorja. Na podlagi baje razpisane konkurence, bi nato kot najboljšemu delu bila oddana izvršitev spomenika. Tako bi ostal kakor meni, tudi skoro vsem ostalim kiparjem razpis prikrit, delo pa z izgovorom javno objavljenega razpisa nepravilnim potom oddano. Ako imenovani odbor že ne čuti nobene odgovornosti nasproti javnosti, ki je denarno prispevala, potem pač lahko pod roko odda delo komurkoli, ne sme pa tako postopati, kakor je tukaj postopal. Dosedaj je bil povsod naslednji običaj. Konkurenčni razpis se je dostavil vsem posameznim znanim kiparjem. Za ostale in poleg tega se je objavil v vseh listih z debelo tiskanim naslovom. Razpis je v glavnem vseboval sledeče:

1. prostor postavitve spomenika,
2. idejne zahteve,
3. material iz katerega naj bo izveden,
4. velikost poslanih osnutkov,
5. razpoložljiva vsota,
6. jury (točna imena vseh članov),
7. postopanje pri delovanju jury,
8. postopanje pri delovanju ožje jury,
9. nagradna razdelitev,
10. obveza odbora nasproti jury, to je da se bo od jury določeni najboljši osnutek izvršil (edina izjema denarni primanjkljaj),
11. ali je konkurenca javna ali tajna,
12. rok doposlanih del,
13. vrnitev doposlanih del.

Resnici na ljubo še nekaj glede forsiranja govega kiparja. Pri nas imamo akademične in neakademične kiparje tako zvane umetniške samouke. Med te druge spada tudi kipar (g. Alojzij Dolinar), čegar glasom notice »so vsa najboljša dela v Ljubljani njegova«. Imamo pa samo tele dobre in slabe spomenike: Ganglov Vodnik, Valvasor; Zajčev Prešeren; Peruzzi-Kosov Miklošič; Bernikerjev Trubar; Fr. Kralja Borštnik, Verovšek; Toneta Kralja Zolger. Imenovani g. kipar torej nima dosedaj še nobenega spomenika, imel pa ga bo šele na Plečnikovi Iliriji in s tem sloves najznatnejšega spomenička — ker bosta le dve obrazni maski! Ali ni to storija kot ona o žabi in volu?

Ljubljana, 4. oktobra 1929.

Akademični kipar Francè Kralj.

Kipar France Kralj opozarja na pomanjkljivosti razpisa natečaja za spomenik in navaja, kakšne podatke bi moral razpis vsebovati.

(Cankarjev spomenik na Vrhniki. Slovenec, 17. 10. 1929)

Lojze Dolinar: Trije osnutki za Cankarjev spomenik na Vrhniki, 1929.
(France Dobrovoljc, Cankarjev album. Maribor 1972)

Potek dela žirije je opisoval tudi članek v Slovincu.
(Cankarjev spomenik na Vrhniki. Slovenec, 26. 11. 1929)

Cankarjev spomenik na Vrhniki

Vrhničani so požrtvovalno zbrali denar, da postavijo svojemu velikemu rojaku Ivanu Cankarju v rodnem kraju spomenik.

Razpisali so konkurenco in deset kiparjev se je odzvalo z enaindvajsetimi deli.

Seveda je umljivo, da hočejo razpisovatelji imeti spomenik baš tam in ne drugod, toda mesto, ki so ga zanj določili ni ne pripravno za spomenik, niti nima potrebnega ozadja in je najboljšo, da se takšna izbira prepusti arhitektu, ki ima za take stvari šolo, oko in okus. Tudi je treba predložiti konkurentom v takih primerih detajlno izdelan program, zahtevati merilo itd, konkurenti pa bi imeli točno izpolniti svoje obveznosti. Žal, tu je šlo vse preveč po domače in jury ni imela prijetnega posla.

Razsodišče so tvorili gg. prof. Plečnik, Jakopič, Sternén, dr. Stele in dr. Vurnik in so poslovali v nedeljo 24. t. m. Po ogledu položaja je jury nasvetovala odboru za postavitve spomenika prikladnejši prostor pred fasado hiše g. Lenarčiča, kjer bi spomenik dal poudarek trgu pred cerkvijo in ulici proti Logatcu in imel arhitektonski pomembno ozadje. Kar se tiče vposlanih osnutkov, so bili ti javno razstavljeni v Kmetijski posojilnici in je treba reči, da je bilo med njimi veliko kiča, ki bi Cankarju ne delal časti. Končno se je izbral osnutek L. Dolinarja, ki je bil nekam pripravnejši za efekt od več raznih strani. Upamo pa, da bodo Vrhničani poverili ves aranžma spomenika našemu prof. arhitektu Plečniku, ki bi vedel ograditi prostor pred imenovano hišo in postaviti vanj spomenik, kakor bi najbolje kazalo. Morda bi bilo sploh najbolje razpisati še eno konkurenco, dati kiparjem več časa, da bi kaj boljšega napravili, toda Vrhničanom se zelo mudi in se je morala najti takoj neka rešitev, žalibog.

Razstava je bila nekaka revija naše plastike.

Obiskovalec razstave osnutkov je imel morda mučen dojem: kiparji, ki postavljajo samemu Cankarju spomenik, mu, umetniku večinoma ne sežejo do kolena. Nekateri so smatrali za svojo nalogo napraviti Cankarja nič drugega kot samo »podobnega«, drugi so ga prikazali kot popotnega krojača, ki je izkoral ali z levo ali z desno, tretji so ga baročno predstavili kot efektno gravitacijsko pozo na prestolu, četrti so mu dali slikovit pregib, »interesantno« draperijo – moj bog! Je-li to Ivan Cankar? Ali mar on onega duhovnega premoženja, ki ga nam je zapustil največji Slovenec, ni na naše umetništvo niti trohica padla? Ali je za nekatere živel zaman? Komaj eden se je ob njem spomnil Kurenta ali Za križem, drugi ga zgrabil kot čuvarja naše knjige in ga eden napravil za »mejnik«. Vse drugo je bilo več ali manj ali nič talentirano obrtništvo brez vsega duha ... Jury je s trudom našla med 21 osnutki celih šest, ki so po tej ali oni plati vzbujali tako ali tako, često malenkostno pozornost. Umetniški facit je reven.

Cankarjev spomenik izdela kipar Dolinar

Vrhnika, 25. novembra.

Včeraj dopoldne se je vršila v dvorani Kmetijske posojilnice razstava osnutkov za Cankarjev spomenik. Razstavljenih je bilo okoli 20 osnutkov, izdelanih v mavcu.

Za rastavo je vladalo med Vrhnikičani veliko zanimanje. V dvorani se je vnela med poedinimi skupinami živahna debata, kateri osnutek bi bil najbolj primeren za Cankarjev spomenik. Mnenja so bila deljena, kar je bilo razumljivo. Laški svet je frapiral marsikateri osnutek, nenavaden po svoji koncepciji tudi za strokovnjaka.

Žirija, obstoječa iz mojstra Jakopiča, prof. arhitekta Plečnika, slikarja Sternena in umetnostnih zgodovinarjev dr. Steleta in dr. Vurnika se je sestala popoldne ob 14. v dvorani Kmetijske posojilnice, da izreče svoje mnenje o osnutkih. Ker se je izkazalo, da bi bilo dobro poznati svet, kjer bo stal spomenik, se je žirija napotila na trg pred Kmetijsko posojilnico, kjer je odstopila Kmetijska posojilnica svet za spomenik. Žirija si je ogledala še več prostorov in je bila mnenja, da bi za spomenik najbolj ustrezal svet pred Lenarčičevo hišo. Ker pa obstoje glede tega sveta precejšnje težkoče, je pričakovati, da bo odbor za Cankarjev spomenik vztrajal pri svoji prvotni nameri, da se postavi spomenik na vogalu Kmetijske posojilnice.

Žirija je najprvo izbrala izmed razstavljenih osnutkov pet najboljših, nakar je pričela razmotrivati, kateri bi bil najboljši. Končno se je zedinila za osnutek »Popotnik 2«, ki kaže Cankarja sedečega in ogrmjenega v plašč na kantonu kraj ceste.

O poteku seje žirije je bil sestavljen zapisnik, ki so ga podpisali vsi člani žirije. Osnutek »Popotnik 2«, je kakor znano, izdelal kipar Dolinar. Odboru za Cankarjev spomenik se je naročilo, naj stopi s kiparjem Dolinarjem v stik.

Žirija je predlagala, naj odbor za Cankarjev spomenik nagradi najboljše osnutke. Pričakovati je, da bodo dobili nagrade vsi kiparji, ki so se udeležili natečaja.

Poročilo o delu žirije, ki se je sestala na Vrhniki v nedeljo, 24. novembra 1929.

(Cankarjev spomenik izdela kipar Dolinar. Slovenski narod, 25. 11. 1929)

S. pa je v Slovincu razkril, kakšnega Cankarja si kot kip predstavlja ljudstvo. (S., Kakšen naj bo Cankarjev spomenik. Slovenec, 27. 11. 1929)

Kakšen naj bo Cankarjev spomenik

Vprašanje, kdo naj izvrši spomenik, je rešeno. Čudovito hitro. V nedeljo je bila žiri na Vrhnikih, v ponedeljek pa smo čitali rezultat že v časopisih. No, v torek pa je že sledil demanti odbora.

Ali je imela žiri pravico končne odločitve in naročati kaj odboru? Ne, ker je bilo rešeno, da ima končno oceno odbor in ljudstvo, kateremu je spomenik namenjen, pa tudi tisti, ki so za spomenik denar dali. Žiri je imela samo posvetovalno vlogo. In prav je tako.

Izbrani model prikazuje Cankarja sedečega, kakor da ga je neka nevidna sila bolešno pritisnila na kamen, s precej zavitim telesom, z udi, ki med seboj niso v pravem razmerju. Glava spominja na Cankarjevo, ali vse poteze so pretirano naglašene. Kip je v celoti nekako podoben glasbeniku Straussu. Menda hoče vse to označiti razdvojenost Cankarjeve duše, a obenem jako umetniško kapaciteto avtorja.

Večina publike odklanja taka ekspresionistična tolmačenja, je vse zastonj. Ako gre recimo za osebo velikana v literaturi, ni treba da krčevito drži knjigo z rokami, podobnimi krempljem, s koščenimi prsti, pretirano velikimi, sličnim stopalu race; ako gre za človeka, duševnega velikana, ni treba, da se zvija in skače kakor plesoči derviš, s čemur naj se izraža njegova dušna agilnost in jakost; itd.

Ne vemo več, kateri glasoviti nemški kritik je nekoč rekel: Bistvo umetnosti je pravilna oblika. Umetniška ideja je sestavljena že iz čustveno pojmljivih elementov, ne sme pa biti abstraktna misel, čuvstvo, kakor ga ima včasih vsakdo. Nadarjenost je že ideja v obliki in dotičnik mora imeti sposobnost pretvoriti to idejo v realnost z umetniškimi sredstvi.

Znan nam je odgovor na to. Pa vi hočete potemtakem samo podobnost, samo »fotografijo«, a to ni umetnost. Večina publike pa pravi: Vi umetniki, ki se posmehujete tako zvanim fotografijam, dajte no, napravite nam Vi enkrat tako »fotografijo«, kakor jih izdeluje n pr znani pomorski slikar Hansen. Pa da vidimo. Saj prikazujejo vendar tudi te »fotografije«, bodisi v slikarstvu ali v kiparstvu, vedno in vsekakor tudi individualnost, ker nikdar ne vidita in čutita dva človeka enako. In to nam zadostuje. Umetnik naj uporablja oblike, kakor jih je Bog ustvaril, take naj mu bodo ogrode; umetnik pa je, ako je v stanu tem pravilnim oblikam vdahniti dušo, brez pretiranih trikov, simbolike in alegorij. Vide Laokona. V tem tiči umetnost, vse drugo je moda.

Končno mislimo tudi, da bi se moralo podpirati akademske kiparje, saj se drugače ubija v naraščaju veselje do višjega študija.

Odbor bo že prav odločil. Ljudstvo hoče Cankarja videti med seboj takšnega, kakor si ga peščica ljudi zamišlja. Spomenik bo stal tudi še v poznih rodovih, ko ne bo o raznih »izmih«, upajmo ne duha ne sluha več.

Zelo zanimivo je, da so pri izložbi obiskovalci, ki so poznali Cankarja, brez obotavljanja pristopali k osnutku v obliki temnega bronastega kipa, predstavljaljočega Cankarja zamišljeno sedečega, z roko podprtim podbradkom, ter vzkliknili: Tale je Cankar, kakršen je bil živ!

Ljudstvo naj odloča!

S.

Dr. Stanko Vurnik očita odboru, da o spomeniku odločajo umetnostno nekompetentni ljudje.

(Dr. St. Vurnik, Memento glede Cankarjevega spomenika. Slovenec, 30. 11. 1929)

Memento glede Cankarjevega spomenika

Nov spomenik se stavi na slovenskih tleh. Gre za spomenik enemu največjih duhov slovenskih, Ivanu Cankarju. Podjetje zasluži zares intenzivno pozornost vse naše javnosti. Takle spomenik namreč stoji par sto let. Stane tudi težke denarje in prav velika škoda bi bila, če bi se tu v naglici, s katero se dela, zgodila neizbrisna napaka.

Vrhniški odbor je denar zbral, razpisal konkurenco, jury je svoje opravila, sedaj pa, kakor vse kaže, ta odbor nikakor ne misli vpoštevati strokovnega nasveta glede prostora in izbere osnutka.

Umetnostno povsem nekompetentni ljudje delajo tu po svoji glavi, svojem okusu in trmī in treba je vse storiti, da se prepreči nepremišljenost, ki bi škodovala splošno našemu kulturnemu ugledu.

Predvsem treba takoj in za vselej pobiti naivno mnenje, da je takle spomenik zadevna onega, ki je zanj dal ali zbral denar.

Nikakor!

Spomenik bo stal na javnem mestu in gledali ga bodo vsi, ne samo vrhniški odbor! Briga nas vseh mora biti, da dobi Cankar, ki je last naš vseh, spomenik, kakršnega zasluži, če ga že dobi, in na primerenem prostoru; če ne, bo nam vsem žal radi spomenika, ki bo le pomnožil število onih, ki jih že itak težko gledamo. Ali ni tako? Po takihle spomenikih sodijo tujci višino in naprednost naše kulture. Noben tujec pa ne bo trdil, da očituje vrhniški spomenik okus, oziroma neokus vrhniškega odbora, nego bo dejal, da smo Slovenci sploh kulturno in umetnostno nezrel narod.

Torej proč s procarskim geslom: Mi smo zbrali denar, mi bomo odločali!

Če se naš največji arhitekt in mojster v postavljanju monumentov in urejevanju trgov energično izreče zoper prostor med neko grdo

barako in pred hlevom, ki ga je iz povsem neumetnostnih nagibov odločil odbor, če dalje naš profesor Plečnik nasvetuje, če dobro premisliš, edini za spomenik v poštev prihajajoči prostor — potem je stališče odbora, ki se postavlja nasproti vsem v umetnostnih in kulturnih zadevah edino merodajnim činiteljem, popolnoma neupravičljivo. Če Plečnik, Jakopič, Sternin in dr. Stele svetujejo kip, ki pomeni v danih razmerah edino primerno rešitev, ne sme odbor iti preko tega in se kapricirati na stvar, ki jo je jury soglasno in prvo izločila iz preproje kot umetniškega objekta sploh!

Dovolite: sodite gospodje odborniki to, kar znate, umetnost pa prepustite tistim, ki so za to poklicani. Kdor ne ve, kako zelo obupna je ta, za ves narod tako važna zadeva, naj izvoli čitati v »Slovenec« od 26. nov. članek »Kakšen naj bo Cankarjev spomenik« od neke nezbrane šifre »S.« in koj bo videl, da tu čevlje sodi povsem nezmožen nekopitar. Hvaležni bodimo »Slovenec«, da nam je objavil to famozno saltera parse! Sedaj vemo, kako in kaj.

Vrhničani hočejo imeti Cankarja nič več in nič manj kot samo »podobnega«, pa naj stoji kjerkoli, na čemerkoli, izraza karkoli, ima s pojmom spomenika opraviti kaj ali nič in pristojna v organizem trga in arhitektur kaj ali nič. Moj Bog, kakšno stališče je to! Vzlic vsemu kupu prosvetnih društev, knjig, predavanj — kje smo še! In pa — globoko ste ga razumeli, Cankarja, rojaki! Za vas je Ivan Cankar mahédrava pelerina, muštace in klobuk, kakor kaže to znana razglednica, ki stane petdeset par — takole mi postavljamo spomenik Cankarjevemu duhu, spomenik, pravim!

Morda je še čas. Kdor more naj deluje za to, da se prepreči, kakor bi Ivan rekel morda, ta »skandal in sramota«!
Dr. St. Vurnik.

Ivo Jurkovič: Trije osnutki za Cankarjev spomenik na Vrhniki, 1929.
(France Dobrovoljc, Cankarjev album. Maribor 1972)

Milko Bambič: K neuspehu žirije za Cankarjev spomenik, 1930.
(France Dobrovoljc, Cankarjev album. Maribor 1972)

LE NAJSTAREJŠI ŠE POMNIJO CANKARJA

Ivan kot Vrhničan

Spomini 89-letnega Vrhničana na Ivana Cankarja in na okoliščine, zaradi katerih je spomenik prav tam, kjer je

VRHNIKA, maja — »V stari Mantovi je svoj frakeljček cedil in gledal skozi okno. Razen njega sva bila takrat v izbi samo še midva z gostilničarko. Tam bom jaz enkrat še na konju jahal, nama je rekel in s prstom pokazal čez cesto. Ko je ljubljanska žirija rekla, spomenik bo pri svetem Lenartu, sem rekel jaz, ne, ne bo, tam bo, kamor je Cankar takrat pokazal,« pripoveduje Ivan Tischler, 89-letni Vrhničan, svoje dni fotograf in daleč naokoli znan režiser-diletant. »Tudi kiparja sem dobil, Ivana Jurkoviča, in ko ga je postavljaj, sem mu pomagal tako, da sem hodil vsak dan tisto ilovico škropiti, da je ostala vlažna.«

Ivan Tišler pripoveduje o prvih pripravah za postavitev spomenika in o zbiranju denarja.
(Vesna Marinčič, Le najstarejši še pomnijo Cankarja. Delo, 6. 5. 1976)

Ne uganjajte burke z mrtvim umetnikom

Odprto pismo člana žirije mojstra Jakopiča na slovensko javnost

Ljubljana, 10. februarja.

Kakor smo že poročali, se je lani 24. novembra sestala na Vrhniki žirija, obstoječa iz mojstra Jakopiča, vseučiliškega prof. arhitekta Plečnika, slikarja Sternena in umetnostnih zgodovinarjev dr. Steleta in dr. Vurnika, da izreče svoje mnenje o poslanih osnutkih za Cankarjev spomenik. Kot najboljši osnutek je bil proglašen »Popotnik 2«, ki ga je izdelal kipar Dolinar. Žirija je predlagala, naj vrhniški odbor za Cankarjev spomenik stopi z Dolinarjem v stik ter da naj nagradi najboljšo osnutke. Vrhniški odbor ni storil do danes ne enega ne drugega ter tudi ni obvestil javnosti, kaj namerava.

Pred kratkim smo prejeli z Vrhnike poročilo, da je zbranih za spomenik 75.000 Din ter da pričakuje odbor še 700 dolarjev iz Amerike. Kakor hitro prejme odbor ta denar, se bo delo Cankarjevega spomenika definitivno oddalo — za enkrat pa dela Cankarjev spomenik neobvezno (!) neki kipar, za katerega osnutek se je izrekel ljudski glas, ki ga vrhniški odbor hoče respektirati. Glede na to poročilo nam je poslal član žirije mojster Jakopič naslednje odprto pismo na slovensko javnost.

Cankarjev spomenik na Vrhniki

Spominjam se, da sem bral pred kratkim v vašem cenjenem listu neko poročilo o Cankarjevem spomeniku na Vrhniki. Pričakoval sem, da se kdo oglasi. Ker sem član žirije, ki je pregledovala konkurenčne osnutke — obenem tudi majhen košček ljudstva in se prav posebno zanimam za

sodobne kulturne zadeve, zlasti domače, ter se še celo vtikam vanje — si tudi to pot usojam motiti nekoliko mir in vprašati cenjeni odbor za Cankarjev spomenik: Kaj pa vendar počnete? Saj ta zadeva menda ni privatna stvar Vrhničanov, ali ne?

Torej: lepa navada pri konkurencah je, da razpisatelji poleg drugih formalnosti vsaj v nekaj dneh — no, recimo v enem tednu, obveste žirijo, posamezne umetnike, ki so se udeležili konkurence, in javnost o rezultatu konkurence. Tretji mesec je že, odkar je žirija izrekla svoje mnenje, in takrat se je odboru zelo mudilo, ker naj bi spomenik bil postavljen že letos poleti. Pred božičem sva z dr. Vurnikom pisala in podpisala pismo na odbor. Pismo pa se je izgubilo, prav zares — izgubilo se je, vprašajte odbor! in odgovora seveda nismo prejeli.

Še nekaj, kar se tiče ljudskega mnenja. Nekoliko Vrhničanov in še manjše število Ljubljančanov vendar še ni ljudstvo, ki naj bi imelo po mnenju odbora pravico odločati, kdo bo delal Cankarjev spomenik. Zanimivo bi res bilo zvedeti za ljudsko mnenje, vendar to ni ravno tako enostavno, kakor si to predstavlja cenjeni odbor.

Pa se Vrhničani menda vendar ne mislijo norčevati iz žirije, umetnikov in javnosti? No, sicer bi se dala ta zadevica že kako urediti in preboleti. Nikakor pa ne gre, da bi imeli oni pravico uganjati burke z mrtvim umetnikom, buditeljem, trpinom in dobrotnikom slovenskega naroda, čeprav je ta njih rojak. Govorite odkrito in ne delajte na skrivnem!

Rihard Jakopič.

Odprto pismo člana žirije Riharda Jakopiča. Sprašuje, zakaj odbor ni objavil rezultatov natečaja za Cankarjev spomenik. Opozarja, da je odbor dolžan delati javno. Ivan Cankar ne more biti samo vrhniška zadeva.

(Rihard Jakopič, Ne uganjajte burke z mrtvim umetnikom. Slovenski narod, 10. 2. 1930)

Marijan Marolt odgovarja Jakopiču, da odbor posluša »ljudski glas«, ker meni, da je treba ljudem, ki literature ne poznajo, pokazati vsaj to, kaj je Cankar bil.

(Marijan Marolt, Še o Cankarjevem spomeniku na Vrhniki. Slovenski narod, 11. 2. 1930)

Še o Cankarjevem spomeniku na Vrhniki

Odgovor na članek g. Riharda Jakopiča v zadevi osnutka za Cankarjev spomenik

Vrhnika, 9. februarja

V št. 33 Slov. Naroda je gospod Jakopič priobčil odprto pismo slovenski javnosti in menda predvsem temu ubogemu pripravljalnemu odboru na Vrhniki, ki ga že mesece in mesece bombardirajo z apeli, odprtimi pismi in nasveti, kakšen naj bo Cankarjev spomenik. Odbor ta pisma prečita na seji, jih po možnosti upošteva, obenem pa budno posluša ljudski glas, ki pravi, da mora na Vrhniki stati osnutek »Mislec«, ki ga je jury odklonila. Ljudem, ki literature ne poznajo, je treba vsaj to pokazati, da je bil Cankar človek ne ravno grdih oblik in je znal misliti. Drugače bodo – zlasti ob pogledu na spomenik, ki bi imel kar tako »impresionistično« skupaj sprijete brke – , še nadalje mnenja, da je bil to nekultiviran pijanec, ki že na zunaj ni bil dosti prida, kaj šele na znotraj! Osnutke si hodijo ogledovat Vrhnikičani, pa tudi iz Ljubljane so že prišli in vsi pravijo, da je ljudski glas pravo pogodil. Soglasni z ljudskim glasom so tudi gospodje, pa ne ljubljanski umetniki, ki ničesar prispevali niso (kvečjemu slabe osnutke), ampak tudi gospodje, ki imajo vpliv na odbornike.

To povem g. Jakopiču, ki mu stvar nikakor noče postati jasna. On se je pričel za zadevo zanimati očitvidno šele potem, ko so ga počastili s članstvom juryje. Sicer bi moral vedeti, da je bil tako v glavnem spomenik že gotov (v zamisli Vrhnikičanov namreč) pred leti, skoraj tik po smrti Cankarjevi. Sicer so pristali na to, da niso dela naročili kiparju, ki je bil od vsega početka izbran. Poiskali so – kot svetovalca – nato drugega slučajno gosp. Dolinarja, ki je sedaj pri juryju prodrl. Tudi to so sprejeli, da so slednjič poklicali juryjo. Vse te koncesije mojim nasvetom so rodile uspeh, da so osvojili slednjič osnutek, na katerega niso mislili in našli sedaj tudi že arhitekta, ki ga bo placiral.

Odbor stalno toži, da vsi le kritikujete, konkretnega predloga pa ne stavite. Zbral sem med Vrhnikičani – torej med ljudstvom – podpise doktorjev in kmečkih fantov, ki so izjavili, da hočejo najmanj to, kar odobri odbor od juryja izbrani osnutek, v boljšem slučaju pa naj razpiše odbor nov natečaj, ker so vsi osnutki brez izjeme naglo skicirani in nedognani. Toda najmanj 90 % ljud-

stva hoče »Misleca«. Ker posluša odbor že nekaj mesecev razne Vrhníčane in Ljubljánčane, medtem ko je moj prijatelj g. Furlan zbral v enem dnevu le 50 podpisov. Osebnó sem odboru svetoval, naj sam izbere izmed treh najboljših osnutkov, pa menda tudi ta ne bo zalegla.

Ker sem tudi jaz zadnjič, ko sem bil dva dni doma, govoril z ljudmi, lahko g. Jakopiču pritrdim, da zahteva ljudstvo kvaliteto. Mnogi so ponižni in pravijo, da niso v stanju soditi, zato naj odločijo strokovnjaki. Drugi se izrekajo za posamezne osnutke in med temi odborov protežiranec nikakor nima relativne večine.

Priznam, da odbor nima lahkega stališča in rad verjamem, da je razočaran nad sadovi svojega truda. Tudi je hudo, če očita g. Jakopič, da uganjajo na Vrhniki burke. Pa vse to bi si odbor lahko prepovedal, če bi hotel poslušati namesto nekaterih vrhniških prvakov g. Jakopiča. On ne stavi spet dovolj konkreten predlog, a najbrž bodo prezrli svojo staro o sami kritiki, pa nobenem določnem nasvetu. Ker danes po zagotovilu g. predsednika Jurce delo še ni oddano, ampak so naročeni šele detajlni osnutki, ni prepozno, da razpiše odbor ožjo konkurenco in zagotovi, da bo ona končno odločila ali pa vsaj izbere Popotnika št. 2.

Gospod Jakopič pa naj ve, da mu je na Vrhniki marsikdo hvaležen za njegovo zadnje pismo v Slov. Narodu. Ker ljudska sodba ni taka, kot jo servira odbor.

Marijan Marolt

Naši književniki o Cankarjevem spomeniku

S Cankarjevim spomenikom doživimo najbrž novo Krpanovo kobilu

Ljubljana, 18. februarja.

Jakopičovo odprto pismo na slovensko javnost glede Cankarjevega spomenika na Vrhniki je vzbudilo zlasti med našimi književniki živahen odmev. Književniki z Otonom Župančičem na čelu so mnenja, da je žirija, obstoječa iz mojstra Jakopiča, prof. arhitekta Plečnika, Sternena, dr. Steleta in dr. Vurnika bila taka, da ne dopušča nobenih dvomov, ali je razsodila prav ali ne, temveč da ji je absolutno zaupati.

Zanimiva so pisma, ki jih je uredništvo prejelo od naših književnikov o Cankarjevem spomeniku. V njih naglašajo, da ne gre, da bi o tako važni stvari, kakor je Cankarjev spomenik, odločal nekakšen »ljudski glas« (1). kakor hočejo Vrhnici. Ugleden književnik je celo mnenja, da doživimo s Cankarjevim spomenikom novo Krpanovo kobilu.

Postavljanje spomenikov — nam piše, ima v slovenski knjigi že nekaj tragikomičnih poglavij. Eno najkrepkejših je napisal Ivan Cankar sam. Kakor vse kaže, bo prihodnje poglavje v tej knjigi ravno Cankarjev spomenik. Zadeva je res že kar mučna.

Ne vem, ali so v današnjih časih spomeniki res najprikladnejši izraz narodovega čiščenja in hvaležnosti. Mislim, da bi se Vrhnika najčistneje oddolžila delu svojega rojaka, ako bi v svojem lepem trgu, Na Klancu, zgradila primeren Cankarjev dom, pribežališče tistim otrokom, siromakom in

brezdomcem, ki jim je pisatelj sam v svojem delu postavil toliko idealnih spomenikov.

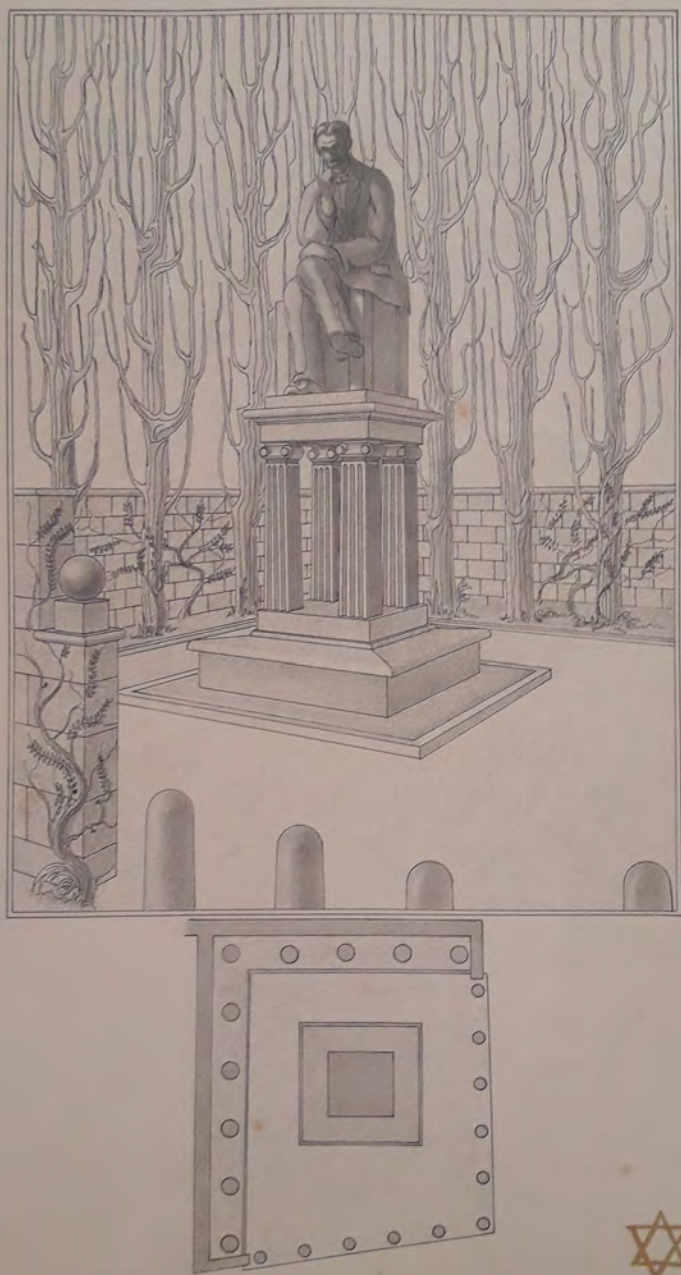
Če pa že mora biti spomenik, je za pametnega človeka jasno, da ne bo dela naročal pri čevljarju, temveč pri kiparju. Kakšen bodi spomenik — je seveda nešteto rešitev. Vrhnika si želi svojega človeškega znanca in rojaka, kot ga je poznala iz družbe, iz krčme, s ceste. Naj ga ima! Samo nekaj je pri tem čisto gotovo: kakor mož s knjigo v roki še ni pesnik in vojak na konju še ni Napoleon, prav tako ogoljen havelok še ni Ivan Cankar. Dejal bi, da je treba še nekaj več, ker je bil tudi Ivan Cankar še nekaj več, nego znanec s ceste in iz krčme.

Tisto, kar je potrebno še, pa more ustvariti samo umetnik, kakor je to dosluhl iz pisateljevih del. In samo večje oko umetnikovo more presoditi, ali je kipar izklesal resničen duhovni obraz pesnikov ali ne. Zato so potrebni presojevalci. Ako sta bila med temi presojevalci mojstra kot sta Plečnik in Jakopič, je mislim, slovenska javnost in menda tudi Vrhnika lahko pomirjena, da sta odločila tako, kakor je prav. Če pa se zdi Vrhniki teh presojevalcev premalo, naj pozove mednje še literarnega izvedenca, izdajatelja pisateljevih del, prof. Cankarja. In ako končno poslani osnutki ne prijaajo umetniškemu okusu Vrhnike, naj razpiše odbor pač nov natečaj.

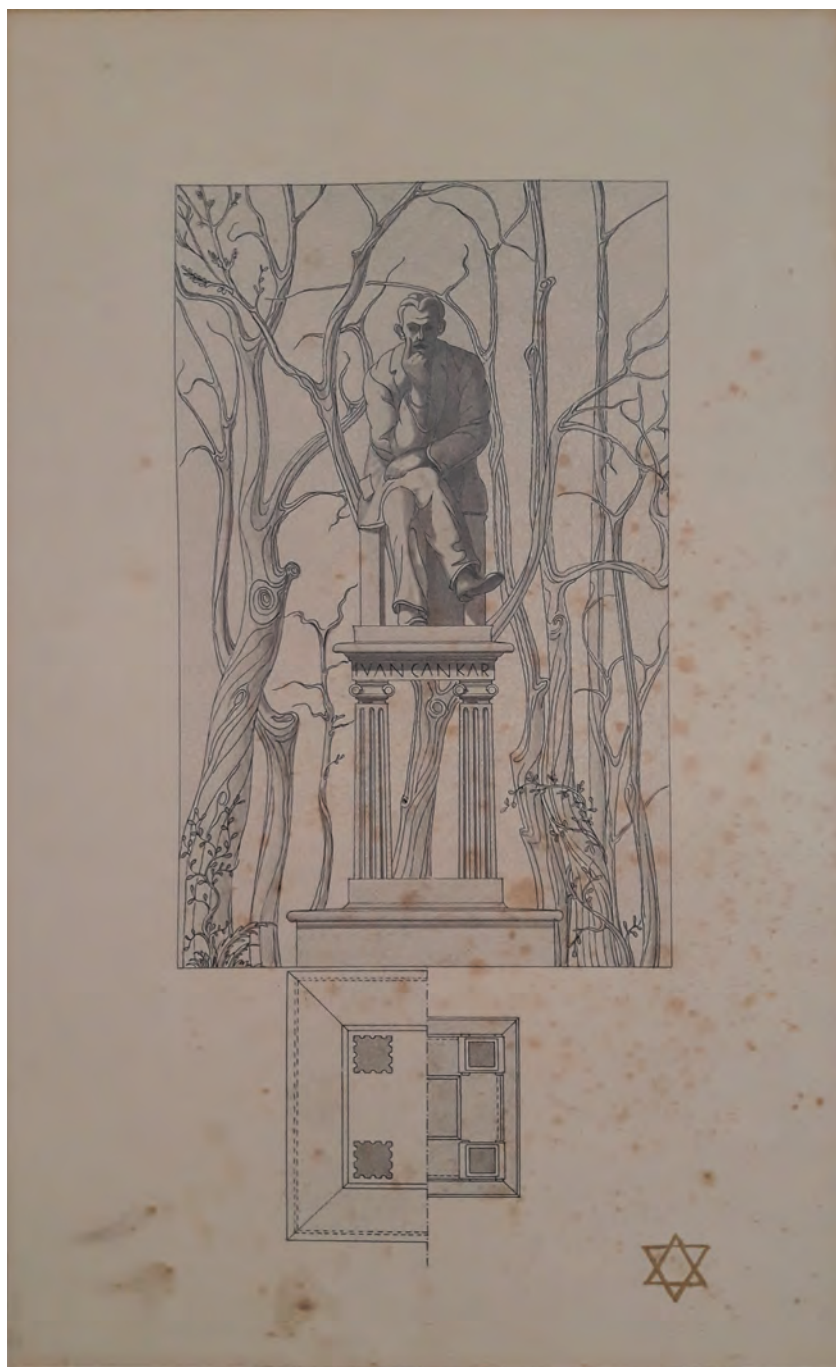
Književniki menijo, da bi bilo treba pri izbiri osnutka za spomenik zaupati žiriji. O tako važni stvari ne bi smel odločati nekakšen »ljudski glas«. Če je bilo premalo ocenjevalcev, naj med člane komisije vključijo še literarnega izvedenca.

(Naši književniki o Cankarjevem spomeniku. Slovenski narod, 18. 2. 1930)

Štirje osnutki za postavitev Cankarjevega spomenika Ivana Jurkoviča na straneh od 110 do 113. Hrani jih Anton Turšič.

Nikolaj Pirnat, udeleženec natečaja za spomenik, kritizira delo žirije, ki bi si morala zagotoviti veljavnost svoje odločitve, ne da je delala le kot neko posve-tovalno telo.

(Nikolaj Pirnat, Cankarjev spomenik na Vrhniki. Slovenski narod, 19. 2. 1930)

Cankarjev spomenik na Vrhniki

Mislim, da ni odveč, ako izpregovori o tej zadevi par besedic eden »osebno prizadetih« – da se tako izrazim.

Stvar je taka: Odbor na Vrhniki razpiše natečaj (brez nagrad – notabene!) in določi prostor za spomenik. Kiparji romajo na Vrhniko, merijo in ogledujejo ta ominozni »prostor« ter komponirajo na ta »prostor« svoje osnutke. Poteče termin. Osnutki so razmeščeni, iz Ljubljane se pripelje jury. (NB.: Od razpisa do dne vélike sodbe sta minula dva meseca!) Jury (v glavnem g. arh. Plečnik) ugotovi, da je »prostor« neprimeren. Izbere drugega. Nato odide med osnutke. Tam izbere 1 kiparsko najzrelejše in 5 kiparsko zrelih del. Predlaga nagrade in podpiše zapisnik. Pika.

Kaj se je godilo od tega dne pa do danes, je razvidno iz dopisov, polemik in člankov v »Slov. Narodu«, »Jutru« in »Slovincu«.

Ugotavljam:

1.) V dveh mesecih, ki sta minila od razpisa do razsodbe, ni niti eden merodaj-nih faktorjev, ki jim je zdaj toliko pri srcu kulturni pomen spomenika in arhi-tektonska lepota Vrhnikе, občutil notranje potrebe, da se odpelje na Vrhniko (avtobus tja in nazaj Din 16), si ogleda ta preklicani »prostor« ter opozori jav-nost na nesrečo.

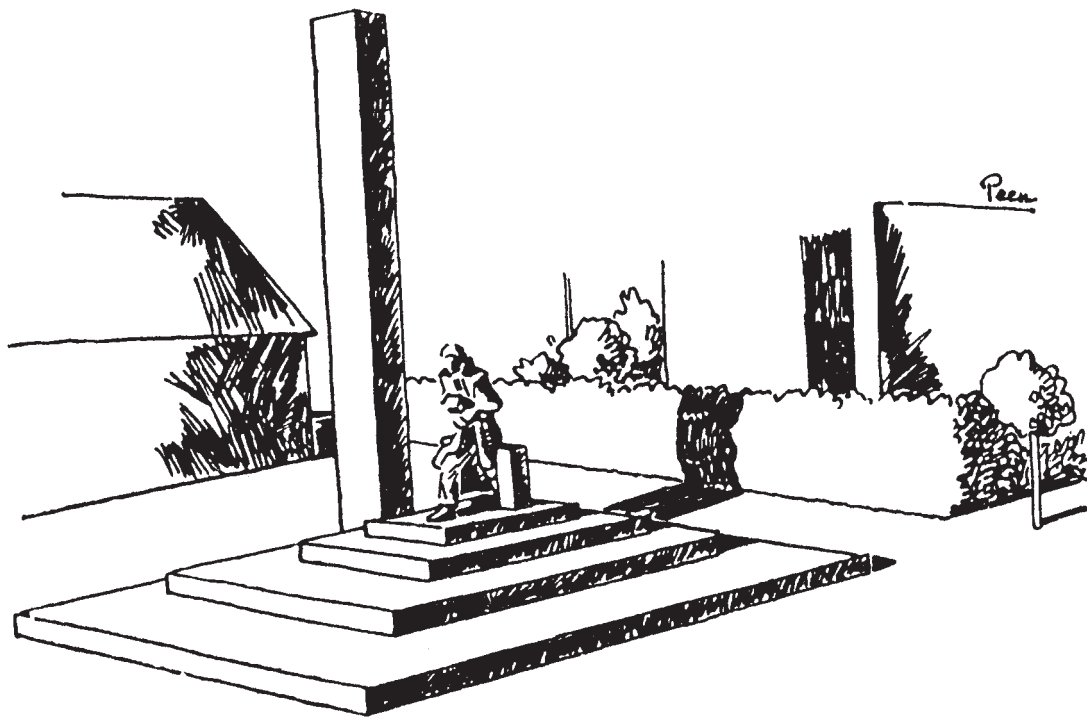
2.) Ako je jury zahtevala izmenjavo prostora, bi morala eo ipso zahtevati tudi ponoven razpis. Ako je to zahtevala, pa jo je odbor zavrnil, ne bi smela pri-stopiti k ocenjevanju. Postopanje jury napram kiparjem ni bilo kavalirsko. (Skromno rečeno!)

3.) Jury, sestavljena iz priznanih strokovnjakov, bi si morala, ko je videla, kako stoje stvari na Vrhniki, osigurati veljavnost svoje odločitve. Jury »s posvetoval-no pravico« je unikum, ljubljansko-vrhniški patent z letnico 1929 (!).

4.) Odbor za postavitev spomenika se je zbral pod častitljivo zastavo z napisom: »ljudski glas – božji glas!« To je lepo in vse hvale vredno.

Teh vrstic mi ni narekovala zavist ali pa užaljenost, temveč ljubezen do jasnosti v takih zadevah in pa: – da priznam odkrito – napisal sem jih, ker me je sram v dno duše, da sem sodeloval v tej klavrni komediji.

Nikolaj Pirnat,
avtor enega od petih kiparsko zrelih osnutkov.

Nikolaj Pirnat, skica Cankarjevega spomenika.
(Dom in svet, 1930, str. 32)

Hinko Smrekar: Ivan Cankar – arestant, 1913.

Cankarjev spomenik na Vrhniki

Cankar sam ne bi bil mogel napisati boljše farse, nego je ta o njegovem spomeniku na Vrhniki.

Moja ocena je ta, da je od p. t. odbora za izvršitev izbrani, osnutek pač vrle umetniške vrednosti, manjka mu pa še nekaj bistvenega, kar je ljudski glas od nekdaj pri Cankarju (in podobnih) z največjo simpatijo opazal in cenil. To je — kak literček ali vrček. Dobro se še spominjam, da ljudski glas tik po Cankarjevi smrti in po nad vse slovesnem pogrebu ni sešteval njegovih del, pač pa, koliko četrtink in vrčkov je tod ali tam ta ali oni večer izpraznil, odnosno koliko jih je plačal in koliko dolžan ostal! In le nekdo se je pohvalil, da ima v domačem muzeju star Cankarjev klobuk.

Moje mnenje je to-le: če si želi ljudski glas i. e. vrhniški odbor spomenik po svojem poznanju in okusu, naj ga naroči in plača sam. Zmožen je, da lahko postavi spomenik, ki bo celo Vrhniko zasenčil. Dam idejo brez zahtevka nagrade: naj da C. modelirati iz voska prav naravno, ga s C. originalno obleko odene in naj ga posadi za gosposko mizo najslavnejše vrhniške gostilne.

Če je pri tej akciji sploh kaj mislil na Cankarja in ne le na sebe. Če je pa mislil le na glorio Vrhnike, potem naj postavi spomenik svoji miselnosti. Tak spomenik pa bi najboljši stal kar v Ljubljani, spomenik vesoljnega, neumrljivega slovenskega in sploh mednarodnega laži — ali simili — kulturnega filisterja.

Pa bi še Cankarjev duh ploskal!

Pri vsem tem dobro je le to, da je ubogi Janez nepreklicno mrtev in da se mu ni treba še tozadevno jeziti. Še boljše pa za snovatelje spomenika. Živi Cankar bi jim bil — gorje!

Pridružim se mnenju, naj se postavi Cankarjev dobrodelni dom. Dobro sem poznal Cankarja in pod prisego lahko povem, da bi on to misel najbolj odobral in da bi se hudoval nad vsakim, tudi nad Dolinarjevim spomenikom.

Tak šunder — s spomenikom! Cankarjeva dela pa pač najpridnejše uživa — knjižna uš v knjižarnah! Nikar še, da bi se kdo za las poboljšal iz njih!

H. Smrekar.

Hinko Smrekar zapiše, da Cankar ne bi mogel napisati boljše farse, nego je ta o njegovem spomeniku na Vrhniki.

(Hinko Smrekar, Cankarjev spomenik na Vrhniki. Slovenski narod, 20. 2. 1930)

Cankarjev spomenik — zadeva brez konca

Človek se mora res čuditi, kaj se je v tej stvari dosedaj vse pisalo — in deloma zgražati se nad tem. Poglejmo zadevo brez predsodka in to s pravico skromnega člana publike. Vrhnika želi postaviti spomenik Cankarju, svojemu rojaku, hoče pisatelja imeti še nadalje v svoji sredi, ne kakor kakšno alegorično ali simbolično postavo itd., temveč kot podobo njega samega v bronu za večni spomin. V to svrho so Vrhničani skupaj z ameriški kra-jani nabrali gotovo vsoto denarja, povabili vse naše kiparje na konkurenco in poklicali skupino umetnikov, katera naj jim gre z nasveti na roko. Torej: ne gre tu za spomenik, ki ga postavlja ves slovenski narod, temveč gre za zadevo same Vrhni-ke. Pa že slišimo: Popolnoma napačno stališče! Kjerkoli gre za novo javno umetnino, naj odločajo neki umetniki, ki so edini poklicani, da nadzorujejo in vodijo okus publike. Misera plebs imej torej po-tem takem le pravico privatnih naročil pri umetnikih in kupovanje njih umetnin, a kritika in samostojnost o javnih umet-niških stvarih ni stvar publike. Ali hvala za tako naziranje, pravi v našem primeru dotična publika in se izjavlja z 99% doma in v Ameriki proti od omenjene skupine umetnikov izbranemu osnutku in za mo-del, ki so ga prav dobro krstili za »Misle-ca« g. akademičnega kiparja Ivana Jur-koviča.

Kaj vraga torej tu ni v redu? Ali naj so ravno v tem primeru interesenti res brezpravni mutci in slepci? Pa še nekaj. Prepričan sem, da velika večina vseh ti-stih, ki hočejo vsiliti Vrhniški spomenik, ki

ga ta ne mara, oziroma tistih, ki se dajo voditi od neke skupine ljudi v tem zmi-slu, osnutkov in projektov še videla ni in sploh ne ve, za kaj gre. Razen tega je zelo nelepo, na kak prav »vaški« način se ubija dobro umetniško ime kiparja, ki ničesar drugega zakrivil ni, kakor da njegov kip bolj ugaja kakor drugi, ki je tih in skro-men človek, ki ne mara časopisne rekla-me in ki hoče le v miru hoditi svojo pot! Konkurenca ima svoje meje, preko katerih postaja gnusna kruhoborba in zavist.

Saj postaja stvar že smešna. Humorist Lichtenberg se šali nekje takole: »Seveda mi ne pride na misel, ako sem v družbi modernih, da bi o kakem kipu rekel, da je podoben, ampak vedno zaničljivo porečem, podobnost je humbug. Podoben postaneš pri fotografu. Ali ta nespodobni kip izraža celotne zadržane možnosti iz kompleksov izpodrinjenega življenja v sanjah, pomno-žene po ritmičnih psihičnih vibracij in pove-ličane po notranjem očesu himenske pod-zavesti. Tako se izjavim. In moderni po-reko: Ta človek razume nekaj o umetno-sti in ž njim se da občevati.«

Ali brez šale. Tu tiči zalec. Bolje bi bilo, da moderni malo manj živijo v me-glah svojih čustev, ki so večkrat dosti ne-zanimiva in da stopijo doli na realnejša tla resnične zmožnosti, produševljenosti in normalnih oblik, pa ne bo takih homa-tij, kakor sedaj pri Cankarjevem spome-niku.

Kar se pa tiče osnutka g. Jurkoviča, naj mi je v vsej skromnosti dovoljeno iz-raziti mnenje, da je zelo lep produševljen portretni kip, ki bo dika Vrhniške in za ka-terega so se Vrhničani odločili z dobrim okusom in po vsej pravici, a glede pro-stora se mi zdi, pa brez zamere na vse strani, da je od odbora izbrani prostor, seveda po njegovi preureditvi, zelo pri-praven. Vsa osnova diha mir in miselnost.

Inž. M. Klodič.

Ing. Maks Klodič meni, da je Jurkovičev kip »lepo produševljen« in prostor, ki ga je zanj izbral odbor, pripraven. Se mu pa ne zdi lepo, da se na tak na-čin ubija dobro ime kipar-ja Jurkoviča.

(Ing. M. Klodič, Cankarjev spomenik – zadeva brez kon-ca. Slovenski narod, 21. 2. 1930)

Jakopič odgovarja J. Severju v Zagreb, da je Dolinarjevega Popotnika izbral po umetniških merilih, ki so vedno enaka, ne glede na to, kje kaj ocenjuje.

(Jakopič o Dolinarjevem Cankarju. Slovenski narod, 13. 3. 1930)

Jakopič o Dolinarjevem Cankarju

Ljubljana, 13. marca

Ko se je g. I. Severju zdelo potrebno pisati in objaviti pismo za predsednika odbora za Cankarjev spomenik na Vrhniki g. Frana Jurco, sem prisiljen, da objavim tudi jaz pismo, ki sem ga pravkar pisal g. predsedniku. Glasi se:

Velecenjeni gospod predsednik!

V pravkar izišli reviji »Samorodnost« objavlja g. I. Sever pismo, ki Vam ga je pisal dne 29. novembra 1929.

Ker se čutim v njem osebno prizadetega, dovolite mi, g. predsednik, da Vas nadlegujem z naslednjim pojasnilom:

1. Da bi se žirija »sama postavila in izbrala«, o tem mi ni bilo dozdej ničesar znane. Vsaj, kar se mene tiče, izjavljam, da se nisem nikomur ponujal, nasprotno, da sem se nerad – pa vendar odzval Vašemu prijaznemu vabilu s trdnim sklepom, da bom opravljal pošteno delo.
2. Iz Severjevega opisa mojega razgovora z njim pa mora vsakdo sklepati, da sem zlorabil od Vas izkazano mi zaupanje, da sem torej opravljal nepošteno delo. Izjavljam, da sem z g. Severjem govoril o konkurenčnih načrtih in posebej o Dolinarjevem v bistvu isto, kar sem govoril s člani žirije, in kar ste imeli Vi, g. predsednik, in oni člani Vašega odbora, ki so prisostvovali sestanku žirije, priliko slišati.
3. Konkurenca za Cankarjev spomenik je bila zame umetniška zadeva. Iz umetniškega stališča sem si ogledal razstavljene načrte. Iz umetniških razlogov sem zbiral oz. sam sodeloval pri izbiri petih načrtov, ki bi prišli v poštev pri oddaji naročila. Po vestnem preudarku, primerjanju in vpoštevanju raznih okoliščin sem spoznal, in sicer iz umetniških razlogov, za najboljše vposlano delo L. Dolinarjevega »Popotnika« in ga priporočil v izvršitev, prepričan, da dobi z njim Vrhnika dostojen spomenik.
4. Kar se tiče opazke glede »lokalnega« pomena« in »za Vrhniko«, vam zagotavljam, da nimam raznih umetniških meril, tako n. pr. eno za Vrhniko, drugo za Ljubljano, tretje za Pariz ali Berlin itd., ampak samo eno.

Z izrazom odličnega spoštovanja

Rihard Jakopič.

Izbrani osnutek žirije za spomenik na Vrhniki kiparja Lojzeta Dolinarja, 1929.
(France Dobrovoljc, Cankarjev album. Maribor 1972)

Ameriški Slovenci o vrhniškem odboru

»Prosveta«, največji slovenski ameriški dnevnik, izhajajoč v Chicagu, je 3. t. m. ponatisnila članek iz »Slov. Naroda« »Ne uganjajte burk z mrtvim umetnikom«, v katerem, kakor znano, šiba Rihard Jakopič postopanje vrhniškega odbora za postavitev Cankarjevega spomenika. »Prosveta« uvodoma poudarja: »V uvaževanje! Tisti slavni komite z Vrhnike, ki ima namen postaviti našemu nesmrtnemu slovenskemu umetniku Ivanu Cankarju nekakšen spomenik z denarjem ameriških rojakov, ima prav čudne metode. Že nekajkrat smo opozorili, da so tisti ljudje tam prav neverjetni čudaki s skritimi nameni. Ko je Cankar še živel in ustvarjal, takrat so lopali po njem. Danes, ko je zaslovel po svetu — uganjajo z njim komedijo!«

»Posveta« nato pripoveduje, da se je sestala 24. novembra lani na Vrhniki žirija, da je proglasila za najboljši osnutek Dolinarjevega »Popotnika 2«, da je predlagala, naj stopi vrhniški odbor z Dolinanjem v stik ter da naj nagradi najboljše osnutke. Vrhnikiški odbor pa do danes ni storil ne enega, ne drugega ter tudi ni obvestil javnosti, kaj namerava. (Vsega tega še do danes po petih mesecih ni storil! Opomba poročevalca.)

»Prosveta« priobčuje nato odprto pismo Riharda Jakopiča, ki se končuje z besedami: »Pa se Vrhnicičani menda vendar ne mislijo norčevati iz žirije, umetnikov in jav-

nosti? No, sicer bi se dala ta zadevica že kako urediti in preboteti. Nikakor pa ne gre, da bi imeli oni pravico uganjati burke z mrtvim umetnikom, buditeljem, trpinom in dobrotnikom slovenskega naroda, čeprav je ta njih rojak. Govorite odkrito in ne delajte na skrivnem!«

»Mi smo že parkrat opozarjali o namenu in o čudnih skrivnostih onih Vrhnicičanov, nadaljuje »Prosveta«, »kjer so začeli v Ameriki akcijo za Cankarjev spomenik. To pot naj zadostujeta komentar in odprto pismo mojstra R. Jakopiča o njihovem delovanju. Treba je še zaključiti besedo o njihovem nehanju. To besedo pa mora izreči delavstvo v Ameriki!«

Slovenski dnevnik v Chicagu Prosveta ponatisne Jakopičev članek »Ne uganjajte burk z mrtvim umetnikom« in poziva odbor, naj pojasni, kako dela.

(Ameriški Slovenci o vrhniškem odboru. Slovenski narod, 22. 3. 1930)

Postavljanje spomenika na Vrhniki, 1930. (Lastnik fotografije je Janez Žitko.)

Cankarjeva rojstna hiša na Klancu na Vrhniki.

Napis na spominski plošči:

V TEJ HIŠI SE JE RODIL
DNE 10. MAJA 1876
IVAN CANKAR
SLOVENSKI PISATELJ.

(Mladika 1930, str. 389)

ILUSTRIRANI SLOVENEČ

• T E D E N S K A • P R I L O G A • S L O V E N C A •

Celo VI

10. avgusta 1930

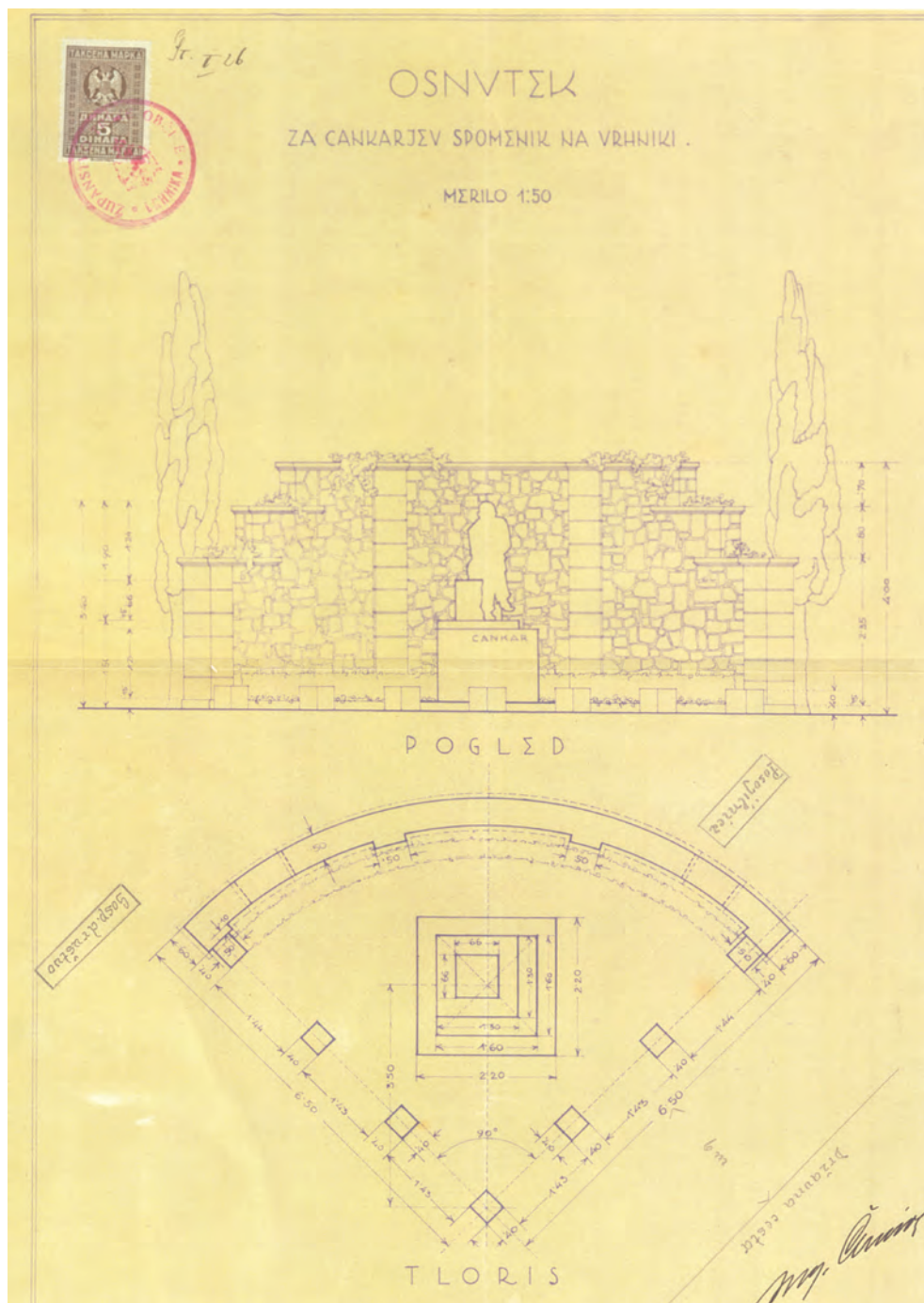
Štev. 32

Rojstna hiša Ivana Cankarja na Klancu (Vrhnika)

Foto I. Tischler.

največjega slovenskega pisatelja, kateremu odkrijejo danes v rojstnem mestu spomenik. («Klanec siromakov je ležal pred njim, ubožne hiše, ubožstvo v hišah.»)

Osnutek za postavitev spomenika je izdelal ing. Črničev.
(Zgodovinski arhiv Ljubljana, sign.: VRH 2, gradbene zadeve 14, a. e. 1520)

Titl.

Ž u p a n s t v o

na

V r h n i k i

Podpisani odbor želi postaviti na Vrhniki Ivanu Cankar-ju bronasti kip na granitnem podstavku po priloženem načrtu in sicer v parku, ki je last Kmetске posojilnice na Vrhniki. Omenjeni prostor leži ob državni cesti. Ker namerava odbor odkriti spomenik koncem julija t.l., se prosi za razpis lokalnega ogleda.

Na Vrhniki, dne 22.maja 1930.

1 načrt

*Ogled 1/4 30 ob 14 1/2 uri. Vabijo se: gradbenar
sekcija, Jurca, Lenarčič & Jože Kerne*

25/6/30

Ure

Prošnja za odobritev postavitve spomenika pred Kmečko posojilnico z dne 22. 5. 1930.
(ZAL, VRH 2, gradbene zadeve 14, a. e. 1520)

Ljubljana, 1. 7. 1930.

Zapisnik

Pri lokal. ogledu pastora, cestni crar
ing. I. Jože Brinčič, inženirsko delo
inženir Tomšič in Gospodar. inženir. J. J. J. J.

Gosp. zastopnik oobara na post. spomenik
ji p. Jurca

Zastopnik cest. crarja ne ugovarja
postavitvi spomenika tako, kakor je
načrtovano.

Zastopnik ovet. inženirsko delo
(Tomšič) in mejas. Gospodar. inženir
(J. J. J.) pristanejo na obzvoje, katerega
so načrtovali podoben in dargenji
spomenik.

Gosti konstatirajo, da in
javnih policijskih urah pripadajo ne bo
ugovarjalo postavitvi spomenika.

Sklepi so in podpisani
Zastopnik cest. crarja se izjavlja, da ne
ugovarja odstranitvi dreht. ap. bi
vse obirale splošno lice spomenika.

J. J. J.
J. J. J.
J. J. J.
J. J. J.

Zapisnik lokalnega ogleda dne 1. 7. 1930.

(ZAL, VRH 2, gradbene zadeve 14, a. e. 1520)

Podroben opis poteka svečanosti ob odkritju spomenika.

(Odkritje Cankarjevega spomenika na Vrhniki. Slovenski list, 11. 8. 1930)

SLOVENSKI LIST

Izhaja vsak ponedeljek zjutraj

Uredništvo: Kopitarjeva ul. št. 6/III
Telefon št. 3487, Iscrbeno 3487
Rekopisi se ne vračajo

Prejemniki št. 1 Din, mesečno, če se sprejema list s upravit., naroč-
nika 4 Din, na dom in po pošti dostavljajo št. 5 Din. Celoletno naroč-
nina 50 Din, polletna 25 Din, četrtletna 13 Din. Iscrbi se po dogovoru

Uprava: Kopitarjeva ulica št. 6/III
Poštni cen. račun. Zbirališča 15.379
Telefon šte. 2549

Odkritje Cankarjevega spomenika na Vrhniki

**Sijajna manifestacija slovenskega naroda svojemu kulturnemu velikanu - Sprevod
udeležencev slovesnosti - Sv. maša pri sv. Trojici - Genljivo odkritje spominske
plošče na Cankarjevi rojstni hiši - Slovesno odkritje spomenika Ivanu Cankarju,
hiparskega dela g. Jurkoviča - Pomembne napitnice na slavnostnem banketu
v Rokodelskem domu - Ljudska veselica**

Že v zgodnjih jutranjih urah se je ob krasnem vremenu začelo zbirati na Vrhniki ljudstvo z vseh krajev naše ožje domovine, da prisostvuje velepomembnemu kulturnemu dogodku odkritja Cankarjevega spomenika. Z jutranjim vlakom je dospelo iz Ljubljane ogromno število častilcev našega velikega pesnika in pisatelja. Na vrhniškem kolodvoru, ki je bil okrašen, se je vršil svečani sprejem došlih gostov ob sviranju godbe, nato se je izpred gostilne Mantova, ob vznožju še neodkrita Cankarjevega spomenika, razvil sprevod, v katerem so korakale korporacije z zastavami, razna društva, obilo odličnega občinstva, Sokoli in gasilci v kroju ter lepo število narodnih noš. Sprevod je krenil po cesarski cesti, mimo Rokodelskega doma proti farni cerkvi sv. Pavla do Velikega klanca in po Velikem klanecu do sv. Trojice.

Sv. maša v cerkvi sv. Trojice

Ogromni val ljudstva, vabljenega in prostovoljno došlega, je kmalu zagrnil ves gaj pred prelepo cerkvico sv. Trojice, kajti premnogo ljudstva v cerkvi ni našlo prostora. Krasno vreme je dalo slavlju svoj zali pečat, možnarji so pokali in vsepovsod se je razlegalo radostno vzklikanje.

V skromni beli cerkvici pa je monsignor Karlo Cankar, brat slavnega pisatelja, daroval tiho sv. mašo zadušnico za pokojnega brata, kateremu je bilo današnje vrhniško in slovensko slavje namenjeno. Mešani zbor je s prisrčno cerkveno pesmijo spremljal ganljivo daritev. Sv. maši so prisostvovali domačini in tujci, videli smo zastave, kroje in narodne noše, a pred oltarjem je rodni brat posvečal svojemu rodnemu bratu svojo molitev – zares nepozaben in do srca segajoč prizor!

Nehote je človeka pretresla človeška bližina velikega pokojnika pri tem cerkvenem opravilu. Pred božjim prestolom se je pogovarjal brat svečenik z bratom mučenikom in trpinom, najvernejšemu zgledu našega slovenskega ljudstva.

Po končani službi božji se je vsul val ljudstva po strmem Cankarjevem klancu nizdol pred njegovo rojstno hišo. Nepregledna množica je obstala na klancu, visoko gori, skoraj do sv. Trojice je segala, a pred tesnim prostorom Cankarjeve rojstne hiše so se zbrali vabljeni gostje in domačini, da prisostvujejo odkritju spominske plošče.

Odkritje spominske plošče na Cankarjevem domu

Vrhniški župan dr. Marolt je začel svoj govor, spominjajoč se matere vrhniškega slavljenca. S pretresljivimi besedami je znal obuditi v poslušalcih veličino tiste siromašne in tako bogate slovenske matere, ki je bila Cankarjeva in ki je zaslužila, da ji je sin postavil tak spomenik, da more veljati kot simbol vsem neštetim siromašnim in ljubezni tako bogatim slovenskim materam, kot je bila nepozabna Cankarjeva mati.

Ko je župan zaključil svoj govor, vzdikajoč veliki slovenski materi, je padla zavesa s spominske plošče in pevski zbor je zapel milo in lepo slovensko pesem.

S klanca je krenil sprevod proti slavnostnemu prostoru.

Odkritje Cankarjevega spomenika

Na slavnostni tribuni so zavzeli svoja mesta predstavniki oblasti in javnosti, vsem na čelu pomočnik bana dravske banovine g. Otmar Pirkmajer, zastopnik armade, rektor univerze g. dr. Dolenc, g. podžupan ljubljanski prof. Jarc, občinski svetnik g. Likozar za ljubljanski občinski odbor, g. podpredsednik zbornice za TOI Ivan Ogrin, g. inž. Klodič, zastopnik Prosvetne zveze g. prof. Dolenc, zastopnik Matice Slovenske g. prof. Koblar, vsi ti poleg veljakov vrhniških in mnogih drugih odličnih osebnosti.

Slavnostni spored je otvoril predsednik vrhniškega odbora za postavitev Cankarjevega spomenika g. Jurca, ki je v jedrnatih besedah obrazložil historijal spomenika ter na koncu svojega govora vzdiknil:

»Zavesa padi!«

nakar se je ob tušu godal razkril bronasti kip na kamnitem podstavku, predstavljač sedečega, zamišljenega Ivana Cankarja.

Za tem so bile prečitane brzojavke, med katerimi je zlasti omeniti prisrčno br-

zobjavko ministra Šveglja, pesnika Otona Župančiča in igralca Hinka Nučiča.

Slavnostni govornik F. S. Finžgar

je raz govorniško tribuno govoril ob splošni pozornosti sledeči velepomembni govor:

Pred 33 leti je ugasnila tamkaj na Klancu žena in mati. Žena moža, ki ni imel razen delavne roke – ničesar, mati otrok, ki niso dobili od doma drugega kot njeno veliko ljubezen. Ta mati stoji danes živa pred nami, s solncem ožarjeni lik povečičanega trpljenja: Ona – ena – za vse druge slovenske matere. Ta mati je podoba tistih naših mater, ki jim ni nobenih potov preveč, nobenih prošnja dovolj, ki jim niso nobene solze pregrenke, noben stradež prehud, nobeno delo pretežno – za otroka! Ta mati ne obupuje, ko obupava družina in vsi otroci. Ona jim govori: »Le potrpite malo! Ne smete govoriti, da se nikoli ne bo spremenilo. Greh je. Če misliš, da se nikoli ne bo izpremenilo, pa se res ne bo spremenilo. – Ne smeš tako misliti!« – To je mati in žena trdne vere v svoj zarod in mati večnega upanja v boljšo bodočnost.

In danes odgrinjamo obraz sina te preroške matere. Odgrinja ga vpričo naroda njegov rodni kraj, ki je spoznal svojo narodno in človeško dolžnost, da postavi spomenik Ivanu Cankarju tam, kjer se je rodil, kjer je začutil biti vroče srce svoje matere, občutil svoje nemirno srce in spoznal trpeče srce svojega naroda.

O Ivanu Cankarju lahko rečemo s Horacom: Sam si je postavil monument, ki je vse drugače trden kot bron. Da, sam si ga slavi in njegova senca in luč lega in sega do Rusije, Nemčije, v London, v Italijo in v Ameriko - - že po vsem svetu in raste od dne do dne. Toda ta resnica nas ne odveže od dolžnosti, da imamo Cankarja tudi v bronu pred seboj. Resnična hvaležnost zahteva izraza tudi v dejanju. In Vrhnika izreče ta hip besedo hvaležnosti – v kamen vklesano in v bron vlito.

Ob tej slovesni uri – kaj naj bi vam povedal o Cankarju? Morda kaj o njegovih delih? Ni mogoče. Preveč jih je. In pa – kdo je še, ki ga ne pozna? In če je res še kdo v Slovencih, ki danes Cankarja ne pozna, je pač vel list na drevesu slovenskega naroda.

Zato bi želel, da si skušamo odgovoriti le na eno vprašanje:

Kaj je bil Ivan Cankar?

Naj nam odgovori kar sam. Vprav na tej lepi Vrhniki je bilo, ko je sedel v krčmi in ves trpek sodil o javnih napakah naroda. Tedaj ga je vprašal nekdo: »Hudi

sodnik, povejte nam, kaj pa ste?» – Cankar pa mu je ponosen odgovoril: »Slovenski pisatelj sem!«

Miza, od katere je prišlo tako vprašanje, se je zasmejala. Morda se boste danes temu zgrozili. Ni se treba.

Cankarjev odgovor je bil po pravici - - in smeh je imel svoje korenine. Vse, kar se je pri nas dotlej pisalo, so spisali možje, ki so si od vsakdanjega dela skopi čas za pisateljevanje prikradli. Zato je razumljiva osuplost ljudi, ko se je nenadoma pojavil človek, ki ni ne odvetnik ne uradnik, ne delavec in ne obrtnik, celo potepuh in rokovnjač ni, ampak zgolj pisatelj. Zgolj pisatelj in še slovenski – to je stan, ki ga ni bilo v registru slovenskih poklicev.

Cankar pa se je z jasnim spoznanjem in z vso bridkostjo zgodaj zavedel, da je njegov poklic biti za vsako ceno in za vse žrtve samo slovenski pisatelj. Zavedal pa se je tudi dobro, da to ni stan, ki si ga po mili volji izbereš ali odkloniš. Ta stan je tvoje življenje, je tvoja duša, tvoje srce, vse tvoje bistvo. To je največji zakon, zoper katerega ni ugovora: »Romar, dokazano ti je od nebes, da gledaš, kar drugim ni dano gledati, da poveš, kar drugim ni dano povedati.«

In ker je veroval, da mu je pisana ta pot od nebes, mu je isto nebo podarilo jezik in slog, kakor ga ni mojstra nad njega. Zdi se, da ni pisal z umom. Iz srca je izžemal kaplje krvi, ki so se strjale v besede in je zato prepričan zapisal: »Ne kapljica plemenite krvi, iz čistega srca izlite, ne kane brez koristi.«

Zmota bi bila, ako bi nas ta blesteči slog prevaril, da bi sodili, češ, kar sipal je stavke v knjigo, vse pisanje mu je bila igrača. Sam mi je nekoč pripovedoval, da ga muči po celo noč, po več dni en sam stavek. In ko ga je zapisal, kaj čuda, da je pritekel z Rožnik in mi dejal ves žareč: »Zapisal sem stavek, ki je vreden cekina.«

Dasi je Cankar poznal vso svetovno književnost, je njegov jezik ostal čudovito svojstveno slovenski. Noben svetovni mojster ga ni zapeljal, da bi se le trohico izneveril domu. Slovenskost njegovega izraza, njegovih podob, njegovih porekel je tako pristno naša, da vedo to najbolje oni, ki ga prevajajo v svetovne jezike. Še prav nikomur se ni posrečilo, da bi ga zajel in prevel prav do potankosti.

Cankar pa je s svojim izrazom objel in zajel vso lepoto naše domovine; od cesarske ceste do hribovskih stezic, od hribcev in goric do cerkva in banderov, in od krčme do polja in megle – vse mu poje in polje in živi v njegovih besedah. Da, tako je občutil lepoto in milobo slovenskega jezika, da se je kar opajal ob zvonjenju lepega teksta, pa – to sem videl sam – ko je čutil slab tekst, je občutil že kar telesno bolečino; obraz se mu je nabral v bolestne gube. Zato ni čuda, da

je некоč rekel: »Spisal bom knjigo, ki ne bo nič povedala, pela pa bo s slovensko besedo kakor pojo zlati kraguljci.«

Ko bi nam bil dal Cankar samo to lepoto naše besede, zajel samo lepoto tega božjega vrtca, ki se mu pravi slovenska domovina, dal bi nam bil silno mnogo. Toda on je vedel, da bi bilo vse to veliko premalo. Res je obetal knjigo samih zlatih kraguljčkov – spisal je ni. Njegova služba ni bila, da bi nam odkrival samo lepoto – še višja je bila. Da bi služil resnici. Ta služba je bila najtežja – pa najsvelejša: »Resnica je posoda vsega drugega: lepote, svobode, večnega življenja.«

Biti pa vse življenje, ob vseh prilikah, vsakomur in za vsako ceno odkritosrčen, biti sovražnik hlimbe in laži – zato ne zadošča pogum moža, za to je treba heroja. In tak umetnikov heroizem je bil v Cankarju. »Vse moje življenje in nehanje je služilo resnici. Kar sem videl z očmi in razumom, nisem zatajil in ne bi zatajil za same nebeške zvezde.« Ni zatajil in zato ni prizanesel nikomur. Ni udarjal iz osvete, iz maščevalnosti – izžigal je le bolne rane v narodu, v domovini. O njej pravi: »Videl sem jo v nadlogah, v grehah, v sramoti in zmotah, v ponižanju in v bridkosti. Zato sem z žalostjo in s srdom v srcu ljubil tvojo oskrunjeno lepoto.«

Tak je bil Cankar; služil je z lepoto resnici. Zato je postal mejnik v slovenski književnosti, zato kašipot v bodočnost. Kakor z nerazumljivim sunkom se je ob Cankarju premeknila naša književnost za desetletja naprej, zrasla pod nebo, kjer žare v svetu najvišji vrhovi.

Ali je potem kaj čuda, da je bila pot tega romarja, ki je šel toliko spredaj in tako visoko, silno samotna? Ali ni bilo poslanstvo od zgoraj, da mu usoda ni dodelila niti rodbinskega ognjišča? Usoda ga je izbrala, da služi domovini in samo njej. Od 42 let njegovega življenja jih je dal narodu in domovini 25. Dal ji je vse, sam pa živel bedno. Zaničeval je vsako udobnost, zaničeval svoje telo, svoje srce. V boleznih je odvrnil zdravniku: »Kaj! Srce zase, jaz zase!«

Po vsej pravici je mogel zapisati:

»Moje delo je knjiga ljubezni – odpri jo, domovina, da boš videla, kdo ti je pravičen sin. Dal sem ti, kar sem ti, kar sem imel; če je bilo veliko ali malo. Bog je delil. Bog razsodi. Dal sem ti svoje srce in razum, svojo fantazijo in svojo besedo, dal sem ti svoje življenje, kaj bi ti še dal?«

Da, to je bil Cankar: od prve mladostne prešernosti, ko so se odprle mlade oči in se zazrle v lepoto in grehoto domovine pa do trenutka, ko je stala pred njim sodnica smrt – je dajal, dajal in delil – lepoto v službi resnice in pravice. Ni bil brez zmot, pa, kdo se prebije skozi borbe življenja brez njih? Kakor Michelangelo, ki je v mladosti slikal Ledo z labodom, v starosti pa gradil kupolo na kate-

dralo sv. Petra, tako je Cankar od prve rože, ki jo je utrgal v ravnini mladosti, šel zdržema kvišku preko vseh, zoper vse, dokler ni prišel na vrh in s prečiščenim očesom pogledal nazaj na svojo pot in v »Podobah iz sanj« izpovedal svoj zadnji credo, ko se je njegovo srce razklalo v grozi in bolesi, je dalo, kar je še imelo. Trojno zadnjo vsebino z vzklikom: »Mati! Domovina! Bog!«

In čigav je sedaj Cankar? Odgovori narodu sam, Ivan!

»Vaš sem, bele ceste, vaš sem, dobrane in vasi, vaš sem, otroci, vaš, dekleta in fantje, vaš, ve matere trpinke, vaš, vi delavci, ki s sragami potu močite to našo lepo zemljo, vaš, vi vodniki naroda.«

Vsem nam drži pred očmi zrcalo lepote, resnice in pravice. Ne zaprimo oči. Poglejmo vanj! Poglej, Ivan, svoj narod krog sebe!

Hvala ti za tvojo slovensko besedo, hvala za vso lepoto domovine, ki si jo utelesil, za vso resnico, ki si jo razodel, za pot, ki si jo pokazal in še za bič, ki nas je tepel, pa ne krvav od naše krvi – spleten od kapljic tvojih srčnih srag – in še zahvala za poveličanje, s katerim si poveličal naš slovenski narod in pred vsem svetom izpričal resnico: Ljudstvo, ki ima Prešerna in Cankarja – pa če ne bi ničesar več imelo – je med narodi narod zase in vsak dvom o tem je zmeta in grehota.

Slava Cankarju!

Konec tega govora je globoko segel v vsa srca, da se je marsikatero oko orosilo. Burno je bil aklamiran.

Učitelj g. Pavel Japelj je zanosno deklamiral priložnostno pesem Fr. Jurce: Cankarju.

V imenu ljubljanske mestne občine je govoril občinski svetnik g. Likožar, ki je podčrtal, da je bila Ljubljana prvi Cankarjev veliki svet in da hrani Ljubljana njegov grob, radi česar s pravico imenuje Ivana Cankarja ljubljanskega občana.

V imenu ameriških nabirateljev prispevkov za Cankarjev spomenik na Vrhniki je kratko govoril g. Anton Jurca iz Detroita.

Sledili so govori g. Vahena, zastopnika Krekove mladine, zastopnika ameriških rojakov g. Gabrovška, nakar se je vršilo polaganje vencev. Med mnogimi venci, ki so bili položeni ob vznožje bronastega Cankarja, nam je zlasti omeniti prekrasen venec ameriških Slovencev, univerze, Matice Slovenske, Sokola in vrhniške šolske mladine, ki se je genljivo poklonila svojemu velikemu Cankarju.

Med pokanjem možnarjev in godbo – ne smemo pozabiti krasnega petja mešanega zbora, ki je zapel v srce segajočo priložnostno pesem »V spomin Ivanu Cankarju« – je predsednik Jurca izročil spomenik v varstvo trški občini vrhniški, g. župan Marolt pa je z lepim govorom prevzel spomenik v varstvo, s čimer je bil spored odkritja Cankarjevega spomenika končan.

Slavnostni banket

Po slovesnosti, ki je trajala do pol ene, so se odlični gostje zbrali v dvorani Rokodelskega doma k banketu.

Vrsto napitnic je otvoril g. župan dr. Marolt s tem, da je nazdravil zastopniku banu, g. dr. Pirkmajerju ter zastopniku armade.

G. dr. Pirkmajer je dvignil čašo, da proslavi Ivana Cankarja kot moža, ki je povečal mater in domovino ter da vzpodbodi kulturne in gospodarske delavce, zlasti pa pridne Vrhničane, da pomagajo dograditi našo domovino. Dejal je, da Cankarjev spomenik ne znači le proslavitev Cankarja, marveč vseh onih, ki so svoje sile dali svoji domovini, da velja vsem mrtvim junakom in vsem živim, današnjim graditeljem domovine, zlasti presvetlemu našemu vladarju, kateri je vzel junaško v roke vajeti naše države.

V imenu Ljubljane je govoril g. podžupan prof. Jarc, ki je čestital vrhniškemu županu in občinskemu odboru, ki je postavil krasni spomenik v kulturnem in gospodarskem pogledu.

Rektor univerze g. dr. Dolenc je v krasnem nauku opisal rast naše narodne govornice, ki jo je utemeljil Primož Trubar, s finesami kulturnega jezika bogato opremil mož z Vrbe, France Prešeren, a Vrhnika je rodila Ivana Cankarja, katerega je predstavil govornik enega največjih kulturonoscev, očeta slovenske besede, glasnika, ki je slovensko misel sporočil tujim narodom, heroja za pravico in lepoto. Prikazal ga je kot enega najpomembnejših utemeljiteljev slovenske univerze. V tem duhu bo Cankarjevo delo preživelo njegov spomenik in bo, dokler bo slovenski rod bil.

O odkritju spomenika je poročal tudi list Ponedeljek.

(Cankarjeva nedelja. Svečano odkritje slovenskemu geniju na Vrhniki. Ponedeljek, 11. 8. 1930)

Vrhnika, 10. avgusta

Naš trg gotovo še ni doživel tako velikega kulturnega praznika kakor danes, ko so odkrili Cankarjevo spominsko ploščo na pisateljevi rojstni hiši in spomenik na glavnem trgu.

Že včeraj so se pripeljali iz Ljubljane in drugod številni gostje na Cankarjevo akademijo v Rokodelskem domu, kjer je bila gledališka dvorana pretesna za vse domačine, goste in okoličane. Prireditelj je izvrstno uspela. Še prej se je vršil koncert domačega godbenega društva na glavnem trgu. Prekrasna je bila bakljada z glavnega trga do Društvenega doma. Vse to pa je bil samo uvod za današnji praznik, na katerega se niso pripravljali samo ljudje, ampak tudi vreme.

Prihod gostov

Že na vse zgodaj so začeli privažati goste avtobusi. Največ občinstva pa sta pripeljala prvi in drugi vlak iz Ljubljane. Posebni vlak je bil kljub velikemu številu vagonov tako natrpan, kakor v starih dobrih časih romarski vlaki. Razveseljivo je videti, kako Cankarjeva občina narašča, čeprav je v njej še mnogo takih, ki jim je več za vnanjost in blesk imena, kakor za umetnikova dela.

Goste, ki so se pripeljali iz Ljubljane, je sprejela na kolodvoru domača godba. Ob njenih zvokih se je občinstvo uvrstilo v spreved in odkorakalo proti glavnemu trgu, kjer je sprejemal vnanje goste Odbor za Cankarjev spomenik z gg. Jurco in Vukom.

Obilno so bile zastopane oblasti in kulturni zavodi. V zastopstvu bana je prišel iz Ljubljane podban dr. Oton Pirkmajer; v imenu poveljnika Dravske divizije je bil navzoč polkovnik Miličević, univerzo kralja Aleksandra je zastopal rektor dr. Metod Dolenc, ljubljanska občina je poslala dva delegata v osebah prof.

Jarca in svetnika Likozarja, finančno ravnateljstvo dravske banovine je zastopal namestu ravnatelja dr. Povaleja svetnik dr. Bajič, Sokola je zastopal tajnik ljubljanske župe Stane Flegar, prosvetni oddelek dravske banovine dr. Franc Kotnik, ljubljansko okrajno politično upravo dr. Rudolf Andrejka, profesorsko društvo prof. Franc Jeran, Slovensko Matico Jos. Vidmar, Vodnikovo družbo dr. Stojan Bajič in dr. Ivan Lah. Zastopani so bili tudi PEN klub in Društvo književnikov, ljubljansko novinarsko društvo, UJU itd. Američani so imeli oficielna odposlanca gg. Franca Gabrovška in Antona Jurco. Med domačini je bilo poleg vseh članov prireditvenega odbora opaziti župana dr. Marolta, tovarnarja Jos. Lenarčiča. CMD je zastopal Viktor Rohrman. Izmed tujih gostov je bil navzoč prof. Calvi iz Mantove, prevajalec Cankarjevega »Kralja na Betajnovi« in »Moje-ga življenja« v italijanščino.

Pred glavnim trgom se je formiral

sprevod,

namenjen k deseti maši pri sv. Trojici. Med grmenjem topičev je otvoril sprevod oddelek jezdecev – domačih fantov iz Verda v narodnih nošah. Za njimi je jahal oddelek konjikov – Sokolov iz Borovnice. Sledili so domača godba, predstavniki oblastni in gostje. Sokoli z Vrhnike, Borovnice, Gornjega in Dol. Logatca z dvema praporoma: vrhniškim in dolenjeloškim. Šolska mladina z učiteljstvom, gasilci z Vrhnike in okolice, narodne noše in korporacije z zastavami. Med vriskanjem konjikov, pokanjem topičev in igranjem godbe se je sprevod pomikal proti Sv. Trojici, kjer je ob pol enajstih bral mašo zadušnico po Ivanu Cankarju pokojnikov brat msgr. Karel Cankar. Takoj po maši je sprevod krenil navzdol na Klanec, k Cankarjevi rojstni hiši, ki stoji na Velikem klancu in nosi številko 94. Odkar ni hiša v posesti Cankarjeve rodbine, je že trikrat menjala gospodarje. Njen sedanji lastnik je Karel Köstner, čigar rodbina prebiva v njej že 24 let.

Odkritje spominske plošče

Ko so se pred hišo na Klancu razvrstili prapori, je spregovoril vrhniški župan dr. Marolt: »Ustavimo se nekaj trenutkov pred to hišo in posvetimo malo spomina tisti ženi, ki je rodila Ivana Cankarja.« Spominjajoč se spisov, v katerih Cankar opisuje svojo mater, je zaključil: »Ave, anima candida! Zagrinjalo padi!«

In odgrnila se je črna zavesa. Na plošči iz črnega marmorja, vzdani med srednjima oknom, je v zlatih črkah zablestel napis:

»V tej hiši se je rodil dne 10. maja 1876 IVAN CANKAR, slovenski pisatelj.«

Pevski zbor pod vodstvom g. Gruma je zapel Nedvedovo »Našo zvezdo«.

Ob zvokih godbe je začela množica pritiskati s Klanca na glavni trg, v obližje Cankarjevega spomenika.

Odkritje spomenika

Tam je stopil prvi na govorniški oder predsednik Odbora za Cankarjev spomenik g. Franc Jurca in spregovoril:

V imenu prireditvenega odbora mi je čast pozdraviti cenjene in slavne goste od blizu in daleč, zastopnike civilnih in vojaških oblasti, prav posebno pa naše rojake iz Amerike, ki se niso strašili ne truda, ne žrtev, ne vožnje ter so s svojo požrtvovalnostjo omogočili ta spomenik. Dobrodošli nam vsi! Že l. 1919. se je na Vrhniki sestavil odbor za Cankarjev spomenik. Odbor pa je, žal, kmalu uvidel, da samo z domačimi prispevki ne bo mogoče postaviti spomenika. Obrnil se je na Ameriko in res so ameriški rojaki zbrali dve tretjini vseh stroškov. Nato se je razpisal natečaj. Prejeli smo 12 osnutkov, odločili pa smo se za Jurkovičevo zamisel. Odbor je storil vse, kar je mogel, da dobi Cankar dostojen spomenik. Kakšen je ta, naj sodi narod. Zavesa, padil!»

Po teh besedah so odgrnili bronasti spomenik, ki stoji na kamenitem podstavku, ki ga podpirata dve stopnici. Odkritje je pozdravilo grmenje topičev, godba pa je zaigrala državno himno.

Po odkritju spomenika je tajnik odbora prečital dospele brzojavke, ki so jih poslali: minister dr. Shvegel, dr. Lončar, Oton Župančič, Hinko Nučič, Narodno gledališče v Mariboru in drugi ...

Odkritje Cankarjevega spomenika na Vrhniki 10. avgusta 1930.

(France Dobrovoljc, Cankarjev album. Maribor 1972)

Množica pri odkritju Cankarjeve spominske plošče na Klancu 10. avgusta 1930.

(France Dobrovoljc, Cankarjev album. Maribor 1972)

Ob odkritju Cankarjevega spomenika.
(Mladika, Celje 1930)

Cankarjev brat Karlo in F. S. Finžgar na Sv. Trojici na Vrhniki 10. avgusta 1930.
(France Dobrovoljc, Cankarjev album. Maribor 1972)

I. Z. kritično razmišlja o slovesnosti ob odkritju spomenika, kamor so se javili odlični gostje iz vseh krajev.

(Cankarju za spomenik. Slovenski narod, 9. 8. 1930)

Cankarju za spomenik

Ivane! Zgodilo se je, kar se je moralo zgoditi.

Ko si med porodom svoje domovine nehal dihati in pisati, so Tvoji dobri prijatelji mislili, da si umrl. Pobrali so Tvoje šibke ude in jih zabite v krsto spravili v grob. Trojni kamen so zavalili na Tvoje novo domovanje, glavo so Ti obtežili, da bi misel ne mogla več snovati v nji. Pa so se razšli na vse štiri strani in oznanili ljudem, da je umrl mož.

Oprosti, Ivane, tudi jaz sem bil v zmoti. Dolgo sem hodil na Tvojo posmrtno masko in že bi bil prisegel, da si res umrl, pa so Ti predobri prijatelji izklesali lik in Tvoje plemenito srce ni moglo več dušiti v sebi prekipjavajoče hvaležnosti. Zaškrpala je miza, zažvenketale so čaše in dvignil si svojo trudno glavo.

- Hm, ahm ...
- Čuj, prijatelj! Danes je veliki dan. Spomenik Ti postavljajo v domačem kraju in na očetovo hišo so napisali, da si zagledal v nji luč sveta. Daj, stopiva še midva tja, saj imava polovično vožnjo. Domovina bo žalostna, če zamudiva to sijajno manifestacijo.
- Hm, ahm ...

Pa sva se odpeljala. Škrpala so kolesa pod nama, težko je sopel železni hlapec in čudne so bile najine misli. Ena je nama neopaženo ušla tam za Rožno dolino nazaj v mesto. Že sva mislila, da je izgubljena, pa je še pred Vrhniko dohitela vlak in potožila, da so slabi časi. Vse tiskarne je bila obhodila z rokopisom, pa ga niso hoteli nikjer sprejeti. Izgovarjali so se, da je nedelja in sploh da takih reči ne utegnejo tiskati. Prav ji je, misli prekucuški, zakaj je pa hodila svoja pota.

Na Vrhniki sva bila povsod pričujoča, vse sva videla in slišala. Bila sva pri sprevodu, pri sv. maši pri sv. Trojici, pri odkritju spominske plošče na očetovi hiši, pri slovesnem odkritju spomenika, pri pomembnih napitnicah in slavnostnemu banketu in nazadnje še na ljudski veselici prav do zadnjega.

Lepo, sila lepo in ganljivo je bilo.

Pozno v noč sva se vrnila vsa razmehčana v mesto.

- Daj, Ivane, stopiva na pol litra terana. In vino – saj veš ...
- Hm, ahm ...

Sedla sva za mizo in trčila domovini na zdravje.

Glej, Ivane, kdo bi mislil, da si imel v življenju toliko dobrih prijateljev in da Te ne morejo pozabiti niti zdaj, ko mislijo, da si že davno strohnel v zemlji? Si jih čul, kako so kovali v zvezde Tvoja dela? Si jih videl, kako visoko so dvignili Tvoje ime?

- Hm, ahm ...

Rokopisa pa le ne marajo v nobeni tiskarni ... je zamrmrala prekucuška misel pod mizo.

Glej, Ivane, lepo, zares lepo je bilo in od srca mora biti hvaležna domovina vetru in solncu, da sta posušila pota in ceste. Ob sviranju godbe in tušu godal je padla zavesa s Tvojega lika, predobri prijatelji so Te zagledali v obliki bronastega kipa na kamnitem podstavku, sedečega in zamišljenega. Da si tudi hudo potrta in da gledaš v tla, menda niso opazili. Ali to ni poglavitno, samo da so pota suha in ceste uglajene. Še meni je srce zaigralo, ko se je razlegal od vseh strani klic ljubezni: Naš si, naš, naš, naš!

Vse bi bilo lepo in ganljivo, samo nekaj se mi zdi, da ni bilo v redu. Zakaj niso delili med slovesnim odkritjem Tvojega lika in že prej med sv. mašo rdečih nageljnov udeležencem, vsaj nekaterim? Saj veš, tako zaradi lepšega in pa da bi zavezali prav vse jezike. Tole mi povej, Ivane. Kaj meniš, zakaj niso delili rdečih nageljnov?

- Ker jih je zmanjkalo! – je zarohnel Ivan in udaril s pestjo po mizi.

**Akad. kipar Iv. Jurkovič,
avtor Cankarjevega spome-
nika, ki ga odkrijejo danes
na Vrhniki.**

Ivan Jurkovič (1893–1934), slovenski kipar.
(Ilustrirani Slovenec. 10. 8. 1930, str. 252)

Spomenik Ivana Cankarja na Vrhniki, delo kiparja Ivana Jurkoviča, 2006.
Foto: Miro Malneršič.

Pravda za spomenik je odmevala tudi v Ameriki. Anton Jurca, vrhniški rojak, je zato v čikaški Prosveti objavil članek, v katerem brani ravnanje vrhniškega odbora in predstavi tudi finančni obračun. Prispevek je bil nato objavljen tudi v Jutru.

(Račun za Cankarjev spomenik. Jutro, 16. 1. 1932)

Kakor znano, so za spomenik Ivanu Cankarju, ki je bil lansko poletje odkrit na Vrhniki, zlasti mnogo prispevali vrhniški, pa tudi drugi slovenski rojaki v Ameriki.

Pred odkritjem je v naši javnosti od umetniške strani prišel do izraza močan odpor proti postavitvi spomenika v takšni obliki, v kakršni ga je pozneje izvedel. Po skoraj poldrugem letu je zdaj ta pravda za Cankarjev spomenik doživela še en odmev v Ameriki. Anton Jurca, vrhniški rojak in član odbora za postavitve spomenika, je nedavno v čikaški »Prosveti« objavil obširen članek, v katerem brani ravnanje odbora pred številnimi kritikami, ki prihajajo predvsem od strani slovenskih ameriških socialistov. Bolj kakor ta polemika pa utegnejo biti zanimive številke, ki jih Jurca objavlja v obračunu za spomenik.

Spomenik je odbor veljal v celoti 164.618 dinarjev, od tega je kipar Ivan Jurkovič prejel 100.000 Din. Vse zbirke, darovi in prireditve pa so dale 169.211 Din dohodkov. Največji odstotek so prispevali Američani 77.149 Din, Vrhnika je zbrala 33.932 dinarjev, Ljubljana 6150 Din, prireditve ob odkritju samem pa so dale tudi znatno vsoto 34.415 Din. Prebitek (4592 Din) je odbor naložil v hranilnici in bo služil vzdrževanju spomenika.

Naj bodo te številke objavljene tudi pri nas – za spomin, kdo je prav za prav postavil Cankarjev spomenik, za katerega so se vršile tako živahne borbe.

Naš glas je čez par mesecev objavil razmišljanje Vrhničana dr. Frana Ogrina, udeleženca proslave.

(Dr. O-n, Impresije z odkritja Cankarjevega spomenika. Naš glas 10. 10. 1930)

Dr. O—n:

Impresije z odkritja Cankarjevega spomenika.

To je bilo v avgustu in lepo je bilo. Saj ste brali.
Naj napišem tudi jaz nekaj vtisov!

In zgrinjale so se množice v cilju: na Vrhniko! Nabito poln vlak, po cestah drdrazo vozovi in avtomobili. Izstopimo z vlaka. V lepih, zanimivih krajih žive mnogi izmed nas. Toda, ako stopaš takole z vrhniškega kolodvora in gledaš pred seboj to krajino ter objavljaš davne slike, si zopet ves Vrhničan. Prijazno te pozdravlja s holma Sv. Trojica, na levi ob »Kraljevski cesti« ponosni trg, na desni gori za Hruševco selo Stara Vrhnika s cerkvijo na vasi, s cerkvico Sv. Nikolaja na hribu, Kuren, tam proti jugozahodu pa te gleda mogočni stražar Ljubljanski vrh ... Greš, motriš, živiš nekdanje dni, da te zagrabi vsa sila spominov in si raznežen in mehak kot mah na livadi ...

Sprejem. Sprejem kakor drugod: belo oblečene deklice, narodne noše, šolska deca, Sokoli, gasilci, godba in – funkcionarji; pa vendar – v domačem kraju. Razvrstil se je sprevod mimo spomenika – Cankar ima še pajčolan – in končal na svetotrojiškem hribu, ki je danes ves prelesten v čaru solnca. Špalir skozi trg, špalir tu gori. Tako je vsak na svojem mestu in vsak si misli svoje. Kdo bi mogel gledati tej množici v dušo!

Po maši spet zopet vse navzdol, hrib je skoraj preozek za sprevod in za one, ki hite, da si priskrbe primeren prostor ob odkritju spominske plošče in zlasti spomenika našemu velikemu pesniku in pisatelju. Ob slednjem: govorniški oder, tribuna za zastopnike oblastev, uradni in neoficialni del občinstva. K temu moramo prištevati tudi številne domačine – navzoči so bili i Amerikanci – nasejljene in razmeščene širom naše ožje domovine. Kdo bi jih mogel vse pregledati

sredi vrveža! Tu so: pohorsko-ribniški Lenarčič, razni Ogrini, Simon itd. Prihiti so na domače slavlje z gorkoto v srcu, z ljubeznijo v duši ...

V celoti pa se mi je zdelo premalo naroda za tako proslavo. Prilična tihota pa se je prilegala dnevu.

Napoči najslovesnejši trenotek. Predsednik pripravljalnega odbora Jurca odvarja, pozdravlja in pusti pasti zaveso na spomeniku, glavni govornik pisatelj Finžgar nastopi.

Ob njegovih lepih besedah smo se vživljali v Cankarjevo mišljenje in hotenje, v njegovo globoko dušo. Bičal je napake in hibe drugih, on sam bičan po nemili usodi in neizprosno – trdem življenju. Nič ni imel ali le malo od tega življenja, razočaran je zapuščal to bedno zemljo. – Večkrat pritrjevanje slavnostnemu govorniku, za katerim nastopi še par drugih.

Razhod, banket – za izbrane – veselica. Mnogi, ki se nismo videli leta, smo prišli skupaj na domačih tleh, se spraševali kratko, kako in kaj, pa je – že bilo. Ali se mudi enemu ali drugemu, ali smo le preveč odtujeni ali, ne vem kaj? ...

Tako sem prišel na veselični prostor: paviljoni, gneča ljudi, godba, ples. Sicer pa do mala vse tuje. Kaj čete! Med tem, ko smo mi blodili po svetu, je vstala in zrastle nova generacija zalih fantov in deklet, zastavnih mož in žena. In tako hodimo, a gremo mimo, gledamo in se ne vidimo in spoznamo, pri srcu pa mi je – inako.

No, kaj bi? Sem modroval pri sebi: Tu sem rojen, drugam poslan; ali se vrnem, domovine sin? In če se ne, bom zapel ali občutil tisto vrhniško:

»Bog ve kje bom smrt storiv?

Al' na polji, al' na cesti?

Sam Bog ve, na kater' mo mesti?

Klobučk bom snev,

Slovo bom vzev,

Adijo, vrhniška dežela!«

In sem šel in so šli; za nami »Vrhnika, prečudni kraj«, za nami slavlje, hrušč in trušč.

Jugoslovanskemu narodu! Slovanom!

Kakor svetel meteor je zablestel na zvezdnatem nebu naše kulture.

Do zadnje postaje našega križevega pota nam je svetil skozi najhujšo temo sužnjosti. Prav do zadnje postaje, do našega poveličanja . . .

Ko je došel na zenit, ko je zazarela na vzhodu zora našega vstajenja, je ugasnil.

Toda zapustil je za seboj čudezen sled, ki ne mine nikdar . . .

Se nikdo ni pred njim govoril svojemu narodu tako čudežno in krasno! Demonska je bila sila njegove besede.

Bil je glasnik Resnice, apostol Ljubezni — naš

Ivan Cankar,

mož najblaziji in najplemenitejši, kar jih je rodila slovenska mati, naš največji genij, mož nesmrten . . .

V bedi rojen, je stopal po trnjevi poti navzgor — poslovil se je od nas kot — duševni kralj.

Ne bili bi vredni, da se nam je rodil, ako ne bi tudi na zunaj skrbeli za nesmrten njegov spomin.

Za Prešernom mu gre kot umetniku prvega javnega spomenika.

Velik je dolg, ki mu ga dolguje predvsem njegov ožji narod slovenski, — vsaj je tudi njega proslavil pred svetom. Dolg, ki mu ga dolguje sleherni Slovan, njemu — svetovnemu geniju. Ni ga izgovora, ki bi opravičeval odklonitev prispevka za ta spomenik! Časten dolg je to in neodločljiv naroden davek!

Zato ne prosimo, nego pozivljamo narod, da prispeva za Cankarjev spomenik, posebno pa vsak kulturni človek slovenski! Pozivljamo posebej tudi vse denarne zavode, ki živijo od naroda.

Prispevki naj se pošiljajo na upravištva listov, — na »Jadransko banko« v Ljubljani na konto »Cankarjev spomenik«, ali pa na naslov odvetnika dr. Jos. C. Oblaka v Ljubljani, ki bo izkazoval vse prispevke (tudi nakazila na banko) v tedenskih izkazih.

Pripravljalni odbor za postavitve Cankarjevega spomenika:

F. S. Finžgar. — Dr. Pavel Grošelj.
Dr. Jos. C. Oblak. — Albin Prepeluh.
Oton Župančič.

Pripravljalni odbor za postavitve Cankarjevega spomenika v Ljubljani že 21. decembra 1918 objavi poziv za zbiranje prispevkov za spomenik.

(Jugoslovanskemu narodu! Slovanom! Slovenski narod, 21. 12. 1918)

... in minilo je 64 let od poziva do njegove uresničitve.

Spomenik Ivana Cankarja, delo kiparja Slavka Tihca, Ljubljana, 10. maj 1982.

(Slavko Tihec, 1928–1993. Umetnostna galerija Maribor, foto: Damjan Švarc)

Priprave za vseslovensko slovesnost

S sestanka republiškega odbora za proslavo 50. obletnice
smrti Ivana Cankarja

Ob petdeseti obletnici smrti Ivana Cankarja je odbor za obeležitev ponovno podal predlog za postavitev njegovega spomenika v Ljubljani.

(Priprave za vseslovensko slovesnost. Delo, 8. 10. 1968)

Na včerajšnjem prvem sestanku odbora za proslavo 50. obletnice smrti pisatelja Ivana Cankarja so prisotni člani odbora pod predsedstvom Josipa Vidmarja, predsednika Slovenske akademije znanosti in umetnosti, določneje spregovorili o programu in kraju osrednje slovesnosti. Medtem ko je bilo nekaj časa nejasno, ali naj bo republiška slovesnost v Cankarjevem rojstnem kraju ali v Ljubljani, je včeraj obveljal predlog, da bodi proslava ob jubileju osrednjega lika moderne slovenske kulture v središču Slovenije, torej v Ljubljani.

Pomembna okoliščina, ki je narekovala takšno odločitev, je tudi ta, da je ob istem času (9. decembra) v Ljubljani šesti kongres Zveze komunistov Slovenije in bi se potemtakem manifestaciji med seboj dopolnjevali. Slovenska akademija naj bi bila zato v večjem prostoru, morda v mali dvorani tivolske športne palače. Po glasbeni uverturi naj bi govornik osvetlil Ivana Cankarja kot simbol naše moderne in napredne kulture, se pravi s tiste strani, s katere ga ne more literarni zgodovinar ali kritik. Odbor je sklenil povabiti za slavnostnega govornika Edvarda Kardelja. Po govoru bi bilo na sporedu krajše simfonično delo.

Osrednja proslava bi bila na večer pred praznikom, to je 10. decembra. Naslednji dan pa bi na Vrhnikih počastili spomin na velikega moža slovenske kulture z množičnejšo prireditvijo, pri kateri bi sodelovali tudi umetniki iz Ljubljane.

To je seveda tisti bistveni del slavnosti, ki bi bil najbližji enajstemu decembru, dnevu, ki ga v naši kulturni kroniki zaznamuje smrt Ivana Cankarja. Sicer pa je odbor govoril še o drugih prireditvah in akcijah, ki bi se neposredno navezovala na ta jubilej. Posamezni člani so poročali o že domenjenih akcijah, kakor

na primer, da bodo slovenske literarne revije posvetile svoje decembrske številke spominu na Ivana Cankarja; tako, da bodo založbe posebej zaznamovale jubilej; Cankarjeva založba, na primer, s predavanji, ki jih bo organizirala v zamejstvu in s podelitvijo Cankarjevih nagrad; da bo televizija vključila v svoj program izvedbe Cankarjevih del in več reportaž; da bo po šolah ves december posvečen boljšemu spoznavanju Ivana Cankarja in zlasti njegovih del – dijakci bodo pisali na posebej izbrane teme ocenjevalne naloge in pripravili šolske akademije; usmerjevalni program ima tudi republiško vodstvo Zveze mladine Slovenije; Slovenska matica pripravlja simpozij slovenskih kulturnih delavcev, ki bodo pripravili osem predavanj; Društvo slovenskih pisateljev pripravlja literarni večer, s katerim bo nastopilo ne samo v Ljubljani, ampak tudi v drugih slovenskih središčih – Mariboru, Celju in Kopru.

Posebno vidno vlogo pa ima v pripravi na čim bolj množično pa tudi čim bolj kvalitetno slavljenje velikana naše kulturne dediščine republiška konferenca SZDL Slovenije, ki naj bi v preostalem času po svojih organih vplivala na to, da bo Cankarjeva proslava res vsesplošna. V ta namen bo predsedstvo republiške konference SZDL, kakor so predlagali na včerajšnjem sestanku, sklicalo širše posvetovanje z delegati vseh množičnih organizacij in predstavniki republiškega odbora za proslavo ter objavilo javno pismo.

Odbor za proslavo 50. obletnice smrti Ivana Cankarja se bo posebej sestal, da bi ponovno predlagal postaviti spomenik Ivanu Cankarju v Ljubljani. Ta pobuda ni nova, zaradi različnih vzrokov pa se že nekaj let ne pomakne kaj bliže k uresničitvi. Včerajšnji obuditveni predlogi so omenjali v zvezi s tem tudi širše akcije, na primer, spomenik vsej slovenski »moderni«, graditev galerije ali koncertne dvorane, h katerima bi sodili kipi vseh utemeljiteljev slovenske napredne kulture, torej tudi slikarjev impresionistov in drugih.

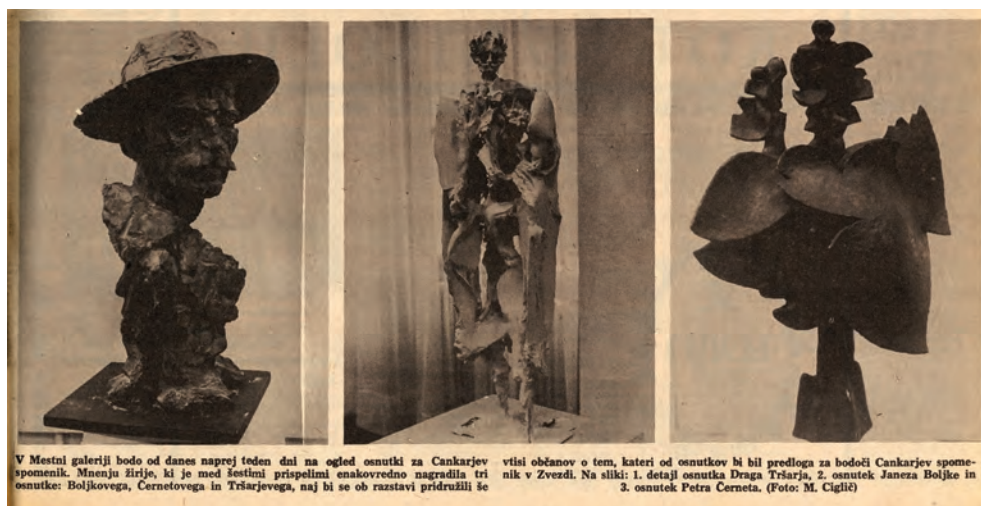
Na koncu je odbor imenoval ožji delovni pododbor, v katerega so poleg članov širšega odbora (Josip Vidmar, Tomo Martelanc, dr. Avguštin Lah, Mitja Mejak, Stane Repar) še direktorji ljubljanskih kulturnih ustanov (Drame, Opere, Slovenske filharmonije, Moderne galerije), predsednik Zveze kulturno prosvetnih organizacij, predstavnik televizije, predstavnik mestnega sveta Ljubljane in predstavnik občinske skupnosti Vrhnika.

Janez Zadnikar

LJUBLJANA: razstava idejnih osnutkov za spomenik Ivana Cankarja — V Mestni galeriji je odprta razstava šestih idejnih osnutkov za spomenik Ivana Cankarja. Interni natečaj je razpisal iniciativni odbor za postavitve spomenika. Vabilu se je odzvalo šest kiparjev.

V Mestni galeriji v Ljubljani je odprta razstava idejnih osnutkov za spomenik Ivanu Cankarju. Interni natečaj je leta 1969 razpisal iniciativni odbor za postavitve spomenika. Vabilu se je odzvalo šest kiparjev.

(Delo, 30. 1. 1970)

Prve nagrade na natečaju ne podelijo. Drugo nagrado prejmejo Peter Černe, Janez Boljka in Drago Tršar. Fotografije treh nagrajenih osnutkov.

(Dnevnik, 29. 1. 1970)

● SKLEP INICIATIVNEGA
ODBORA ZA POSTAVITEV
CANKARJEVEGA SPOMENIKA

Javni natečaj

(sz) LJUBLJANA, 14. — Iniciativni odbor za postavitve Cankarjevega spomenika v Ljubljani se je na včerajšnji seji odločil, da bo razpisal ponoven javni natečaj za idejni osnutek spomenika, ki naj bi stal sredi Zvezde. K sodelovanju na natečaju bo še posebej povabil vseh šest umetnikov, ki so poslali svoje osnutke na prvi, interni natečaj za Cankarjev spomenik. Znano je, da žirija, ki je ocenjevala osnutke internega natečaja, ni podelila prve nagrade nobenemu od njih, pač pa je enakovredno nagradila tri sodelujoče umetnike (Boljko, Černetič in Tršarja) in predlagala, naj ti avtorji skušajo svoje osnutke izpopolniti v skladu z željami žirije. Medtem so bili vsi osnutki internega natečaja razstavljeni v Mestni galeriji in ob tej razstavi se je v javnosti oblikovalo mnenje, da bi za Cankarjev spomenik morali razpisati javni natečaj. Zato je iniciativni odbor po tehtnem premisleku na včerajšnji seji sklenil združiti pobudo žirije za dopolnitev že prispelih osnutkov in željo javnosti po širšem izboru ter razpisati javni natečaj, ki bo hkrati omogočil tudi udeležencem internega natečaja, da svoje ideje izpopolnijo. V razpisu bo iniciativni odbor podrobno navedel svoje želje in zahteve — med njimi predvsem pogoj, da spomenik jasno čitljivo predstavi Cankarjevo osebo ali njegovo idejo. Še posebej so na seji poudarili, da stroškov natečaja ne bodo krili iz denarja, ki ga delovne organizacije namensko prispevajo za postavitve Cankarjevega spomenika.

Na seji iniciativnega odbora za postavitve Cankarjevega spomenika sprejmejo odločitev o razpisu 2. javnega natečaja za idejni osnutek spomenika. V njem je treba navesti pogoj, da spomenik jasno in čitljivo predstavi Cankarja kot osebo ali njegovo idejo.

(Ljublj. Dnevnik, 15. 2. 1970)

Objava izida natečaja

SPLOŠNEGA SLOVENSKEGA ANONIMNEGA NATEČAJA ZA IZDELAVO IDEJNE REŠITVE SPOMENIKA IVANU CANKARJU V LJUBLJANI

Natečaj je razpisal INICIATIVNI ODBOR ZA POSTAVITEV SPOMENIKA IVANU CANKARJU v sodelovanju z Društvom arhitektov Ljubljane

Žirija je podelila naslednje nagrade:

1. nagrada se ne podeli.
2. Drugo zvišano nagrado 25.000 din prejmejo: Janez Boljka, akad. kipar in arhitekti RTB vsi iz Ljubljane
3. Podeljeni sta bili dve tretji nagradi: 10.000 din prejme Igor Skulj, dipl. ing. arh. iz Ljubljane in 10.000 din prejme Lojze Drašler, dipl. ing. arh. iz Ljubljane
4. Žirija odkupov ni podelila.
5. Vsi ostali nenagrajeni natečajni osnutki prejmejo odškodnino po din 3.500,00. 5869

Objava izida 2. natečaja. Prve nagrade ne podelijo. Drugo, zvišano nagrado, prejme kipar Janez Boljka, dve tretji nagradi pa dipl. ing. arh. Igor Skulj in dipl. ing. arh. Lojze Drašler.

(Delo, 6. 7. 1971)

Iniciativni odbor za postavitve spomenika Ivanu Cankarju razpisuje

v sodelovanju z

Društvom arhitektov Ljubljane in
Društvom slovenskih likovnih umetnikov

SPLOSNI SLOVENSKI ANONIMNI NATEČAJ
ZA IZDELAVO IDEJNE REŠITVE SPOMENIKA
IVANU CANKARJU V LJUBLJANI

1. Natečaj razpisuje iniciativni odbor za postavitve spomenika Ivanu Cankarju, Ljubljana, Mestni trg 1/I
2. Namen natečaja je pridobiti predlog idejne rešitve spomenika Ivanu Cankarju
3. Natečaj je splošen in anonimen, pravico do sodelovanja imajo vsi državljani SR Slovenije
4. Vsak udeleželec, posameznik ali grupa lahko sodeluje na natečaju le z enim osmisljenim
5. Nagrade:

Če prispe do določenega roka najmanj 12 del, ki bodo ustrezala pogojem razpisa, bo razpisovalec podelil najvišje ocenjenim elaboratom:

I. nagrado	30.000,00 din
II. nagrado	15.000,00 din
III. nagrado	10.000,00 din
ter 3 odkupe po 5.000,00	

Razpisovalec natečaja bo izplačal po predlogu žirije ostalim udeležencem natečaja, ki bodo zadostili pogojem razpisa in programa natečaja odškodnino v višini 2.500,00 din.

Nagrade, odkupi in odškodnine bodo izplačane v neto zneskih.

6. Ocenjevalno razsodišče sestavljajo:

Predsednik: Miha Košak, dipl. ing., predsednik Skupščine mesta Ljubljane (za invest.)

Člani: Stane Bernik, umet. zgod. in kritik (za invest.)

prof. dr. Nace Sumi, umet. zgod. (za invest.)

Prof. Kosta Angeli Radovani, akad. kipar (za invest.)

Niko Bežek, dipl. ing. arh. (za DAL)

Marko Zupancič, dipl. ing. arh. (za DAL)

Fedja Košir, dipl. ing. arh. (za DAL)

Prof. Boris Kalin, akad. kipar (za invest.)

Prof. Gabrijel Stupica, akad. slikar (za invest.)

Marko Sušteršič, akad. slikar (za invest.)

Ciril Kosmač, književnik (za invest.)

Vido Vavzen, dipl. ing. arh. (za DAL)

Zoran Kržišnik, umet. zgod. in kritik (za invest.)

Poročevalci:

Jože Hudeček, novinar RTV (za invest.)

Marjan Ovirik, dipl. ing. arh. (za DAL)

Namestniki:

Janez Suhadolc, dipl. ing. arh. (za DAL)

Stane Kregar, akad. slikar (za invest.)

7. Podloge za natečaj dobijo udeleženci od razpisa natečaja dalje pri Društvu arhitektov Ljubljane, Ljubljana, Erjavčeva 15/I proti kavciji din 50,00 (številka žiro računa: 501-3-285/1)

8. Rok za oddajo natečajnih del je 31. maj 1971 od

9. do 14. ure na naslov: Mestna galerija, Ljubljana, Mestni trg 4. Za udeležence natečaja izven mesta Ljubljane, ki pošljejo material po pošti, je veljaven datum in čas na poštne žigu pošiljke. Ob predaji elaborata na pošto so dolžni o tem telegrafsko obvestiti Mestno galerijo, Ljubljana, Mestni trg 4.

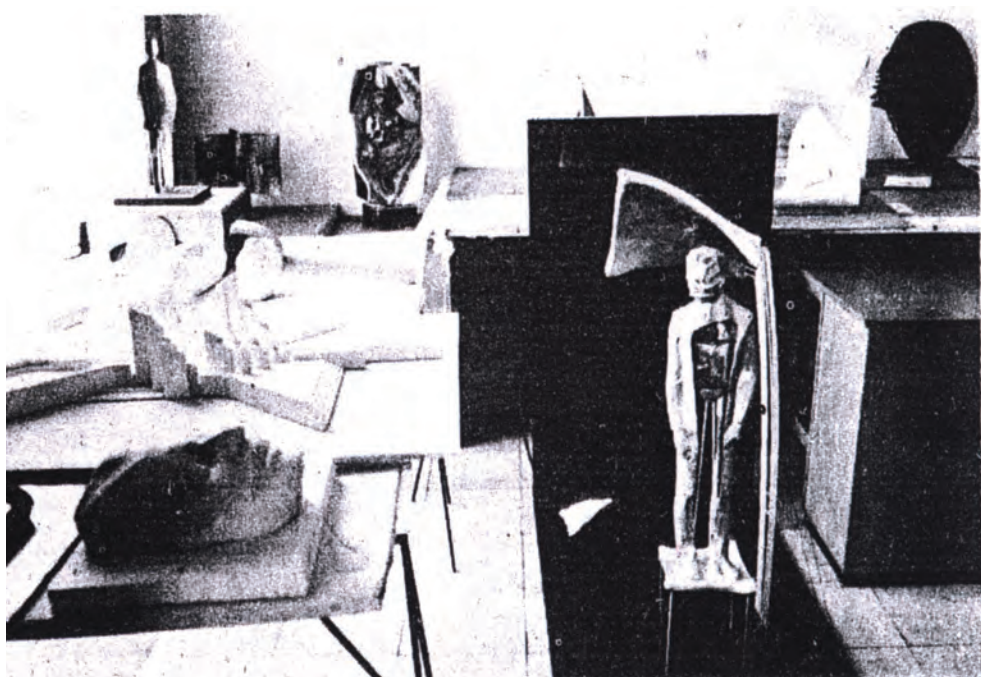
9. Natečajna komisija bo pregledala in ocenila elaborate ter objavila izid natečaja najkasneje do 31. VI. 1971.

10. Vsi nagrajeni ali odkupljeni natečajni elaborati postanejo last razpisovalca

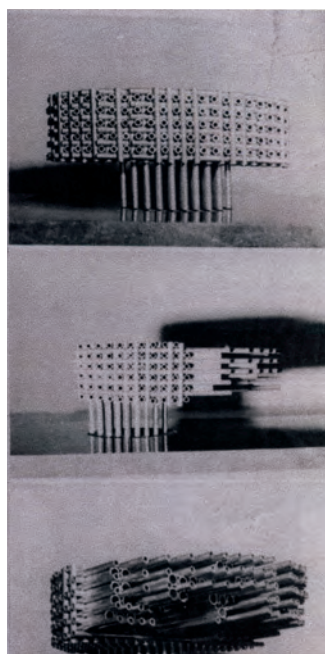
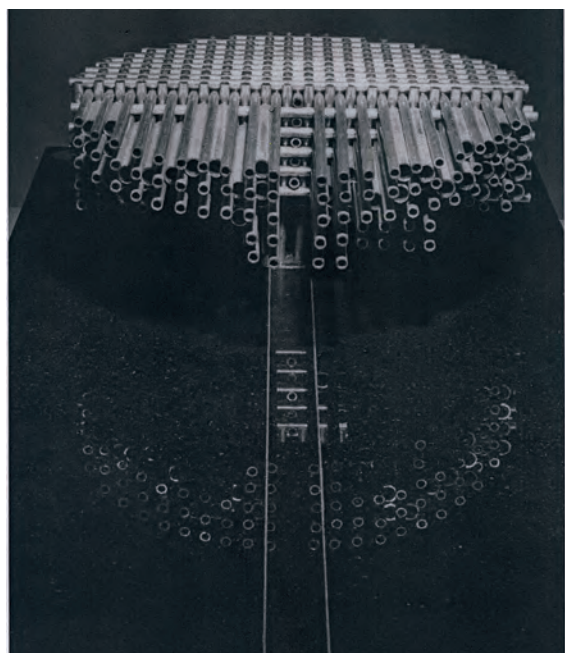
11. Po zaključnem natečaju bo organizirana razstava vsega natečajnega gradiva v Mestni galeriji v Ljubljani.

Razpis 2. natečaja za izdelavo idejne rešitve spomenika Ivanu Cankarju.

(Delo, 26. 2. 1971)

Del projektov za drugi natečaj, ki niso našli milosti pri žiriji. (Tovariš, 27. 9. 1971)

Predlog ljubljanskega Cankarjevega spomenika ing. arh. Lojzeta Drašlerja. (Arhiv: MDV)

Pregled zgodovine postavljanja spomenikov Ivanu Cankarju.

(Janez Kajzer, Kakšnega Cankarja bomo imeli. Delo, 15. 6. 1974)

Ljubljana že celih 56 let postavlja spomenik Ivanu Cankarju

Kakšnega Cankarja bomo imeli

Postavljanje javnega spomenika je vsakokrat dolgotrajna in zapletena zadeva, čeprav je mogoče potek in razplet dogodkov že vnaprej predvideti

Predstavo o Ivanu Cankarju nosi v sebi vsak pismen Slovenec. Tej predstavi bomo morali v prihodnje dodati še ljubljanski spomenik Ivanu Cankarju. Sedaj je odločeno kdo bo delal spomenik in kakšen bo torej spomenik. Tiste, ki z nobenim dosedanjim osnutkom niso bili zadovoljni, naj potolažimo, da spomenik še ne bo odkrit tako kmalu, čeprav Ljubljčančani vneto razpravljajo o njem že 56 let. Največji optimisti načrtujejo odkritje spomenika ob stoletnici pisateljevega rojstva – leta 1976. Nastajanje tega spomenika pa tako kot nastajanje večine spomenikov že postaja zrcalo dobe in njenih razmer.

Postaviti spomenik velikemu pisatelju je vse prej kot preprosta zadeva. Še zlasti, ker so mnenja o tem, zakaj naj bi pravzaprav postavili spomenik, različna. Morali bi se zmeniti, komu ali čemu postavljamo spomenik. Ali umetniku, ki ga sodobniki pogosto niso razumeli ali niso hoteli razumeti, naslednja doba pa je vse njegovo delo razglasila za visoko kakovostno, če že ne za genialno? Ali spomenik resnično plodni dobi v kratki zgodovini slovenske kulture? Ali pa postavljamo spomenik preprosto zato, da bi mesto, ki se ne odlikuje z velikim bogastvom umetnin, obogatili z novo javno plastiko?

Vsaj v grobih obrisih si poglejmo, s kakšnimi spomeniki smo v 56 letih po Cankarjevi smrti počastili njegovo umetnost, umetnost človeka, ki je imel tudi glede javnih spomenikov izredno izbrušen okus in je nekaj svojih najbolj ironičnih stavkov zapisal prav na račun ustvarjalca Prešernovega spomenika.

Vrhniški škandal

Prvi so svojemu ožjemu rojaku postavili spomenik Vrhnjčani. Pripravljalni odbor se je prvikrat sešel komaj mesec dni po pisateljevi smrti. Šele deset let pozneje je prišlo do razpisa javnega natečaja za spomenik in povabili so k so-

delovanju vse slovenske umetnike. A kljub desetletnim pripravam je bil rok za pošiljanje osnutkov osupljivo kratek: en sam mesec! Umetniška žirija je ugotovila, da nobeden popolnoma ne ustreza, vendar je izbrala osnutek kiparja Lojzeta Dolinarja.

Pripravljalni odbor pa ni upošteval odločitve žirije. Izida natečaja sploh ni objavil. Sklicujoč se na vrhniški ljudski glas je na tihem naročil delo kiparju Ivu Jurkoviču. Odbor se je odločil za osnutek, ki ga je žirija odločno odklonila. Leta 1930 so Jurkovičev kip nadvse slovesno odkrili. Bila je to v bron prenesena fotografska podoba Ivana Cankarja, ne umetniška stvaritev.

Zanimivo je, da so skoraj polovico spomenika plačali ameriški Slovenci (v celoti je stal spomenik 164.618 din in od teh 100.000 din za kiparjev honorar), Vrhničani so prispevali petino zneska, Ljubljanci pa manj kot štiri odstotke. Ti in naslednji podatki historiatu Cankarjevih dosedanjih spomenikov so vzeti iz »Cankarjevega albuma« Franceta Dobrovoljca.

Cleveland: Cankar ukraden

Drugi spomenik Ivanu Cankarju so želeli postaviti ameriški Slovenci v najbolj slovenskem ameriškem mestu Clevelandu. Ljubljanska mestna občina jim je zato leta 1933 podarila pisateljev doprski kip, delo kiparja Petra Lobode. Cleverlandski Slovenci pa so se začeli tedaj med seboj srdito prepirati. Nekaterim se je zdel Cankar premalo pobožen. Zato so leta 1935 postavili spomenik ne Cankarju, ampak škofu Ireneju Baragi, misijonarju ameriških Indijancev. Leta 1936 je bila dana možnost, da Lobodov doprski kip Ivana Cankarja le postavijo ob Gregorčičevem. Pol leta pred odkritjem pa je bil kip, shranjen v mestni vrtnariji, ukraden. Policija ni našla storilcev. Zato je clevelandski slovenski kipar Rudolf Mafka dobil naročilo, naj izdela kip po fotografiji Lobodovega dela. Z veliko slovesnostjo so kip odkrili leta 1937.

Med vojno so misli na nove spomenike Cankarju zamrle. Zato pa so na veliko počastili spomin na Cankarja ob tridesetletnici njegove smrti – leta 1948. Tega leta so odprli muzejsko urejeno Cankarjevo rojstno hišo na Vrhniki, na Rožniku pa Cankarjevo spominsko sobo in Cankarjev kip, delo kiparja Frančiška Smerduja. Vse brez škandalov.

Dvanajst dni po pisateljevi smrti

Največji in najodličnejši spomenik Ivanu Cankarju naj bi stal v prestolnici slovenstva, v Ljubljani, v mestu, v katerem je pisatelj preživel večino svojega življe-

nja in ki ga je velikokrat ovekovečil tudi v svoji prozi. Ljubljana je na spomenik Ivanu Cankarju pomislila prva. Že dvanajst dni po pisateljevi smrti leta 1919 se je sešel pripravljalni odbor za postavitev spomenika Ivanu Cankarju v Ljubljani. V časopisih so bili objavljeni oklici za zbiranje prispevkov. Po nekaj mesecih se je navdušenje poglobilo, nato pa kmalu trdno zaspalo. A namen je bil lep. V poznejših letih je imela Ljubljana preveč opraviti s postavljanjem modernih palač in trgovskih hiš ter s postavljanjem spomenikov vladarju, da bi se še spomnila na pisatelja proze in dram, čeprav je iz dneva v dan več bralcev in oboževalcev jemalo v roke njegova dela.

Po zadnji vojni so bile misli na spomenik obnovljene, toda spričo številnih nujnejših nalog v porušeni domovini tudi odložene. Resnejše besede o spomeniku Ivanu Cankarju so bile ponovno izrečene leta 1964, torej pred desetimi leti. Takrat je javnost zvedela za zamisel o spomeniku slovenski moderni, torej o spomeniku štirim literatom: poleg Cankarju še Župančiču, Murnu in Ketteju. Posamezniki so menili, da bi bil spomenik naši moderni vsekakor novost, ki bi ustvarjalno sprostila domišljijo naših kiparjev. Nekateri kulturniki se tej zamisli še dandanes niso odpovedali in jo ob raznih priložnostih še vedno ponavljajo.

Leta 1968 je republiški odbor za proslavo 50. letnice smrti Ivana Cankarja ponovno predložil, naj bi v Ljubljani postavili spomenik temu našemu velikanu. Predlog je bil zelo raztegljiv, saj je omenjal tudi morebitni spomenik vsej slovenski moderni pa zidavo galerije ali koncertne dvorane, h kateri bi sodili kipi utemeljiteljev slovenske napredne kulture, torej tudi impresionistov in drugih. Iz tega predloga se je rodil prvi natečaj za izdelavo idejne rešitve spomenika Ivana Cankarja v Ljubljani. Ne nazadnje zaradi obletnice Cankarjeve smrti se je natečaj omejil le na Cankarja.

Slab uspeh internega natečaja

Pripravljalni odbor za postavitev spomenika se je (nesrečno) odločil za interni anonimni natečaj. K sodelovanju je povabil osem kiparjev, ki so po mnenju odbora »največ pokazali pri oblikovanju naše spomeniške plastike«. Odzvalo se je le šest kiparjev. Žirija je bila razočarana. Menila je, da osnutki še niso dosegli tiste razvojne stopnje, ko bi se lahko dokončno odločila, kateremu umetniku naj zaupa izdelavo spomenika. Podelila je tri enakovredne nagrade kiparjem Petru Černetu, Dragu Tršarju in Janezu Boljku. A zdelo se je, da se žirija še najbolj navdušuje nad organsko abstraktno umetnino kiparja Petra Černeta.

Osnutki so na razstavi v Mestni galeriji razočarali tudi obiskovalce. To potrjujejo tudi zapisi v knjigi vtisov:

- Ne razumemo, zakaj ni bil razpisan javni natečaj. Zakaj interni natečaj med »izbranimi« umetniki?
- Reševalo se je za zaprtimi vrati, zato je tak rezultat!
- Hočemo Cankarja takega, kakršen je res bil, ne pa spake in okostnjaka.
- Nečloveško.
- Sreča, da ni v navadi postavljati spomenike še za živih dni!
- Veliki Cankar zasluži dostojen spomenik, ne pa strašilo za preganjanje golobov.
- Škandal!
- Še enkrat premislite.

Drugi natečaj: drugič nagrajen Boljka

Pripravljalni odbor je poslušal zadnjo misel in je februarja 1971 razpisal »splošni slovenski anonimni natečaj«. Ocenjevalno razsodišče je tokrat štelo kar sedemnajst uglednih članov (šest arhitektov, trije umetnostni zgodovinarji, trije slikarji, dva kiparja ter po en inženir, pisatelj in novinar; med člani žirije ni bilo nobenega literarnega zgodovinarja in nobene ženske).

Rok za oddajo je bil kot navadno hudo kratek: tri mesece. V tem času je prišlo trinajst osnutkov. Čeprav je bil natečaj javen in anonimen in je bilo torej zadoščeno demokratičnosti, je bil uspeh podoben kot prvokrat. Žirija je svoje razočaranje izrazila z besedami: »... prispeli predlogi so, splošno vzeto, razmeroma nizke kvalitete, posebno z ozirom na interesantnost in vabljivost naloge. Žirija ni mogla najti predloga, ki bi bil očitno prevladujoč ali da bi vseboval tako dragocene ideje, da bi mogel biti izvoljen za prvo nagrado.«

Žirija je zato podelila le drugo zvišano nagrado kiparju Janezu Boljku ter dve tretji nagradi arhitektoma Igorju Skulju in Lojzetu Drašlerju. Osnutek Janeza Boljke se je zdel žiriji »najbolj čitljiv in vsesplošnemu razumevanju najbližji, torej tudi najbližji najširši predstavi o Cankarju.« Žirija je kiparju očitala malce prevsiljivo literarnost v izrazu pa tudi to, da ga je zanesel čustveni zanos.

Vsi drugi osnutki so se zdeli žiriji manj sprejemljivi, nekateri celo »idejno skromni, nečitljivi, neizvirni«.

Nad javno razstavljenimi osnutki drugega natečaja so ponovno izrazili svoje razočaranje tudi obiskovalci:

- Velik pisatelj, slab spomenik.
- Dajte nam Cankarja, ne formalističnih spačkov.
- Rešitve razočarale.
- Nikar mašiniziranega in stehniziranega spomenika!
- Čakali so in čakamo. Le čakajmo še naprej ... v tretje gre rado.

Pripravljalni odbor in žirija sta odločila, da v tretje poskusijo z Janezom Boljko, kiparjem, ki se je udeležil obeh natečajev in bil obakrat nagrajen, z umetnikom, ki si očitno najresneje prizadeva za Cankarjev spomenik. Tako se je zdaj triinštiridesetletni kipar Janez Boljka, udeleženec številnih domačih in mednarodnih razstav, večkratni nagrajenec ter ustvarjalec nekaterih monumentalnih spomenikov (spomenik talcem na Žalah v Ljubljani, spomenik NOB v Ribnici in na Dobrovem v Brdih) lotil novih osnutkov.

Trinajst osnutkov, študij in različic je maja letos razstavil v Mali galeriji. Kritik Janez Mesesnel, ki se je o Boljkovih kiparskih prizadevanjih izrazil zelo pohvalno, je odkrito napisal, da gre v tem primeru za nesporazum. Kip Janeza Boljke je sicer »grozljiva slika nekega mementa, zraslega iz fantastične vizije«, težko pa je v njem prepoznati pesnika, pisatelja, misleca, kritika, aktivnega in angažiranega političnega delavca Cankarja, ki je postal kot pojem že obča last.

Pripravljalni odbor se je po temeljitem preudarku odločil, da zaupa izpolnitev svojih pričakovanj prav Janezu Boljku. Tako bo bržkone Janez Boljka še naprej razvijal svojo zamisel, od njega pa bo odvisno, ali bo tudi poslušal nasvete in priporočila, ki mu jih bodo delili z leve in desne. Kipar Ivan Zajc, stvaritelj Prešernovega spomenika, se je v svojih poznejših letih bridko kesal, ker je poslušal vsakogar, kdor ga je bil voljan poučevati.

Koliko bo spomenik stal

Pomembno vprašanje je tudi, kam postaviti spomenik. Za Cankarjev spomenik so predvideli kar enajst možnih lokacij, vse v središču Ljubljane. Najresneje pa so razpravljali o treh krajih: spomenik naj bi stal ob vhodu v Tivoli; na kraju, kjer ima zdaj svojo hišo društvo slovenskih pisateljev; ali pa na Trgu revolucije. Janez Boljka pa je skupaj s svojima sodelavcema arhitektoma predvidel povsem novo lokacijo – blizu tovarne Šumi, torej okolje, ki bo večidel podrto in na novo pozidano.

Novi ambient bi lahko oblikovali skladno s spomenikom. Seveda ni rečeno, da je to že izbrana lokacija. Saj je znano, da posamezniki še dandanes na glas razmišljajo o prestavitvi Prešernovega spomenika; sodobniki, ki se niso mogli zediniti, kje naj bi stal, pa so napol v šali napol zares zapeli: Pa na kola ga denimo in po mestu ga vozimo!

Pomembno vprašanje je tudi, kdaj bo spomenik narejen in odkrit. Optimistično razpoloženi organizatorji pravijo, da bi spomenik po prvotnih načrtih moral že

stati. Vsekakor pa bo spomenik na ogled občinstvu vsaj za stoletnico pisateljevega rojstva – leta 1976. (Če bi se zadeva zavlekla, je dve leti pozneje na voljo šestdesetletnica pisateljeve smrti. Op. pis.)

Leta 1969, ko so prvič resno načrtovali spomenik, so računali, naj bi ne stal več kot 600.000 novih dinarjev. Inflacijske težnje bodo seveda to vsoto močno povečale. Istega leta je bilo objavljeno prvo javno vabilo podjetjem in zasebnikom, ki naj bi s prostovoljnimi prispevki pomagali postaviti Cankarjev spomenik. Objavljena je bila številka žiro računa. Značilno je, da je prvi poslal sto novih dinarjev zasebnik – pesnik in publicist Rado Bordon. Med podjetji pa so se prva odzvala z zajetno vsoto Javna skladišča v Ljubljani. Podjetju so se v časopisu javno zahvalili, prvega zasebnega darovalca pa so molče prešli.

Doslej je pripravljalni odbor zbral približno 150.000 dinarjev, ki so jih porabili za pripravo natečaja in za nagrade. Najbolj so se doslej poleg Javnih skladišč odrezala naslednja ljubljanska podjetja: Intertrade, Ilirija in Nama. Številna podjetja pa so obljubila, da bodo dala denar takrat, ko bo treba.

Kdo bolj potrebuje spomenik: Cankar ali Ljubljana

Po vsem tem lahko sklepamo, da bo treba na spomenik Ivanu Cankarju čakati še lep čas. A upajmo, da ne še 56 let! Spomenik, pa naj ga dela Boljka ali kdo drug, bo bolj kot spomenik Ivanu Cankarju spomenik sedanjim dosežkom in smerem slovenskega kiparstva in likovne umetnosti sploh. Ljubljana bo torej dobila čeden okras. Občinstvo bo spomenik, ne glede na to, koliko bo ta spomenik ustrezal pojmu »Ivan Cankar«, prej ali slej sprejelo, čeprav bo v začetku negodovalo.

Tako bo ustrezno vsem. Saj Ivan Cankar, če premislimo natančno, spomenika še ne potrebuje prav, vsaj dokler ga še beremo, navajamo, dokler ga sprejemamo v naš miselni svet in dokler celo čustvujemo po njegovo. Ljubljana, ki želi biti moderna in velika, pa zagotovo potrebuje spomenik bolj kot Ivan Cankar.

Seveda se zdi nespametno razmišljati, kaj bi sodil o spomeniku sebi sam Cankar. Ne bo pa narobe, če navedemo, kaj je rekel o Prešernovem spomeniku, ki je nastajal v njegovih dneh: »Spomenik je popolnoma ponesrečen. Prešeren je podoben nerodnemu penzionistu, ki je stopil ravno kar zadnjikrat iz pisarne in drži še v rokah pero in akte. Edino mesto za ta spomenik bi bilo pod mostom. Kadar ljubljanski purgarji kaj ukrenejo, je čisto gotovo, da napravijo neumnost.«

Janez Kajzer

Kakšen bo Cankarjev spomenik?

Vprašanje, ki ga zastavljamo že v samem naslovu, je prav gotovo upravičeno, potem ko smo si v preteklem tednu lahko ogledali osnutke za Cankarjev spomenik v Ljubljani – rezultate novega splošnega anonimnega natečaja, ki ga je v razdobju leta dni ponovno pripravil iniciativni odbor v sodelovanju z Društvom arhitektov in Društvom slovenskih likovnih umetnikov.

Dejstvo je, da tudi novih trinajst elaboratov ni dalo končnega odgovora, saj je (pomnožena) žirija spet zapisala, da nobeden izmed njih ne ustreza vsem zahtevam, ki naj bi jih izpolnjeval projekt, sposoben za realizacijo; prve nagrade žirija ni podelila, zato pa je priporočila, naj iniciativni odbor upošteva rezultate obeh natečajev in po lastnem preudarku izbere ustreznega avtorja ter mu zaupa dokončno realizacijo spomenika.

Kot se spominjamo, se je žirija ob prvem natečaju, ko je povabila določeno število kiparjev, odločevala zlasti za organsko abstraktno obliko kiparja Petra Černeta; medtem pa je sedaj druga nagrada pripadla

spomeniku kiparja Janeza Boljka, ki združuje Cankarjev intimnejši, a še vedno vizionarni portret ter stilizirano krizantemo. Drugi novi prispevki pa so prav gotovo pod nivojem prvega natečaja tako glede dovolj neprijemljivih in likovno nečistih idej kot tudi figuralnih vulgarizacij.

Iniciativni odbor tako spet stoji pred težavno odločitvijo – ali dilemo. Prav gotovo so mu rezultati obeh natečajev potrdili prvič predvsem prisotnost in sposobnost izbranih kiparjev, drugič pa dejstvo, da zunaj tega kroga ne moremo pričakovati kaj več (kajti tudi Boljka se je udeležil prvega natečaja). V tem smislu je bil tedaj drugi natečaj skoraj odveč. Ali pa bi se moral iniciativni odbor že na samem začetku odločiti za razpis natečaja za spomenik ne le Cankarju, temveč ideji cele naše moderne; ustvarjalna fantazija vabljenih kiparjev bi v takem okviru verjetno delovala bolj sproščeno in Ljubljana bi lahko dobila nov, sodobno koncipiran spomenik (brez take ali drugačne dileme).

A. BASSIN

Drugi natečaj za zbiranje idejnih osnutkov za Cankarjev spomenik ne prinese pričakovanih rezultatov. Avtor meni, da bi bilo treba razpisati natečaj za spomenik slovenski moderni. V takem okviru bi fantazija kiparjev verjetno delovala bolj sproščeno.

(A. Bassin, Kakšen naj bo Cankarjev spomenik?, Tovariš, 13. 12. 1971)

Razmišljanje ob razstavi Boljkovih osnutkov za spomenik. Pisec očita kiparju površnost pri oblikovanju, ker monumentalnost gradi z višino spomenika, ki ni v sorazmerju z drobno glavo.

(Tit Vidmar, Pisatelj z drobno glavo. Delo, 15. 6. 1974)

Človeštvo od pradavnine postavlja spomenike, se pravi, nekakšne bolj ali manj monumentalne zgradbe brez prave uporabne vrednosti, ki, čeprav v nekem smislu skrajnje naivno, materializirajo hrepenenje po trajnosti, nesmrtnosti. Postavljanje spomenikov je torej neke vrste atavizem, ki tiči globoko v nas, ki ga zlepa ne bomo premagali in ki ga tudi ne kaže na silo zavirati. Toliko bolj, ker je ta gon v tisočletjih vendarle doživel pomembne transformacije ali, bolje, kulturne transpozicije v smeri duhovne in estetske občutljivosti.

Od kulturnih spomenikov, posvečenih ljudožerskim božanstvom, in nič manj krvave faraonske megalomanije smo vendarle prispeli dotlej, da smo začeli lastiti subtilnejše vrednote, kot pa nesmrtnost sile in moči. Zgodovina nas je poučila, na primer, o relativnosti vladarske veličine, ko so s kralji in cesarji padali tudi njihovi spomeniki. Na piedestal so se povzpeli pesniki, skladatelji, učenjaki in tako dalje. Kajpada občudujemo, in to po pravici, tudi pradavne in egipčanske in azteške in vsakršne spomenike: občudujemo jih mimo njihove ideologije, ko in kadar vidimo v njih ustvarjalno roko, oblikovalno domišljijo in zanesljivost izraza, ki ustreza monumentalni nalogi. Mimo vseh spomeniških namembnosti in utvar nas prevzema element umetniškega, kateremu prav tako sledimo v delih ljudi od jamskih časov do Sumercev in bogomilov. V spomeniški plastiki – o tej namreč zdaj teče beseda – je umetnost v zadnjih stoletjih dosegla nekaj lepih vrhov. Prefinjeno, nekonvencionalno oblikovane in psihološko motivirane postave znamenitih mož, se pravi portretne plastike monumentalnih, a hkrati poudarjeno človeških razsežnosti so spomeniško kulturo prepojile z novo kvaliteto, jo dvignile na višjo raven. Seveda pa tudi kot vsaka stvar lahko tudi spomeniška umetnost degenerira. V zadnjih desetletjih so se v okviru modnih likovnih tokov razpasli tudi tako imenovani abstraktni spomeniki, ki to umetnost v bistvu spet reducirajo na golo ornamentalno dekorativnost ali kvečjemu neprecenljivo zasebno simboliko.

Značilno protislovje spomeniške plastike je v tem, da gre za javno in javno definirano nalogo, katere izvedba pa je obenem docela odvisna od daru in sposobnosti oblikovalca. Veliki mojstri so to protislovje premagali, v luči te težave pa tudi prav lahko razumemo, zakaj stoji po svetu toliko ponesrečenih spomenikov. Rado se zgodi, da kipar samo formalno izpolni zahteve naročila ali pa da v težnji k izpovedi, k osebnemu izrazu ne doseže tiste stopnje prepričljivosti, s katero bi svojo zamisel tako rekoč vsilil občemu pojmovanju in okusu. V obeh primerih spomenik potem ni tisto, kar bi moral biti. Na tapeti je Ivan Cankar. Petdesetletnica njegove smrti je že zdavnaj minila in zelo legitimna je želja, da bi v Ljubljani postavili velik spomenik pisatelju, ki je bolj kot kateri koli drug pretresel in presvetlil slovenska srca. Ideja ni sporna, toda osnutek kiparja Janeza Boljke, ki ga je menda odobrila pristojna komisija skupaj z ambientalno arhitektonsko spomeniško zasnovo, sili k preišljevanju. Cankar, ki je mrtev, svojega spomenika ne bo videl. Njegova tako imenovana nesmrtnost je v njegovih knjigah, ki so iz trdnjše snovi, kot sta kamen ali bron.

Spomenik tedaj pravzaprav postavljamo zato, da bi drug drugemu in vsi skupaj dokazali, koliko in kaj vse pomeni Cankar v naši zavesti. Nočemo dvomiti o tem, da nam pomeni veliko, ampak v tem primeru moramo biti tudi prepričani in trdni glede zahteve, da bodi Cankarjev lik predvsem podoba njegovega duha in vsega, kar z njim in po njegovi zaslugi dandanašnji pojmujeemo. Ali temu ustreza spomenik, ki je velik po metrskih dimenzijah, ki pa v bistvu gradi svojo monumentalnost na Cankarjevi drobni glavi? Glavi, ki je bila, a propos, vendarle pisateljev poglavitni organ.

Po spomeniku, ki ga bomo zgradili, ne bodo sodili Cankarja, ampak našo dobo. A tudi ne glede na zanamce se zdi umestno, da s kulturnimi dragocenostmi ne ravnamo površno, lahkomiselno ali zgolj po meri trenutnih priložnosti. Če ta čas še nismo zbrali dovolj energije in sposobnosti za dostojno dejanje, je nemara bolje, da še nekoliko počakamo. Sicer pa to gotovo ne velja samo za Cankarjev spomenik v Ljubljani.

Tit Vidmar

NA ROB POLEMIKAM
O SPOMENIKU
CANKARJU

KOLIKO POEZIJE JE V BRONU?

Objavljamo nekaj fotografij
osnutkov in se pogovarjamo
z avtorjem, akademskim
kiparjem Janezom Boljko

Zapis ob razstavi skic Janeza Boljke (1. del).
(S. Pregl, Koliko poezije je v bronu? ITD, 2. 7. 1974)

Besede o Cankarjevem spomeniku v Ljubljani so vroče. Pripombe dobronamerne, zlonamerne, mnenja taka in drugačna. Odločili smo se, da pogovorom dodamo avtorjeve poglede. Samo o tem, kaj in kako je delal, kaj misli ob spomeniku.

Poleg njega tokrat govorijo tudi njegovi »osnutki Cankarja«. Nobeden med njimi ne bo postal spomenik. Vsak izmed njih bo po svoje del spomenika.

I.T.D. 2. VII. 1974 / 26

JANEZ BOLJKA MED SVOJIMI CANKARJI

JANEZ BOLJKA (21. 6. 1931): 27 samostojnih razstav, 14 nagrad doma in na tujem, sodeloval na mnogih skupinskih razstavah. Dela ima v jugoslovanskih in tujih galerijah. Najpomembnejši nagradi: 1. nagrada na sredozemskem grafičnem bienalu v Aleksandriji, 5. mesto na razstavi risb Premio Internacional J. Miro v Barceloni (450 avtorjev iz 41 dežel).

Oblikoval plastiko obisk I. C. leta 1968, pred natečajem za spomenik, ko je delal celo vrsto psiholoških portretov (tudi Jakopiča). Cankar ga je zanimal kot fizična oseba in ga je najprej oblikoval kot hlapca Jerneja.

Na prvem natečaju za spomenik je bila njegova skica, sveža impresija v mavcu, polna „boljkovskih“ lukenj, precej drzna, bila pa je nagrajena. Na drugem natečaju je bil Boljkov osnutek najbližji — po mnenju žirije — najširši predstavi o Cankarju. Sestavljen je bil iz dveh listov, doprsnega reliefa in krizanteme.

Zatem je Boljka dobil nalogo iniciativnega odbora za postavitve spomenika Ivanu Cankarju, naj izdela idejni osnutek. Rok je bil eno leto, maj 1973. Rok ni bil izpolnjen, ker je Cankarjeva osebnost tako pritegnila avtorja, da je začel študirati najprej samo Cankarjevo figuro in je iskal za plastiko figurativno rešitev. Za to je šlo precej (njegovega) časa in (njegovega) denarja, saj je osnutke odličal tudi v bron. Rok so podaljšali še za eno leto. V tem času je bil dokončen predlog spomenika izdelan: rodila se je ideja o fontani, sintezi figure in podstavka. Trinajst skic Cankarja v bronu je bilo razstavljenih. Nobena izmed teh ne bo spomenik. Boljka je dobil naročilo, naj na podlagi vseh iskanj in rešitev (trinajst razstavljenih in trinajst nerazstavljenih, kupa grafik in risb) napravi sintezo, spomenik Ivanu Cankarju. Končan naj bi bil v dveh letih. Boljki bi bilo ljubše, da bi bil rok (tudi zaradi gradnje spomenika) še za dve leti daljši.

Z Janezom Boljko se pogovarja v njegovem ateljeju, polnem Cankarja, polnem Boljkovih plastik.

Zapis ob razstavi skic Janeza Boljke (2. del).

(S. Pregl, Koliko poezije je v bronu? ITD, 2. 7. 1974)

— Razstava skic je mimo. Kakšne so ocene?

„Ničesar ne moreš napraviti, kar bi bilo vsem všeč. Obiskovalcem mojega ateljeja in razstave ni mogoče pripisati enotnega mnenja. Enim je bolj všeč realistična figura, drugim najbolj imaginarna podoba pisatelja.“

— In žirija?

„Dobil sem naročilo, naj izdelam spomenik.“

— Katerega izmed osnutkov boste torej povečali?

„Nobenega. Nobenih povečav ne bo. Nobena izmed skic ne bo spomenik. Napravil ga bom kot sintezo prav vsega, kar sem doslej v zvezi s Cankarjem dognal in napravil.“

— Deležni ste bili tudi mnogih pripomb?

„Cankar je narodova svetinja in zavedam se, da iz njega ni mogoče delati eksperimentov. Spomenik bom napravil po svoji vesti, ne bom poslušal nasvetov ne z leve ne z desne. Upošteval bom sugestije žirije, o katerih bom prepričan, da bodo koristne.“

Nekateri obiskovalci so me vprašali, ko so gledali nekatere realistične verzije: Ali si se že prodal? Sedaj nisi več Boljka.

Drugi so me pri imaginarnih podobah previdno otipavali: Ali je ta osnutek že končan? Boš še delal na njem?

Ubral bom srednjo pot, tisto, ki mi najbolj leži, način, v katerem delam.“

— Komu vaši osnutki sploh niso bili všeč?

„Še preden sem začel delati, sem se zavedal, da spomenik ne bo tak, da bi bil všeč tistim, ki sploh ne marajo spomenikov, prav tako ne vsem, ki so jim všeč spomeniki v klasičnem smislu, realistične figure, pa tudi tistim, ki so zagovorniki moderne simbolne plastike in sploh zanikajo figuro kot spomenik.“

— Kako je žirija, ki je sedaj ugodno ocenila osnutke, spremljala njihovo nastajanje?

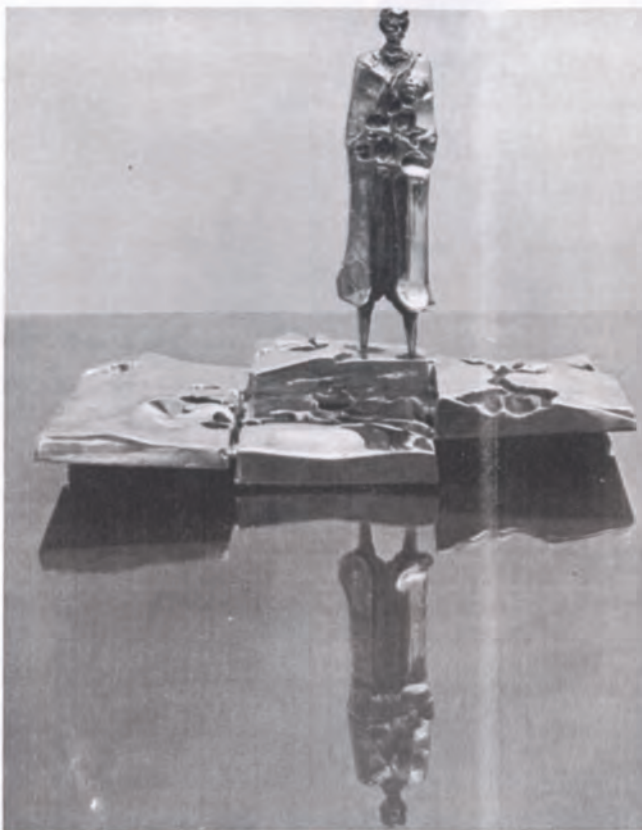
„Delal sem dve leti in v tem času nisem povabil v atelje nobenega člana žirije.“

— Dve leti dela je veliko. Koliko časa vam vzame ena skica, en osnutek spomenika?

„Veliko. Iščeš, spreminjaš, dodajaš, odzemaš ... Najbolj preproste so realistične verzije. Eno sem napravil v štirih urah.“

— Zakaj je vaš Cankar zluknjan, cefran, seciran?

ITD, 2. 7. 1974

SPOMENIK BO DELAN TAKO, KOT KAŽE SKICA

KLOBUKA NA POZNEJŠIH OSNUTKIH NI VEČ

Zapis ob razstavi skic Janeza Boljke (3. del).

(S. Pregl, Koliko poezije je v bronu? ITD, 2. 7. 1974)

SKICA

OSNUTEK, KI JE NASTAL V ŠTIRIH URAH

OD ZADAJ, Z MALOMARNO OGRNJE-NO PELERINO

EDEN IZMED MNOGIH

„Vse to je obeležje časa, duhovnosti, v kateri je živel Ivan Cankar. Nemarno ogrnjene pelerine, krizantema in metuljček so znamenja boeme prejšnjega stoletja.“

— Se vam ne zdi, da bi Cankar moral biti lep, svetel?

„Na razstavi mi je nekdo rekel, da Cankar že ni bil tak, da ga je on poznal, saj je bil stokrat skupaj z njim v gostilni. Hip zatem je zraven nekdo dejal: Tovariš umetnik, prav takle je bil, takega naredite! Tudi jaz sem bil z njim. In je pokazal najbolj abstraktnega med vsemi Cankarji. Čez čas ne bo več Slovencev, ki so pili s Cankarjem. Poznali ga bomo le po delih in opisu, ki nam je znan. No, pred leti sem napravil meter visokega Cankarja iz gline. Pokojni Dermastia, znan esteta, mi je dejal, da je poznal Cankarja, da je bil prav tak. Isto je zatrdila na Vrhniški oskrbnica hiše Na klanecu.“

— Kaj pa pravijo likovniki, strokovnjaki?

„Večinoma jim je moje delo všeč in nimajo bistvenih pripomb. Lahko bi tudi rekel, da sem sedaj dobil nalogo, ki mi je — morda prvič — kiparji ne bodo zavidali.“

— Kdaj bo torej spomenik odkrit in kakšen bo?

„Rok je december 1976, stoletnica rojstva Ivana Cankarja. Ljubše bi mi bilo, da bi rok podaljšali za dve leti, na šestdesetletnico pisateljeve smrti.“

Spomenik bo stal med Titovo in Vegovo cesto in bo vez med staro in novo Ljubljano. V bistvu bo fontana — Ljubljana večje fontane nima — iz dveh delov: iz podstavka, v katerem bodo negativni, zadnja faza v mojem kiparskem iskanju, na njej pa 3,5- do 4-metrski figura. Ta potencirana vžigalica naj bi ponazarjala veličino simbola. Fontana bo merila 9 do 10 metrov in se bo po načrtu arhitekta Richterja ubrano arhitektonsko ujemala z okoljem. Pred postavitvijo spomenika bomo izdelali tudi natančno maketo in opazovali, kako vse skupaj deluje v prostoru.

Da ima osnutek premajhno glavo? Zelo lahko delo bi bilo samo povečati glavo. Razčistiti je treba vse kaj drugega, in to mislim, da sem napra-

S. PREGI
FOTO: JOCO ŽNIDARŠIČ
JANEZ KALIŠNIK
MILAN KUMAR

7

Zapis ob razstavi skic Janeza Boljke (4. del).

(S. Pregl, Koliko poezije je v bronu? ITD, 2. 7. 1974)

Boljkov koncept zanemarja Cankarjevo fizično pojavnost, zato je njegovo trdo in resno študiozno delo samo deloma uspelo.

(Janez Mesesnel, Zasebni Cankar. Delo, 17. 5. 1974)

Dva natečaja za spomenik Ivana Cankarja v Ljubljani sta se sprevrgla pravzaprav v svojevrsten dokument dvojne krize v slovenskem kiparstvu; krize razmer med samimi kiparji, ki so se vse prej kot dovolj številno odzvali na tak, nacionalni pomembni natečaj, in krize naše spomeniške plastike nasploh, katera že dolgo (morda z dvema ali tremi izjemami) ne more izoblikovati pravega spomeniškega koncepta.

Razstava trinajstih različic na temo Ivana Cankarja, kakor so poimenovali pregled Boljkovih osnutkov in študij za spomenik Ivana Cankarja, nam je pokazala, da se stanje ni bistveno spremenilo, vsaj kar zadeva drug vidik omenjene krize. Pristop k nalogi je v tem primeru nad povprečjem skrben in študiozen, vendar slej ko prej enostranski ali vsaj nevsestranski.

Janez Boljka v sedanji vrsti različic in izpeljav dane teme nadaljuje svoje predzadnje in zadnje obdobje skulpturalnega oblikovanja, tistega, ki ga predstavlja njegova »Atomska Venera«, in one zadnje, katero se izraža v skupini malih, bolj strnjenih plastičnih realizacij in je dobilo svoj poudarek in priznanje na prvem bienalu jugoslovanske male plastike v Murski Soboti. V prvem primeru gre za nekam grozljivo vizijo kufkovsko orwellovskega človeka kot rezultata nekega nepravilno nadzorovanega razvoja in predstavnika za zdaj še ne dovolj jasno predstavljljive, morda zgolj v osebnih svetovih umetnikov slutene prihodnosti. Oblikovanju te vizije služijo pri Boljki tudi posebna tehnična sredstva oziroma postopki, zlasti postopek oblikovanja in vlijanja, kakršen ne dopušča več povsem enakih odlitkov. Gre torej za v kiparstvu izraženo občutje in odziv na nekatere nevarne znake v sedanjem življenju in človeštvu, ki se izraža v (navadno znotraj še kompaktnega plašča) izvotljenih, kot zgorelih ali že razpadlih

anatomijah, katerih pozo vzdržuje že prav tako načeta, ne več organsko logično urejena, ampak naključno prepletena, ohlapna konstrukcija.

Grozljiva slika nekega momenta, zraslega iz fantastične vizije, za katero se bojimo, da ima še svoje kali v sedanji resničnosti. Surrealisti so v slikarstvu že načenjali nekaj podobnega, tudi nekaj redkih kiparskih zgledov že poznamo, vendar je treba poudariti, da je Janez Boljka dokaj osebno izostril in prečistil svojo oblikovalno zasnovo, tako, da jasno in nedvoumno posreduje želeno sporočilo. To je nedvomno eden prvih kiparjevih večjih uspehov in v razponu med splošno razumljivo miselno in nazorsko, celo vizionarsko podstatjo in avtonomnostjo umetniške realizacije ni niti špekulacij niti protislovij.

Do resnih pomislekov pride tisti trenutek, ko se kipar v tej fazi svojega oblikovanja loti določene, splošno znane teme in celo take osebnosti. Še posebno, če gre za spomeniško, torej javno nalogo. V tem primeru seveda ne zadošča več vse tisto, kar smo prej ugotovili. Še posebno ne v primeru, ko se dogmam oblikovni, plastični koncept noče podrediti dani nalogi, katera ni prikrojena ravno po njem, temveč terja obratno. V tem primeru pride nujno do spora, katerega rezultat je ugotovitev nesporazuma.

Ivan Cankar je tak primer: ta veliki, pesnik, pisatelj, mislec, kritik, aktivni in angažirani politični delavec, že po svojem slogu povsem določena in kompaktna osebnost, ki je tudi kot pojem postal že obča last, zgoraj omenjenega postopka ne prenese.

Tako smo dobili Cankarja, določenega predvsem z zunanjimi in manj simboličnimi rekviziti, kot so njegovi lasje, brki, metuljček in krizantema v gumbnici, katerega veličino evocira predvsem materialistično telesno sorazmerje. Vse ostalo sodi v opisani Boljkov koncept, ki nasploh tako zanemarja Cankarjevo fizično pojavnost, da v velikem doprsnem, oblikovno najmanj razkrojenem portretu izoblikuje celo povsem drugega človeka in, žal, celo slabo modeliranega kot portret, sam po sebi.

Tako se nam pokaže Boljkovo trdo in nedvomno resno studiozno delo na različicah Cankarjevega lika kot izhodišča ali temelja za spomeniško zasnovo samo deloma uspelo. Posrečeno kot skupek različic na njegovo splošno kiparsko temo, kot konkretna naloga spomeniške upodobitve določene osebnosti, v tem primeru Ivana Cankarja, pa kot nesporazum. To je Cankar »za zasebno rabo«, njegov lik v tem primeru še zdaleč ne zajema rezultatov vseh tistih, v njegovi osebnosti spočetih in združenih komponent, ki so ga oblikovale in ga v našem spominu in zavesti našega časa še posebej celovito določajo.

Janez Mesesnel

Kipar Janez Boljka se zaradi žaljivih napadov v časopisju nepreklicno odpove izdelavi spomenika.

(Cankarja pa ne bo!, Mladina, 31. 10. 1974)

Historiata okoli postavitve Cankarjevega spomenika verjetno ni treba posebej podrobno opisovati, saj izhaja v nadaljevanjih v vseh naših časopisih in sili nekatere v bes, druge pa v smeh. Sicer pa kaže, da »hec« mora biti, drugače je dolgočas. Pa vendarle ... Komaj je Jakopičev spomenik dobil svoj prostor, kjer sedaj »klecaje dviga pogled v nebo«, naj torej počiva v miru (če in kako dolgo), smo že dobili novo kost, ki jo bo treba do obisti oglodati, čeprav že nekoliko smrdi.

Postavitev Cankarjevega spomenika je bila zadnje mesece od predstavitve osnutkov v Mali galeriji letos spomladi nekoliko v ozadju. Pa vendar se je marsikje kuhalo, brbotalo in cvrlo. Verjetno bi vse spet ostalo le pri ugibanju, natolcevanju, šepetanju, ko ne bi kipar Janez Boljka, ki je pred leti dvakrat zmagal na natečaju za postavitev Cankarjevega spomenika, sklenil narediti odločne poteze. Izbravec, posvečenec strokovne žirije, ki mu je priporočila oziroma poverila naj »svojega« Cankarja izdela in priprava za postavitev na javnem mestu, je po štirih letih dela, do konca izživciran s Cankarčki, ki so mu zrasli do glave in še čez, seveda v glavnem zaradi bolj ali manj »dobronamernih« sugestij, sklenil in brez zadržkov odločilno rekel (verjetno najprej sebi in mrmraje), potem pa glasno: »Vsega imam dovolj, naj ga dela, kdor ga hoče, jaz ga ne bom več, niti misliti nočem več o njem, upira se mi!«

Zgubiti štiri leta za projekt, ki ne bo nikoli ustvarjen, je veliko, poleg tega se ni ničesar naučil iz zgodovine »slovenskega načina postavljanja spomenikov«. To je usoda vseh slovenskih kiparjev, ki si drznejo imeti svojo podobo o narodnem velikanu, najsi bo to Prešeren, Cankar ali Jakopič ali pa kdorkoli drug, za katerega vsi natančno vemo, da je bil tak pa tak, pa niti malo bolj drugačen. Sicer pa, ali ni dovolj, da so naši svetniki burkali javnost že za življenje, ali naj njihove »diverzije« v zvezi z njihovo pojavnostjo (zunanostjo) trpimo še dan-današnji dan? Njihova slava ne bo z upodobitvijo niti večja niti manjša. Slavo bi si pridobil in jo požel le kipar, toda žal ne pri nas. Pri nas kvečjemu gnila jajca in zasramovanje, če ne kaj hujšega.

Rezultat Boljkovega dela je več kot petnajst Cankarjev vseh velikosti. »Večina je nastala pod vplivom sugestij in mojih notranjih kompromisov zaradi agresivne okolice. To so figure in portreti (tudi realistični). Upodobljen naj bi bil prvi, tisti, ki je bil na natečaju izbran ... približno tak naj bi bil.«

Toda izbrani kipar potrebuje tudi moralno podporo, ne pa žaljive napade po časopisih. Za vzor si vzemimo falango Jakopičevcev. Višek predstavlja nekaj grozljivih pisem, med katerimi je najbolj zanimivo tole (približna vsebina): »Gaspud kipar, zastonj se matraš, razstrelil ga bom, Canjkarja. Pravi je tisti na Vrhniki, ki ga hodim vsak drugi dan občudovat.« Pismo je polno podpisal N. N. s ceste v Mestni log.

»Navkljub vrsti Cankarjev mojega ni med njimi, moj je v meni. Pa tudi hranil ga bom za sebe. Če bi ga materializiral, ne bi mogel obstajati kot javna plastika. Če pa bi že prišlo do postavitve, bi bil do konca življenja in še po smrti v zobeh večjega dela našega naroda, naroda poznavalcev. Če gre za postavitev plastike enega naših kulturnih mož, narodne svetinje, če gre za ekranizacijo njegove zgodbe ali kaj podobnega, se vsi čutijo poklicane, da sodijo. Seveda vsak po svoje doživlja Cankarja. Vsi smo ga brali, beremo ga in ga bomo brali, ampak vsak je prepričan, da je njegovo doživetje absolutno in ne dopušča oziroma izključuje vse ostale.

Tudi jaz ga doživljam po svoje, toda zato me ni treba kamenjati. Če se mi tak kaže, potem bi takega naredil, za takim bi tudi stal in ga seveda tudi upal podpisati. To bi bil moj Cankar, brez tujih vplivov. Kolegi in prijatelji me vzpodbujajo. Daj, Janez, napravi takšnega, kot misliš. Lahko je to reči, ko pa vem, da moj ne bi ustrezal, pa tudi prave podpore nimam. Kaj se je zgodilo z Zajcem in njegovim Prešernom? Še sedaj ga imajo v zobeh, gotovo se obrača v grobu. Kip je res kompromis. Če bi lahko svojega postavil, takega, da bi bil zadovoljen, da bi lahko rekel: »Ta je tisti!« potem bi bil miren. Samo tak ne more in ne sme

obstajati. Zato raje naredim črto čez vse. Sem miren in imam mir. Raje se posvetim svojemu delu!»

Kipar meni, da bi morda bilo bolje, ko bi tisti denar namenili ponovni postavitvi Jakopičevega paviljona. V njem bi našli prostor za ateljejsko plastiko in bi lahko obenem dali priznanje še Cankarju. Moderna sodi skupaj; Jakopič in Fabiani pa sta »moderna« sodobnika Cankarja v svojih strokah. Denarja za vse je premalo.

Iz tega sledi, da ima kipar raje svoj »dušni« mir, da ni zdržal »dobrohotnih« nasvetov in opozoril, pritiska javnega (?) mnenja, reakcije »sodnikov«, zaprl je »trgovino« in zdravo Cankar, ostani zdrav v preranem grobu.

Predlog je morebiti edina pametna rešitev, saj bi pri izdelavi tega kipa imel težave vsak slovenski kipar, če ga ne bi podprli, razen mogoče realistov.

Žal nam je lahko priložnosti, ki se je nudila in dajala možnost, da bi končno dobili dober spomenik oz. spomeniško izvedbo. Zato bi bilo verjetno bolje, ko bi komisija za postavitve pristala na možnost postavitve spomenika Ivanu Cankarju, torej ne njegovega lika, temveč nekaj simboličnega, saj je natečaj nudil zanimive rešitve. Naš primer je rezultat daljšega procesa in je nastal zaradi nesposobnosti postavitve javne plastike, ki rezultira iz prekinjene tradicije postavljanja spomeniških plastik, ta pa ima korenine v privilegiranem in prevladujočem položaju nekaterih kiparjev, ki so umetno dušili in onemogočali cele generacije. Potrebno bo pisati novo zgodovino slovenskega kiparstva in prevrednotiti dosedanje trditve.

V kiparjevem ateljeju bodo ostali tihi Cankarji, plastike, ki jih vidi le slučajni obiskovalec. Pa še nekaj napetih bikov je zraven in nosorog, ter trije pavijani. Kaže, da ta ikonografija postaja popularna. Cankar pa da si je sam postavil dovolj velik spomenik.

Peter Povh

CANKAR OD POLIESTERA

Pred Kunaverinim spomenikom Cankaru svakog su se dana okupljali. Ljubljanci koji su bili i »za« i »protiv« ovakove vizije velikog pisca.

Kipar Bojan Kunaver septembra 1976 razstavi v Zvezdi Cankarjev kip, s katerim ni konkuriral na nobenem natečaju.

(VUS, 23. 10. 1976)

Cankarja se bojimo! Kip pisatelja, ki ga Ljubljana ni hotela.

(Reporter, Ivan Puc: Cankarja se bojimo! Kip pisatelja, ki ga Ljubljana ni hotela. 25. 6. 2018)

„Cankar“ v Zvezdi

Z negodovanjem smo že zabeležili, da je kipar Bojan Kunaver, tokrat v nekdanji Zvezdi, zvedavosti Ljubljčanov spet enkrat vsilil svoj izdelek, tokrat »poskus« spomenika Ivanu Cankarju. Ob tem se spominjamo netečne zgodbe z njegovim Jakopičem, res pa je tudi, da nam neljubi dogodek obuja tegobne občutke, ki smo jih v zadnjih letih — po pravici ali po nemarnem — doživljali v zvezi z »uradnimi« prizadevanji za -postavitev dostojnega Cankarjevega spomenika v Ljubljani. Konkretno se nam ta hip oblikujejo tri vprašanja.

Prvič, po kakšnih pravilih in kriterijih izdajajo pristojni komunalni organi dovoljenja za postavljanje česar že koli po javnih prostorih. Ali so pri tem tako imenovani umetniški predmeti privilegirani in, če že so, kdo in kako prepozna njihovo umetniško in estetsko naravo? Kje sta začetek in konec zadevne komunalne demokracije?

Drugič, kaj počne ta čas odbor za postavitev Cankarjevega spomenika v Ljubljani, ki je bil imenovan pred leti. Ali še deluje? Spominjamo se razpisa, izida, potem diskusij etc. Ali se je Kunaver kdaj priglasil v konkurenco, je bil morda kdaj pozvan, da se loti Cankarja, so bile njegove ambicije spregledane? Je v Ljubljani prostora za en sam spomenik ali morda za več spomenikov?

Tretjič, kako gleda — če gleda — na stvar republiški odbor za proslavo 100-letnice Cankarjevega rojstva, ki naj bi evidentiral in koordiniral vse pobude in akcije, ki letos potekajo v pisateljev spomin. Ali ni ena od prvih dolžnosti tega odbora, da skrbi za primerno raven javnih manifestacij naše ljubezni do Cankarja? Se pravi, da s svojo avtoriteto in po svojih organizacijskih zvezah tudi izloča moteče in škandalozne pojave in preprečuje očitne špekulacije, ki lahko vznikajo ob južilejni priložnosti?

Odkriti in jasni odgovori na ta vprašanja ne bi bili koristni samo za ta primer, temveč bi lahko na splošno prispevali k razvijanju in utrjevanju smisla za kulturno samozaščito v občanah in v javnih službah.

T. V.

Cankar v Zvezdi
(Tit Vidmar), Cankar v Zvezdi. Delo, 22. 9. 1976)

Spomenik

Postavitev Cankarjevega spomenika v Zvezdi je močno vznemirila kulturno javnost našega mesta, ki še nima „uradnega Cankarjevega spomenika“. Zdi se, da je bilo vznemirjenje celo večje od tistega, ki ga je povzročila tragedija nad Zagrebom. Ali pa katastrofa v Posočju. Ali pa huda nesreča pri Prešerju. Kunaverjeva pobuda je kajpak nujni, logični in naravni rezultat delovanja določenega – spomeni škega – segmenta v naši sedanjosti kulturni politiki. Kdo lahko namreč odgovori na vprašanje, zakaj nima ljubljansko mesto spomenika Ivanu Cankarju? Postavili smo kopico betonskih stebrov v središču mesta, nismo pa v vseh predvojnih in povojnih desetletjih našli ne prostora, ne denarja in ne ideje za Cankarjev spomenik. To pa je tudi moralno, socialno, kulturno in zgodovinsko dejstvo. Res je sicer, da so bili v preteklosti razpisani „javni“ natečaji za izdelavo idejnega osnutka Cankarjevega spomenika. A kako je z javnimi natečaji, to vemo vsi. Javni natečaji so kdaj pa kdaj le „demokratični“ uvod v finančne in prestižne dvoboje, troboje, četverboje in mnogoboje. Bitka za hierarhični položaj na lestvici „priznanih“ kiparjev, pot v nasprotovanje, pot k nič. Javni natečaji čestokrat niso ničesar drugega kot plašč za dosedaj zelo osebnih in skupinskih interesov in so kot taki dokaz, da med nami ni ustvarjalnih osebnosti in idejnih zamisli, kaj storiti in

idejnih zamisli, kaj storiti in kako storiti. Zato tudi nimamo Cankarjevega spomenika, ker smo iskali pot k njemu skozi pragozd javnih natečajev. (Pravzaprav ta spomenik že imamo in to v Zvezdi!) in ga tudi ne bomo imeli še dolgo časa. Vsekakor pa dotlej, dokler bomo oblikovali našo kulturno politiko kot rezultat sestankov, sej, konferenc, dogovarjanj in sporazumevanj česa ne bomo storili. Vse dotlej, dokler se ne bo kulturna politika bolj dopolnila z delom ustvarjalnih osebnosti, ki bodo znale in zmogle prevzeti na svoja ramena vso težo in odgovornost za svoja početja in dejanja. In ob pravdi o Cankarjevem spomeniku moramo vprašati tudi tole: ali sploh imamo v urbanističnem načrtu Ljubljane izbran prostor za Cankarjev spomenik? Ker niso izbrani drugi prostori za kulturne hrame, smemo dvomiti, da je določen prostor za Cankarjev spomenik. Pogled na anarhično oblikovanje mestnega središča in predelov ob njem (primer totalnega antiurbanizma je seveda Šiška) nam pove, da ne vemo kaj početi s kulturno podobo in vsebino našega mesta. Če smo iskreni, lahko celo rečemo, da skorajda ni več prostora za kulturo v našem mestu in za duhovno umetniško življenje njenih prebivalcev. In ker je tako, najbrže ni napak, če poskusi vsakdo izmed nas postaviti svoj spomenik Ivanu Cankarju. Tisti, ki so kiparji, na javnih mestih, trgih in ulicah in tisti, ki niso kiparji, v svojih srcih...

MARTIN
CASAGRANDE-RICHTER

O Kunaverjevem spomeniku, razstavljenem v Zvezdi in o kulturni podobi Ljubljane.
(Martin Casagrande-Richter, Spomenik. Dnevnik, 29. 9. 1976)

Razmišljanje, čemu toliko negativnih odzivov na postavitve Kunaverjevega Cankarja v Zvezdi.

(Željko Kozinc, »Cankar« v Zvezdi. Delo, 2. 10. 1976)

Odmevi ...

Kaj je kipar Bojan Kunaver storil tako kramarskega, da sta ljubljanska dnevnikarja ignorantsko in v nekaterih izrazih tudi surovo napadla njegovo razstavo spomeniškega kipa Ivana Cankarja v Zvezdi? Kaj je storil tako motečega in škandaloznega, »Netečnega« v Cankarjevem letu spekulativnega, da so nekateri vodilni kulturni delavci dobili ob novici iz Zvezde kolerične napade z maščevalnim zagotovilom, da je pa zdaj Kunaver dokončno oplel? Kaj je storil tako nekulturnega, da sta kulturna urednika obeh dnevnikov na svojih straneh očitala oblasti premajhni budnost, jo opominjala, da imata proti kiparju na voljo »organizirane zveze«, in da je eden od njih klical h kulturni samozaščiti občanov? Kaj je storil tako nekolegialnega, tako nedemokratskega in privilegiranega, da je DSLU v posebni izjavi pozvalo oblast, naj razstavljeno delo njegovega člana, akademskega kiparja Bojana Kunaverja, nemudoma odstrani iz Zvezde; ni pa še dalo posebne izjave o privilegiranih strukturah v našem likovnem življenju, o katerih sicer že dolga leta toži stotero njegovih članov? Kaj je Kunaver storil tako nezakonitega, paragrafe izkoriščujočega, zvitega, sleparskega, da si je oblast privoščila čudno omahovanje svoje pravice? Kaj je storil prevarantskega, da je oddelek za gradbene in komunalne zadeve skupščine občine Ljubljana Center 15. 9. 1976 najprej izdal dovoljenje za razstavo kipa, nato pa sedem dni kasneje izdal preključ tega dovoljenja, oblast nad tem oddelkom, izvršni svet občine, pa razveljavil oboje, češ da je dovoljenje izdano na podlagi napačnega zakona? Kaj je storil tako motečega, da tisk ni motil velike tabele z napisom »Pozor! Plin uhaja!«, ki je dolge dni stala kakšnih petdeset metrov proč od razstavljenega kipa, Kunaverjevega Cankarja, ki ima tudi sicer, kakršenkoli že je, prav po netoleranci oblasti manj pravice do javne prezentacije kot veliki reklamni pano za cirkus Gärtner, ki stoji prav tako v bližini, ne da bi vedeli, ali stoji na cestni površini ali na zelenici; manj pravice kot kostanjev, ki bo v bližini kmalu postavil svojo zeleno barakico?

Končno pa: četudi bi natečaj bil razpisan, oziroma, četudi bo razpisan – kdo lahko vzame Kunaverju pravico, da bi Cankarja delal in razstavljajl mimo natečaja? Vsak natečaj ima po navadi klavzulo, da lahko avtorji delajo določen projekt tudi mimo natečaja in njegovih pravil, če mu ta pravila ne ustrezajo. Kunaver pa je že pred kakršnokoli napovedjo tretjega natečaja delal Cankarja, tako rekoč javno, saj je na ogled osnutkov vabil vplivne kulturnike, po večini kajpak zamen. V prošnji za podelitev delovne štipendije, ki jih je lani razpisala ljubljanska kulturna skupnost, je v utemeljitvi prošnje javno zapisal, da dela Cankarja. Štipendije mu niso dodelili.

Njegovih ambicij ni nihče upošteval (za čemer je javno vpraševal kulturni urednik »Dela«), in zdaj se je zgodilo, kar se je zgodilo, tako rekoč pohujšanje; sredi Cankarjevega leta ti osamljeni, od vseh miz odrinjeni, a samostojni kipar v sam center Slovenije, na najbolj obljudeno mesto, postavi figuro ta hip osrednjega slovenskega človeka, kip, ki ima spomeniške ambicije, a kaže pisatelja v dosledni kiparjevi resnici, Cankarja, ki je v naših očeh s tem kipom ponižan do svojih človeških dimenzij. Umetnik iz dolgoletne samote, ki je edini pogoj njegovega dela, premočrtno stopi na visoki podij, kot iz rudnika na plan, v blesk ostrih žarometov. Nekateri pozdravljajo samotno energijo in moč, saj to zmeraj privlači, drugi, kot kaže, Kunaverja dokončno izobčijo iz naše kulturne srenje, mu jemljejo pravico do prispevka v Cankarjevem letu, ko smo se sicer precej razpisali o pomanjkanju Cankarjevega spomenika v Ljubljani; ne zanima jih kip, ampak način, kako je razstavljen, pri čemer Kunaver postane manj kot kramar, češ, onečaja nam Zvezdo, lop po njem, ven, nesnaga! In nekoliko poparjena oblast izda odloke, ki drug drugega pobijajo, dokler jih na koncu prvi odvetnik v pol ure mirno ne zavrne z utemeljeno pritožbo, tako rekoč s pravniško lekcijo, kar je le še povečalo vtis upravne negotovosti.

Kunaver – dokler to pišem – razstavlja naprej, presenetljivo miren in sam pri sebi gotov, da ravna prav. Tu – v Zvezdi je njegov prispevek Cankarjevemu letu, spontan in v začetku nič hudega sluteč poskus posameznika ob institucionalizirani proslavi.

Po mojem mnenju je to spodbuda, da še naprej iščemo Cankarjevo človeško mero, če nočemo iz njega narediti mit, ki ga bo življenje preseglo. K sreči je Cankar napisal, kar je napisal. Niti besede se mu ne da dodati. V tem je njegova prava moč. V tem je edina možnost, da ga kot človeka dosežemo in seveda presežemo, ker je v tem edini smisel našega odnosa do Cankarja. Sicer se nam bo tako, kot ta hip, ob dogodku v Zvezdi, posmehoval na svoj bridek način. Kar berimo ga ...

Dobro bi bilo tedaj na Kunaverjev kip pogledati z manj stisnjenim srcem in pomisliti, če kip vendarle nima kakšne zveze s Cankarjevim izročilom, menim literaturo in javnim delovanjem. Postavimo »Pobratime«: »Razbolele so moje oči, vsaka podoba se jim prikaže prevelika, prenasilna, morda celo popačena; ali če jih zatisnem, vidim toliko jasneje, kar je: srce gleda z očmi, ki nikoli ne lažejo.«

Kaj je vendar storil Kunaver zlega, motečega, vsiljivega, škandaloznega itd., če nas njegov Cankar gleda z zatisnjenimi očmi?

Željko Kozinc, Ljubljana

»Cankarjev spomenik bomo postavili v oblake, to je najceneje in najgotovejše. V Ljubljani ni trga zanj in tudi v naših srcih manjka prostora za tako misel ...« so pisali časopisi pred dobrimi 50 leti. Tako so mnogi govorili še dolgo potem, vse do nedavna.

»Pa smo Cankarjev spomenik le dočakali. V Ljubljani res da še ni postavljen, bo pa prav kmalu – 10. maja na obletnico Cankarjevega rojstva. Spomenik je v celoti že odlit in pripravljen za postavitve pred Cankarjevim domom. Na natečaju je bila izbrana Tihčeva zamisel Cankarjevega spomenika, v bron pa so jo »ulili« v livarni umetnin v Jablanovcu pri Bistri. Tu ima delavnico že četrto leto Vladimir Šeb, pred tem pa jo je imel v Zagrebu.

Že več kot trideset let deluje ta delavnica,« pravi Andrija Šeb, ki je poprijel za očetovo delo že zgodaj in se mu v celoti posvetil. »Dela nam nikoli ne zmanjka. Celo toliko ga je, da moramo včasih katero odbiti, ker vsega ne zmoremo. Tu smo odlili že mnogo znanih, velikih spomenikov, ki zdaj krasi Zagreb, Ljubljano (Tršarjev spomenik revolucije), Celje, Stubico, Titograd, celo v Dachau stoji spomenik, ki smo ga odlili...

Cankarjev spomenik smo prevzeli pred dobrima dvema mesecema. Sprva je bilo to delo zaupano drugemu zagrebškemu livarju. Ker pa ta zaradi različnih vzrokov dela ni zmožal v dogovorjenem času, je bilo zaupano naši livarni. Dela smo se lotili po originalnih lesenih modelih, ki jih je izdelal kipar Slavko Tihec in vlivali posamezne dele v bron.

Celoten spomenik Ivanu Cankarju je namreč sestavljen iz lamel. Teh je na eni in na drugi strani po trideset. Vsaka lamela je ob strani oziroma v profilu rebra-sta. Ta rebra bodo dala po postavitvi podobo Ivana Cankarja.«

Ko smo si ogledovali livarno umetnin, Cankarjevega spomenika ni bilo videti. »Skrivnost« je kaj hitro pojasnil Andrija Šeb.

»Podoba se na posamezni lameli - te so zložene na kupu - ne vidi. Šele ko bodo lamele postavljene druga ob drugi in bo spomenik stal, bo moč videti Cankarjev lik.

Spomenik bo visok 3,60 m, prav toliko bo tudi širok. Stal bo na okroglem podstavku, ko pa bo postavljen, bomo ob strani vgravirali vanj še Cankarjev podpis, kot si je to zamislil Slavko Tihec, avtor spomenika. Tihec je prišel večkrat v našo delavnico in opravil potrebne korekture. Pri izdelavi Cankarjevega spomenika nismo imeli posebnih težav. Res pa je tudi, da imamo pri odlivanju spomenikov že toliko izkušenj in prakse, da smo vsega vajeni.

Takšnega spomenika kot je ta, oziroma na tak način delanega spomenika, še nismo odlivali. Je pa vsak spomenik dejansko unikat zase. Mislim, da tudi v Jugoslaviji še nimamo tako delanega spomenika kot je Cankarjev.«

Pogled na delavnico Vladimirja Šeba, eno največjih te vrste v Jugoslaviji, pove, da tu delo nikdar ne stoji. Številni odlitki, modeli, kipi, reliefi ... vsega je dovolj naokrog. Delavci hite, ta se trudi z žerjavico, oni s čiščenjem odlite glave, tretji spet s čim drugim.

»Prav zdaj pripravljamo potrebno za odlivanje približno tri metre velikega spomenika Edvarda Kardelja, ki ga je zasnoval Stojan Batič,« še pove ob koncu razgovora Andrija Šeb in nam pokaže model tega spomenika, ki bo postavljen v Kardeljevem.

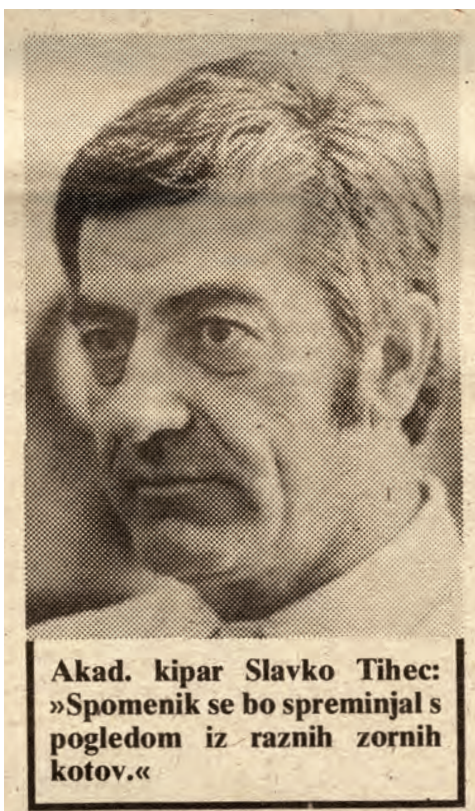
Darinka Kladnik

(Snežna Šlamberger, Likovnost in sporočilnost. Dnevnik, 2. 10. 1976)

● AKADEMSKI KIPAR SLAVKO TIHEC O SVOJEM SPOMENIKU IVANU CANKARJU

Likovnost in sporočilo

Cankarjev spomenik! Že dolgo si ga Ljubljana želi, si prizadeva zanj in že dolga leta ni in ni šlo. Zdaj bo naše mesto dobilo pravzaprav dva Cankarjeva spomenika naenkrat. Kulturni dom Ivan Cankar bo uresničil Cankarjeva hotenja po kulturi, ki bi bila možnost in razvoj za vse. To je pač spomenik v simboličnem pomenu, uresničenje davnih sanj in globoke sedanje potrebe, posvečen Cankarjevemu spomenu in imenu. In vendar pred takšen dom – spomenik sodi likovno delo, ki bo tudi na zunaj izpričalo, da je tu Cankarjev dom, da gre tu za njegovo osebnost in duha, ki se bosta seveda vsak dan znova morala potrjevati tudi v vsebini dogajanj v kulturnem domu. Zato ob odločitvi za gradnjo Kulturnega doma Ivan Cankar hkratna odločitev, da mora pred domom stati tudi Cankarjev spomenik.

Ustvarjalec spomenika Ivanu Cankarju je akademski kipar Slavko Tihec, ki si je na natečaju izbrano rešitev zamislil ob sodelovanju inž. arh. Mirka Zdovca. Spomeniška plastika bo stala na novi Cankarjevi ploščadi, ki že kaže svoj obris med Cankarjevim domom, Erjavčevo cesto in prizidkom Ljubljanske banke. V višini blizu štirih metrov se bo vzpel iz ploščadi kvader iz aluminijastih in

bronastih plošč, ki bo na dveh straneh nosil Cankarjevo sliko, na eni njegov podpis in na drugi značilen citat iz Cankarjevega dela. Kako vidi ustvarjalec Slavko Tihec svoje delo?

»Spomenik, ki sem ga zamislil, zame nosi v sebi dvoje možnih asociacij. Cankar nam je pomenil jasen, čist primer umetnika, ki je globoko in čvrsto posegel v naš narod, tako da sem ob njem začutil sorodnost s kristalom: jasnim, lepim in tudi skrivnostnim.

Druga primerjava je knjiga, ki nosi v sebi in na sebi Cankarja.

Prisoten je njegov lik, kot ga poznamo po eni njegovih najbolj znanih fotografij, njegova sled je podpis, njegova misel bo – v kratkem in zanj značilnem citatu – rokopisno zapisana na četrti stranici.«

Dvoje misli iz pogovora s Slavkom Tihcem je značilnih za njegov odnos do spomeniške plastike nasploh: »Likovnost je likovnost, to ni ne literatura ne kakšen drug medij. Hočem, da je tudi funkcionalna skulptura, kot je to spomenik, narejena v istem duhu, kot ga zasledujem pri svojem siceršnjem delu in to tako, da ob tem ne bi sklepal kompromisov. Ne delam eksperimentov v spomeniški velikosti, ampak izhajam iz tega, kar sem v ateljeju že preizkusil in kar me trenutno kot likovnega ustvarjalca zanima in zaposluje. Kot prvo upoštevam pri spomeniški plastiki likovnost, skušam upoštevati sporočilnost in seveda ambient, v katerega je spomenik postavljen. Če je spomenik v naravi, se ravnam po ključu, ki je dan v njej sami – v naravno okolje posežem kot urejevalec, ki polagoma utrjuje in disciplinira prostor, nikoli pa ostro ne posega vanj. Pri urbanih rešitvah, kjer je prostor že dan in discipliniran, skušam poiskati zakonitosti njegovih mer in struktur. To pomeni, da moram upoštevati tudi snovne prisotnosti, ki so v bližini in seveda sočasno v teh okvirih likovno idejo čimbolje rešiti, kolikor v nekem trenutku to zmorem.«

Ta osnovna načela in povezanost za vsakokratno fazo umetnikove usmeritve so jasno vidni na treh primerih izmed Tihčevih dosedanjih spomeniških plastik. Spomenik Pohorskemu bataljonu je nastal v letih takoj po končanem študiju. Vpet v naravo, drevesa so tu dala prispodobo ljudi, ki so tam živeli in umirali – horizontale, ki pomenijo mir in smrt, preko diagonalnih kompozicij dosežejo smer navzgor.

Pri spominskem obeležju na Kozari, pravi umetnik sam, je imel že drugo zrelost in likovni interes, ki je bil nefiguralen, to je bilo razdobje njegovih slojevitih kompozicij. Tu se sloji razraščajo v čisti likovni rešitvi brez figuracije ali pripovedi in vendar dajejo občutek, kot da se je gora vzpela in zaustavila v slojevitom

loku. Najbližji nam je gotovo še spomin na Tihčev mariborski spomenik revoluciji. »Takrat je bila že precej v razmahu moja faza kontejnerjev, ki se zdaj nadaljuje tudi pri Cankarju,« pravi Slavko Tihec. Ta beseda ni sama sebi namen, svoje ustvarjalne faze poimenujem po nekem vodilu, ki je v njih (sloji, semafori, kinetični objekti) in kontejner zame pomeni nekaj, kar nosi v sebi vsebino – ta vsebina pa je mišljena v duhovnem smislu. V času nastajanja mariborskega spomenika sem v ateljeju že snoval svetlobne ritme, svetle in temne črte, ki sem jih vkomponiral v notranjost bloka. Hkrati pa sem ob spomeniku začutil močnejšo potrebo po njegovi sporočilnosti. Oboje se je prav pri mariborskem primeru povsem logično in brez kompromisov povezalo. Lahko sem svoja nova likovna dognanja črtovne tehnike, za katero prve zasnove izvirajo iz leta 1973 in so bila takrat – kot vem – v svetu nekaj novega, uporabil kot nosilca nekega berljivega sporočila, ki naj bi bilo razumljivo tudi gledalcu, neveščemu čitanja čiste likovnosti.«

In Cankar?

»Način izraza, ki sem o njem govoril, je zame še vedno neizčrpen, neizpet, odpira mi še vedno nove in drugačne možnosti. Mislim, da je prav Cankarjev spomenik v tem smislu doslej najčistejša rešitev tako likovno kot po jasnosti sporočila. Črta, ki je bila prej ravna, zdaj nosi v sebi dimenzijo Cankarjevega lika, njegovo sliko. Naj za primerjavo navedem gramofonsko ploščo, ki v svojih razah nosi dimenzijo zvoka. Informacija o Cankarju teče skozi ves spomenik in se na drugi strani spet izlušči v njegov znani obraz, tokrat v njegovo zrcalno sliko. To omogočajo vertikalne plošče, iz katerih je spomenik sestavljen in ki so brušene skozi vso globino spomenika. Cankarjev obraz bo seveda bolje viden od daleč in s pogledom po diagonali. Od blizu bo spomenik deloval elementarno kot naravni sklopi plošč, ki jih je navznoter obrusila neka elementarna energija – tako kot je Cankar obrusil naš čas. Tako se bo spomenik spreminjal z gibanjem gledalca in njegovih pogledov z raznih zornih kotov, prav tako tudi s spreminjanjem svetlobe in bo ponudil večplastno možnost gledanja in doživljanja. Od daleč bo kot spomin, po diagonali kot čista Cankarjeva slika, od blizu kot elementaren razpored vertikalnih plošč, ki dopuščajo neke vrste kinetiko, drsenje oči skozi skulpturo. S tem pa spomenik ne izločuje prostora, ampak – nasprotno – dovoljuje, da prostor prodre vanj in je tako njegova masa razbremenjena. Za moje pojme je to zelo čista likovna rešitev in v sebi čutim, da bi lahko kljubovala času in rastla z njim.«

Snežna Šlamberger

● PRED CANKARJEVIM DOMOM BODO ODKRILI
TIHČEV SPOMENIK IVANU CANKARJU

»Moje delo je slutnja zarje«

Slovesnost bo v ponedeljek ob 19. uri in vsi smo
povabljeni nanjo

Na stranici spomenika pred Cankarjevim domom se je z ognjem zajedla v bron Cankarjeva pisava s citatom »Moje delo je slutnja zarje«, na drugi strani je v ploščo uokvirjen Cankarjev podpis. Če se s Trga revolucije ali z Erjavčeve ceste napotimo proti Cankarjevemu domu, pa se s spomenika zazre v nas Cankarjev obraz. Akademski kipar Slavko Tihčev je ustvaril (s sodelovanjem dipl. inž. arb. Mirom Zdovcem) svoje sodobno likovno videnje Cankarja iz navpičnih, v bron vlitih brušenih plošč, ki nosijo v sebi vsaka del pisateljeve podobe — ko se združijo, iz njih izstopi njegov znani obraz. O svoji zamisli nam je po natečaju, ki je bil razpisan 10. marca 1979 in na katerem je žirija 29. septembra izbrala Tihčev osnutek, kipar takole povedal:

»Zame spomenik nosi v sebi dvoje možnih asociacij. Cankar nam je pomenil jasen, čist primer umetnika, ki je globoko in čvrsto posegel v naš narod, tako da sem ob njem začutil sorodnost s kristalom: jasnim, lepim, in tudi skrivnostnim. Druga primerjava je knjiga, ki nosi v sebi in na sebi Cankarja. Prisoten je njegov lik, kot ga poznamo po eni njegovih najbolj znanih fotografij, njegova sled je podpis, njegova misel je — v kratkem in zanj značilnem citatu — rokopisno zapisana na četrti stranici.«

Odkar so pred štirinajstimi dnevi začeli postavljati spomenik pred Cankarjevim domom že postaja organski del trga pred domom, že smo se navadili nanj in prva radovednost je pri mnogih že potešena. Vendar bo slovesno odkritje spomenika v

Odre ob spomeniku Cankarju bodo kmalu podrl, kajti v ponedeljek je slovesna otvoritev. (Foto: Edi Masnec)

ponedeljek, 10. maja (na 106. obletnico Cankarjevega rojstva) za Ljubljano in Slovenijo dogodek, ki se ga velja udeležiti. Saj bomo na ta večer ob Cankarjevem domu, ki je velika vsebinska poklonitev pisateljevim idejam in spominu, končno v Ljubljani dobili spomenik Ivanu Cankarju, ki smo nanj čakali dolga, predolga desetletja. Na slovesnost nas vabita RK SZDL in Cankarjev dom, ki sta oblikovala tudi otvoritveno prireditev. Vabila so romala po vsej Sloveniji, saj je Cankarjev dom s spomenikom pred njim last in ponos nas vseh. Med udeležence bodo tudi predstavniki Cankarjeve brigade s praporom, odkritja pa se bodo lahko udeležili tudi vsi tisti obiskovalci, ki bodo pozneje namenjeni na dvoje prireditev tega večera v Cankarjevem domu — na srečanje s srednješolsko kulturo in na koncert.

Spomenik Ivanu Cankarju bo odkril Mitja Ribičič, predsednik odbora podpisnikov družbenega dogovora o izgradnji in financiranju Cankarjevega doma, slavnostni govornik bo dr. Matjaž Kmecl. V programu bodo sodelovali Godba Milice in mešani pevski zbor France Prešeren iz Kranja ter igralca Iva Zupancič in Polde Bibič, ki bosta predstavila Cankarjevo prozo in poezijo ter odlomek iz Kardeljeve besede ob proslavi 100-letnice Cankarjevega rojstva. Prav ob tej proslavi je postala vse trdnjša misel in odločitev, da Slovenci zgradimo kulturni dom in ga imenujemo po Cankarju — sestavni del tega načrta pa je bil že od začetka tudi spomenik Ivanu Cankarju, ki ga bomo odkrili v ponedeljek.

SNEŽNA ŠLAMBERGER

Predstavitve spomenika, ki ga postavljajo pred Cankarjevim domom v Ljubljani.

(Snežna Šlamberger, »Moje delo je slutnja zarje«. Dnevnik, 8. 5. 1982)

● Drevi vabi Cankarjev spomenik

Drevo ob 19. uri bodo pred Cankarjevim domom slovesno odkrili spomenik Ivanu Cankarju. Naj pred tem dogodkom navedemo še nekaj podatkov iz »osebne izkaznice« spomenika. Ustvaril ga je akademski kipar Slavko Tihčev s sodelavcem dipl. inž. arb. Mirom Zdovcem. Spomenik so v dobrih štirih mesecih ulili v livarno umetnin Vladimir in Andrija Šeb v Zagrebu (potem ko se ob dolgem zavlačevanju v drugi zagrebski livarno delo ni nikamor premaknilo) — v Ljubljani so ga postavili v dobrih štirinajstih dneh. Z dveh strani je na njem viden Cankarjev obraz, na eni stranici je uvarjen Cankarjev podpis, na drugi pa rokopisni citat »Moje delo je slutnja zarje«. Slavko Tihčev nam je povedal, da so mu pri izbiri značilnega Cankarjevega citata pomagali dr. Matjaž Kmecl, dr. Franc Zadravec, Jaro Dolar in profesorja Šifrer ter Ozvald iz NUK, kjer hranijo Cankarjeve rokopise.

Tihčevu zamisel Cankarjevega spomenika je po javnem natečaju izbrala žirija, v kateri so bili: Mitja Ribičič (predsednik), Ljotič Gostisa, Zoran Kržišnik, Edo Ravnikar, Mitja Rotovnik, Savin Sever, Jelisaava Čopić, Franc Zadravec, Jože Brumen, Zvest Apollonio, Ivan Sedej, Branko Kocmut in predstavnik slovenskih pisateljev. Spomenik je sestavljen iz 30 pokončnih brušenih lamel, v katerih je viden Cankarjev lik. Visok je 3,30 metra, v širino ter globino pa meri po 2,6 metra. Stoji na podstavku s premerom dobrih petih metrov, težak pa je več kot devet ton.

Vabilo na odkritje spomenika pred Cankarjevim domom v Ljubljani.

(Dnevnik, 10. 5. 1982)

Boj za slovensko kulturo je isto kakor boj za svobodo

Ob odkritju spomenika Ivanu Cankarju v Ljubljani je govoril dr. Matjaž Kmecl – »Bil je proletarec med proletarci, svoj med svojimi.«

»Ivana Cankarja ogovor ob takšnih priložnostih bi bil – Prijatelj! Tako je pred tridesetimi leti na prvomajskih in drugih srečanjih pozdravljal svoje delavske sodruge in somišljenike – ogovor pa mu ni bil prazna beseda.« Tako je začel svojo slavnostno besedo dr. Matjaž Kmecl, literarni zgodovinar in predsednik republiškega komiteja za kulturo, na večerajšnji slovesnosti ob odkritju spomenika slovenskemu pisatelju Ivanu Cankarju pred Cankarjevim domom v Ljubljani.

»Bil je proletarec med proletarci,« je nadaljeval Matjaž Kmecl, »svoj med svojimi, iz ljudstva proletarcev in iz naroda proletarca, iz tiste večstoltnosti slovenske čete izobražencev in umetnikov, ki so od Trubarja in njegovih brezimnih prednikov naprej z baklo kritičnega, jasnega, samozvestnega razuma iskali pot slovenski prihodnosti: zraven pa drug za drugim padali v neusmiljeni bedi – slovenska zgradba je dolgo časa rasla dobesedno iz njihovih življenj. Pri tem se jim je iz stoletja v stoletje, iz desetletja v desetletje vse jasneje oblikovala življenjska in zgodovinska izkušnja, da je slovenski narodni boj obenem družbeno razredni boj. Levstik je trdil: Kaj nam bo gospoda, ki je vsa potujčena?! – kar je slovenskega, mu je torej bilo razredno enotno – kmečko delavsko. Cankar pa je za novo slovensko gospodo rekel, da »je silno tenka plast tiste naše buržoazije, ki si je ohranila ali pridobila smisel za duševno kulturo. Tako tenka je ta plast, da sama iz svoje moči ne more več vzdržati podjetja, ki se mu pravi slovenska duševna kultura,« torej tudi ne more biti v najintimnejšem jedru naša, slovensko narodna. Njen prototip je »vôljen v različne potrebne in nepotrebne odbore, predseduje skoro vsak večer tej ali oni nepotrebni seji... Pa ga vprašam – pravi Cankar – Ali ste brali to ali to? – Ne. Novejšje slovenske literature principielno ne berem. – Ali ste bili v razstavi? – Ne, v razstave principielno ne hodim! – Ne, dram principielno ne hodim poslušati! – Na vseh koncih in krajih kriči o kulturi, razžaljen je, če odreka kdo slovenskemu narodu kulturo, sam pa ne gane zanjo niti mezinca, on je in hoče ostati principielno zabit.«

Cankarju je bil potemtakem boj za slovensko kulturo isto kakor boj za svobodo; boj za svobodo mu je bil boj za kulturo; razredni in narodni boj sta mu bila v vprašanih slovenske narodne prihodnosti tesno združena. »Vsaka ped svobode – je klical kot govornik – ki si jo pribori ljudstvo, je korak naprej v kulturi.« »Boj za osvoboditev ljudstva je kulturni boj – in kdor ta boj obrekuje, kdor mu postavlja nečiste cilje, je sovražnik ljudstva in sovražnik kulture.« »Nobeno delo, ki ga je izvršil človek v prilog svobode, torej v prilog kulture, ne izgine za vekomaj, ne ogenj ga ne more za vekomaj pokončati, ne meč!«

Matjaž Kmecl je naglasil, da je Cankar kot umetnik proletarec iz enakih nagibov in presoja vtrajno zahteval tisto, čemur danes teoretično rečemo »osvoboditev dela«, in dodal Cankarjeve besede: »Ti, ki si delal – tvoje je delo!« Kot proletarec med proletarci je Cankar jasno vedel, da ni mogoče ločevati njegovega dela od kmetovskega in rudarjevega, danes bi rekli proizvodnega od neproizvodnega.

Največ, kar pa je lahko človeštvu prispeval Cankarjev narod proletarec, je izviralo iz te iste usode in izkušnje: vera v pošteno, svobodno, medsebojno zaupanje polno prihodnost. »Jaz verujem v to družino svobodnih narodov! Jaz verujem, da bo iz te brezprilmerne preizkušnje izšlo preprosto človeštvo! Bil bi hinavec in lažnjivec, če bi se imenoval socialist, pa bi v globlji svoje duše ne veroval v svoje ideale. Nič se ne bojmo, nič se ne strašimo... Ne samo človek, ne samo narod, tudi človeštvo se bo vzdignilo iz

močvirja, očiščeno in pomlajeno!« V enakem smislu ga je medsebojno zaupanje in spoštovanje sleherne samoniklosti vodilo tudi pri začetovanju jugoslovanske misli; vsemu slovenstvu in jugoslovansvu ostajajo daljnosežen testament njegove misli, »naj dela vsak, kakor mu je dano.« »če hočemo doseči svoj slovenski kulturni in svoj jugoslovanski politični cilj.« – Na ta testament je prav ob stoletnici Cankarjevega rojstva spet opozoril slovenski Upajoči, Speransi, Kardelj.

In končno je v Cankarjevo misel in delo vgrajeno najgloblje slovensko samozaupanje. »Priznam odkrito, da sem v prvih mesecih vojne trepetal za ta narod, ki ga ljubim, kolikor človek ljubiti more. Rekel sem si v plahem srcu: Ta pešiča dobrih ljudi ob Adrij bo v svetovnem metēju, bo poteptana, truplo njeno bo vrženo v morje! Ni me sram tiste plahosti, saj vem, da jih je bilo mnogo, ki so mislili kakor jaz. Kmalu že pa sem videl znamenja, videl jih v svojo srčno radost in obenem v svojo sramoto, da tega naroda, ki ga ljubim – nisem poznal. Ne poznal odporne moči njegove, ne politične zrelosti njegove; ne njegove samozvesti. Tako so nas tuji in potujčenci delali majhne in slabe, da smo nazadnje že sami verovali v to svojo neznatnost in nemoč! Izkazalo pa se je, da nas ta silni svetovni vihar ni potisnil k tlom, temveč da nam je opral duše in srca, nas pomladil, nas vzdignil kvišku!« »... Trdno in zvesto zaupam v ... bodočnost svojega slovenskega naroda.«

Vse te prerokbe misli in besede pri Cankarju sploh niso bile več samo »slutnja zarje« kakor še pri Prešernu; bile so že jasne, udarene, zavezujoč program. Pognale so iz Levstikove, Jurčičeve in njihovih sodobnikov slovenske preteklosti, iz sanj o skupnem jugoslovanskem življenju, o osvoboditvi slovenstvu kot uresničenju najglobljega demokratičnega in kulturnega bivanja narodove usode – in nedvoumno, zavezujoče merile v prihodnost.

Kako zanosne bi bile šele Cankarjeve besede, ko bi bil vedel, da se bo samo dve desetletji zatem slovenska partizanska vojska vzdignila v neusmiljeni boj za biti ali ne biti Cankarjevega in svojega naroda in ljudstva – s puško in besedo, da se bo pisateljevo prepričanje o kulturi kot svobodi takrat potrdilo tako zelo, da se bo bolj ne bi nikoli moglo, v merjenju življenja in smrti: da bo ta vojska štela 40.000 mož in žena, pušk in mitraljezov, da pa bo štela tudi nove in nove natise Prešernove Zdravljice, radio, gledališče, tiskarne, 200 iger, 7000 novih verzov in celotno slovensko klasiko! Da bo ena prvih enot nosila njegovo ime in da bo prav slovenski parlament zasedal v znamenju njegovih besed: Narod si bo pisal sodbo sam! Da bo v tem boju izkrvavel sleherni deveti Slovenec, da bo v njem za »očiščenje in pomlajenje« padlo 26 Cankarjevih najbližnjih, slovenskih pisateljev, tretjina jugoslovanskega pisateljskega krvnega danka v velikem NOB! Je kdaj še kakšen narod jasneje in bolj dramatično potrdil kakšno misel – izročilo kakor je slovenski s tem Cankarjevo misel in izkušnjo: da je namreč kultura svoboda? In svoboda kultura?!

Svoj govor je Matjaž Kmecl sklenil z mislijo o spomeniku, o osrednjem domu slovenske kulture – beli križantemi sredi Ljubljane.

Govor dr. Matjaža Kmecla ob odkritju spomenika Ivanu Cankarju.

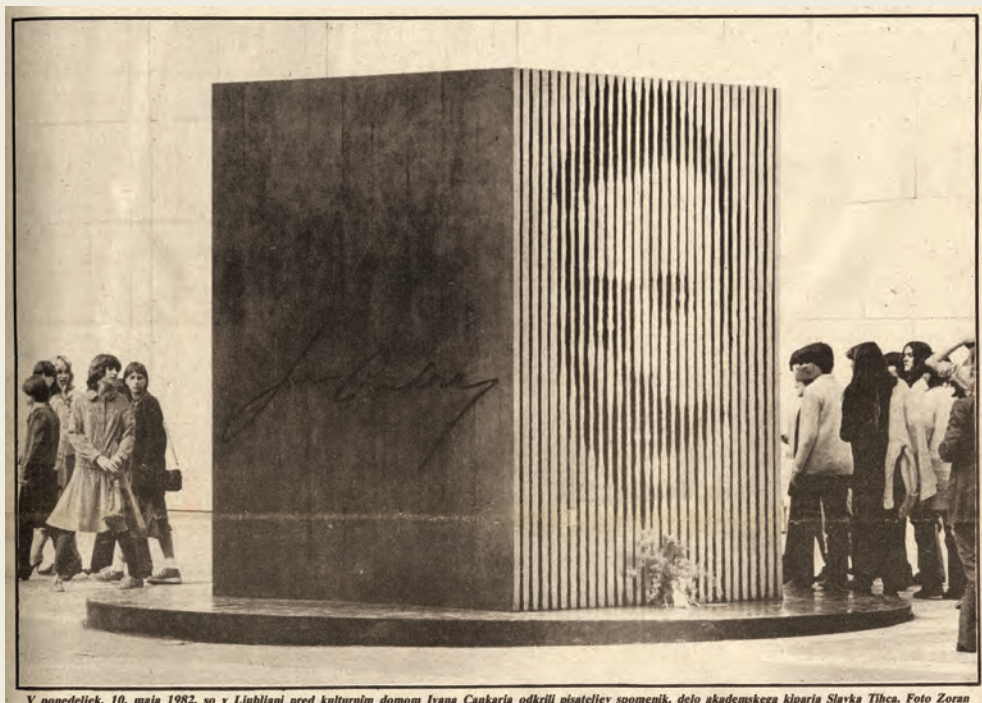
(Boj za slovensko kulturo je isto kakor boj za svobodo. Delo, 11. 5. 1982)

Sinoči so pred Cankarjevim domom v Ljubljani odkrili spomenik Ivanu Cankarju. Slavnostni govornik je bil predsednik republiškega komiteja za kulturo Matjaž Kmecl, spomenik pa je odkril predsednik republiške konference SZDL Slovenije Mitja Ribičič.

Posnetek: Danilo Cvetnič

(Večer, 2. 5. 1982)

V ponedeljek, 10. maja 1982, so v Ljubljani pred kulturnim domom Ivana Cankarja odkrili pisateljev spomenik, delo akademskega kiparja Slavka Tibca. Foto Zoran

(Komunist, 14. 5. 1982)

Mag. Alenka Vidrgar, akad. kiparka

Alenka Vidrgar se je rodila leta 1958 v Ljubljani. Študirala je na Pedagoški akademiji in Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani, kjer je leta 1985 zaključila podiplomski magistrski študij pri profesorjih Slavku Tihcu, Dragu Tršarju in dr. Tomažu Brejcu.

Med študijem kiparstva, keramike, grafike in vizualnih komunikacij je raziskovala tudi medij fotografije. Po diplomi je poučevala na Srednji šoli za oblikovanje in fotografijo, od 1989. pa je samozaposlena v kulturi.

Za JSKD vodi letne kiparske delavnice v kamnolomu Lesno Brdo. Na Republiškem izpitnem centru je zunanja ocenjevalka za maturitetni predmet likovna teorija, piše pa tudi knjige za otroke; bila je predsednica Društva likovnih umetnikov Ljubljana, zdaj pa vodi Sekcijo ilustratorjev pri Zvezi društev slovenskih likovnih umetnikov.

Alenka Vidrgar: Ivan Cankar, žgana glina, 1995/96.

Ivan Cankar, medaljon,
barvana žgana glina, 1996.

Ivan Cankar, medaljon v lesenem okviru,
žgana glina, 1996.

»Ne vem, koliko sem jih naredila, a sem, zdaj to vidim, ohranjala eno podobo; eno podobo izmed mnogih fotografskih zapisov. V medaljonih, v izrezanih reliefih in v mali plastiki – vedno ista podoba. Tudi modra patina, ki je z leti postala modro siva, je izbrana, da postane upodobitev odmaknjena, da ni kot naravna žgana glina, topla in dostopna.

Upodobitve Cankarja so nastajale že pred več kot dvajsetimi leti, ko sem prišla v kletni atelje v Cankarjevem domu na Vrhniki z željo, da bi Vrhnika imela male poklone, s katerimi bi obiskovalcem ustvarjala spomin na velikega pisatelja in dramatika. Dva medaljona sta zasnovana kot majhen relief, z visoko reliefno upodobitvijo. Tudi material je izbran kot najbolj dostopen, žgana glina, ki pa še vedno zahteva ročno izdelavo in neposreden kiparski poseg.

Večkrat sem preskušala bakreno risbo v bronu in naredila malo voščeno ploščico, vanjo vtisnila prefinjeno podobo Cankarja in jo ulila v mavčni negativ.

Postopek ponovne izdelave večjega števila enakih kiparskih kosov je vedno zahteval kalup. Kalup je pravzaprav natančen negativni volumen, ki je izdelan po originalnem kiparskem pozitivu – modelu. Zanimivo je, da se pri posebni osvetlitvi negativ navidezno pokaže kot pozitivni volumen. Ta nenavadni preskok našega zaznavanja – videnja je uporabljen v risbi Cankarja, uliti v mavec.

Nekoč so za pomembne osebnosti izdelovali poseben, ročno izdelani papir, ki je imel v papirju njihov vodni znak/watermark/. Postopek izdelave podobe/portreta so v industrijski izdelavi papirja razvili posebej kot zaščito pri izdelavi bankovcev, kjer se uporablja še danes.

Skrivnostni postopek modelacije upodobitve Cankarja je zahteval dosti študija in poskusov, a izvedbe v papirju ni doživel, saj je naša edina delavnica ročne izdelave papirja v Vevčah prenehala z razvojem obrti. Cankarjevi prosojni upodobitvi pa se bo našlo mesto v vizualni umetnosti.«

Ivan Cankar, reliefna risba v mavcu, 2017.

Ivan Cankar, bakrena risba v bronu, zalita v mavec, 1995.

Ivan Cankar, modelacija v vosku za vodni žig, 2017.

Moje delo je slutnja zarje,
vsaka moja beseda in vse moje življenje.
Že slišim dleto, ki kleše granitni temelj novi zgradbi ...

Ivan Cankar: Bela krizantema, 1910

“LJUDSTVU JE
SPOMENIK VŠEČ”
... ŠE VEDNO

MUZEJSKO
DRUŠTVO
VRHNIKA

KNJIŽNICA
CANKARJEVA
VRHNIKA

Oblikovala Milena Oblak Ercegovik, Tisk Partner Graf d.o.o.

“LJUDSTVU JE SPOMENIK VŠEČ”
... ŠE VEDNO

Mag. Bojan Mavsar, akad. kipar

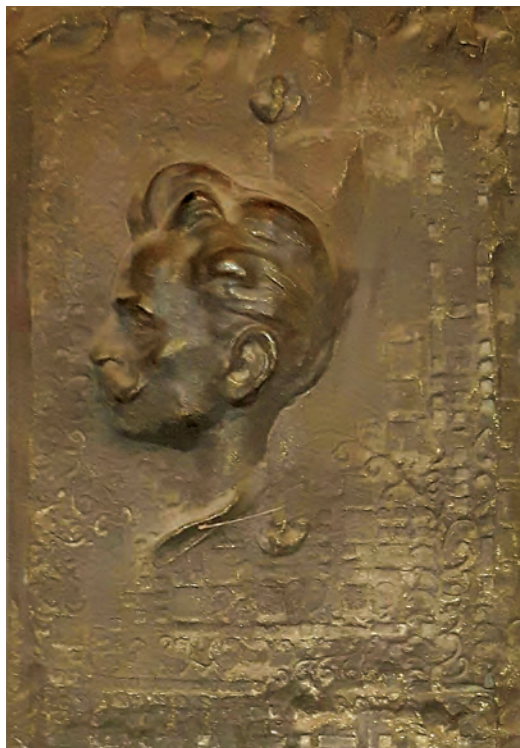
Bojan Mavsar se je rodil leta 1957 v Brežicah. Po končani srednji šoli se je zaposlil v gledališču v Ljubljani, kjer je od leta 1991 vodja kiparskega oddelka. Med delom je študiral na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani – smer kiparstvo. Podiplomski študij pri prof. Dragu Tršarju je končal leta 1993 in si pridobil naziv magister umetnosti. V svoji ustvarjalnosti združuje veliko umetniških prvin ter se tako približuje bistvu univerzalnosti.

Vrhniške vedute, grafike na papirju, 2010, prezentacija za Vrhniški spominek.

Ivan Cankar, iz cikla Slog in ritem podob, olje na platnu, 2004, razstava v Cankarjevem domu na Vrhniki.

Ivan Cankar, relief, patinirani poliester, 2006, razstava Homaž I. Cankarju v TMS Bistra.

Zastojkarstvo je eno izmed
 znamenij naše kulture; zato je čas,
 da mu napravimo konec
 enkrat za vselej.

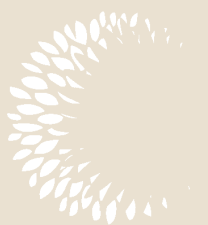
Ivan Cankar

Ivanove ribarije. Bojan Mavsar, 2016. Foto: Siniša Rančev.

Obeležja ob 100. obletnici smrti Ivana Cankarja. Bojan Mavsar, 2018. Foto: S. Rančev.

CANKARJEVO
1918 LETO 2018

Naslovnica pedagoške revije Popotnik. Vir: svetovni splet.

PEDAGOŠKA REVIJA POPOTNIK O IVANU CANKARJU

Popotnik je bil naša prva pedagoška strokovna revija. Izhajal je med letoma 1880 in 1941, nato pa po koncu druge svetovne vojne spet med letoma 1945 in 1949. Sprva je dvakrat mesečno izhajal v Celju, nato v Mariboru, od leta 1907 pa v Ljubljani. Po letu 1900 je postal pedagoški in znanstveni list. Izhajal je le še enkrat mesečno. Do leta 1919 ga je izdajala Zaveza avstrijskega jugoslovenskega učiteljstva, po letu Zaveza jugoslovenskega učiteljstva, od leta 1921 dalje Udruženje jugoslovenskega učiteljstva, od leta 1931 pa Jugoslovensko učiteljsko udruženje, sekcija za Dravsko banovino. Uredniki, ki so revijo najdlje urejali, so bili učitelji: Mihael Nerat, Pavel Flere, Matija Senkovič, po letu 1945 pa France Ostanek.

Zanimivo je, da so Cankarja začeli v reviji prvič omenjati prav po letu 1900. Tega leta je učitelj, pisatelj in urednik Engelbert Gangl pisal o Novih poezijah Antona Aškerca. Med drugim je zapisal, da bi bil njegov pesnik Selim lahko tudi pesniki Jenko, Kette, Cankar ali Župančič, kajti »ti ljudje so, oziroma še vedo, kaj je stradanje, koliko pomaga človeku slava in ime in koliko jim bo to koristilo šele takrat, ko poraste nad njimi mah«.¹

Naslednje leto je Gangl ocenil knjigo Josipa Kostanjevca Iz knjige življenja. Ob tem je mimogrede omenil: »Kostanjevec ni v peresu vihrav in površen kakor n. pr. Cankar.«²

Leta 1902 je pisal o moderni pravnik in publicist dr. Pavel Turner. Besedo moderna je dal v narekovaj. Menil je, da ta struja zanika vse nekdanje vrednote, rekoč: »Glavni voditelj te naše moderne je Ivan Cankar. Mlad mož je talent, pa njegove spodobnosti se morejo kritikovati in ocenjevati nekako le s patološkega stališča, saj

1 Engelbert Gangl: Črtica o Aškerčevih "Novih Poezijah". 1901, str. 86.

2 Engelbert Gangl: Josip Kostanjevec, Iz knjige življenja. 1901, str. 59.

nekaka blaznost, moralna perversnost, krut nihilizem jih preveva od konca do kraja.« Nadaljuje, da so Cankarjevi nazori trpko nasprotje naši »stari morali«. Moderna namreč uči: »Vživaj, človeče, kolikor in kakor moreš!«³

Kritično je ocenil Cankarjevo delo tudi H. Čuk, ki je predstavil roman Edmonda De Amicisa *Il romanzo di un maestro*. Roman primerja s Cankarjevim *Kačurjem*. Cankar vodi učitelja »iz solnčne livade v blatno lužo, iz šole v žganjarno, De Amicis pa narobe: iz gostilne, iz blata gor k solncu, k delu za šolo«. Zapisal je, da imajo Cankarjevi učitelji morda nekaj učiteljskega na sebi, a De Amicisovi »so res učitelji do zadnjega lasu; vsi, dobri in slabi«.⁴

Učitelj in pisatelj Josip Brinar je leta 1906 pisal o reklih in njihovi uporabi v šoli. O Cankarju je zapisal: »Kolikokrat se je že naglašalo zdušno od njegovih oboževalcev kakor tudi od najzagrizenejših protivnikov, da je Cankarjev slog nekaj posebnega, da ima v sebi neko tajno moč, ki človeka takorekoč hipnotizuje.« Nadaljeval je, da je Cankar pač eden tistih, ki imajo oči ne samo zato, da gledajo, ampak da tudi vidijo »in ne samo z zunanjim čutom, marveč z duševnimi očmi«. Navedel je primere iz povesti *Poslednji dnevi Štefana Poljanca*. Dodal je: »To so slike, ki jih je napisal Cankar naravnost iz svoje duše.«⁵

Urednik revije Pavel Flere je poročal o Brinarjevi Čitanki za meščanske šole. Pri izbiri beril se je oziral na to, da za mladino sodi le to, kar je »plemenito po vsebini in vzorno po jezikovni obliki«. Tako ni upošteval avtorjev, ki niso tako pisali, saj je izbral tudi berila iz najnovejšega slovstva. »Ni se ustrašil niti Cankarja,« namenil mu je namreč dva sestavka.⁶

Flere je pisatelja omenil tudi v razpravi o nemškem pedagogu Heinrichu Scharrelmannu. Cankar je namreč pred leti napisal, da se slovenski umetnik in narod ne razumeta, ker je narod ostal tam, kjer je bil pred 50-timi leti. Zato narod meni, da naj umetnik »občepi v jami nad Dobrušo ali v Črnem grabnu«.⁷ Flere je leta 1914 objavil pedagoške Utrinke. V enem od njih omenja Cankarja, ki piše o enajsti šoli pod mostom. Nikjer in nikoli ni »zadobil« tako bogate in koristne učenosti kot tam.⁸ Leta 1916 je Flere pisal o tem, kaj berejo v ljubljanskih knjižnicah – Cankarja skoraj nič.⁹

3 Pavel Turner: Beseda o naši »moderni«. 1902, str. 263–267.

4 H. Čuk: Edmondo de Amicis. 1908, str. 116.

5 Josip Brinar: O reklih in o njih uporabi v šoli. 1906, str. 107–116.

6 Nova šolska knjiga. (Josip Brinar: Čitanka za meščanske šole). 1907, str. 382.

7 Pavel Flere: H. Scharrelmann. 1911, str. 76.

8 Pavel Flere: Utrinki. 1914, str. 252.

9 Pavel Flere: Kaj berejo v ljubljanskih knjižnicah. 1916, str. 115.

Flere je v reviji Popotnik objavil zapis o pisatelju 1918. leta, tj. ob njegovi smrti. Cankar mu je namreč večkrat potožil, kakšna škoda je, da so slovenski učitelji taki hlapci. Menila sta se tudi, da bo pisal v Popotnika. Flere je zatem nadaljeval: »Ampak počemu naj bi pisal še posebej za list, ki govori o vzgoji, ko je bilo pri njem vse dobro in lepo, še bodoče vzgoje potrebno je bilo vse njegovo delo »slutnja zarje«, vsaka njegova beseda, vse njegovo življenje.«¹⁰

V istem letniku Popotnika je Flere napisal krajši sestavek Rdeče vrstice, kjer je med drugim citiral pisatelja: »Človeška natura je razcepljena v dvoje velikih nagnjenj, ki si nasprotujeta neprestano: prvo nagnjenje je revolucionarno, drugo policijsko.« In včasih prevlada eno, včasih pa drugo nagnjenje.¹¹

Flere je tudi naslednje leto v rubriki Razgled objavil Iskrico, citat iz Cankarjevega Mojega življenja: »Prvo in poglavitno, kar otrok zahteva od tebe in kar mu moraš dati, pa je spoštovanje.«¹²

Leta 1920 je izšla Cankarjeva knjiga Moje življenje. Ocenil jo je učitelj in pedagoški pisatelj Albin Šprajc. Ni ga zanimala literarna vrednost dela, ampak »v kolikor odgo-varja ta knjiga vzgojnemu namenu moderne šole«. Napisal je, da je ta knjiga napi-sana »z odkritostjo o mladostnih pregrehah, prekipevajoči razposajenosti, težnjah, prevarah in misli mladega še razvijajočega človeka«. Tako je lahko napisal le Cankar, »najgloblji raziskovalec in najsijajnejši obrazovatelj slovenske duše«. Poročevalec je še napisal, da bi morali mladino seznanjati z resničnim življenjem, da bodo pripra-vljeni za bodoče življenje. Poudaril je: »Opis njegovih šolskih let je važen donos k psihologiji in pedagogiki.«¹³

Leta 1922 je pisatelj Alojz Kraigher napisal dramo Umetnikova trilogija, V spomin Ivanu Cankarju. Prvi del je imel naslov Umetnik v tujini, drugi Umetnik v domovini in tretji Umetnik v nebesih. Moto dela naj bi bile Cankarjeve besede: »Povej, kar bereš v srcu, in ne glej poslušalcu v obraz!« Ocenjevalec dela je zapisal, da sta prvi dve drami umetnini, s katerima se naše slovstvo lahko postavi.

Za tretji del, ki se godi v nebesih, pa je Flere menil, da ga bodo lahko ocenili šele zanamci. Kajti stojimo v dveh taborih, »avtonomisti« mu bodo ploskali, »centralisti« pa žvižgali.¹⁴

Ob desetletnici Cankarjeve smrti je o njegovem delu pisal učitelj in pisatelj Jože Pahor. V uvodu je napisal, da so si ga ob njegovi smrti vsi lastili, zdaj pa so ga skoraj

10 Pavel Flere: + Ivan Cankar. 1919, str. 27.

11 Pavel Flere: Rdeče vrstice. 1919, str. 64.

12 Pavel Flere: Iskrie. 1921, str. 55.

13 Albin Šprajc: Ivan Cankar, Moje življenje. 1920, str. 127–128. Podpis: Spreitz.

14 Pavel Flere: Alojz Kraigher, Umetnikova trilogija. 1922, str. 21.

vsi pozabili. V njegovih delih je učiteljski stan tako živ kot malo kateri. V članku je primerjal njegovi deli: Martin Kačur in Hlapci. Deli sta si podobni, a zelo različni po usodi glavnih junakov. Martin Kačur je življenjepis idealista, ki želi pomagati ljudstvu in ga izobraziti, vendar mu to že takoj preprečijo, ga prestavijo. Tam se je začel utapljati, zato mu tudi preselitev v drug kraj ne pomaga. Tam se ubije. Jerman v drami pa ne pade kot človek, čeprav so mu skoraj vsi nasprotovali, ampak vstane tedaj, ko je že prišel do prepada. Deli se dogajata v dveh različnih dobah. Kačur v dobi, ko je začelo propadati nemškutarstvo in se je začelo uveljavljati meščanstvo; Jerman pa v trenutku, ko volitve pokopljejo narodno-napredno stranko in se uveljavi ljudska stranka. Osrednji problem obeh Cankarjevih del je: »Učitelj se bori za perišče svobode, lastne in ljudske, vendar so ovire spričo te njegove svete težnje tako velike, da jih ne more premagati.« V članku na kratko omeni tudi like drugih učiteljev v obeh delih. Ob koncu članka je napisal: »Če je Kačur še danes prav tako svež, kako je bil pred desetletjem, pa je drama Hlapci idejno in umetniško tako popolno delo, da ima enako vrednost kot takrat, ko je bila spisana.«¹⁵

Obe ti Cankarjevi deli so avtorji člankov v Popotniku še večkrat omenjali. V letniku 1939/40 ju je najprej omenil nepodpisan avtor, ki je bil verjetno primorski učitelj Alojzij Hreščak. Napisal je, da zdaj vsi napadajo učiteljstvo. Divja vojna in takrat, ko se svet podira, vsi iščejo krivca vsega zla in našli so ga med učiteljstvom. Vendar ne ljudstvo, ampak »krogi političnega meščanstva«. Učitelj spet doživlja usodo Hlapcev in Martina Kačurja, čeprav je prav on rešil slovensko ljudstvo pred analfabetizmom. Zdaj se kakor v času Ivana Cankarja vzpenja po blatnem slovenskem klancu soncu nasproti – vendar pa ni nikogar, ki bi mu potisnil palico v roke. Puščajo ga, da se opoteka in pada, on pa vse hudo plačuje z dobrim. Učitelj namreč tudi med vojno ni izgubil vere v svoje ideale in poslanstvo.¹⁶

V istem letniku je napisal učitelj Martin Mencej prispevek o samoizobraževalnem prizadevanju slovenskega učiteljstva. O Cankarju je zapisal, da je »meril tedanje slovensko dogajanje s širšim (evropskim) merilom«. V svojih delih je orisal tedanji položaj učiteljstva. Ni ga obsojal. Skušal ga je razumeti, zato je v Hlapcih položil na usta župniku naslednje besede: »Ni važno prepričanje, naziranje, mišljenje, vera«, treba je le ubogati oblast in se ji pokoriti.¹⁷

Leta 1932 je izšla povest Hlapec Jernej in njegova pravica, ki jo je dramatiziral Ferdo Delak. Poročevalec je bil učitelj in pedagoški pisec Albert Žerjav. Zapisal je, da je povest najbolj znana slovenska knjiga, »aktualna za vse čase in vse ljudi na zemlji«.

15 Jože Pahor: »Martin Kačur« in »Hlapci.« 1929/30, str. 109–112, 155–157, 186–188.

16 Alojzij Hreščak: Robota Martina Kačurja. 1939/40, str. 9. Podpis: H.

17 Martin Mencej: Samoizobraževalno prizadevanje slovenskega učiteljstva. 1939/40, str. 169.

To je že druga dramatizacija te povesti, in ta je »moderna kolektivna drama« z diapozitivi Ljuba Ravnikarja. Jernej tu nastopa z množico ljudi; s svojo življenjsko usodo v obliki »govorečega zbora«. Menil je, da bi bila ta knjiga lahko primerna za zaključno slovesnost na kmečko nadaljevalnih šolah.¹⁸

Albin Šprajc je v tem obdobju večkrat pisal o Cankarju v osnovni šoli. Prvič leta 1923 v razpravi Iz prakse za prakso. Tam je pod predmetom Učni jezik zapisal: »Pijonirja duhovnega življenja v Sloveniji Ivana Cankarja bi morali že vzljubiti učenci višje stopnje osnovne šole. Seveda v kolikor je prožen njih intelekt za razumevanje njegovega velikega, nesmrtnega dela za očiščenje in prerojenje naroda in posameznika. Ne gre, da se uganja nekakšna idolatrija z osebo mrtvega romarja in preroka doline šentflorjanske, gre predvsem za njegovo življenjsko delo. Zato: Ivana Cankarja v osnovno šolo! Hvalevredno bi bilo, ako bi skoro izšla mladinska izdaja Cankarjevih del.«¹⁹

Drugič je pisal o tem v letniku 1929/30. Napisal je, da je namen članka ugotoviti, v kakšnem odnosu naj bo osnovna šola in osnovnošolski učitelj do Ivana Cankarja. Na poti Cankarja v osnovni šoli »obstoje navidezno globoki pomisleki«. Večina slovenskih učiteljev meni, da so Cankarjeva dela »pretežno čtivo«. Sam pa meni, da so za višjo stopnjo osnovne šole primerna njegova dela: Kurent, O prešcah, Moje življenje, V samoti, Za križem in Podobe iz sanj. Filozofsko meditiranje ne pride v poštev, ker otroci za to še niso zreli. Zelo uporabne pa so njegove krajše črtice za razmišljanje v spisih. Slike o materah pa so zelo primerne za materinske dneve.

Tudi v tem članku je pogrešal mladinsko izdajo Cankarjevih del. Upal je, da jo končno dobimo. Kar se tiče odnosa učiteljstva do Cankarja, pa je menil, da so mu ti veliki dolžniki. Postavil jim je verno ogledalo ter jih razumel. Na koncu članka je navedel pomembne študije o njem, ki so do takrat izšle.²⁰

Omenjal ga je tudi v letniku 1931/32, kjer je pisal o govornih vajah v šoli. Na nižji stopnji osnovne šole naj bi učitelj spodbudil učence k govorjenju tako, da bi jim pripovedoval pravljice, povesti in prigode iz otroškega življenja. Tako »bodo tudi otroci začeli pripovedovati svoje doživljaje«. Citiral je Cankarja iz zbirke črtic Podobe iz sanj. Zapisal je, da so otroci, preden so šli spat, sedli na peč in se pogovarjali; pripovedovali so, kar je komu prišlo na misel. To pa so bile večinoma samo lepe zgodbe.²¹

V letniku 1926/27 je napisal obširno študijo o otroški in mladinski psihologiji pri Ivanu Cankarju pedagog in filozof dr. Franjo Čibej. Namen prispevka je bil: pokazati,

18 Albert Žerjav: Hlapec Jernej in njegova pravica. 1932/33, str. 64.

19 Albin Šprajc: Iz prakse za prakso. Učni jezik. 1923, str. 38.

20 Albin Šprajc: Ivan Cankar, osnovna šola pa učiteljstvo. 1929/30, str. 88–90. Podpis: Spreitz.

21 Albin Šprajc: Govorne vaje v narodni šoli ali kaj? 1931/32, str. 116. Podpis: Spreitz.

kako je v svojih delih narisal otroški in mladostniški svet in njegove nove pridobitve na mladinsko-psihološkem polju. Napisal je, da se je Cankar obširno in z različnih strani bližal otroškemu svetu, »da ne dobimo zlepa kakega drugega njemu podobnega pesnika«. Ob tem pa je pisatelj tudi kritiziral, kako napačno ravnamo z otrokom in kako napačno ga presoјamo, ker ne razumemo njegove psihe. Previdno pa je treba izbrati njegova dela, ki so primerna za otroke do desetega leta starosti. Smatra, da tudi za mladostnike niso primerna vsa Cankarjeva dela. Za razumevanje njegove literature je namreč potrebna sposobnost poglobitve vase. Življenjski ritem »današnje mladine« je povečini temu nasproten, bližji ji je »bolj zunanji, hitrejši in bolj grob«. Dr. Čibej je našteval Cankarjeva dela z več vidikov. Najprej omeni tista, v katerih je prikazan otroški svet in njegov odnos do prirode, matere, vzgoje, smrti, erotike in religije; nato prikaže predpubertetno in pubertetno dobo, nazadnje pa zanimive tipe in slučaje. Primerjal je Cankarjevo otroško in mladinsko psihologijo z rezultati sodobne psihologije. Ob sklepu razprave je še posebej pohvalil Cankarjevo povest Milan in Milena. O njej je zapisal, da je »čudotvoren dokument človeškega, brezčasno veljavnega življenja«.²²

O Cankarju in šoli so pisali tudi kasneje. Učitelj Miloš Ledinek je opisal, kako je v drugem razredu višje narodne šole obravnaval Cankarjev prispevek v čitanki Pozdravljeni! Podrobno je opisal, kako so berilo sprejemali učenci.²³

Profesor dr. Karel Ozvald je v prispevku o vaški šoli omenil, kako je mlada učiteljica za svoj »gosposko polizan jezik« dobila pri računanju lekcijo od šestletnega Ivana Cankarja: »Jedna jedelj pomaranča in jedna jedelj pomaranča sta dve jedelj pomaranči.«²⁴ O Cankarjevem odnosu do šole sta pisala tudi še dva avtorja člankov v Popotniku. Učitelj in pedagoški pisatelj Ernest Vranc je pisal o šoli v preteklosti, sedanjosti in prihodnosti. O preteklosti je citiral naslednje Cankarjeve besede: »Šola je bila moj najhujši sovražnik. Še zdaj sem take misli, da so za zmirom zavržene in izgubljene vse brezštevilne ure, ki sem jih zehaje predolgočasil na oguljeni klopi, pred učiteljem, ki ga nisem maral ...«²⁵

Mlad učitelj Pavle Šegula je pisal o delu učiteljstva v preteklosti. Ob tem je zapisal, da je Cankar v svojih življenjskih izpovedih plastično obsodil »sovražnost in ogabnost tuje učenosti, ki jo je vtepala pusta in srepogleda od vseh strani zadelana šola«. Bila mu je »najgrenkejša učenost, najhujši sovražnik, ena sama velika krivica«. Ni le obsojal, ampak pokazal je na »bogato« in koristno enajsto šolo pod mostom.²⁶

22 Franjo Čibej: Otroška in mladinska psihologija pri Ivanu Cankarju. 1926/27, str. 25–30, 49–55, 74–79, 97–104, 157–164.

23 Miloš Ledinek: Naši izseljenci. Odlomek iz šolskega dela. 1935/36, str. 137–139.

24 Karel Ozvald: Cilji in pota ljudske šole na vasi. 1939/40, str. 9.

25 Ernest Vranc: Šolski razred v preteklosti, sedanjosti in bodočnosti. 1938/39, str. 44.

26 Pavle Šegula: Delo učiteljstva v preteklosti in mi mladi. 1939/40, str. 176.

Karel Ozvald je v svojem članku zapisal, da še ni preteklo četrto stoletje, ko smo tudi Slovenci »morali iti skozi leta strahote«. Mislili smo, da se to ne bo več ponovilo, a zdaj kaže drugače. Kako naj ravna pedagog v tem obdobju? Zapisal je: »Ne povešajmo glave!« in naj pomislijo na Cankarjev stavek: »Velikega petka je bilo treba za veliko nedeljo, smrti Boga samega je bilo treba, da je zazvonilo in zapelo človeka veličastno vstajenje!«²⁷

Ozvald je Cankarja omenil tudi v razpravi Dvajset let slovenske pedagogike v Jugoslaviji. Ob problemu nezakonskih otrok je napisal: »Jedro problema je v satirični obliki izluščil že pisatelj Ivan Cankar v črtici Polikarp.«²⁸

Učitelj Andrej Šavli je v članku o pedagoški tradiciji kmečkega doma in narodnih pravljičah citiral Cankarjevo krilatico »Kralj v cunjah!« Omenil je, da »najtočnejše podaja bednega slovenskega kmečkega otroka in njegovo pravljičico. Svet, kjer se opa-ja od sanj in fantastičnih podvigov.«²⁹

Miloš Ledinek je razpravljal o jezikovni zmogljivosti slovenskih otrok v poglavju o slovenski knjigi med ljudstvom. Za trditev, da slovensko leposlovje ni pretežko za širše plasti naroda, je navedel primer služkinje, ki se je poglobila v Cankarja, Preglja in Finžgarja. Vsaka stran knjige ji je odkrila dušo pisatelja in na vsaki strani se je nekaj naučila.³⁰

Leta 1937 je izšla knjiga Ernesta Vranca Osnove strnjenega šolskega dela v teoriji in praksi, ki je naletela na različne odmeve. V Popotniku je o njej pisal Anton Gorjup. Ocenil jo je kot najaktualnejšo in po vsebini najbogatejšo pedagoško knjigo, kar jih je do sedaj pri nas izšlo. V poročilu o knjigi je med drugim tudi zapisal: »Da smo Slovenci po večini za čuda neodkritosrčni ljudje, je ugotovil že pred 40 leti prvi glasnik celostnega gledanja v našem leposlovju Ivan Cankar.«³¹

Po drugi svetovni vojni je Popotnik postal glasilo Sindikata prosvetnih delavcev, s prilogi Prosvetni delavec. Poudarek v reviji je bil na idejnih razpravah o pedagoški teoriji, temelječi na marksističnih temeljih in idejnopolitični vzgoji. Bil je tudi pod vplivom sovjetske pedagogike.

Največkrat so Cankarja omenjali v svojih člankih profesorji slovenščine. V letniku 1947 je Erna Muser v članku O pravilnem in lepem jeziku zapisala: »Najmočnejši stebri naše preteklosti – Trubar, Prešeren, Levstik, Cankar – se ne bijejo samo s svojo reakcionarno okolico, temveč so tudi najmočnejši oblikovalci jezika in njegovi najbolj vneti zagovorniki.«³²

27 Karel Ozvald: *Primum vivere!* 1939/40, str. 210.

28 Karel Ozvald: *Dvajset let slovenske pedagogike v Jugoslaviji.* 1938/39, str. 15.

29 Andrej Šavli: *Pedagoška tradicija kmečkega doma. O naših narodnih pravljičah.* 1938/39, str. 256.

30 Miloš Ledinek: *Jezikovna zmogljivost slovenske dece.* 1940/41, str. 79.

31 Anton Gorjup: *Ob izidu Vrančeve knjige. Popotnik* 1937/38, str. 64.

32 Erna Muser: *Za lep in pravilen jezik.* 1947, str. 49.

Ista avtorica je v istem letniku pisala tudi o pouku slovenščine na srednjih šolah. V njem je med drugim zapisala, da nam Cankar tudi danes veliko pomeni, saj je v »vsej zmedi in brezizglednosti časa našel in zapisal besede: Ta roka bo kovala svet. Roka proletarca, delovnega človeka.« Nadalje piše, da se je to uresničilo leta 1917 v Rusiji in pri nas med narodnoosvobodilno borbo. Sklene: »To naj bi bral mladi rod iz Cankarja.«³³

Dr. Marja Boršnik je v letniku 1948 pisala o sodobnem pouku literarne zgodovine. Navedla je nekaj primerov, ki jih nekateri napačno razlagajo. Tako Cankarjevim veriskim razpravam v Sarajevu pripisujejo velik pomen, na njihovi podlagi ugotavljajo novo religiozno Cankarjevo orientacijo. Napisala je, da je tako precenjevanje priložnostnih duhovnih vplivov na Cankarja prav tako pretirano kot tudi podcenjevanje Cankarjeve religioznosti, ki ji nekateri ne priznavajo nobenega pomena.³⁴

V letniku 1949 je profesor Tine Orel napisal članek o slovenskih nalogah, ki so zrcalo učiteljev. Navedel je primer naloge o Hlapcu Jerneju. V eni je bombastično pretiravanje, namreč, da je pot hlapca Jerneja kakor hudournik, ki dere z gore, v katerem pa ne najdeš lepote. V borbi za pravico, ki jo bije delavski razred, je namreč »najveličastnejša lepota, ki jo je Cankar mojstrsko upodobil«. V nekaterih drugih nalogah se je pokazalo, da dijaki nimajo razčiščenih pojmov o lastništvu zemlje, preužitkarstvu in patriarhalnosti slovenskega kmeta.³⁵

Mimogrede je Cankarja omenil tudi Ernest Tiran, ki je pisal o jezikovnem pouku: »Otroci morajo občutiti, da je jezik živ, da se razvija, da raste, se spreminja ... od pradavnih neartikuliranih glasov do Cankarja in Župančiča.«³⁶

Po vojni se je spremenil tudi učni načrt. Odpravljen je bil pouk nekaterih tujih jezikov, uvedeni pa so bili nekateri drugi. Tako je veliko učiteljev ostalo brez svojega predmeta. Morali so se preusmeriti in začeti poučevati predmet, za katerega niso bili usposobljeni. Prav tako je zaradi pomanjkanja učnega kadra poučevalo na gimnazijah veliko učiteljev. Za vse te so pripravljali posebne tečaje in v Popotniku objavili seznam literature, ki so jo morali preštudirati. Za slovenščino bi morala učitelj na nižji gimnaziji in tečajnik od Cankarjevih del preštudirati: Za narodov blagor, Kralj na Betajnovi in Hlapci, poznati pa bi morala tudi Pohujšanje v dolini šentflorjanski in Lepo Vido.³⁷

Razpisane so bile tudi teme, ki bi jih profesorji slovenščine na srednjih šolah obdelali in poslali Republiškem odboru Zveze prosvetnih delavcev. Te bi služile za izdelavo metodike pouka slovenščine in bile tudi objavljene v Popotniku. Od Cankarjevih del

33 Erna Muser: O pouku slovenščine v srednjih šolah. 1947, str. 62.

34 Marja Boršnik: Nekaj primerov za sodobni pouk literarne zgodovine. 1948, str. 52.

35 Tine Orel: Slovenske naloge – zrcalo dela predmetnega učitelja in vseh ostalih učiteljev v razredu. 1949, str. 69–70.

36 Ernest Tiran: O jezikovnem pouku, posebej še o slovnici. 1949, str. 287.

37 O strokovni preusmeritvi. Prosvetni delavec 1947, str. 26.

so bila omenjena: Dateljni, Desetica, Gospod stotnik in Hlapec Jernej.³⁸ Cankarja je omenjal v svojih razpravah tudi pedagog dr. Vlado Schmidt. V obsežni razpravi o mladinoslovju, znanosti o otroku, je zapisal, da je to znak propadanja buržoazne pedagogike, ki je bila tudi pri nas pred vojno zelo razširjena. Napačni sta bili tudi trditvi, da določajo otrokov razvoj samo biološki ali pa samo družbeni faktorji. Slovenska pedagogika je začela oboje združevati in se tako približevati obojemu. Tu je omenil Cankarja, ki je to ožigosal na področju politike: »V politiki se ta pasma navadno ne pridruži nobeni stranki; če se pridruži, tedaj je čisto gotovo zmerna frakcija, to se pravi, ohrani za hrbtom mostiček na drugi breg. Njih geslo je: Res je, ampak! Na tem bregu je res, na onem pa ampak, po sredi pa jadra zmerni poštenjak in se redi.«³⁹

V članku o idejnopolitični vzgoji v osnovni šoli je navedel primer, da je učenec v nižji gimnaziji pripovedoval, da se je Cankar boril za pravice ljudstva. Na vprašanje, kakšne pravice ima ljudstvo, pa ni vedel ničesar povedati. Osvojil je torej le formalno znanje.⁴⁰

Cankarja je omenil tudi dr. Mirko Rupel v članku ob 175-letnici Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani. Našteval je, kaj so dobili v zadnjih dveh letih in med tem gradivom je bila tudi literarna zapuščina Ivana Cankarja. V letu 1948 so pripravili tudi dve razstavi. Prva je bila razstava slovenskega tiska; druga, odprta 11. decembra, pa prikaz Cankarjevih rokopisov in njegovih knjig.⁴¹

V pedagoški reviji Popotnik so Cankarja torej dokaj pogosto omenjali. V obdobju njegovega življenja so bili nekateri pisci člankov do njegovega dela kritični, vendar so mu tudi ti priznavali talent. Po njegovi smrti so njegovo delo vsi samo hvalili. V tem obdobju sta o njegovem delu izšli tudi obsežni razpravi, prva o odnosu do učiteljstva, predvsem v njegovi povesti Martin Kačur in drami Hlapci, druga o otroški in mladinski psihologiji v njegovih delih. Več člankov je bilo namenjenih tudi obravnavi njegovih del v osnovni šoli.

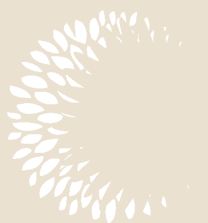
Če je v predvojni dobi revija objavljala predvsem članke o pouku v osnovni šoli, je po letu 1945 obravnavala vse šolstvo, od najnižje do najvišje stopnje. O Cankarju so pisali članke o jezikovnem pouku in literarni zgodovini zdaj profesorji slovenskega jezika. Njegova dela so bila tudi literatura za izobraževalne in dopolnilne tečaje učiteljstva. Citate iz njegovih del pa so navajali tudi v člankih o idejnopolitični vzgoji in mladinoslovju.

38 Vsem tovarišem, ki poučujejo slovenščino na srednji šoli. Prosvetni delavec 1947, str. 30.

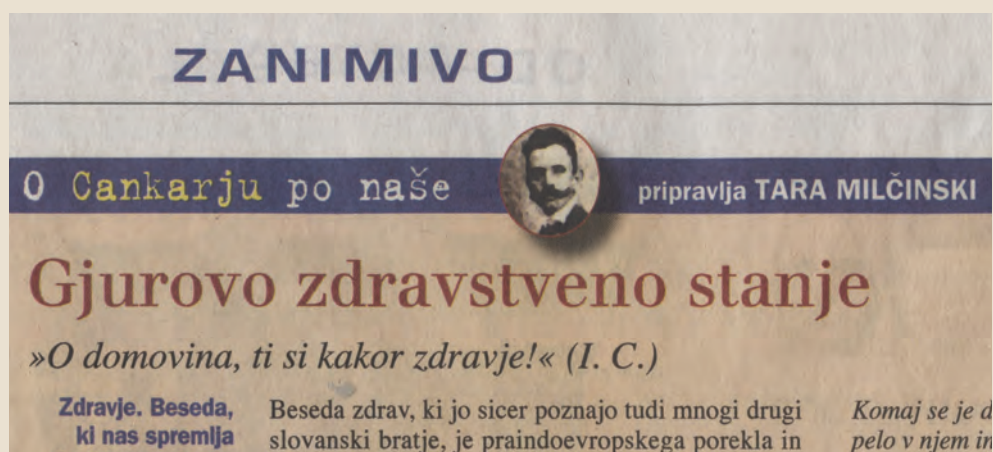
39 Vlado Schmidt: Mladinoslovje – znak propadanja buržoazne pedagogike v dobi imperializma. 1947, str. 262.

40 Vlado Schmidt: O idejnopolitični vzgoji v osnovni šoli. 1948, str. 265.

41 Mirko Rupel: Ob 175-letnici Narodne in univerzitetne knjižnice. 1949, str. 157–158.

CANKARJEVO
1918 LETO 2018

Šolski razgledi – časnik, namenjen zaposlenim v vrtcih in šolah, dijaških domovih, študentom pedagoških smeri in drugim, je nadaljeval tradicijo časnika Prosvetni delavec in neprekinjeno izhajal 69 let. Zadnja dolgoletna odgovorna urednica štirinajstdnevnikarja je bila Lučka Lešnik.

V Cankarjevem letu 2018 je v posebni rubriki O Cankarju po naše vse do 15. junija 2018, ko je izšla zadnja izdaja tiskanega štirinajstdnevnikarja, objavljala razmišljanja o življenju in delu Ivana Cankarja, pa tudi o današnjih bralcih, študentka etnologije in kulturne antropologije Tara Milčinski.

O CANKARJU PO NAŠE ...

CANKAR IN NJEGOVO LETO¹

» ... slovenska beseda je beseda praznika, petja in vriskanja.« (I. C.)

Cankarjev spomenik na Vrhniki 15. januarja 2018.
Foto: Tara Milčinski.

kulturnih dogodkov posvečenih njemu v čast, izšle bodo knjige, na odrskih deskah bodo uprizorjene njegove drame. Tudi pri Šolskih razgledih mu bomo namenili pozornost, osvetlili njegovo prozo in liriko, razmišljali o njegovi zapuščini in vtisu. Letos je tako naša državlјanska dolžnost, da preberemo kakšno Cankarjevo delo, črtice so vrlo kratke, poezija lepo teče, v romanih pa tečejo Francke, tako da je branje v vseh pogledih zelo razgibano. Če vas Cankar še vedno zanima, a bi si radi oddahnili od njegovega cankarjanstva, si preberite mnoga dela o njem; Slodnjakov roman Tujec, posezite po še svežih stripih, Ivanu je France Dobrovoljc uredil tudi album, na rodni Vrhniki pa se o njem poučite v mnogih številkah zbornika Vrhiški razgledi. »Čisto se udajmo literaturi!« kot je govoril Cankar in zavijmo na kakšen kulturni dogodek ter počastimo našega velikega pisatelja, pesnika, dramatika ter velikega ljubitelja pečenih pišk in ruma s čajem.

¹ Šolski razgledi, 19. januar 2018, str. 2.

Ravno danes ponoči so pred Cankarjev spomenik na Vrhniki športni navdušenci, ki očitno niso navdušeni nad evropskih prvenstvom v rokometu in njegovimi sodniki, obesili napis EHF SRAMOTA in prižgali svečo. Ivan Cankar tako danes, 16. januarja zjutraj, še vedno sedi na kamnitem podstavku, zamišljeno gleda prav nekam v smeri sveče in napisa ter se čudi, kaj imajo on in njegove mesarjeve klade opraviti s tem. Da so mesarjeve klade, Cankar in vse Cankarjevo letos glavne zvezde – v drugih nešportnih sferah – pa čivkajo že vse pečene piške (bojda Cankarjeva najljubša jed). Tako se bo letos zvrstilo mnogo

CANKAR IN NJEGOVA KOBILA²

Je Martinu Krpanu in Ivanu Cankarju skupna le ljubezen do sedenja pod lipo?

Kaj pa imata skupnega Ivan Cankar in Martin Krpan? Književniki bodo očitali, da sta vsak iz svoje literarne vrste, tisti z očmi, da je bil Ivan precej suhljat, Martin ena sama mišica, realisti pa boste opozorili, da je eden res obstajal, drugi pa je izmišljena oseba.

Krpan prihaja z Vrha pri Sveti Trojici, Cankar z Vrhlike pod Sveto Trojico, oba sta šla na Dunaj, prvi je tam premagal Brdavsca, drugi je ugotovil, da mu študij ne diši najbolje, trumno pa sta ugotovila, da takozvano velemesto ni vredno počenega groša. Martin Krpan vsemu cesarskemu dvoru poočita da: *Dunaja ni bilo meni treba, mene pa Dunaju!*, Ivan Cankar pa pristavi: *Dunaj je od Boga prekleto babilonsko mravljišče!* Tako se Martin na kobilici, Ivan pa, po vsej verjetnosti, v kočiji, odpravi-ta domov in se odločita, da trebuha ne bosta več pustila zunaj.

Je pa na Dunaju, natančneje v literarnem klubu, Cankar spoznal Govekarja. In ne, to ni bila ljubezen na prvi pogled, kajti Ivan in Fran sta se že takrat prerekala o tem, kdo bo prej napisal dramo, spor se je nadaljeval tudi v Ljubljani, kjer pa v zgodbo stopi nihče drug kot Martin Krpan! Leta 1905 je Fran Govekar namreč dramatiziral Levstikovo delo, ki je bilo v svojem bistvu dramska pripovedka v petih dejanjih. Takratni kritiki so ji očitali, da je Krpan na deskah hujši od lastne kobile, cesarski dvor karikatura, za vsem naj bi se skrivale Govekarjeve politične tendence, glavno vlogo pa naj bi na ljubljanskem odru igrala Krpanova kobilica.

Kljuse pa je šlo v nos tudi Cankarju (metaforično in dobessedno). Tako v kritiki Govekarja in vseh njemu podobnih, z naslovom Krpanova kobilica, napiše: *Med mnogopomembnimi znamenji, živimi simboli, ki jih poraja čas po svoji podobi, sebi v slavo in sramoto, se je pojavila Krpanova kobilica. Zdaj stoji v zgodovini slovenske kulture kakor Prešernov spomenik. Dogodek je bil zelo ponižen, med dnevnimi noticami šepetaje razglašen; in če ga je lahkomiseln svet slišal, je pozabil nanj. V šentpeterskem predmestju so venčali Krpanovo kobilico, ko se je vračala iz gledališča; triumfator se je zibal v hlev, simbol pa je ostal na cesti in smrdi še zmirom.*

2 Šolski razgledi, 2. februar 2018, str. 3.

Glavno živalsko vlogo je tako v Govekarjevem Martinu Krpanu igrala živa kobilica, narod je bil vesel, Cankar pa je tožil in se križal nad lastnim ljudstvom ter njih kulturnostjo. Trdi, da so se Slovenci razkrojili na dva ločena dela, tiste, ki niso zreli za kulturo in Govekarje, *ki trpe strahovito ob tej nekulturi in zategadelj služijo*. Kritiki so bili veseli, da se slovensko gledališče ne razvija hitreje kot narod, da ostaja *zadaj pod kobilo* in s tem zagotavlja simetrijo živega telesa, imenovanega Slovenci.

Tako Ivan opiše takratno kulturno udejstvovanje. Zanimivo bi bilo slišati njegovo mnenje o dandanašnji slovenski kulturi, zagotovo bi mu laskale mnoge uprizoritve dram izpod njegovega peresa, kulturni domovi, poimenovani njemu v čast, pečeni brki in Cankarjeva kava. Glede na njegov karakter pa bi zagotovo našel tudi kakšno Krpanovo kobilico in se z veseljem zgražal nad njo.

ENAJSTA ŠOLA NEKOČ IN DANES³

Poštenim obdržat njih dobro volo, sleparjam pometat enajsto šolo

Ob vročih poletnih dneh, ko Močilnik usahne, ko je temno Rétovej skoraj prazno in ko mila zelena Ljubija sanja svoje tihe sanje globoko pod vrbami, upade Ljubljana za cel seženj in ošabna Vrhničanka je samo še potok. Ves levi del struge je sam bel prod, od sonca spaljen. Takrat se prične enajsta šola pod mostom ter se neha ob prvih jesenskih nalih.

Tako je Cankar enajsto šolo izpod mosta na Vrhniko preko črtice iz dela *Moje življenje* ponesel v našo zavest. Frazem *enajsta šola* je danes splošno razširjen, najdemo ga tudi v Slovarju slovenskega knjižnega jezika, ki nam pove, da je enajsta šola pridobivanje življenjskih izkušenj pri otrocih zunaj šole in družine.

A temu ni bilo vedno tako! Med Vrhničani je izraz *živeli*, še preden se je na mesarjevih kladah igral mali Ivan. »Ti si pa gotovo iz enajste šole prilezel!« Takrat to ni pomenilo, da ima dotični dobro znanje o polomljenih, starih lijakah, obročih kolesa, preluknjanih ponvah, vilicah s poldrugim klinom in podobnih zakladih, ki so navduševali Cankarja med raziskovanjem Ljubljane. Vzklik je bil predvsem zbadljivka, ki so jo domišljavim Vrhničanom prilepili prebivalci okoliških krajev.

3 Šolski razgledi, 16. februar 2018, str. 8.

Prvi zapis izhaja iz Višnje Gore (očitno je bila »oholost položena v zibko« tudi ljudem v drugih krajih po Sloveniji) iz leta 1774. Izraz je napisal višnjegorski mestni sodnik v odgovoru na obtožbe someščanov; ti so mu očitali dvojno funkcijo sodnika in pisarja, povrh vsega pa je v svoje posle preveč vpletal svojo ženo – t. i. gospo mestno sodnico. Sodnik jim pikro očita vse pritožbe in trdi, da so bili tako očitno naučeni v enajsti šoli na Vrhniki.

Poštenim obderžat njih dobro volo, sleparjam pometat enajsto šolo, je vzklikal tudi Vodnik v Veliki pratiki leta 1796. Po Kopitarju pa naj bi v enajsto šolo šli vsi *nepri-dipravi*, ki niso zaključili desetletnega duhovniškega študija, vsaka dežela je imela svojo – mi na Vrhniki, Avstrijci v Gablitzu.

Vrhnika naj bi si zbadljivko prislužila zaradi prevzetnosti njenih prebivalcev, ti so se ponašali s poznavanjem nemščine, se košatili s svojim »tržanstvom« in z vse-splošno superiornostjo nad ostalimi kraji, vsega tega pa so se po mnenju furmanov in drugih Nevrhničanov naučili prav v slavni enajsti šoli. Na srečo Vrhnčanov je Cankar šaljivko polepšal, danes mnogi izvor znanja pripisujemo našim enajstim šolam – skrivajo se pod mostovi, v gozdovih, na travnikih, v parkih – povsod, kjer smo se lahko skrili pred odraslimi in s svojimi očmi zaobjeli čuda sveta, ki se nam ponujajo pred nosom. *Enajsta šola, Bog s teboj! Milo se mi stori, kadar se spomnim nate, zibel življenja in spoznanja.*

GOSPA CANKAR⁴

Ni jih bilo malo; ženske so literata oboževale

*Oj ljubica iz prejšnjih dni,
iz polpozabljenih, jasnih dni,
takó krasnà, takó sladkà,
nocoj je mimo okna šlà.*

Tako v Erotiki Ivan Cankar obuja spomine na eno svojih ljubezni. Ni jih bilo malo, ženske so literata naravnost oboževale, v času bivanja na Rožniku je bil Ivan glavni razlog za množičen obisk gostilne. Nekoč je tako predenj stopila mlada dijakinja, ga pozdravila in vprašala, kako je spal. Cankar je očitno vstal z levo nogo in ji zato zabrusil, da je njegovi spalni vzorci nič ne brigajo. Užaljeno dekle je odjokalo pod bližnjo češnjo in se s samokresom ustrelilo v sence.

4 Šolski razgledi, 2. marec 2018, str. 5.

Cankar je stekel k njej; ugotovil, da je z njo vse v redu in jo še okregal ter ozmerjal s smrklo.

Bojda se je hitro vnel

Vsiljeno izkazovanje očaranosti nad njegovimi brki, šarmom in vihtenjem peresa je šlo Ivanu Cankarju očitno »na živce«. Za tiste, ki so svojo navdušenost znale skriti za zardelostjo in plahutanjem trepalnic, pa se je pisatelj rad potrudil. Bojda se je hitro vnel, nežnejšemu spolu je dvoril, celo trubaduril. Kot pravi kavalir jih je držal za roko in se naslanjal na njihova ramena.

Kot orožje pri osvajanju ženskih src je seveda uporabljal svoje pisanje. Že prvi mladostni ljubezni, Olgi Grudnovi, je spisal sonetni venec, pridal je celo akrostih na njeno ime. Naslednje muze ni iskal daleč, našel jo je v Olgini prijateljici Franji Opeka. Lahko bi rekli, da sta se spoznala na odrskih deskah, kot najboljša učenca sta namreč recitirala na javni šolski slovesnosti ob 40-letnici vladanja Franca Jožefa I. Da sta si usojena, sta spoznala čez nekaj let v Ljubljani. Dijaška ljubezen je Cankarja spodbudila k pisanju romantičnih pesmi, a tako kot večina prvih ljubezni se je tudi ta končala. Dijak Ivan je po razhodu nekaj dni taval po Zeleni jami v Ljubljani, kmalu pa je vse skupaj označil za *ljubeznivo otroško komedijo* ter s svojimi ljubezenskimi mrežami odplul dalje.

Očaran nad sinjimi očmi

Plul ni daleč; počitnice na Vrhniki oziroma maturantski izlet je na pošti preživljala Helena Pehani in Ivan je bil takoj očaran nad njenimi sinjimi očmi. Poletje sta preživela na izletih po vrhniški okolici, obiskala sta Tičnico, Močilnik, na Drenov Grič pa sta z ostalimi dijaki hodila na zabave. Helena sicer ljubezni ni vzela resno, dvorjenje ji seveda ni škodilo, Ivan pa je njej na čast posvetil cikel Helena, objavljen najprej v Ljubljanskem zvonu, nato pa v Erotiki. Heleni gradi gradove, vidi jo v vsakem osvetljenem oknu in jo prosi:

*Kako ti ljubezen ognjena
V nedolžnih očeh plapola,
Ah ti jih razumeš Helena –
Ti čuješ te prošnje srca? ...*

Tudi njej posvečene črtice je niso oglele, vzela je Cankarjevega sošolca z realke, Cankar pa je ostal sam ... a ne za dolgo.

Flirt s patentirano gosko

Že med naslednjimi poletnimi počitnicami je spoznal Pavlo Kermavner. Bila je zgovorna, živahna in snubcev ji ni manjkalo, portretiral jo je celo impresionist Matej Sternen. Cankar srečanje s Pavlo opiše takole: *Nekako pred dvema leti – o počitnicah, predno sem odšel prvikrat na Dunaj, seznanil sem se na Vrhniki s hčerjo nekega posestnika. Čisto slučajno; zdi se mi, da sem posodil gospej neko knjigo in da sem na ta način zašel tja. In tam se je pričel najneumnejši flirt mojega življenja. Pavla je bila sicer lepa, toda patentirana goska. Prvikrat sem ji samo mimogrede in iz dolgega časa povedal, »da jo ljubim« - in ona je odgovorila isto. Jaz sem se silno začudil, ker tega nisem pričakoval. Sprva se mi je zdelo vse skupaj nekako nerodno in smešno, ker pravzaprav nisem čutil ničesar. A naposled ne vem, kako je prišla kljub temu senca neke ljubezni.*

Ljubezen je onemela, ko je Ivan odšel študirat na Dunaj, ob vrnitvi na Vrhniko pa je razmerje dobilo nov zagon, ki je bil kmalu prekinjen s strani Pavline matere. Študentu Ivanu se je vse zdelo *prebedasto* in se je poslovil *jako uljudno*.

Gorko čutil je lepoto njeno

Prva prava ljubezen, srna, rjavooka Anka, pa je pustila največji vtis v pisateljevih delih. Anica Lušinova se pojavlja v mnogih pesmih in črticah, ohranjenih

Nagrobnik Ane Bregant, rojene Lušin, na pokopališču v Plešivcu. Foto: Blaž Verbič.

je veliko ljubezenskih pisem, svojo izbranko tako nagovarja: *Anica – kako se je odprlo meni nebo od tistega čudovitega dne, ko sem se prvikrat dotaknil s svojimi trepetajočimi ustni Tvojega obraza ... Vse, kar je bilo v moji duši lepega in plemenitega, vzcvetelo je hipoma, kakor vzcvete roža, kadar posijejo nanjo topli jutranji žarki. Nikdar poprej nisem tako gorko čutil vso lepoto in poezijo krog sebe in v svojem srcu, kakor jo čutim zdaj v spominih nate in omamljen od ljubezni.*

Z vso silo pa se je Cankar kljub omame polne ljubezni na Dunaju zaljubil v Ankino sestro Minko. V pesmi *Oblatil sem ljubezen tvojo* čisto se sicer opravičuje za podlo dejanje, za vse laži in prevare, kako sta to sprejeli sestri Lu-

šin, pa ne bomo nikoli vedeli. Na Ankinem grobu pa kljub vsemu najdemo napis iz Cankarjeve pesmi: *Tiho zdaj v grobu spi – tvoja in moja – vesela mladost.*

V moralni zadregi

Dunaj je bil kraj nesrečne ljubezni tudi za Štefko Löfflerjevo. Ivan Cankar je bil namreč podnajemnik v stanovanju njene matere, v krepko, postavno dekle pa se je pesnik zaljubil. Nosil ji je visoko literaturo francoskih in ruskih pisateljev, a Štefka je raje kot Dostojevskega brala lahkotnejše romane. To Ivana seveda ni vrglo s tira, z njo se je nameraval poročiti, priskrbel ji je celo poročno obleko. Ker pa je imel pisatelj veliko srce, je pot vanj našla tudi Mici Kessler in tako se je nesrečnik znašel v moralni zadregi. Na Dunaju ga je skoraj s poročno tančico na glavi čakala Štefka, v Ljubljani pa mlada Micka. Zato je pobegnil v Sarajevo. Govori se, da je imel vmes prste tudi pisateljev brat Karlo, ki mu Štefka ni bila po godu (mogoče zaradi njenih knjižnih preferenc).

Bele poroke pa ni bilo

Zaroko je tako razdril, veliki ljubezenski žar do Mici pa ga je spodbudil k pisanju farse Pohujšanje v dolini šentflorjanski, a žal tudi ta ljubezenska vez ni bila uslišana. Mici je na Rožnik spremljala tudi Milena Rohrmann, ki je zadnja od znanih Cankarjevih simpatij. Hodila sta na izlete na Vrhniko in na Bled, razmerje je bilo majavo in Ivan se kar ni mogel ogreti zanjo. Milena ga je želela iztrgati iz rožniškega gostilniškega okolja, in to ji je tudi uspelo. V zadnjih letih pisateljevega življenja so mnogi mislili, da se bosta poročila, Milena se je tudi okronala z nazivom Cankarjeva nevesta.

Nagrobnik Milene Rohrmann na ljubljanskih Žalah. Foto: Dimitrij Kebe.

Pisatelju žal bela poroka ni bila usojena, večna ljubezen do vseh simpatij pa bo živela v njegovih delih in samo zahvalimo se jim lahko, da so bile njegove muze.

*Za njó strmí okó solznó,
in v srcu je meni takó težkó, –
pozábila name je bógve kdaj,
a jaz je ne morem vekomaj.*

ŽGOČA EROTIKA⁵

O veliki noči leta tisoč osemsto devetindevetdesetega so napravili velik ogenj in v njem so zgorele vse moje pesmi, vse napisane in še ne napisane. Resnično, vse moje še ne porojene pesmi so zgorele takrat; prišel je velik ogenj in je opalil tiste ponižne cvetove, še predno so dobro prodrli iz prsti in ki bi se morda pozneje, pod bolj toplim solncem nego jim je sijalo v tistih zelo žalostnih časih in v milejšem vetru nego je pihal takrat preko mojega neveselega življenja, razcveteli v prijetne, četudi ponižne rožice, ki bi najbrž ne širile blagodišечега blagoslova posebno daleč naokoli, ali ki bi vendar prijazno in skromno pozdravile popotnika, če bi prišel slučajno mimo in bi se ozrl nanje.

Tako so Cankarjeve pesmi gorele, gorel je z njimi Cankar, kljub temu pa še danes vsi vemo za Erotiko, prvo delo slovenske moderne. Ivan Cankar je že leta 1897 razmišljal, da bi svoje pesmi izdal v zbirki, s pomočjo priporočil Aškerca in Levca pa se ga je »usmilil« nemški založnik Bamberg. Mladi literat je za tiste čase prejel odličen honorar – 200 goldinarjev, zbirka je bila natisnjena v 1000 izvodih, kar je še za dandanašnje čase častitljiva številka.

Prvi natis Erotike, ki je stal natančno 1 goldinar, je tako kupil 301 človek. Tristo izvodov si je razdelilo približno 300 ljudi, ostalih 700 knjižic pa je kupil Anton Jeglič. In ne, Antonu pesmi niso bile tako zelo všeč, da jih ne bi privoščil drugim, nasprotno – motila so ga *predrzna mesta*, predvsem v ciklu *Dunajski večeri*. Škofa Jegliča so sicer motile tudi razgaljene prsi muze na Prešernovem spomeniku, a bron je težje požgati, zato so avtodafe doživele le Cankarjeve knjižice. Sežig je povzročil burne odzive domače in tuje javnosti (seveda je bila v ozadju tudi politika), Erotika iz leta 1899 pa je tako postala ena najredkejših slovenskih knjig.

⁵ Šolski razgledi, 2. marec 2018, str. 5.

Cankarja je požig seveda žgal, v pripisu k drugi izdaji Erotike napiše: *Ob tistem času sem odprl oči in sanje so se izgubile in vse okoli mene je bilo pusto in prazno. Sanje so se izgubile in ugledal sem navadno in umazano resničnost. Tisti verzi, polni sentimentalnosti, duha vijoličnega in luninih žarkov so mi danes tako tuji, kakor da bi jih bil napisal človek, ki sem ga poznal samo od daleč.*

Ivan je tudi ugotovil, da rime in verzi prelepo opisujejo svet, v pismu Župančiču tako trdi, da njega v njegovih pesmih ni, pristni Ivan se nam pokaže šele v prozi. Liriko tako opusti ter se posveti prozi in drami, šele v Vinjetah (1899) pa po njegovem pokaže nekaj resnično svojega. Kljub temu mu lahko malce nasprotujemo, saj je njegov slog pisanja še vedno prelep, liričen, četudi ni oblikovan v kitice.

Ti sentimentalni, luninih žarkov polni verzi so se rodili iz mladosti in težko in žalostno mi je, kadar jih berem v teh resnih in grenkih časih.

MATI, JOJ, MATI!⁶ (I. C.)

Neža Cankar nam dela težko srce

»Pustite me na miru! ... Ne maram zdaj!«

Ni še bila vrhu stopnic; videl sem jo samo do pasu. Ko je slišala moje besede, se ni ganila; le roka, ki je držala skodelico, se je tresla. Gledala me je prestrašena, luč v očeh ji je umirala. Od sramu mi je stopila kri v lica, stopil sem ji nasproti s hitrim korakom.

»Dajte, mati!«

Prepozno je bilo; luči ni bilo več v njene oči, smehljava ne več na njene ustnice.

Tako je Ivan Cankar zabil še en žebelj v že tako krvaveče materino srce, težko srce pa je delal tudi nam, bralcem. Skelelo nas je v prsih, v oči so nam silile solze in spomnili smo se trenutkov, ko smo sami povzročali bol našim ljubim materam.

Mit o materinstvu, ki ga pooseblja Cankarjeva mati, nas spremlja že od šolskih klopi. Tam ob branju črtic Skodelica kave in Mater je zatajil spoznavamo lik trpeče matere, ki se požrtvovalno razdaja svojim otrokom ter tako vleče in hkrati poriva cel družinski voz. Duhove pa ta materinski lik buri tudi na družabnih omrežjih in forumih.

6 Šolski razgledi, 16. marec 2018, str. 8.

Tam Ivana mnogi zagovarjajo; mati naj bi si bila sama kriva, da jo je sine zatajil, ko ga je prišla pozdravit pred šolo v Ljubljani. Kot vsaka spodobna pripadnica nežnejšega spola bi se lahko malo nališpala, si oblekla *gmašno* krilo in si oščetkala zemljo s čevljev.

Nekateri tem plodnim razmišljanjem dodajo pesnitev (sicer malo predrugačena reklama za časopis PIL): »Mama, če se ne boš umila, me bo klapa izključila!« To naj bi si pomrmraval Cankar, ko se je delal, da ne prepozna od poti izmučene ženske pred šolo.

Na drugih forumih se člani posvetijo predvsem psihološkemu vidiku t. i. cankarjanske matere. Ta si trga od ust za svoje otroke, od njih pa pričakuje hvaležnost; občutek krivde spremlja potomce še celo življenje. Posesivnost matere je tako vzrok, da se sin preveč naveže nanjo in je nenadoma razdvojen med zapečkom in širnim svetom.

Pogovor na forumu lepo zaokroži vic: »Koliko cankarjanskih mater potrebuješ za zamenjavo žarnice?« – Nobene, ker pravi: »Ah, bom kar v temi sedela, nočem biti nikomur v napoto.«

Neža Pivk, poročena Cankar, je še dandanes prisotna v naših mislih, četudi ne vemo, kako je v resnici izgledala. Cankar je skico njene podobe namreč izgubil. Ob spominu na vse Ivanove nečednosti, ki jih je prizadejal materi, pa nam še tako sladka kava pusti grenak priokus.

Popil sem kavo, pa sem se tolažil: »Zvečer ji porečem tisto besedo, tisto ljubeznjivo, za katero sem ogoljufal njeno ljubezen ...«

Nisem ji rekel ne zvečer ne drugi dan in tudi ne ob slovesu ...

Tri ali štiri leta kasneje mi je v tujini tuja ženska prinesla kavo v izbo. Takrat me je izpreletelo, zaskalelo me v srcu tako močno, da bi bil vzkriknil od bolečine. Zakaj srce je pravičen sodnik in ne pozna malenkosti ...«

GJUROVO ZDRAVSTVENO STANJE⁷

O domovina, ti si kakor zdravje! (I. C.)

Zdravje. Beseda, ki nas spremlja od materinske knjižice dalje, preko zdravniških kartonov, napotnic in receptov, pa do televizijskih zaslonov, reklam za boj proti sladkorni bolezni in nenazadnje do pogovorov s sosedo, ko vpraša po zdravju vseh živih predmetov našega gospodinjstva.

Beseda zdrav, ki jo sicer poznajo tudi mnogi slovanski bratje, je praindoevropskega porekla in pomeni »iz dobrega lesa«, prvič pa je bila v slovenščini zapisana v 16. stoletju.

Tudi Ivan Cankar je imel besedo rad, oblačil jo je v take in drugačne obleke, opisoval duševna zdravja mnogih junakov, mnoge bolezni so posute in zapisane v njegovih delih, mnogih pa se še danes bojimo, nekaterih tudi tako, da se nočemo cepiti proti njim.

Cankar pa je največjo bol videl v dragi *majki* domovini in zapuščanju le-te. V zbirki črtic *Za križem*, ki je izšla leta 1909 v Ljubljanskem zvonu, tako pisatelj opiše naš boj, imenovan življenje, dotakne se takratnih socialnih razmer. Med drugim pripoveduje o otroškem trpljenju in hrepenenju, o življenju v temnih delavskih stanovanjih in mukah tistih, ki so s trebuhom za kruhom zapustili domače vasi ter se podali v neznano Ameriko.

V delu pa spoznamo tudi Gjurota, ki se je kot *krepak in zdrav, dela in sreče željan dečko*, odpravil v Nemčijo. Delo je sicer našel, a bilo je težko in mučno, posteljo je zapuščal ob prvem svitu in se zvalil vanjo ob zadnjem mraku. *In vselej, kadar se je vračal iz tvornice, je bilo njegovo telo za troje kapelj krvi siromašneje: eno kapljo so popili silni stroji, druga kaplja se je izgubila v črnem prahu, tretja se je raztopila v žganju.*

Stroji, prah in žganje so mu tako izpili življenjsko tekočino, da je nekoč iz njega bruhnila črna kri, preroški tovariši iz tovarne so mu napovedali gotovo smrt, Gjuro pa se je končno ob belem dnevu enkrat sesedel na posteljo ter ugotovil, da je od »dobrega lesa« ostalo le žaganje. Iz daljne domovine so zabučali gozdovi in ga poklicali k sebi, povezal je culo in se vrnil domov.

⁷ Šolski razgledi, 30. marec 2018, str. 8.

Komaj se je doteknila noga rodne zemlje, je vzkipelo v njem in zaigralo, kakor mlado življenje.

»Petnajst let in dalj te niso gledale moje osirotele oči, majka! ... Pozdravljeno, ti polje neizmerno, blagodišeče ... pozdravljena, ponosna šuma, do neba pojoča ... in od srca pozdravljen, moj rodni kraj, ki se beliš na zelenem brdu!«

Kje bolezen? Kje utrujenost? Ogenj se je povrnil v oči, moč je vzkipela v prsih.

Gjuro se je ves vesel zagnal po klancu proti rodni vasi, med sopihanjem je srečal tri sosedo. Prvi je zatrdil, da ga rodna mati ne bi prepoznala, drugi ga je opozoril, da je domov prinesel le bolezen, ki ne bo plačevala računov za elektriko (oz. petrolej), in ko se je Gjuro že zagotovo odločil, da bo šel v bližnji gozd med *tujce in žganjarje*, ga je ustavil tretji sosed. Ta mu ponudi *gorko slamo* in Gjuro je od veselja (in tudi od zaskrbljujočega zdravstvenega stanja) padel v nezavest.

Dolgo je počival Gjuro, in ko je vzdignil glavo, so stali sosedje pred njim. »Tako je, Gjuro: ne bomo ti kratili gorke slame, tudi kruha ne; in tudi ti ne bomo očitali, Gjuro, da ne žanješ, kjer si sejal ... Pozdravljen nam!«

Gjurota je mati domovina spet sprejela v svoje naročje. Kakšna je danes domovina do Janezov, Franck, Hansov in drugih, z nacionalno noto obarvanih lastnih imen, Cankar ni vedel zagotovo. Bi tudi za nas našel spodoben križ, za katerim nam je dano hoditi?

Gjuro v svoji zgodbi zaključí takole: *»Ljudje božji, bratje, domovino sem imel in zdravje; ko sem oboje izgubil, so izpregledale moje oči in so videle, da sem imel zdravje in domovino ... Pokažite mi, bratje, kje je jama, zame izkopana!«*

Truden je bil in je legel v hlev na gorko slamo in je zaspal in se ni več predramil.

KNJIŽNI MOLJ CANKAR⁸

Dostojevski me je naravnost omamil do pijanosti. (I. C.)

Vsi beremo Cankarja, spremlja nas od malih nog, iz šolskih beril veje vonj po suhih hruškah, črni kavi in dateljnih; o hlapčevanju in pohujšanju prebiramo v srednji šoli, ko »zrastemo«; nekateri Cankarja beremo zase, kimamo mu ob krutih spoznanjih, se hudujemo, ker je še vedno tako, kot je bilo nekoč, če ne drugega, se ob izreku »kave bi«, vsi malo namrdnemo ob spominu na véliko zatajitev.

⁸ Šolski razgledi, 13. april 2018, str. 8.

Kaj pa je bral naš Ivan Cankar? Kdo ga je »mučil« v šoli, čigavo knjigo je prebral le na pol – saj ubogi revež ni imel možnosti pogledati obnov na dijaški.net ali na wikipediji? Je tudi on večer pred oddajo domačega branja nervozno listal čez osovraženo gradivo in se jezil na ves vesoljni svet, še posebej pa na literate, ki so tako radi pisali neskončno dolge knjige?

Kar me je veselilo in modrilo, ni smelo biti v nobenem stiku s šolo. Knjiga, ki mi jo je priporočil učitelj, je izgubila vsako veljavo; bral sem jo, če sem jo brati moral; kajti že je dišala po plesnobi – je nekoč izjavil Cankar.

Kot otrok je rad poslušal pravljice in bajke, najljubša mu je bila zgodba o Petru Klepcu. Za govorico matere mu je uho naostril šele France Levec v dijaških letih in s tem Ivanu razodel lepoto slovenske besede. Bral je sploh vse, kar mu je prišlo tiskanega in pisanega pod roko. Najraje je imel Shakespeara, Molièra, Homerja, Sofokleja, Evripida in Horaca. Bambergovega Kralja Ivana je na dušek prebral pod neko jablano, spotoma na Vrhniko.

Toda tu si moram priznati svojo veliko mladostno napako: pred drugimi sem se navduševal za ljudi, ki so me v resnici dolgočasili. Tako npr. nisem Baudelaira niti razumel. Od dolgčasa je umiral med prebiranjem del Émila Zolaja; zelo pa je spoštoval Ruse. Ob prebiranju Dostojevskega tako ni potreboval niti ruma s čajem, saj so ga mamile že Fjodorjeve besede same. Da je pravi knjižni molj, se je hvalil tudi svoji dragi Anici Lušinovi. Bojda je cele dneve preživel v dunajski knjižnici in s tem bogatil filozofsko umljenje ter literarno znanje – da na Dunaju ni gledal le knjig, ampak tudi Ankino sestro Minko, na tem mestu ni omembe vredno.

Izidor Cankar v literariziranih intervjujih z naslovom Obiski opiše literatovo knjižnico na Rožniku, kjer so med obema oknoma svoje mesto našle enciklopedije Brockhaus, Valvasor, Roseggerjevi spisi in zbrana Molièrova dela. V času pogovora je pisatelj najraje prebiral slovenske avtorje; najbolj Levstika, ki bi moral biti dušna paša vsakega poštenega Slovenca. Prešerna ni mogel brati, *saj ga zna na pamet*, se še skromno pohvali Ivan in pristavi: *Iz drugih literatur najrajši stare prijatelje, tiste mirne, velike ljudi, ki stoje kot gora vsem časom v znamenje.*

Toliko o našem »knjigokuscu« Ivanu Cankarju, njegova dela so del domačih branj, večkrat slišimo tožbe, da je pretežak za naše šolarje, da greni pouk, skoraj da ne diši po plesnobi. Kljub temu pa je težko in grenko tudi življenje, in če bodo imeli naši otroci tako srečo, da ga ne bodo okusili na lastni koži, bodo prek prebiranja Cankarja vsaj cenili dane radosti.

Jaz sem doživel vse, o čemer govorim, je rekel slavni literat in ni mu oporekati.

CENJENI IVAN,⁹

kako si kaj? Je vreme tudi pri tebi tako muhasto kot tu pri nas? April se je komaj začel, pa imamo že vse možne vremenske pojave v roku ene ure (mogoče v roku enega dneva, ampak ura se bolj dramatično sliši). Vse je tako lepo novo, čisto, narava še meni daje priložnost za nov začetek. Pomladansko cvetje prekipeva čez travnike, drevesa se bodo ravnokar razpočila, ptiči pa žvrgolijo, kot da v življenju še niso videli vseh teh lepot.

Vsako jutro me budi lastovka, ki se z okenske police dere na svet okoli sebe. Kdo bi si mislil, da lahko elegantna žival v črnem fraku proizvaja take grozljive glasove! Začne lepo, spevno, potem jo v trenutku nekaj obsede in preklopi na čisto nezemeljske zvoke. Trkanje po šipi nič ne pomaga in tako se dobršen del aprila in maja zbudam s tako budnico. Ta dva meseca sta tudi drugače vedno najbolj stresna, pa ne vem ali je to zaradi tega, ker sem še vedno ujetnica slovenskega šolskega sistema, kjer sta ravno mali in veliki traven najbolj na udaru in človek komaj najde še kakšen prazen možganski zavoj za novo informacijo in prosto mesto na koledarju za novo šolsko obveznost.

Še iz osnovnošolskih časov se spominjam, da smo ob takem času začeli prebirati tvoja dela, pripravljati smo začeli tudi proslavo na čast tvojega rojstnega dne. Ena od sošolk je brala odlomek o Enajsti šoli pod mostom, druga o Peharju suhih hrušk, s pevskim zborom smo se učili »starinske« pesmi, ki bi čimbolj ustrezale tvojim »starinskim« časom. Na tem mestu naj priznam, da mi v tistih časih tvoje literarne stvaritve niso nič kaj dišale. Vedno si bil tako težak, vedno sem ob srečnem začetku vedela, da bom na koncu prebirala o žalostnem koncu in me bo stiskalo pri srcu, ker se bom z vsem napisanim preveč poistovetila. Tako sem si vsakič, ko sem odprla šolsko berilo in se je prikazalo tvoje ime, zamrmrala v brado: »Pa ne že spet ta Cankar,« in zdi se mi, da v razredu nisem bila edina.

Tega mi ne smeš zameriti, saj si še sam rekel, da šole in vsega v povezavi z njo nisi nikoli maral. Me zanima, kaj bi rekel, ko bi izvedel, da berejo šolarji tvoja dela za domača branja. Bi okregal učitelja, da je na tak način priskutil knjige celotni generaciji, ali pa bi ga mogoče celo sarkastično pohvalil? No, v vsakem primeru te šolarji hočeš nočeš še vedno berejo in ob tem malo trpijo, a jim te muke ne škodijo – se vsaj naučijo, da se hrušk na tvoj način ne krade in da se za kavo materi lepo zahvališ, četudi je prinesena prepozno.

9 Šolski razgledi, 4. maj 2018, str. 1.

No, letos nisi glavna zvezda le v šolskih klopeh, ampak po celi Sloveniji. Tebi v čast potekajo prireditve, izdajajo ponatise tvojih del, s tvojo podobo so krašeni spominiki, kar bi ti zagotovo laskalo (tvoja fotogeničnost sčasoma očitno ne bleди). Samo še tvoji brki se manjkajo na avtobusih Ljubljanskega potniškega prometa, pa boš tako slaven, kot so banane znamke Derby.

Ves ta cirkus okoli stoletnice tvoje smrti je še mene prepričal, da tvoja dela spet vzamem v roke in jih preberem. In ne trpim tako zelo, da boš vedel. Tista večna ból je še vedno prisotna in tudi srce je večkrat obteženo. Kljub temu pa ugotovim, da je bilo in bo vedno tako, ter da je tale naš svet vsaj tako raznolik kot lastovkino petje-dretje.

Pa vse najboljše, dragi Ivan! Trimestna številka se ti lepo poda!

Prisrčen pozdrav! Tara

ZA DOMOVINO, S CANKARJEM NAPREJ!¹⁰

Močan si, o slovenski narod! Tisoč in petsto let krvaviš, izkrvavel nisi! Narod mehkuznik bi dušo izdihnil, še sveče bi mu ne žgali, še bálj bi mu ne peli – ti pa, tisočkrat ranjen, v trpljenju utrjen, ti komaj zmaješ z rameni pod težko sovražno pestjo in praviš: »Nikarte! Ta burka je stara že tisoč let!«

Ivan Cankar; pesnik, pisatelj, dramatik in politik. Prve tri poklice v današnjih časih še nekako razumemo, četudi imajo ti »umetniški« načini preživetja v javnosti še zdaj prevečkrat negativen prizvok in negativno stanje na bančnem računu. Dokaj nerazumljiva pa je danes Cankarjeva odločitev, da se poda v politične vode, saj že »star« slovenski pregovor pravi: Če si pameten, ne greš v politiko.

A literat je imel rad svoj narod, še raje je imel Štefko Löffler, ki ga je čakala na Dunaju. Ivan je vedel, da zakonska zveza ni od muh, da stane »lepe pare«, zato se je odločil, da bo poskusil v politiki, ki je bila (tako kot skozi vsa zgodovinska obdobja) bolje plačan poklic kot pisateljstvo. Ker je poleg Štefke simpatiziral tudi s socialno demokracijo, se je tako z lahkoto odločil za kandidaturo na državnozborskih volitvah. 2. februarja 1907 so ga v Trstu z odprtimi rokami sprejeli člani stranke in mu dodelili litijski volilni okraj.

¹⁰ Šolski razgledi, 4. maj 2018, str. 8.

Na žalost se Ivan ni mogel šopiriti in predstavljati svojega programa na nacionalni televiziji, tudi jumbo plakati, na katerih bi ga lahko občudovali, niso prišli v poštev. Zato se je moral hočeš-nočeš podati dobesedno med ljudstvo. Ni spekel potice, napisal pa je več govorov in se udeleževal shodov. Tudi tu je naletel na oviro, saj so mu nasprotniki odrekli gostilne v volilnem okolišu. Cankar se ni dal in podal se je v obsavski rudarski revir. Literatu so bili tako najbolj zvesti rudarji, oboževali so ga tudi mladi, ki so se želeli družiti in debatirati z njim (med njimi se je smukala tudi Mici Kessler – še ena od Cankarjevih ljubezni).

Na volitvah 14. maja 1907 Cankar od 5183-tih socialističnih glasov na Slovenskem prejme 1302, za 4751 glasov ga je prehitel Fran Povše, a Ivan mu tega ni preveč očital, tudi stricev iz ozadja ni obtoževal, že oktobra istega leta je skupaj z Etbinom Kristanom zastopal Jugoslovansko socialdemokratsko stranko na dunajskem zboru nemškoavstrijske socialne demokracije. Kljub temu pa se mu je politika malce priskutila, zato je kasneje raje sodeloval pri pisanju za socialistične časopise, zavedal pa se je tudi blagodejnega učinka svojega žametnega glasu, zato je še vedno rad predaval. Na enem od takih predavanj je tako govoril o slovenskem ljudstvu in slovenski kulturi, tarnal je, da mu po branju njegovih del mnogi očitajo, da to ni za ljudstvo: *Naše ljudstvo ne mara takih reči, naše ljudstvo ni zrelo za take reči, ne ponujajte našemu ljudstvu torte, ko je komaj žgancev vajeno!* Opozori tudi, da umetniki bežijo v tujino: *Za kaj spoznali so v svoji modrosti, da je vendarle nekoliko prijetnejše, če stradajo v tujini, nego da bi stradali doma, kjer imajo na prežgani juhi še očitiranje in zasmeh v zabelo.*

Vseeno pa ljudstvo bodri in mu prigovarja, da je zrelo za svobodo in za lasten dom. *Tako so nas tujci in potujčenci delali majhne in slabe, da smo nazadnje že sami verovali v to svojo neznatnost in nemoč! Izkazalo pa se je, da nas ta silni vihar ni potisnil k tlom, temveč, da nam je opral duše in srca, nas pomladil, nas dvignil kvišku!* Mi svobodo (bojda) že imamo, o kulturi in ostalih rečeh bomo pa tako ali tako poslušali na letošnjih parlamentarnih volitvah.

Ker narod potrebuje v teh težkih časih vse svoje sile, kliče vse in vsakogar! Če kdaj, v teh časih je potreba, da si zvesto pogledamo iz obraza v obraz, da si sežemo v roke, se strnemo v eno vrsto. Strahopetec je, kdor zdaj trepeče, da bi se mu ob takem zbližanju morda ne odkrhnila ta ali ona mrvica njegovih strankarskih načel in njegovega svetovnega naziranja. Prijatelji, zdaj gre za življenje in smrt! Jaz upam v življenje! In takrat, kadar si uresničimo to pravo življenje, takrat si bomo zopet pogledali v oči in se povprašamo: »Kdo si? Kako misliš ti? Ali si mi brat ali nebrat?«

IVANČEK IN NJEGOVO OTROŠKO IGRIŠČE, IMENOVANO VRHNIKA¹¹

Sedel sem na Rožniku, tam pod verando, in sem gledal na vrhniško stran. Lepo jutro je bilo, tako čisto in jasno, da sem razločil v daljavi belo grlico, Sveto Trojico. Tam je bila moja mladost.

Grenko mi je bilo pri srcu – kakor da bi gledal v obraz človeku, ki mi je bil nekdaj ljub in drag in ki mi je zdaj čisto tuj. Vsa dolina, prav do vrhniških hribov, se mi je zdela kakor rakev. Tam spi človek, ki se nikoli več ne bo vzdramil. Zatisnjene so oči, ali trepalnice so tako tenke, da gleda skozi. Očitajoč je njegov pogled.

»Kod si hodil? Kje je pot, ki so jo žareč in koprneč gledale te oči? Kam so se izlile, kje so utonile vse lepe sanje, kod so se razbegle visoke misli?« ...

... in Cankar je imel spet težko srce. Tokrat ne zaradi premnogih neizrečenih ljubezni, prečrtanih verzov in hlapčevskega naroda, ampak zaradi njegove ljube, prečudne Vrhničke. Domačega kraja, ki ga je – kot je to opazil že France Dobrovoljc v Cankarjevem albumu – s svojimi naravnimi lepotami priklepala nase s tisočimi vezmi, da je imel svoj kraj za najlepšega na svetu.

Mali Ivan je od revščine, sovražnega očeta in garaške matere bežal v naravo. Najprej se je zatekal na Frjolčno gorco ali po »nevrhniško« Sveto Trojico. Tam se je igral s sorojenci in skušal z ušesi ujeti šumljanje jezera, pokopanega pod glavnim oltarjem cerkve. Bolj nevarne pustolovščine pa je doživljal na mesarjevih kladah. *Mesar je imel pred hišo visoko skladovnico napol obtesanih hlodov. To so bile slavne mesarjeve klade, naša radost in naše hrepenenje. Plezali smo po njih, lovili se, prevračali se in padali; sonce samo se je smejalo našemu veselju. Zateženi odrasli so jih sicer podili stran, otrokom pa se je zdelo, da so jim le nevoščljivi skakanja in otroškega veselja.*

Kmalu je odkril slavno Enajsto šolo, Ljubljana ga je tako prevzela, da ji je sledil do enega od izvirov v Močilniku. *V mrak in hlad zavil je hranil svoje stoletne skrivnosti na dnu globočin; nihče ni vprašal zanje, pa tudi sam jih ni ponujal nikomur. Izpod silnih, sivih skal, temno molčečih, se je izvila zamolklo-zelena voda Močilnikova ter se ustavila in razprostrla v kotanji, da si oddahne pod senco vrb, oddahne od dolge poti po čudapolnih kraljestvih podzemskih.* V senci vrb je posedal tudi mladi Ivan, sanjaril je, bral in pisal prve literarne stvaritve. Užival je v ptičjem petju, žuborenju vode in poljubih sonca, kot je nekoč opisoval svoje spomine na brezskrbne trenutke med zelenjem.

¹¹ Šolski razgledi, 18. maj 2018, str. 8.

Mladi literat je tako prehodil bližnjo in daljno vrhniško okolico, kdaj se je ustavil še v čitalnici, kjer je odigral partijo šaha in kot vsi učeni dijaki prebral aktualne novice. Na mah je prepoznal, kateri od vrhniških cerkva pripada odzvanjanje zvonov. S hrepenenjem se je spominjal otroštva in domačega kraja, v mnogih delih je prepletel njemu tako ljube koticke in s tem Vrhniko prežl s svojim duhom.

Tenke meglice so se vile nad barjem, na vrhniški strani pa je bilo jasno; iz daljave me je pozdravljala bela grlica, Sveta Trojica.

Takrat se je zganilo v rakvi, vzdramil se je človek, ki je dolgo, dolgo spal. Počasi so se vzdignile trepalnice, pogledale so mi v lice jasne oči, polne trdnega zaupanja; in ustnice so se nasmehnile.

Kje bridkost? Tako sladko mi je bilo pri srcu kakor nikoli poprej. —

VSAK HIP JE IMEL SVOJO MELODIJO¹²

Barve so zabledele, besede so pozabljene, ostala je melodija.

*Zdaj udaril si me tam,
kjer najbolj boli,
da bi zate skrbela,
za vse svoje dni,
o Ivan, ne trpinči me, Ivan,
koj ti prinesem prinesem to kavo,
pa če jo dobim.*

*Ne se trudit, mati,
bom popil svoj čaj,
sem si že premislu,
sploh pa več ne maram
kave zdaj.*

Verze si predstavljajte zapete po melodiji Bohemian Rhapsody skupine Queen. Mater igra Jurij Zrnec, Ivana pa Lado Bizovičar. Mati med pesmijo solistično brenka na sirko-vo metlo, njen sine pa se (tako kot smo tega že navajeni) pritožuje, zmrduje in očita.

¹² Šolski razgledi, 1. junij 2018, str. 8.

Če želite še slikovni dokaz, da stvaritev res obstaja, si oglejte hudomušni video na spletni strani Youtube in mogoče se boste ob prigodah iz črtice Skodelica kave v tem primeru celo nasmejali.

Pisatelj pa ni bil muza le ustvarjalcema oddaje As ti tud not padu?!, njegova dela so bila navdih mnogim skladateljem. Po drami Pohujšanje v dolini šentflorjanski in po povesti Hlapec Jernej in njegova pravica sta bili napisani operi, posvečenih mu je bilo več pesmi, skladbe so bile napisane tudi za orkestre in zборе.

Cankar in njegova pesem pa sta se znašla tudi v državnem zboru in ne, to ni bila premišljena poteza politika Ivana na volitvah leta 1907, ampak prepir, ki se je odvil leta 2013. V hramu demokracije so na slavnostni seji ob osamosvojitvi Slovenije gostujoči zbor prosili, da poleg državne himne zapojejo še kaj podobno narodno-buditeljskega. Zborovodja se je odločil za Očenaš Hlapca Jerneja, a se je pesem predsedniku državnega zbora zdela preveč zatežena. Pesnitev sicer v počasnem ritmu res traja slabih sedem minut, a se za religiozno obarvanim naslovom skriva predvsem boj za delavstvo in vsesplošno socialno blaginjo: *Oče naš, kateri si v nebesih ... neskončno si usmiljen, daj beraču vbogajme; neskončno si pravičen, daj delavcu plačilo! Oblagodari hlapca, ki je pravice lačen in žejen, nasiti ga in napoji!*

Kaj pa je poslušal naš literat Ivan Cankar? Bohemian Rhapsody zagotovo ni bila na spisku njemu najljubših skladb, v tistih časih je namesto Queen-ov za povečanje srčnega utripa skrbel Beethoven. Cankar je tako na Dunaju poslušal skladateljevo deveto simfonijo, ki ga je navdihnila in napisal je: *Med vsemi oblikami umetnosti mi je glasba najbolj tuja in obenem najbolj ljuba. Vse teorije so mi zaklenjene in zapečatenе; še not ne znam brati. To popolno, sramotno neznanje pa se čisto prijazno družī s prav posebno, skoraj bolno občutljivostjo za zvok, za ubranost in neubranost. Vsaka melodija je bitje zase, ima svoj telesen obraz, svoj živ pogled, svojo besedo in kretnjo. Vsaka odpre vrata na stežaj mislim in spominom brez števila; in vsaka pesem je doživljaj, ki ostane v duši neizbrisljiv.*

Literat je melodije povezoval tudi s spomini, v eni od črtic tako opisuje, kako mu vsakodnevni pripetljaji v mislih zbudijo davno pozabljene napeve. Mehka arija iz Trubadurja ga spremlja med obupavanjem nad samim seboj in neuslišanimi ljubeznimi, ob pesmi Je davi slanica pala se spomni mimobežnega srečanja z lepim dekletom, En starček je živel pa ga spomni na Dragotina Ketteja, ki je popevko nekoč brenkal na kitaro. Za vsak trenutek Ivan Cankar tako hrani melodijo, njemu ljubi obrazi mu prepevajo in s tem ne potonejo v pozabo.

Vse te melodije, oznanjevalke mojih trenutkov, se bodo spojile v eno. Vse moje ljubezni, vsa moja brezprimerna sreča, vsa moja nezaslužena prijateljstva in vse moje zvesto zastražene bolesi, vse to se bo spojilo v eno pesem, v eno samo melodijo, ki bo po materinsko zbrala vse druge skupaj.
To pesem bom slišal, ko bom tiho spal.

GASTRONOM IVAN¹³

Štrbonclji so rimanja vredni!

Kaj so štrbonclji? Jaz jim ne vem učenega imena. Štrbonclji so tiste zgodnje modrikaste, nadvse sladke in tako drobne slive, da časih niso večje od trnovk in da jih stisneš po dvanajst v eno pest. Zdaj imam rajši jabolka in breskve; v onih dneh, idealov polnih, pa so mi bili štrbonclji sad paradiža. Ah, bili so mi Evin sad, začetek greha in pogubljenja. Naklatil sem jih bil vrhano perišče, in ko sem jih za plotom, v senci varuhinji, pozobal do kraja, sem jim zložil pesem na čast. Tako se je bila pričela moja trnjeva pismarska pot.

Štrbonclji, kot so v Cankarjevih časih klicali slive, so že od malih nog mamili pisateljeve misli in bili glavni razlog za nabiranje slin v njegovih ustih. Želja po sadu paradiža je v njem zanetila tudi literarno iskro, z njo pa si je Ivan služil vsakdanji kruh (in rum s čajem).

Misel na hrano je pisatelja popeljala v svet spominov; dogodkov iz otroštva, ki so ga zaznamovali in mu pustili grenak priokus. Kot otrok je bil vedno lačen, vedno si je želel *idealov polnih jedi*, ki so mu bile zaradi socialnega položaja družine dobesedno odtegnjene od ust.

Magdalenica, potopljena v čaj v Proustovem romanu V Swannovem svetu, je kot vonj pomaranče; ta in dišeči kolač v Cankarjevih delih nas popeljeta v svet lakote in pisateljeve srčne bolečine, ki si jo je zaradi lakomnosti prizadejal sam. Ivanu tako žvečilni gumi Orbit ne pomaga pri odganjanju grenkega okusa skodelica kave, *jedelj pomaranče* mu ne spodbudijo matematičnega mišljenja in pehar suhih hrušk – *posoda vseh sladkosti* – mu ne prežene slabe vesti ob veliki kraji.

Misel na mamo mu ni grenila le kave in suhih hrušk; ena velika češnja na torti, z imenom Mater je zatajil, so tudi dateljni (in kot bomo videli na koncu odlomka tudi ješprenj), ki si jih je za prislužen ministrantski denar kupil na sejmu ob cerkvi.

13 Šolski razgledi, 15. junij 2018, str. 8.

Dateljni so bili mastni, koj so se prijeli potne dlani. Poskusil sem prvega; sočno, cukreno meso se je prijelo tudi usten in zob. Izpljunil sem vse, gladko lupino, cukreno meso in precepljeno jedro. Nato sem tekel po klancu in tiščal v pesti vso tisto nagnusno, mastno kepo, dokler je nisem zalučal v potok ter si umil obedve roki.

Mati je koruzni močnik, od dne do dne, od tedna do tedna; morda že več ne ve, da je bel kruh kje na svetu. In jaz jem dateljne! Za groš dateljnov, teh rumenih, cukrenih! Na srcu mi je ležal kamen; težak je bil in strašen; in še solz je bilo sram, da bi mi stopile v oči.

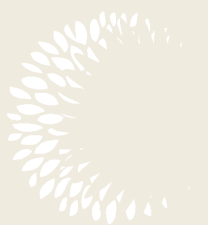
Prišel sem domov že daleč po kosilu. Mati mi je prinesla ješprenja, ki sem ga jedel rad; komaj sem pokusil, že sem odložil na mizo leseno žlico, mrzel pot me je oblił curkoma po vsem životu.

Za vse »hudobije«, prizadejane rodni materi, se je Ivan želel odkupiti; poleg umestitve v literarna dela je nekoč v pismu Štefki Löfflerjevi obljubljal, da bo mami na Vrhniko poslal tudi morske pajke, ki so *zredno fina jed in tam, seveda, zelo poceni*.

Dobrote je povezoval tudi s prazniki, za veliko noč je s sorojenci sanjal o pirhih in pomarančah, dišečih, rumeno zapečenih kolačih, novembra je za vse svete pri bogatih kmetih prosil za prešče (kruhke, izhajajoče še iz časov poganstva), največji praznik – konec šole – pa je imel v Cankarjevih ustih okus po češnjah in štrukljih.

Pisatelju se lahko samo zahvalimo za oba jezika – tistega v ustni votlini in tistega, namenjenega sporazumevanju – ki sta s skupnimi močmi kuhala tako sladkokisla literarna dela, da se nam po njih še danes cedijo misli (ne sline, ker to lahko uniči knjigo).

Ne spominjam se več, kako da sem bil štrbonclje rimal; a zdeli so se mi rimanja vredni in rimal sem jih. Snov ni bila poetična, vsaj ne po nazorih in naukih poetov samih. Ali mlad človek je nepokvarjen in ne opeva Lavre, ki je ne pozna, temveč štrbonclje, ki jih ljubi. Šele kasneje, ko oblati človeka življenje, ko ga zastrupi hinavščina, začne zaradi tolažbe lagati samemu sebi ter opevati Lavro, kadar si poželi štrboncljev.

CANKARJEVO
1918 LETO 2018

Pogled od enajste šole proti cerkvi sv. Lenarta.

O CANKARJU MALO DRUGAČE

Pisati o Cankarju ne morem, ker za kaj takega nisem usposobljen in o njem premalo vem. Njegovo življenje in delo so podrobno raziskali in popisali drugi, tako da je ostalo za povsem nove razlage in ugotovitve bolj malo prostora. Lahko pa poskusim osvetliti nekatere zgodbe in po svoje predstaviti nekatere dogodke, ki povezujejo nekaj mojih prednikov in s tem tudi mene s pisateljem, tako za njegovega življenja kot v času po njegovi smrti. Drobne utrinke iz svojega spomina bom skušal podpreti s par navedbami iz umetnikovih del, z izbranimi zapisi o njem in z dokumenti, ki so mi na voljo. Seveda pa bi želel mimogrede predstaviti Vrhniko svoje rane mladosti, ki se takrat pravzaprav ni kaj dosti razlikovala od Vrhnike, ki jo je poznal Cankar.

V znamenito enajsto šolo na levem bregu Ljubljanice pod našo hišo sem hodil tudi jaz, še preden so me vpisali v pravo šolo. Že takrat sem vedel, kdo je bil Cankar, vedel pa sem tudi, da ga je hlapec mojega pradedca prav tu rešil gotove smrti. S konjem, ki ju je ravno takrat napajal, je pojezdil v vodo in utaplajočega se dečka potegnil na suho. Kasneje sem o tem dogodku tudi bral. Cankar sam ga je opisal takole:

Nekoč sem v gorečem hrepenenju po nadaljnji učenosti zašel malo pregloboko v vodo. Nenadoma se mi je zazdelo, da jaham na ogromnem zelenem konju naravnost proti sijajnemu solncu. Nadvse sladka, brezprimerna sreča me je vsega prevzela in mislil sem, da sem cesar ... Tedaj me je zgrabila za lase neusmiljena roka ter me zalučila na prod. Tam sem vztrepetal in se bučno razjokal, sam ne vem zakaj. Jurčev hlapec me je bil potegnil iz vode. Če komu ni povšeči to ali ono, kar sem storil v poznejšem svojem življenju, naj se prereka s tistim hlapcem, ne pa z menoj.¹

1 Ivan Cankar: Moje življenje. Ljubljana, Zvezna tiskarna, 1920.

Nazorno si lahko predstavljam, kako se je zgodila nesreča, saj sem se med svojim šolanjem pod mostom temeljito seznanil tudi z zahrbtnostjo te, takrat tako čiste reke. Spominjam se, kako sem nekoč bredel čez vodo in samo malo je manjkalo, pa bi me odnesla.

Glavni tok je bil namreč tudi v najhujši vročini precej hiter in voda zadnje tri metre pod Flakovo hišo za sedemletnika vendarle pregloboka. Takrat ni bilo blizu nobenega hlapca in strahu pred vodo se še na stara leta nisem povsem otresel. Plavati seveda še nisem znal.

Drugo veliko neumnost v enajsti šoli pa sem naredil, ko sem v vodi našel ročno bombo. Bila je ena tistih, ki so jih 24. ali 25. maja 1945 zmetali partizani z mostu v Ljubljano, ko so proslavljali Titov rojstni dan. Zvečer se je naša hiša tresla zaradi številnih eksplozij in šipe so pokale.

Bombo, ki takrat ni eksplodirala, sem našel pod velikim kamnom, na katerem so stale perice, ki so tisti čas redno spirale perilo v Ljubljani. Odnese sem jo na dvorišče, jo odložil na zidec pri vrtičku pred hišo in poklical očeta. Ta me je najprej dal čez koleno, pa ne preveč, nato pa je nagovoril mimoidočega vojaka, da je o najdbi obvestil štab. Kmalu se je s kolesom pripeljal mlad oficir, pobral je bombo, jo enostavno vtaknil v torbo in se odpeljal. Tako sem tudi takrat imel srečo.

Kako je dejansko bilo pod starim mostom, ko sta se tam izobraževala Cankar in moj stari oče, je težko reči. Bržčas je bila voda nekoliko globlja pa tudi manj de-roča kot kasneje. Novi most so namreč postavili leta 1888 in pri tem z odpadnim kamenjem in gramozom enostavno zasuli korito Ljubljane. Reka je zato kakšnih trideset metrov od mostu proti Ljubljani plitvejša in hitrejša, nato pa se strmo poglubi v tri do štiri metre globok tolmun. Morebiti gre za ostanek nekdanjega potniškega пристanišča, ki je lepo vidno na Valvasorjevi upodobitvi tega dela Vrhnike s konca 17. stoletja.

Poleg mene in moje sestre Anke je enajsto šolo obiskovalo več otrok iz bližnje so-seščine, Lavrenčičeva Zorka in Tomo pa tudi fantički z Brega in celo s Stare ceste. Na priloženi fotografiji nas je pet takih, ki smo občasno skupaj lovili kapeljne ali pa opazovali, kako se drstijo kleni v vodnem rastlinju pod Lavrenčičevo hišo. Na sliki manjkata vsaj še Jože Leskovec – Poštarjev in Dušan Jerman.

Drugi razred enajste šole leta 1947. Od leve: Boštjan Žekš, Milan Majer – Oskarjev, Ferdo Šinkovec, Jože Jurca in Lojze Drašler.

Kot zanimivost naj zapišem, da je omenjeno sliko posnel eden od angleških šoferjev, ki so kmalu po vojni vozili odslužene londonske dvonadstropne avtobuse v Beograd. Bili smo mu všeč in postavil nas je pred tedanjo Žontovo mesnico, levo od vhoda v sedanjo slaščičarno. Mimo je slučajno prišla gospa Ribalčenko, ki je znala nekoliko angleško. S šoferjem sta se sporazumela, dala mu je svoj naslov in čez čas smo dobili fotografije. Pripomnim naj, da so takrat številni starejši Vrhničani obvladali nemščino, nemščino so poučevali tudi v gimnazijah, angleščina pa je bila popolnoma tuj in nerazumljiv jezik.

V obdobje takoj po drugi svetovni vojni sodijo tudi obiski moje stare tete Francke, Merlinijeve tete z Drenovega Griča, sestre moje stare matere po očetovi strani. Teta je bila dobrodušna stara gospa, ki naju je s sestro ob vsakem obisku obdarila s popolnoma novima bankovcema za dvajset dinarjev, lepe rdeče barve. Za ta denar si takrat lahko kupil kar nekaj sladoleda pri starem mojstru Berzatu.

Teta in stara mati sta kot dekleti pomagali pri strežbi v gostilni Na stari šrangji, kjer je gospodaril njun oče, torej moj praded, Jernej Janša. Ker se je Cankar tu pogosto ustavljal na svojih pešpoteh v Ljubljano in nazaj, je obe prav dobro poznal. Posebej všeč mu je bila starejša Francka.

Francka Janša – Merlinijeva teta (1877–1960).

Umetnikov življenjepisec France Dobrovoljc, ki je s svojim imenitnim delom Cankarjev album pisatelju postavil še en spomenik, je zapisal takole: »Jernej Janša je bil veseljak in dobričina, šaljiv in dobrega srca. Mimo potujoči dijaki so pri njem vselej našli gostoljubno streho ... V zakonu sta se mu rodili dve hčeri, ki sta sloveli po svoji prikupnosti. Starejša Francka se je poročila z železniškim uradnikom Rudolfom Merlinijem, mlajša Ivanka pa je vzela v zakon Cankarjevega znanca in sošolca Franca Jurco. Francka Janša je v Cankarjevem delu ohranila razmeroma široko sled in mu je ostala v neizbrisnem spominu. Najlepše je opisal svoj doživljaj z njo (okoli 1892.) v črtici Krčma ob cesti ...²

Nekoč sem prišel sam v krčmo, truden od dolge poti in prašen in hudo žejen. Naročil sem vina. Prinesla ga je Francka in je sedla k meni. Smehljala se je, pomežikovala z veselimi, sinjimi očmi ter žvrgolela ... »Še meni zložite pesem ... meni na čast!« »Bom!« Zasmejala se je zvonko, biseri so kapali z neba na srebrna tla ...³

Vodilno misel tega lepega srečanja dveh zares mladih ljudi je Cankar ponovil v črticah Domov, Mladost in Večerne sence, pa tudi v romanu Na klancu. Teto Francsko je vsakokrat predstavil s posebnim žarom in naklonjenostjo.

Znano mi je bilo, da je Cankar začetek enega od svojih del umestil v našo hišo, podrobnosti o tem pa do pred kratkim nisem poznal. To je zgodba Martin Kačur, življenjepis idealista, kakor je zapisal umetnik:

Voz je stal pred pošto gostilnico, novo, svetlo pobeljeno, enonadstropno hišo ... Kačur je vstopil v gostilnico ... »Ali imate kakšno izbo v hiši?« je vprašal okroglo krčmarico. »Imamo gospod, ampak Jezus Marija, ravno sinoči je prišla iz Trsta neka ženska« ... »Kaj pa je z izbo?« »Imamo še eno, ampak tam spi naš Tone, kadar pride domov.« »Pa jo lahko oddaste za en dan?« »Seveda jo lahko oddamo ...« Kačur je šel, odvil je culo in se je umil in preoblekel. Izba je bila velika, prazna, četvero velikih oken je strmelo vanjo ... Spodaj je tekla voda, tiha in široka, kakor ribnik, iz daljave so strmeli temni gozdovi ... Prvo noč je spal v gostilnici, v prostorni pusti izbi; ... In ko je ugasnil luč, je zamolklo zašumelo pod oknom. Vstal je in zaprl okno. Podnevi voda ni šumela, ležala je kakor tolmun; zdramila se je šele v noč.⁴

2 France Dobrovoljc: Cankarjev album. Maribor, Založba Obzorja Maribor, 1972.

3 Ivan Cankar: Krčma ob cesti. CZS XVII., Ljubljana, Nova založba, 1935.

4 Ivan Cankar: Martin Kačur. Življenjepis idealista. Ljubljana, Slovenska Matica, 1906.

Cankar je očitno zelo dobro poznal ta del naše hiše, saj je lepo opisal poslopje, ki je bilo takrat še novo in eno od obeh tujskih sob v nadstropju, nad gostilno. Tudi sam bi jo lahko podobno opisal, saj sem se v njej rodil in v njej spal dobrih trideset let. Dve okni sta takrat gledali na dvorišče, dve pa na Ljubljano in na Javorč. Šumenje vode je gosta motilo, mene pa prav nič, saj sem ga bil navajen. Da bi poudaril razpoloženje svojega junaka, jo je umetnik naslikal kot pusto in dolgočasno. Sicer pa je to bila zagotovo najlepša soba v hiši. Še potem, ko so jo pregradili in ji tako odvzeli eno okno, je bila svetla, zračna in vesela.

Pripišem naj še domnevo, da bi moja prababica, ki je takrat vodila kuhinjo in strežbo v gostilni, utegnila biti zgled za okroglo krčmarico, zgled za Toneta pa je morda bil moj stari stric Anton Jurca. O prababici mi je pravila mati, da je bila zelo dobra gospodinja, vendar tudi zahtevna do mladih natakarič, ki jih je takole podučevala: »Ženska mora biti pri tem delu tako hitra in pripravna, da s komolcem odpre vrata, s kiklo jih pa zapre.«

Poglejmo, kaj je o zadevi zapisal France Dobrovoljc: Vrhnika, Gostilna Pri pošti (okoli 1895): »Poslopje, ki stoji nasproti stare vrhniške pošte pri Obrezi onkraj ceste, je bilo last Cankarjevega sošolca in prijatelja Franca Jurce; danes v njem ni več gostilne. Postavljeno je tik nad Ljubljano, ob *enajsti šoli*, kot zadnja hiša na levi pred mostom, čez katerega pelje cesta z Vrhnike v Borovnico. Gostilna je bila po Cankarju prva postaja Martina Kačurja na njegovem križevem potu v Zapolju.«

Tukaj bi rad profesorja Dobrovoljca dopolnil in povedal, da je bila takrat, ko je Cankar zbiral gradivo za omenjeno zgodbo, naša hiša bržčas še vedno v lasti mojega pradede Jožeta Jurce. Ta je bil pred letom 1906, ko je delo izšlo pri Slovenski Matici, še pri polni moči, saj je domnevno v tistem desetletju dozidal gostilni verando in na koncu hiše ob Ljubljani naredil senčno teraso. Ne vem zagotovo, kdaj se je upokojil, morda šele po prvi vojni. Njegov sin, moj stari oče Franc Jurca, gostilne za njim ni prevzel, saj je razmeroma mlad, verjetno okrog leta 1900, postal ravnatelj Kmetijske posojilnice na Vrhniku. Gostinske prostore so kasneje oddajali v najem. Meni znana najemnika med obema vojnama sta bila Karel Drašler in Janko Oblak. Slednji je po vojni dolga leta imel delavnico za popravilo koles v Janezovi vasi.

Moj praded se je rodil leta 1848 pri Vrtnarju v Podlipi. Bil je podjeten in pameten gospodar. Kljub temu, da ni bil šolan, je imel občutek za umetnost in po vsej verjetnosti je vsaj občasno gostil Cankarja, za kar pa nimam neposrednih dokazov.

Matej Sternen: Jože Jurca (1848–1928), 1898.

Zagotovo pa vem, da je podpiral slikarja Mateja Sternena. Pri njem je naročil svoj portret, Sternen pa je s prelepo fresko divje trte okrasil pročelje njegove hiše za preužitek na koncu dvorišča, na drugi strani. Mimogrede naj omenim, da je praded odkupil tudi tri Petkovškova olja, in sicer Beneško kuhinjo, Ob košnji in Doma. Oče mi je povedal, da je znamenita slika Doma sprva visela v gostilni, najbrž v prvem prostoru. Nekoč je pijan možakar vrgel vanjo steklenico z vinom in jo precej poškodoval. Verjamem, da jo je zakrpal kar Matej Sternen, saj se je ukvarjal tudi s takim delom. Sliko so potem seveda umaknili v zgornje prostore. France Dobrovoljc piše, da jo je Cankar videl pri mojem starem očetu, znabiti pa si jo je ogledal prej v gostilni, kar je verjetneje. Tako je nastala pretresljiva črtica z naslovom Petkovškov obraz, v slovo nesrečnemu slikarju, tujcu v lastnem domu.⁵

Spominjam se, da je sliko hranila v svoji sobi teta Ivka in veljalo je, da je njena last. Takrat mi ni bila prav nič všeč. Bilo pa je kmalu po vojni, ko se je pri starem očetu oglasil slikar Sternen, ki je tisti čas za zbirko Narodne galerije v Ljubljani od zasebnikov odkupoval znana dela slovenskih umetnikov. Bil sem ravno na obisku na drugi strani hiše pri starih starših, stricah in tetah in sem si mojstra lahko dobro ogledal. Bil je prijazen, ne prav velik mož, starejši od mojega deda. Povedal je,

⁵ Ivan Cankar: Petkovškov obraz. CZS XVII, Ljubljana, Nova založba, 1935.

da bi rad za galerijo odkupil Petkovškovo delo Doma. Stari oče mu je odvrnil, da umetnina ni naprodaj, ker da je to dota ene od njegovih hčera. Sternenu mu je prijazno pojasnil: »Francelj, če je ne boš prodal, ti jo bomo pa vzeli!« Tako je bilo to v tistih časih. Stari oče je seveda popustil. Ne vem več, kdaj je šla slika od hiše, vem pa, da jo je mojster pošteno plačal. Ded me je takrat predstavil Mateju Sternenu in povedal, da rad rišem. Mojster me je pogladil po laseh in me vprašal, če bom tudi jaz slikar; pogumno sem mu odgovoril, da bom. Takrat sem namreč navdušeno prerisoval podobe notranjske pokrajine iz Martina Krpana Lojzeta Perka.

Stari oče se je z mano kar dosti ukvarjal, naučil me je igrati šah, vodil me je celo v Ljubljano gledat nogomet na Plečnikov stadion, kjer je takrat igralo odlično moštvo Odred, kasnejša Olimpija. Razložil mi je, da sta se s Cankarjem ves čas dobro razumela, da sta bila sošolca in prijatelja. Kasneje, ko sem že veliko bral, mi je podaril izvod Cankarjevega dela *Moje življenje*. Knjižica s posvetilom, ki je bila prva v moji zbirki umetnikovih prvotiskov, se je z leti žal izgubila. Da bi jo nadomestil, sem si kupil kar dva primerka omenjene knjige.

Poznal sem še enega pisateljevega sošolca, ki je umetnika prav tako cenil kot moj ded. To je bil Anton Verbič, lastnik hiše, v kateri je danes – kakšno naključje – gostišče Cankarjev hram. Tam je po vojni s starši stanoval Boštjan Žekš, ki sem ga pogosto obiskoval in tako srečeval tega gospoda, za katerega smo vedeli, da vsako jutro naredi nekaj vaj na krogih. Te si je dal namestiti kar v spalnico in bržčas je tudi zaradi te telovadbe dočakal visoko starost.

Verbič je nekoč zaradi nekega nesporazuma obtožil Cankarja, da laže in mu povrhu vsega primazal še klofuto. Ko sta po dolgih letih skupaj sedela za mizo in pila, mu je priznal, da ga še vedno boli, ker mu je takrat storil krivico. Cankar je vso zgodbo popisal v vedri črtici z naslovom *Sošolec Tone* in jo sklenil takole: »*Ko sva trčila, sva se spogledala in sva se nasmehnila ter sva si bila bližja nego v tistih časih, ko sva se podila in razkričavala za cerkvijo svetega Pavla.*«⁶

»Cankar je večkrat obiskal Vrhniko, tudi takrat, ko je bil na Dunaju,« piše njegov mlajši sopotnik Janko Omahen. »Prihajal je navadno poleti in je stanoval v gostilni Pri Kočevarju, kjer se je dobro poznal z gostilničarjem. Ta ga je imel zelo v časteh in je rekel: »Janez, pri nas imaš, kadarkoli prideš, zastonj posteljo in hrano, pijače pa ne ... Veš, Janez, jaz vem, da si imeniten pisatelj ... in da ti bodo nekoč postavili spomenik.«⁷

6 Ivan Cankar: *Sošolec Tone*. CZS XVII, Ljubljana, Nova založba, 1935.

7 Janko Omahen: *Obiski pri Ivanu Cankarju*. Maribor, Založba Obzorja Maribor, 1969.

Lojze Drašler: Anton Verbič (1874–1966), 1963.

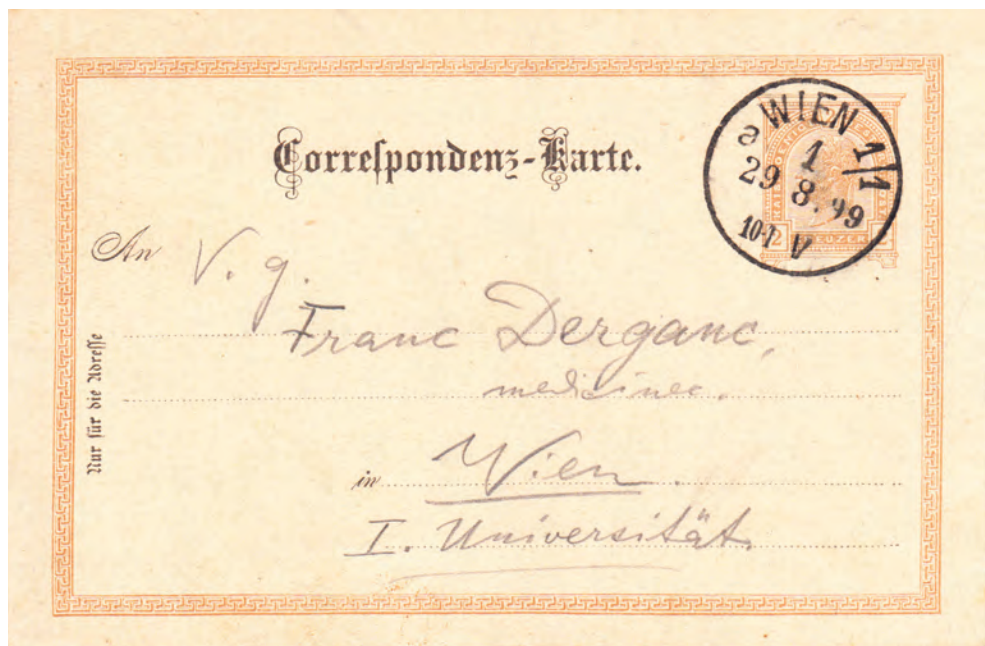
Vendar pa nekateri Vrhničani Cankarja niso cenili. Ni jim bilo pogodu njegovo ponočevanje in bali so se njegovega strupenega jezika. Tudi vrhniške mame so gojile nezaupanje do njega zaradi svojih hčera in niso rade videle, da se je družil z njimi. Kazal je namreč premalo nagnjenja do praktičnega življenja in nič kaj smisla in volje do stalne službe, ki jo je pisatelj v svojem ponosu umetnika suvereno odklanjal.⁸

Dodam lahko zgolj kratek zaznamek o tem, kako se je vrhniški gostilničar Korenčan jezil na Cankarja, ki mu je ostal dolžan sto kron. Pri tem je na njegov račun izrekel kar nekaj krepkih. Moja znanka Zalka je za to zgodbo izvedela od svojega očeta, že omenjenega Karla Drašlerja, ki je kasneje kupil Korenčanovo gostilno na Stari cesti.

Resnici na ljubo je treba omeniti, da Cankar ni znal z denarjem in da si ga je pogosto izposojal. Svojemu stalnemu podporniku, doktorju Francu Dergancu je pošiljal daljša ali krajša sporočila, na primer iz kavarne tedaj novega hotela Union in ga prosil za denar, za tobak pa tudi za kaj drugega. Zanimivo je tovrstno pisemce, v katerem pisatelj ponuja za poravnavo dolga svojo, pravkar natisnjeno knjigo Vinjete.⁹ Lepo število takšnih pisemc se je ohranilo.

8 France Dobrovoljc: Drobni spomini na Ivana Cankarja; Podoba Ivana Cankarja. Spominski zbornik, Ljubljana, Bibliofilska založba v Ljubljani, 1943.

9 Zahvaljujem se antikvarju Roku Glavanu za prijazno pomoč pri izboru in pripravi sporočila za objavo.

Dragi! —
 Orosim Te, stori mi tole veliko
 uslugo, — odreci mi ji ne smes nikakor!
 Posodi mi 3 fl.; če jih nimas, — Ti jih
 dobiš iz katke taksaj: jaz moram imeti do
 za stanovanje; verjam mi, da sem v grozni
 stiski. — Oziroma jutri, 4. p. v sredo, ob deseti
 v avlo; ob enem Ti prinesem „Vinjete“.
 (Če Ti je prav, Ti jih prodam za svoj docedanj
 dolg; stanejo 1 fl. 80 kr.) Dobro sem jih
 že včeraj —
 Pozdrav! Jan Cankar

Cankarjevo pismo dr. Francu Dergancu.

Iz pisma Karlu Bergmanu, gostilničarju na Rožniku, povzemam naslednje vrstice: *»Cenjeni! prosim Te, bodi tako prijazen in pošlji mi 60 kron. Jaz tukaj absolutno ne morem več prestajati ... Zato rabim nekaj drobiža ...«* Iz pisma v verzih Nini Bergmanovi pa navajam zadnjo kitico soneta: *»... in če je tvoje srce res mehko, usmiljeno in blago, ljuba Nina, mi pošlji na to stran kozarec vina!«*¹⁰ Ivan Prijatelj je v zvezi s tem zapisal: *»V praktičnem življenju je bil popoln komunist, skoraj brez smisla za vračanje dolgov, zato pa tudi s svoje strani darežljiv do poslednjega vinarja.«*¹¹

Sedaj pa o našem umetniku še malo drugače. Vedelo se je, da si je Cankar parkrat izposodil denar v Kmetiski posojilnici. Stari oče je iz tistega časa rešil tri Cankarjeva pisma v zvezi s posojili, ki jih je moj oče hranil v svoji knjižnici. Med okupacijo, ko so Italijani našo ožjo družino za kratek čas izselili, so pisma izginila. Navajam pa osnutek odgovora na pisateljevo prošnjo za 300 kron iz leta 1903, ki ga je najbrž sestavil moj ded: *»Vsled praznikov nisem mogel prej pomeniti se z našimi gospodi od »Posojilnice«. Danes Vam sporočam tako, da zavod ne more in ne sme dati posojila na sam podpis. Blagovolite naznaniti zanesljivega poroka npr. katerega Vaših založnikov, koji bi hotel podpisati z Vami menico ali kako drugo obvezno pismo, pa Vam zavod takoj izplača zahtevano vsoto.«*

Prošnjo in osnutek odgovora brez podpisa na istem papirju so priobčili v zborniku Podoba Ivana Cankarja s pripisom uredništva: *»To zanimivo pismo, ki priča o naklonjenosti posojilnice pesniku »mojega rojstnega kraja«, hrani Janez Dolžan, knjigarnar iz Ljubljane.«*¹²

Da izposojenega v posojilnici ne bi vrnil, ne, o tem se sploh ni govorilo. V domači hiši o umetniku nisem slišal žal besede.

V gostilni na Zgornjem Rožniku je Cankar živel celih sedem let. Tu so ga imeli radi, v družino so ga sprejeli kot člana in tu je bil deležen vse oskrbe ... samo kozarce so mu šteli ... *»Blagoslovljeni solnčni Rožnik«* je zapisal. V lepi luči pa je pisatelja na Rožniku naslikal tudi Josip Vidmar. Cankar je namreč njega in tri ali štiri njegove prijatelje večkrat sprejel v letih 1911 in 1912, ko so bili še srednješolci. Bil je prijazen in zabaven gostitelj, potrpežljiv do radovednih in za literaturo zagretil fantov, čeprav so bili za pravi razgovor in izmenjavo misli premladi. Vidmar pa vendar

10 Tine Debeljak: Šopek Cankarjevih pisem. Ljubljana, Ljudska knjigarna v Ljubljani, 1943.

11 Ivan Prijatelj: Domovina, glej umetnik! Cankarjev zbornik, Ljubljana, Tiskovna zadruga, 1921.

12 Ivan Cankar in vrhniška posojilnica. Podoba Ivana Cankarja, Spominski zbornik. Ljubljana, Bibliofilska založba v Ljubljani, 1943

le poudari, da je njega iz mladostnega vznemirjenja in malodušja rešil Cankarjev politični nastop in porazna kritika tedanje Avstrije, nedotakljive v svoji cesarski veličasti. Piše, da je bilo znano predavanje Slovenci in Jugoslovani 12. 4. 1913 pogumno, neustrašno in hkrati preprosto in razumljivo. Ta večer je bil za Vidmarja najdražji spomin na Ivana Cankarja, na njegovo popolnoma izjemno hrabrost in visoko brezbržnost nasproti vsemu, kar bi ga moglo doleteti. Tam se je srečal s povsem drugačnim Cankarjem, ki je bil konkreten in jasen ... tuj vsakemu medlečemu hrepenenju ...¹³

Za sklep prvega dela pisanja bi vendarle rad zabeležil nekaj svojih misli tudi o njegovem delu, zgolj kot ljubitelj slovenskega jezika in ljubitelj dobre knjige. Poznamo umetnikovo neurejeno življenje, njegov pišmevuhovski odnos do nekaterih, za nas, navadne smrtnike, pomembnih stvari, kot so zdravje in hrana, denar, stanovanje in služba. Ko pa gre za jezik, se pravi za najlepši jezik na svetu, je Cankar spet čisto drug človek – strog, zagnan, vesten in natančen, pravi garač. Ukvarja se z vsako vejico in pretehta vsak naglas, njegova beseda sedi kot pribita, vsak njegov stavek je posebej uglašen. Njegovo besedilo je tekoče, uglajeno in bogato. Za takšno pisanje ni dovolj samo nadarjenost, potrebno je tudi trdo delo. Zanj jezik ni le navadno orodje za sporazumevanje, marveč čudovito sredstvo, s katerim lahko izraziš in pričaraš na papir vse drobne odtenke in vzgibe v razpoloženju. Jezik je vendar ti-sto, kar nas določa. Zato je treba slovenščino izboljšati, oplemenititi in jo približati svetovnim jezikom. Vsebina ni vse, prav tako je pomembna oblika.

Cankarja cenim predvsem zaradi jezika, precej manj me pritegne mrakobna in žalostna zgodba. A pisatelj je glede svoje črnogledosti mislil drugače. Na vprašanje bratranca Izidorja Cankarja, kaj da je vodilna misel njegovih spisov, je odgovoril: *»... Kritiki so me imeli za pesimista. Tepci! V prvih časih sem bil žalosten in nezadovoljen, to je bila bolezen mladega študenta, ki je lačen, ne pa pesimizem. Jaz sem optimist ves, kar me je. Kako bi človek sicer delal in se trudil, če bi vedel, da je vse zastoj? Jaz upam v bodočnost našega naroda ...«*¹⁴

Res je delal in se trudil, da je v razmeroma kratkem času opravil zares veliko. Vprašamo se lahko le, kako je to zmogel, če upoštevamo njegovo slabo zdravje, njegove prirojene nadloge in njegov življenjski slog. Nemara tudi zato, ker je živel v dokaj srečnem obdobju slovenske knjige. Takrat je bila namreč knjiga visoko cenjena in z založništvom so se ukvarjali izkušeni strokovnjaki, odlični poznavalci svojega

13 I. Vidmar: Ivan Cankar, Obrazi. Ljubljana, DZS, 1979.

14 Izidor Cankar: Ivan Cankar, Obiski. Ljubljana, Nova založba, 1920.

poklica, kot je bil na primer Ladislav Schwentner. Ta je Cankarju pogosto plačeval vnaprej. Za opremljanje njegovih del so v tistem času najemali prave umetnike, kot so bili Matej Sternen, Matija Jama, Ivan Jager in prvak med ilustratorji Hinko Smrekar. Nekatere Cankarjeve tedanje pa tudi kasnejše publikacije so zato prave drobne umetnine. Sam pisatelj je imel dosti posluha tudi za likovno umetnost in tako precej besede pri izboru ilustratorja. Povrh tega je bila splošna usmeritev v tedanji umetnosti naklonjena tako založnikom kot umetnikom, saj je znano, da so v obdobju secesije namenjali knjižni opremi prav posebno pozornost, ne zgolj pri nas doma, ampak tudi po svetu. In nazadnje, če pomislimo na majhne denarje, ki so se v primerjavi z današnjimi obračali takrat na Kranjskem, Cankar s svojim izključno pisateljskim delom ni tako slabo zaslužil.

Ko so našemu umetniku jeseni 1917 odpovedali gostoljubje na Rožniku, ga je to zelo prizadelo. V mestu, v drugem okolju se ni znašel. Njegovi sodobniki pišejo, da je hitro propadal. A če si ga na to opozoril, se ti je zasmel in zamahnil z roko: »*Kaj me briga moje srce? Ono zase, jaz pa zase.*«¹⁵ Nesreča v hiši, ki je ni dobro poznal, ga je položila v posteljo, po mučni bolezni je umrl decembra 1918.

Čeravno so s pripravami za postavitve Cankarjevega spomenika začeli tako v Ljubljani kot na Vrhniki že kmalu po pisateljevi smrti, je delo zares steklo šele devet let kasneje, torej leta 1928, ko je predsedništvo odbora za spomenik na Vrhniki prevzel Fran Jurca, moj stari oče. Z neobetavnimi razmerami doma, predvsem glede zbiranja denarja, je seznanil svoje sorodstvo v Združenih državah. Slovenski izseljenci so se v velikem številu odzvali pozivu za pomoč in v kratkem času zbrali precejšnjo vsoto dolarjev. Ded je pospešil delovanje odbora in v delo vključil tudi člane svoje družine. Naj naštejemo zgolj nekaj njihovih zadolžitev: teta Ivka je zbirala prostovoljne prispevke, stric Ivan je pomagal pri zidavi ozadja za spomenik, stric France je zložil več strani dolgo hvalnico umetniku, ki so jo prebrali na slavnostni akademiji v Rokodelskem domu. Moj oče Jože, najstarejši sin in takrat že zaposlen v posojilnici kot mlajši nameščenec, je bil tako dedu stalno pri roki predvsem za pisarniško, pa tudi za vsakršno drugo delo. Stari oče je bil vesten in zelo varčen človek. Bdel je nad zbranim denarjem, ga varoval pred zaplembo in ga tudi pametno nalagal. Skrbel je, da niti dinar ni zašel v neprave roke.

V 13. številki Vrhniških razgledov je Damir Globočnik izčrpno opisal dogodke v zvezi s spomenikom Ivanu Cankarju od samih začetkov kmalu po pisateljevi smrti pa do odzivov časopisov ob odkritju tega spomenika na Vrhniki poleti 1930.

15 A. Kraigher: Ob sedmini, Spominu Ivana Cankarja. Ljubljana, Založba »Omladine«, 1919.

Simon Ogrin: Cankarjeva Vrhnika. Okrog leta 1900.¹⁶

Poudaril je odločilen prispevek ameriških Slovencev, omenil je slavnostne govore, akademijo v Rokodelskem domu, sprevod po Vrhniki in ljudsko veselico. Ni se izognil niti nekaterim senčnim stranem zgodbe. Pri tem mislim na hude očitke posameznih pripadnikov takratne kulturne smetane. Te je namreč motila samovolja in podeželska preproščina Vrhničanov, ki so si dovolili prevzeti pobudo in na hitro, po svoje, brez upoštevanja pravil pa tudi navodil in predlogov ljubljanske žirije izbrati mlajšega, neuveljavljenega kiparja, določiti svojo lokacijo za spomenik in nazadnje pripraviti dvodnevno »domačijsko« slavje ob odkritju spomenika.

Bolj zato, da ujamem rdečo nit pisanja in se tako navežem na naslednji odstavek, naj dodam tale povzetek iz tiska od 8. 8. 1930 do 10. 10. istega leta: »Slavnosti pri odkritju Cankarjevega spomenika, ki jih je oddajal tudi ljubljanski radio, so imele svojevrsten značaj, značilen za njihove prireditelje, se pravi za vrhniški odbor, ki je imel vso stvar za lokalno vrhniško zadevo in je trdovratno vztrajal pri svojih

¹⁶ Delo sicer ni podpisano, vendar pa nam gladka površina kopije dokazuje, da jo je naredil slikar po izvirniku iz leta 1882. Umetnik je namreč natančno vedel, katere barve so prave in naslikanega ni popravljaj z dodatnimi nanosi, ki sicer naredijo površino platna hrapavo. Za tako sliko pravijo strokovnjaki, da je slepa. Pripomnimo naj še, da je S. Ogrin na njej upodobil tudi lastno hišo, zgrajeno 1884, in pa Rokodelski dom, dokončan leta 1899; na sliki pa še ni mlekarne. Ti podatki so nam pomagali pri ugotavljanju starosti posodobljenega posnetka.

odločitvah, samozavestno se zanašajoč v glavnem le na svoje diletantske domače moči pri organizaciji slovesnosti in njeni izvedbi. Zato je bila tudi močno opazna in tudi razumljiva odsotnost aktivne slovenske kulturne in literarne javnosti, ki je bila sicer formalno zastopana z dvema predstavnikoma¹⁷ – če izvezemo slavnostnega govornika F. S. Finžgarja – in ki se nista oglasila k besedi niti pri odkrivanju spomenika niti pri banketu. Slovesnost je namreč docela dobila značaj nekakšne rodoljubne prireditve, kakršne je Cankar nešteto krat bičal in zasmehoval, a se mu je bridka ironija! – samemu sebi pripetila dobro desetletje po smrti. Ni čudno, da je znan slovenski književnik izrekel duhovito besedo, češ da so na Vrhniki Cankarja razglasili za rodoljuba doline Šentflorjanske.«

Ko mi je par let po izidu prišel v roke Dobrovoljčev Cankarjev album in ko sem prebral v njem nekaj posameznih kritik, še posebej pa prejšnji odstavek, sem bil neprijetno presenečen, saj o opisanih razprtijah nisem vedel skoraj nič. Vsa zadeva je bila takrat že precej odmaknjena in o njej doma nihče ni govoril. Seveda sem povprašal očeta, kaj se je pravzaprav dogajalo. Potrdil je, da so bili odzivi tiska res precej ostri. Obenem je opravičil starega očeta, češ da je res imel popoln nadzor nad denarjem, da pa je bil glede drugega zgolj izvršni organ.

O vseh preostalih pomembnejših rečeh, se pravi o izboru kiparja, mestu postavitve spomenika in o poteku slavnosti ob odkritju – da so odločali najpremožnejši in najvplivnejši Vrhnicičani. Stari oče se je najbrž z njimi strinjal tudi zato, ker so ubrali, kar zadeva stroške, ugodnejšo pot. Je pa vestno opravljal svoje naloge. Sem je sodilo tudi vse dopisovanje, tako z Ameriko kot z Ljubljano. Tega menda ni bilo malo, ohranilo pa sem nam je zgolj dvoje pisem in predračun. Prvo pismo, domnevno¹⁸ naslovljeno na starega očeta, vsebuje sporočilo mojstra Jožeta Plečnika, da ne bo mogel sodelovati pri ureditvi okolice spomenika; drugo je v zvezi s slavnostnim nagovorom ob odkritju, ki ga je podpisal Franc Saleški Finžgar. Tretji omenjeni dokument pa je podroben predračun kiparja Ivana Jurkoviča.

Ker je Plečnikovo pismo slabo ohranjeno in tudi zaradi umetnikovega značilnega rokopisa težko berljivo, ga bom povzel v celoti:

17 To sta bila Franc Koblar, zastopnik PEN Kluba in Društva slovenskih pisateljev, ter Josip Vidmar, zastopnik Slovenske Matice.

18 Pismi sta brez ovojníc.

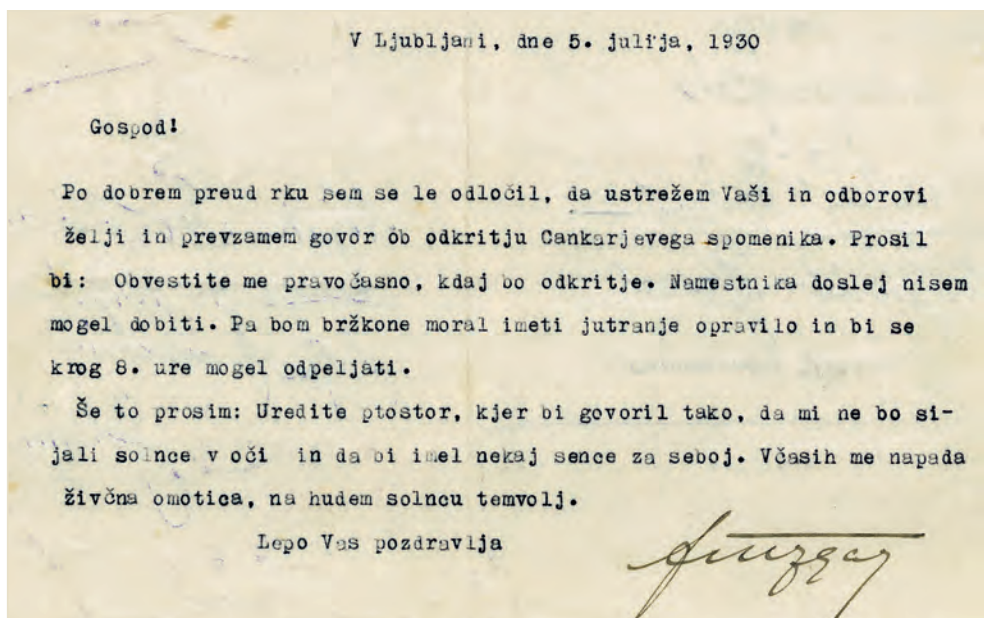
Visokospoštovani gospod!

Dovolite mi – prosim – sporočiti, da meni nikakor ne bi bilo mogoče sodelovati pri izvršitvi spomenika Cankarju. Izjavljam to zato ker priporoča danes – če se ne motim Slovenec – nekaj podobnega. Kipar ki bo poverjen z delom koncipiral bo najlepše tudi sam okolico spomenika – ali pa našel sebi najsorodnejšega sotrudnika. Zahvaljujem se Vam še enkrat za ljubeznivo pogostitev kar najlepše in Vas prosim, da vzprejmete izraz mojega posebnega spoštovanja.

Vdani Vam J. Plečnik

26. nov. 1929

Kot vidimo, se stari oče ni kaj dosti oziral na nesoglasja med Ljubljano in Vrhniko in se je trudil, da bi pridobil za sodelovanje takrat že slavnega Plečnika, člana ljubljanske natečajne žirije za spomenik in tudi uglednega ter spoštovanega starosta kroga katoliških razumnikov Finžgarja. Pismo slednjega objavljeno v posnetku.

Finžgarjevo pismo predsedniku odbora za postavitev Cankarjevega spomenika Franu Jurci.

Finžgarju vsa čast in posebna pohvala, da je kljub pomislekom prišel na Vrhniko, nastopil kot osrednji govornik in vztrajal tudi pri odkritju plošče na hiši na Klancu. Tako je s svojo navzočnostjo povzdignil našo podeželsko proslavo. Tudi Plečnikova odpoved sodelovanja se je naposled izkazala za koristno. Mladi kipar je po njegovem nasvetu sam, brez zavlačevanja in verjetno ceneje postavil svoj kip, lepo ozadje in nevsiljivo uredil tudi drugo okolico spomenika. Omenim naj še njegov »Proračun« z dne 6. 3. 1930, ki ga bom poenostavil in skrajšal:

»Izvršitev spomenika v sedeči obliki po izbranem osnutku, ki glede velikosti odgovarja 2,50 m visoki stoječi osebi in sicer: prvovrstna umetniška izdelava kipa v ilovici ... z negativom v mavcu ... transport v livarno v Zagrebu ... odlitek v bronu najfinejše kvalitete, cizelacija, patiniranje ... transport iz Zagreba in postavitve bronnastega kipa na obdelan podstavek ... skupaj 145.000 din.

Z odličnim spoštovanjem Jurković Ivan, akad. kipar«

Če se na kratko pomudim še pri tisku, in to pri ameriškem, naj zapišem, da se je ohranilo nekaj izrezkov iz tamkajšnjih slovenskih časopisov, kot so bili Domovina, Prosveta, Nova doba, ki so jih staremu očetu po vsej verjetnosti pošiljali rojaki kar v pismih. Žal so skoraj vsi slabo ohranjeni, nepopolni in tudi poškodovani. Za objavo primeren se zdi odstavek iz prispevka Antona Jurce, mojega sorodnika, bržčas rojenega že v Ameriki. Njegov članek K polemiki o akciji za Cankarjev spomenik na Vrhniki je izšel v časopisu Proletarec, v Detroitu, zelo verjetno v začetku leta 1930. V prvem delu A. Jurca odgovarja dr. Vurniku na njegovo kritiko v zvezi z ustanovitvijo vrhniškega odbora in na očitke, da so se tajno dogovarjali z ameriškimi Slovenci.

Zanimivo naključje, da se mi je ohranil zgolj stavek iz prispevka tega ljubljanskega umetnostnega zgodovinarja in člana žirije iz časopisa Prosveta z dne 21. 12. 1929.

» ... Vrhničani hočejo imeti Cankarja nič več in nič manj kot samo »podobnega« pa naj stoji kjerkoli na čemerkoli, izraža karkoli, ima s pojmom spomenika opraviti kaj ali nič in pristoja v organizem trga in arhitekture kaj ali nič. Moj bog, kakšno stališče je to! ... «

Odgovor prav na ta stavek pa si lahko preberete v drugem delu polemičnega opisa A. Jurce, ki ga ponatiskujem z naslovom in rokopisno opombo starega očeta vred.

Vesel sem, da so Vrhničani tisti čas ravnali tako, kot so ravnali. Nič rad ne bi vsak dan hodil mimo skrivenčene postave pisatelja s komaj prepoznavnim obrazom, pa karkoli že naj bi s svojim delom hotel povedati sicer priznani mojster Dolinar.

K POLEMIKI O AKCIJI ZA CANKARJEV SPOMENIK NA VRHNIKI.

Detroit, Mich. — V Prosveti z dne 21. dec. sem čital dr. St. Vurnikov kritičen spis h polemiki o akciji za spomenik Ivanu Cankarju na Vrhniku. Pravi, da se je nekaterim na Vrhniku zahotelo postaviti Cankarju spomenik iz nekakšnega ponosa, ki so ga dobili po smrti tega velikega slovenskega književnika.

Ker se čutim prizadetega, odgovarjam na kritiko, pod katero je podpisan "umetni zgodovinar". Dr. St. Vurnik si bi lahko v svojo zgodovinsko knjigo zapisal tale dogodek: Leta 1918, kmalu po Ivan Cankarjevi smrti, se je organiziral odbor za Cankarjev spomenik v Ljubljani, ne vem ali zato, ker je Cankar umiral v jetnišnici, ali zato, ker se je nekaj šolal v Ljubljani.

Vprašam vas, ali je tudi ta odbor delal iz krajevnega ponosa? Po mojem prepričanju so ti odbori — bili že ljubljanski ali vrhniški — započeli z akcijo za spomenik Cankarju radi njegovih književnih del, ker se pač zavedajo, da taki geniji zaslužijo spomenike, pa naj bodo že postavljeni na Vrhniki ali v Ljubljani.

Vurnik piše, da je vrhniški odbor apeliral na ameriške Slovence za denarne prispevke in pri tem postopal tako tajno, da ni javnost tam čez nič vedela o tem načrtu.

Če je bila stvar res tako tajna, kako so mogli izvesti o njej? Kje so dobili informacije o iz Amerike došlih dolarjih?

Detroitški odbor npr. je objavil svoj apel za prispevke v "Prosveti", "Proletarcu", "Glasu Naroda" in "Enakopravnosti". To gotovo ni tajan način. Račune o dobljenih in odposlanih prispevkih je istotako objavil. Ameriški slovenski delavci so se odzvali apelu, ker žele, da se spomin Ivana Cankarja proslavi tudi s spomenikom, kakršnega on zasluži. Ali mu narod sploh more postaviti spomenik, kakršnega je Cankar vreden?

V Ameriki ni greh čitati Cankarjeve knjige. Njegove igre niso prepovedane. Ljudstvo skušamo seznaniti z njegovimi deli ter mu jih priporočamo v naročitev.

Premotril sem z vsch vidikov starokrajsko polemiko o Cankarjevem spomeniku, in prišel do zaključka, da v nji odločujoče predvsem sebični motivi in pa ljubosumnost. Gre se le za vprašanje, kdo izmed kiparjev bo dobil naročilo izdelati spomenik. Vsa ta kritika — lahko bi rekel — izhaja iz borbe za kruh. Obžalujem, da nimamo naročil za toliko spomenikov, kolikor je slovenskih kiparjev-umetnikov, posebno v Ljubljani.

Lani je bil v Ljubljani odkrit spomenik Napoleonu. Ves meščanski svet mu je kadil s slavospevi — toda mar ima Napoleon res kake zasluge za slovenski narod? Mar ni bil on posebljen militarist, kakršen nima primere v zgodovini? Za Napoleonov spomenik ni bilo kritik. Sodelovala je gospoda, narod pa je vpil živijo. Avtor "Hlapca Jerneja" je pa še vedno brez bronastega spomenika.

Polemika o vprašanju, kakšen naj bo spomenik in kje naj se ga postavi, je sicer na mestu, toda ko je enkrat denar že zbran, je neaktivnim gostom lahko dajati nasvete, vsekakor lažje, kakor pa dolarje ali dinarje.

Nas v Ameriki niso vodili pri tej akciji nikaki sebični oziri. Hoteli smo pomagati pri delu za spomenik, in ker je bil vrhniški odbor pač edini, ki je res delal ter zbiral gmotna sredstva tudi doma, je umevno, da je dobil med ameriškiimi prispevatelji najboljši odziv. Naša želja je, da bi pri tem podvzetju pokazali vsi prizadeti v starem kraju malo več skupnosti. Kaj bi mislil Ivan Cankar če bi mogel slišati in brati, kar se piše o skromnih prizadevanjih za njegov spomenik? "Prav nič niso še zrasli moji Slovenci," bi najbrž dejal, napisal satiričen podlistek, in bi se zopet udal počitku v rakvi.

Kolikor moremo, smo storili in bomo, da dobi Cankar svoj prvi spomenik, in storili bomo vse v svoji moči, da bodo šle njegove knjige med ljudstvo v čimvečjem številu.

Anton Jurca.

s List Proletarcev Detroit

Izrezek iz časopisa Proletarec.

Dosti rajši imam Jurkovičevega Cankarja, ki je v bronu podoben samemu sebi; trdno sedi na podstavku in premišljuje. Prav ta realistično zasnovana podoba je bila, kot vemo, za tedanje strokovnjake poglavitni kamen spotike. Vemo pa tudi, da je bil Cankar najprej mislec, šele potem popotnik, narodni buditelj, politik in še kaj. Kip nemara res ni vrhunska umetnina, je pa dobro, pošteno opravljeno delo.

Sklepni del slavnostne akademije, v ospredju Fran Jurca (1876–1952).

Tudi glede izbire mesta za spomenik, ki naj bi stal pred pročeljem Črnega orla, žirija ni imela srečne roke. Nekdanja Nova cesta skozi Vrhniko je bila in je še vedno prav tu najbolj utesnjena. Nasprotno pa mesto, ki so ga izbrali Vrhničani, ne bi moglo biti boljše. Je namreč edini odprt prostor v strogem središču kraja. Tukaj kip diha, je vsem na očeh in nikomur napoti. Tik zraven njega so nekoč ležale mesarjeve klade in je le za lučaj oddaljen od enajste šole.

Naj dodam, da je spomenik obrnjen tako, da gleda naravnost v smeri, kjer so bila vrata stare Mantove, kar mogoče tudi kaj pomeni. Obraz je umirjen in blag, da ne zapišem lep, morda izraža naklonjenost do ljudi, slovenskega naroda, tudi do šentflorjancev, čeravno jim je tako pogosto bral levite. V veseli družbi, v stari gostilni smo se enkrat ali dvakrat spomnili našega umetnika, mu spoštljivo nazdravili in mu odnesli poln kozarec vina čez cesto zoper najhujšo žejo.

Množica pred Verbičevo hišo na dan odkritja Cankarjevega spomenika, 10. 8. 1930.

Mislim, da proslavljanje ob odkritju spomenika sploh ni bilo tako zgrešeno in kmetavzarsko, kot so pisali nekateri časopisi. Vrhničani so se pač hoteli pokazati in izkazati in so tudi se. Proslavljanje je vsebovalo uradni del z akademijo, mašo, sprevod skozi kraj in ljudsko veselico. Slovesnosti so se udeležili predstavniki oblasti iz Ljubljane pa tudi predstavniki vojske in Cerkve. Ljudje so se na Vrhniko kar zgrinjali. Na fotografijah vidimo, da je bila gneča pri spomeniku, pred Črnim orlom in na Klancu zares huda. Ne tvegam dosti, če zapišem, da takega shoda Vrhnika ni videla ne kdaj prej ne pozneje. Tudi zaradi prireditve ob odkritju, ki je prinesla odboru precej denarja, se je končni obračun pri velikem in tveganim podjetju staremu očetu izšel celo z dobičkom. Treba je poudariti, da vse skupaj državo ni stalo niti prebite pare. Kaj pa še hočete!?

Ob odkritju spominske table na Klancu, 10. 8. 1930.

Ob Cankarjevem spomeniku, 10. 8. 1930.¹⁹

¹⁹ Vse fotografije v članku hrani Jože Jurca.

Ivan Vavpotič: Podoba Ivana Cankarja. Risba po naravi iz leta 1916 je nastala v Judenburgu, kjer je Cankar služboval kratek čas pri "kranjskih Janezih".¹

V Cankarjevem letu 2018 so se obujali tako spomini na samega pisatelja kot tudi spomini na pomnjenja, ki so jih nanj že desetletja nazaj zapisovali njegovi sodobniki.

V Koledarju Prešernove družbe za leto 1955² je Janez Tomšič, član Muzejskega društva Vrhnika in zvesti bralec Cankarjevih tekstov, ki jih v zadnjih letih organizirajo člani TD Blagajana in Cankarjeva knjižnica Vrhnika, našel članek kranjskega advokata dr. Stanka Sajovica, roj. leta 1890, ki je bil vpoklican v vojsko leta 1915 skupaj z Ivanom Cankarjem. Del članka je predstavil tudi v Starem malnu na proslavitvi kulturnega dne, 8. februarja 2018.

1 Vir: Ivan Cankar v risbi. V spomin na petindvajsetletnico smrti Ivana Cankarja, Ljubljana 11. december 1918–1943.

2 Stanko Sajovic: Spomini na Ivana Cankarja – vojaka. Prešernov koledar, str. 104 do 107, 1955.

SPOMINI NA IVANA CANKARJA – VOJAKA

Za boljše razumevanje družbe in okolja, v katerem se je gibal Ivan Cankar dva meseca kot vojak, naj opišem nad vse imenitno vojaško ustanovo »kranjskih Janezov«, to je stražno stotnijo v Judenburgu. Tja se je v začetku julija 1915 preselil nadomestni bataljon c. in kr. 17 pešpolka s Ptuja, kjer je stare ptujske in nemškutarske korenine skrbelo, da ne bi »kranjski Janezi« Ptuja preveč poslovenili. V Judenburgu je iz prvotne IX. nadomestne stotnije proti koncu leta 1915 nastala stražna stotnija, ki so jo Janezi imenovali »vahkompanija«. Tudi meni je bila usojena čast, da sem postal član te slavne stotnije oktobra 1915.

Naša vahkompanija je postala sčasoma zatočišče umetnikov z vseh področij umetnosti. Ti so se čutili pri nas zelo varne pred fronto. Najstarejša člana naše bratovščine sta bila slikar Ivan Vavpotič in kipar Svitoslav Peruzzi, ki smo ga klicali Miha. Prvi se je skušal otresti fronte s tem, da je naslikal v olju bataljonskega poveljnika in še nekaj drugih častnikov, Peruzzi pa si je, nemeneč se za svojo vojaško obleko, izvolil čisto civilni poklic in nadaljeval svoje umetniško ustvarjanje kot akademski kipar. Dopovedal je bataljonskemu poveljstvu, da bi bilo dobro že sedaj misliti na zmagoslaven konec vojne, v katerega sam ni verjel, in pripraviti padlim »zibcenarjem« dostojen umetniški spomenik. Osnutek v mavcu je odločujočim vojaškim krogom ugajal, naročili so mu kamen ter mu ga postavili v malo leseno lopo onkraj Mure v bližini železniške postaje. Tam je prav previdno in počasi ta kamen »punktiral«, to je, prenašal nanj točke z mavčevega modela, in še počasneje klesal. Kadar ga je bataljonski poveljnik spraševal, kdaj bo kip gotov, mu je kratko odgovarjal, da bo kip do konca vojne zanesljivo izklesan. Peruzzi je bil v letu 1916 kot profesor na kiparskem oddelku šole za umetnostno obrt v Splitu razrešen vojaške službe. Njegovo delo je v sporazumu z njim nadaljeval akademski kipar Lojze Dolinar, ki je v letu 1916 tudi postal član naše slavne vahkompanije. Spomenik stoji danes pred kostnico na ljubljanskem pokopališču. Tudi mladi slikar Gilbert je kot enoletni prostovoljec neprostovoljno zašel v našo stotnijo. Kot gost je pogosto dezertiral v našo sredo slikar Hinko Smrekar iz Žajflinka (Scheifling), kjer je bival pod skrbno in čuječo roko višjega vojaškega zdravnika dr. Toneta Jamarja v oddelku rekonvalescentov ...

Karikatura Hinka Smrekarja: Ivan Cankar, S. M. Peruzzi, A. Arselin in H. Smrekar v vojaških uniformah v Judenburgu.

... Kdor misli, da je imela vahkompanija kaj opravka s straženjem, je v veliki zmoti. Njena ureditev je bila tako demokratična, da je mejila že na anarhijo. Zato si je moral pač vsak njen član sam izmisliti, kaj bo delal.

Naš prijatelj je bil stotnijski pisar Avguštin Arselin – Line imenovan, ki je stanoval v prvem nadstropju hiše v Capistrangasse in je zaradi tega to hišo imenoval Capistranburg. Tam je razpolagal z večjo in manjšo sobo. V večji, kjer je stala lepo izrezljana starinska postelja, je prebival sam, v manjši pa je imel »korito« za umetnike. Bilo je nekega dne proti koncu oktobra ali pa v začetku novembra 1915 – natančno se ne spominjam več – ko plane Arselin v stotnijsko pisarno s presenetljivo novico: »Ivan Cankar pride k naši kompaniji.« Povedal nam je tudi, da je bil Ivan Cankar po svojem »letovanju« v spodnjih prostorih ljubljanskega gradu potrjen k vojakom, in da je naposled prišel v Judenburg k »Janezom«, kjer je bil dodeljen IV. nadomestni stotniji. Tej je poveljeval med moštvom vsega nadomestnega bataljona v Judenburgu dobro znani sadist, nadporočnik Seunig, ki je bil po svojem civilnem poklicu gimnazijski profesor v Trstu. Največja naslada mu je bila, da je vsako opoldne užival ob pogledu, kako se mučita ob vratih stotnijske kuhinje vsaj po dva tako privezana, namreč z zvezanimi rokami na hrbtu obešena vojaka, da sta se s prsti nog komaj dotikala tal. Kot enoletni prostovoljec je moral seveda tudi Cankar skozi trdo šolo rekrutnega usposabljanja. Ivana Cankarja pa je tudi ta okrutnež upošteval in ga vabil v svojo stotnijsko pisarno ali celo na svoj dom, kjer sta se

pogovarjala o literaturi. Mož je namreč poznal Cankarjeva dela in ga zaradi teh visoko čislal. Njega ne, pač pa njegove lepe psice Lede se spominja Cankar v svojih »Podobah iz sanj« (izdaja jeseni 1917, str. 49–53). Line pa je tudi povedal, zakaj je bil Ivan Cankar premeščen k naši stotnji. Vzrok je bila predobra in preobilna hrana na ljubljanskem gradu, da je ubožec na poti na vežbališče opešal in se zgrudil. Višji vojaški zdravnik dr. Jože Tavčar, ki je tisti čas opravljal službo bataljonskega zdravnika, je nato odredil njegovo premestitev k vahkompaniji.

Arselin se je po tej kratki razlagi takoj obrnil na kompanijsko mater, narednika Luka Potokarja, in mu ukazal: »Luka, danes popoldne pride Ivan Cankar k naši kompaniji. Ti moraš imeti slavnostni pozdravni nagovor. Saj veš, kdo je Cankar?« Ubogi Luka se je častne naloge branil na vse pretege, češ da vendar ne zna tako govoriti, kot bi se spodobilo za Ivana Cankarja. Arselin ga vpraša: »Ali si že bral kaj Cankarja?« »Da, bral sem njegovo Belo krizantemo.« »No, vidiš, če si bral Belo krizantemo, boš znal govoriti!« Hočeš-nočeš je moral Luka prevzeti to častno nalogo. Line pa mu je še posebej naročil: »Nastopi z opasano sabljo in rumenimi gamašami, pa obeh svetinj ne pozabi! Kadar pripeljem Cankarja v sobo, skoči na stol in govori!«

Mrzlično smo pričakovali ta dogodek. Saj tudi za vahkompanijo ni bila malenkost, da sprejme v svojo kompanijo največjega slovenskega pisatelja. Za slavnostni prostor smo določili veliko šolsko sobo stotnijskega skladišča, v katero smo postavili dolgo mizo in jo pregrnili z belimi prti. Umetnika Svitoslav Peruzzi in Ivan Vavpotič sta poskrbela za okras mize in dober prigrizek. Marsikatero dobroto smo za ta namen »sunili« v skladišču stotnijske kuhinje. Za dobro kapljico je dobrohotno poskrbel skladiščni podčastnik, Vrhničan – torej Cankarjev rojak – narednik Verbič, po naše »Prmejška«, ki je imel v svojem skladišču poln sod žlahtnega vina. Vse priprave so potekale v najlepšem redu. Že pred tretjo uro popoldan se je zbralo v slavnostnem prostoru malodane vse moštvo stotnijske pisarne. Naš Luka, v popolni paradi, je nervozno hodil po sobi gor in dol in v mislih ponavljal pripravljeni paradni govor. Line pa je seveda kot osrednja osebnost vahkompanije odšel k IV. nadomestni stotnji, da pripelje s seboj težko pričakovanega slavljenca. Skoraj natančno ob tretji uri se vrata na stežaj odpro in vstopi Ivan Cankar, oblečen v predvojno »komisno« vojaško uniformo, ki se ji je videlo, da ni umerjena zanj. Na ustih mu je igral blag nasmeh. Za njim pa vstopi naš vladar Line. Luka skoči na stol v bližini vrat in začne pozdravni govor. Cankar, ki ni pričakoval tako slovesnega sprejema, ga je začudeno pogledal – pa že opazi svoja stara znanca in prijatelja Svitoslava Peruzzija in Ivana Vavpotiča ter jima krepko stiska roki. Nato mu Line predstavi ostale člane zbrane družbe. Zaradi prisrčnega glasnega pozdravljanja in govorjenja se za govor našega Luke pač nihče ni zmenil. Ko Luka to opazi, olajšano vzdihne, zleze s stola in se strumno predstavi Ivanu Cankarju. Ta je že opazil slavnostno

pogrnjeno mizo in jo ošinil z dopadljivim pogledom. Vsem nadaljnjim formalnostim se je izognil tako, da je sedel za mizo. Razvila se je prijateljska zabava in se končala po treh urah.

Naj v zvezi s to prisrčno slovesnostjo povem, kako zelo je bilo »Prmejškovo« vino vseh Cankarju. Že drugi dan dopoldne jo primaha v stotnijsko pisarno k Linetu in povpraša: »Ti, Line, ali imaš še kaj takega vina?« Šegavi Line vzame »Dienstzettel« (Službeni listek) in napiše nanj: »Judenburg, am ... Dem Einjährigen-Freiwilligen Johann Cankar ist ein Glas auszufolgen. An den Magazinsunterofizier hier« (Judenburg, dne ... Enoletnemu prostovoljcu Ivanu Cankarju je izročiti kozarec vina. Skladiščnemu podčastniku, tu. Arselin) Napotil je Cankarja k »Prmejški«, ki mu je natočil iz svojega soda kozarec vina. Čez štiri dni pa se je pojavil »Prmejška« v pisarni pri Arselinu in ga vpraša, ali da Cankarju vsakdan službeni listek za vino. »Ne,« mu odgovori Arselin, »dal sem mu ga samo enkrat, to je bilo prvi dan po slovesnem sprejemu v našo kompanijo.« Prmejška se široko zasmee, rekoč: »Pa ti pride vsak dan k meni po vino. Na Službenem listku ima vedno pravilni datum, iz enega kozarca pa je danes naredil že štiri.« Ta duhovita potvorba »uradnega spisa« nam je pripravila mnogo dobre volje.

Istega dne ali morda dan pozneje pride Cankar v stotnijsko pisarno z željo, da bi mu Arselin priskrbel novo uniformo in nove čevlje. Prav posebno željo pa je izrazil glede nove čepice. Videl je namreč, da nosi Arselin vedno čepico brez senčnika; le-tega je od nove čepice kratko in malo odtrgal. Zato si je zaželel, da bi tudi on smel nositi enako čepico. »Nu, dobiš!« se je glasil Arselinov odgovor. Takoj je stopil Line v stik s skladiščnim podčastnikom Verbičem in dobil od njega za Cankarja popolnoma novo obleko in nove boks-čevlje. Odvedel je Cankarja v stotnijsko krojačnico, nato pa še v čevljarsko delavnico in tam ukazal, da mu ukrojijo obleko in čevlje po meri.

Naša stalna prijateljska družba, ki sem jo že zgoraj omenil, se je v času, ko je Cankar služil pri vahkompaniji, skoraj vsak večer shajala v gostilni Brand. Tam nam je Cankar po večerji večkrat pripovedoval razne storije. Bilo je nekaj dni po tem, ko je Arselin ukrenil vse potrebno, da pride Cankar do nove obleke, čevljev in čepice, ko smo zopet sedeli tam. Za Cankarjev sprejem pri vahkompaniji je v Žajflinku izvedel Hinko Smrekar, ki nas je prav ta dan obiskal v Judenburgu in bil tistega večera tudi v naši družbi. Le Cankarja je še manjkalo. Kar se odpro vrata naše stalne sobe, vstopi Cankar, oblečen v povsem prilegajočo se in skrbno zlikano uniformo, z novimi, po meri izdelanimi čevlji in čepico brez senčnika. Strumno se postavi pred prijatelja Hinka, usta se mu raztegnejo v širok smeh, palec desne roke mu zaide pod brado, kazalec mu sloni ob desnem licu, pa pravi: »Tiii, Hinko, al nisem res en fejest soldat?« Brž potegne Smrekar iz žepa svinčnik in z nekaj potezami nariše na papirnat prtič presenetljivo uspelo sliko Cankarja v njegovi pozi in novi uniformi.

Vse delo je trajalo komaj pol minute. To sliko je dolgo časa hranil Arselin, vendar se mu je žal pri selitvi v Zagreb izgubila. Veselje nad »fejst soldatom« smo kajpada primerno zalili.

Seveda je bilo treba misliti tudi na to, kako bomo Cankarja zaposlili pri vahkompaniji, da se ne bi dolgočasil. Tu je zadel naš Line v črno. Posvetoval se je pri stotniji in izven nje s podčastniki in ti so na njegovo pobudo odločili, da bo Cankar opravljal delo knjižničarja v podčastniški knjižnici, ki je bila – v gostilni. Cankar je bil s ponudbo zelo zadovoljen in jo je seveda sprejel. Velikemu zaupanju, ko so mu ga izkazali naši podčastniki, pa se je oddolžil s tem, da je poklonil njihovi knjižnici vsa svoja do takrat izdana dela. Da si je dal v knjižnici mnogo opravka, je umevno.

Svitoslav Peruzzi je imel pri svojih nočnih pohodih izrazito smolo. Nikdar sicer ni šel brez predpisanega dovoljenja po deveti uri zvečer na ulico ali v gostilno, toda pri vrnitvi domov je navadno zakasnil za nekaj minut. Tako ga je nekoč zalotila menda tri minute čez enajsto uro nočna patrulja na ulici. Aretirali so ga in odpeljali na glavno stražo ter vtaknili v zapor. Ko so ga drugi dan zjutraj spustili na svobodo, je pritarnal k meni v stotnijsko pisarno in mi ves obupan potožil o svoji nesreči. Potolažil sem ga, da menda ne bo tako hudo. Nadzorni častnik pri glavni straži, ki je Peruzzija dobro poznal, je rad ali nerad moral v svojem jutranjem »raportu« javiti bataljonskemu poveljstvu tudi nesrečni pripetljaj našega prijatelja Mihe. Dva dni nato je prejela naša stotnija od bataljonskega poveljstva nalog, da pokliče Peruzzija na odgovornost zaradi izostanka »über die Zeit« (preko dovoljenega časa) in ga kaznuje. Stotnijski poveljnik stotnik Pokorny, ki se mu je moral Peruzzi javiti pri stotnijskem raportu, je v svoji običajni vinjenosti odločil nasproti naredniku Luki Potokarju: »Spangen soll er halten, sechs Stunden Spangen.« (»Okove naj drži, šest ur okovov.«) Ker današnja vojska ne pozna te krute, nečloveške kazni, naj vam njeno bistvo na kratko razložim. Bila je to huda kazen, posebno še, če je trajala šest ur. Kaznovanemu so nadel železne okove na zapestji obeh rok in členke nog ter zaklenili s ključavnico tako, da sta po dva okova, ki sta bila speta s kratko verigo, pritegnila desno roko k levi nogi in obratno. »Zločinec« je moral pri prestajanju te kazni sedeti na tleh. Šesturno držanje »špang« je imelo za posledico popolno omrtvičenje rok in nog. Seveda je bila Peruzziju prisojena kazen v stotnijskem dnevnem povelju razglašena ob peti uri popoldne vsej stotniji, ki je morala ob tej uri nastopiti na dvorišču vojašnice vahkompanije. Kot običajno, sta prišla tisti dan malo po peti uri popoldne Cankar in Peruzzi v stotnijsko pisarno. Ko sem slednjemu prebral v stotnijskem povelju določeno kazen, se je zresnil, vendar se je kmalu vdal v neizbežno usodo in me ponižno vprašal: »Kdaj bom pa držal špange?« Odgovoril sem mu, da bo najbolje, da začne kazen takoj prestajati, ker bo tako še pred polnočjo prost. Pristal je na takojšnjo izvršitev kazni, jaz pa sem našemu Luki naročil, naj mi takoj prinese okove, češ da jih bom sam nadel Peruzziju. Z Linetom

sva se seveda že prej dogovorila, da bo vsa eksekucija trajala namesto šest ur le šest minut. Ko mi je Luka prinesel rožljajoče okove, smo našega »zločinca« odvedli v sobo za pisarno, kjer so stale postelje pisarniškega osebja. Žalostno pot sta ubogemu Peruzziju lajšala Arselin in Cankar, manjkalo seveda ni Luke Potokarja, ki je bil kot vodja službe tudi odgovoren za izvršitev kazni. Peruzziju sem dovolil, da prestaja zaslužen kazen sede na eni izmed postelj. Ko se je tam namestil, sem ga po predpisih vklenil v okove in sedel na konec postelje z uro v roki. Komaj se je to zgodilo, že sede na sosednjo posteljo Cankar s svinčnikom in beležnico v roki in prične risati akt eksekucije. Bivši realec se nam je ob tej priliki predstavil kot sijajen risar, vendar je imel za svojo risbo prav malo časa, kajti natančno po šestih minutah sem snel Peruzziju okove, rekoč: »Za prijatelja minuta za uro!« Da ste videli, kako si je oddahnil ubogi Peruzzi, ki je v svoji resnosti jemal zadevo resno. Usta so se mu raztegnila v blažen nasmeh, zlasti še, ko mu je Cankar pokazal svojo uspešno risbo. Veselo smo odhajali s pozorišča tragikomedije v gostilno Brand, da tam v prijateljskem pogovoru preženemo prijatelju spomin na sramotno kazen.

Neke nedelje popoldne si je naša družčina najela brek (dolg voz z oblazinjenimi sedeži na obeh straneh) in se odpeljala v bližnjo rudarsko vasico Fohnsdorf. (Kraj je znan zlasti bivšim vojakom 17. pehotnega polka zaradi soda, ki je zadel večje število tamkajšnjih rudarjev, ker so se uprli; te je rešil smrti z ustrelitvijo bataljonski zdravnik dr. Tone Jamar, ker je poudarjal, da se obtoženi rudarji zaradi lakote niso mogli zavedati, kaj počenjajo.) V Fohnsdorf smo sicer hodili peš, v počastitev našega slavnega člana pa smo si takrat privoščili vožnjo s parom konj. Tudi to nedeljo je bila postrežba v gostilni na višku, tako da smo se proti večeru razigrani in židane volje vračali v Judenburg. Tu smo se napotili v slavni Capistranburg, kjer je Cankar v prešernem razpoloženju sprožil misel, da uprizorimo pravljčni večer. Ta zamisel je zlasti ugajala računskemu podčastniku Karlu Štravsu, kateremu je Hinko Smrekar malo prej izdelal prav originalno posetnico. Na nji je bil narisana noj (nemško Straus), pred njim pa napisano ime Karel. Posetnica je bila seveda razmnožena na opalografu in njen izvod še vedno hranim. Štraus je tistega večera slučajno imel oba žepa svoje vojaške bluže polna drobiža, ki ga je rade volje dal na razpolago za prireditev pravljčnega večera. Odprli smo okna sobe in Cankar in Line sta trosila skozi nje denar. Ko pa je tega kmalu zmanjkalo, sta začela metati skozi okna stole in lažje kose pohištva. Bil je prav divji pravljčni večer. Zaradi vinskih duhov pa se je objestno razpoloženje kmalu poglelo in družba se je razkropila k nočnemu počitku. Drugo jutro nam je spomin na to razkošno popoldne zagrenila pretresljiva vest, da se je tiste noči naš prijatelj Karel Štravs ustrelil. Kakor so pozneje ugotovili, je bila vzrok njegovega obupnega koraka neozdravljiva bolezen.

Takih in enakih dogodivščin je bilo seveda več, a se jih po štirih desetletjih vseh ne spominjam.

Okoli božiča 1915, ko je Cankar na podlagi superarbitracije odhajal iz Judenburga v civilno življenje v Ljubljano, sem ležal zaradi angine, vendar me je o dogodkih v ožjem prijateljskem krogu dnevno obveščal prijatelj Line. Tako mi je nekega dne sporočil tudi veselo, za naš ožji krog pa seveda žalostno vest, da je bil Ivan Cankar pri superarbitraciji menda v Gradcu ali pa v Celovcu spoznan za popolnoma nesposobnega za vojaško službo in da bo odšel v Ljubljano. Povedal mi je, da bo ta, za Cankarja srečni dogodek naša prijateljska družba proslavila zvečer v gostilni Brand. Zelo mi je bilo žal, da se nisem mogel udeležiti poslovnega večera.

Kmalu po Cankarjevem odhodu iz Judenburga smo od znancev, ki so prihajali iz Ljubljane, izvedeli, kako je ugajala Cankarju nova vojaška obleka. Nosil jo je še osem dni po prihodu v Ljubljano, torej že kot civilist. Pa se mu je primerilo, da ga je v bivši Narodni kavarni v Gosposki ulici ponoči iztaknila vojaška patrulja in že je imel težave. Seveda se je na stražnici izkazal z odpustnico kot čisto navaden civilist in se tako izognil nevšečnim posledicam vojaške nediscipline. – Tako je zaključil največji slovenski pisatelj svojo vojaščino in po štiridesetih letih z veseljem zapisujem spomine na mesece skupnega življenja.

Del pisma, v katerem Hinko Smrekar Franu Veselu opisuje, kako je v vojski zaigral blaznost.
Foto: Arhiv NUK.

Spomenik padlim in pogrešanim vojakom v prvi svetovni vojni z Vrhnike in okolice.
Foto: Dragomil Bole, 11. november 2018.

ALI JE MOGOČE, DA SE JE TO ZARES PRIMERILO?

Spomenik padlim in pogrešanim vojakom v prvi svetovni vojni z Vrhnike in okolice

11. november 1918 ob 11. uri in 11 minut velja za uradni konec prve svetovne vojne. Tega dne so namreč zgodaj zjutraj v železniškem vagonu v kraju Compiègne v Franciji podpisali premirje še predstavniki Nemčije in tako priznali kapitulacijo. Štiriletna vojna, v kateri je izgubilo življenje več milijonov vojakov in civilistov, je zahtevala svoj visok davek tudi med našimi ljudmi. Neposredno po koncu vojne so postavili padlim vojakom spomenike in obeležja v večini slovenskih krajev. Tudi na Vrhniki so v tistih letih ustanovili odbor za postavitve spomenika, a zaradi spleta okoliščin ni prišlo do njegove realizacije.

Leta 2000 je Muzejsko društvo Vrhnika (MDV) na pobudo dr. Janeza Verbiča postavitev spomenika uvrstilo med svoje prednostne naloge. Priprave so zahtevale kar precej razmisleka in dela, saj nismo imeli niti okvirnega seznama oziroma števila padlih in pogrešanih vojakov.

Vrhnika je torej ostala po koncu prve svetovne vojne brez obeležja, na katerem bi bili zapisani umrli in pogrešani vojaki. Spominski plošči sta bili le v Zaplani in Žažarju. Zahtevnega dela sestavljanja seznama se je lotil član MDV Janez Žitko. Podatke je iskal v časopisnih objavah, pri svojcih, po matičnih knjigah v župniščih na Vrhniki, v Bevkah in v Horjulu. Nekaj podatkov je našel tudi v Ljubljani, in sicer v tamkajšnjem Nadškofijskem arhivu in v Zgodovinskem arhivu. Koristne nasvete in usmeritve je dobil pri ljudeh v inštitucijah, ki so delali podobne raziskave, kot na primer pri mag. Damjani Fortunat Černilogar iz Tolminskega muzeja. Skupaj z zgodovinariko Olgo Pivk sta obiskala Vojni arhiv na Dunaju. Ker v času raziskovanja še ni minilo sto let od konca vojne, tu nista dobila popolnih podatkov, saj so bile matrike padlih za raziskave še zaprte.

Seznam je bil dokončan leta 2008, ob 90. obletnici konca 1. svetovne vojne, in objavljen v 9. številki zbornika Vrhniški razgledi. V članku z naslovom: *Padli v prvi svetovni vojni 1914–1918* lahko najdemo osnovne podatke o padlih in pogrešanih 202 vojaki z Vrhnike in krajev, ki so bili del takratne občine Vrhnika. Ti kraji so: Bevke, Bistra, Blatna Brezovica, Drenov Grič, Lesno Brdo, Mala Ligojna, Podlipa, Rovte, Sinja Gorica, Smrečje, Stara Vrhnika, Velika Ligojna, Verd in Žažar. Ker je bil seznam narejen na podlagi razpoložljivih virov, je dopuščal pomanjkljivosti. Po njegovi objavi se je oglasilo nekaj sorodnikov, ki so sporočili določene spremembe. Izkazalo se je, da je nekaj zapisanih kot „pogrešani“, v resnici preživelo vojno, izselili so se v tujino; nekaj pa jih je na seznamu manjkalo.

Priprave na projekt in iskanje primerne lokacije

V Muzejskem društvu Vrhnika smo se z večjo intenziteto naloge postavitve spomenika lotili leta 2014, na začetku obdobja 100. obletnice vojne, ki je potekala med letoma 1914 in 1918. Za vodenje naloge postavitve spomenika – iskanja primerne lokacije, zbiranja dokumentacije, okvirne zasnove in koordinacije del – je bila kot članica izvršnega odbora MDV zadolžena Nataša Oblak Japelj. Predsednica društva, od decembra 2015 dalje častna predsednica (predsedstvo MDV je takrat prevzela dr. Katarina Oblak Brown), Marija Oblak Čarni je bila *spiritus ágens* naloge. Na upravni enoti Vrhnika je pridobila potrebno dovoljenje, s katerim smo v društvu lahko pričeli z zbiranjem prostovoljnih prispevkov za realizacijo projekta. Nekaj sredstev so darovali svojci padlih vojakov, večino člani MDV. Vendar zbranih sredstev ni bilo dovolj. To je bil tudi razlog, da se je realizacija projekta zdela praktično nemogoča.

Precejšnjo težavo je predstavljala tudi izbira ustrezne lokacije. Ko je k projektu poleg Zavoda Ivana Cankarja Vrhnika in Cankarjeve knjižnice Vrhnika pristopilo še Turistično društvo Blagajana Vrhnika s predsednico Mirjam Suhadolnik, smo rešili tudi to. Turistično društvo je ponudilo svoje zemljišče v neposredni bližini cerkve svete Trojice. Vsi smo se strinjali, da je park – *Cankarjev gaj* nad vrhniškim *Klancem siromakov*, več kot primeren za postavitve spomenika.

Spomenik, ki je zveneča skulptura

V začetku leta 2018 smo člani izvršnega odbora MDV k načrtovanju spomenika povabili priznano kiparko mag. Alenko Vidrgar, ki dobro pozna vrhniški kulturni prostor, saj v njem kontinuirano ustvarja več kot dvajset let. Umetnica je med

številnimi drugimi umetninami tudi avtorica glasbeno-kiparskega projekta z naslovom *Zveneči kamni*, ki je odmeven tudi izven meja Slovenije. Njena zasnova spomenika, ki je hkrati zveneča skulptura, nas je vse v hipu očarala.

Avtorica pa je spomenik opisala tako: »Spomenik je zasnovan kot kompozicija dveh stebrov iz brušenega pohorskega tonalita, granodiorita. Glavni steber je nosilni steber za napisni plošči z zapisom številnih padlih in pogrešanih vojakov z območja Vrhnike. Zaradi obseženega seznama padlih in pogrešanih je spomenik zasnovan na dveh graviranih ploščah, ki sta razdeljeni po seznamu krajev. Seznam padlih in pogrešanih je zapisan v treh kolonah z njihovimi letnicami rojstva in smrti, kadar so ta znana. Plošči sta iz eluksiranega aluminija z vrezanimi napisi v črni barvi, saj je bil aluminij ob prvi proizvodnji zelo dragocen material, dražji celo od zlata, danes pa omogoča, da se srebrni videz plošče lepo poveže z barvo brušenega tonalita. Na vsaki strani spomenika je plošča in na njej je, pod seznamom padlih in pogrešanih, vrezana izbrana misel Ivana Cankarja iz njegovega zadnjega dela *Podobe iz sanj*:

**NE MOLČI, DA NE BOŠ TOŽIL GLUHIM GROBOVOM, KLICAL IZ DNA,
KO BO VETER RAZPIHAL TVOJE BESEDE V GOZD IN POLJE! ...**

in

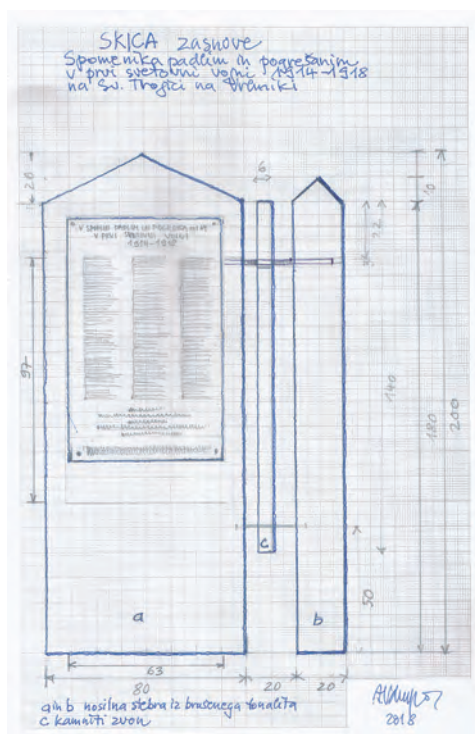
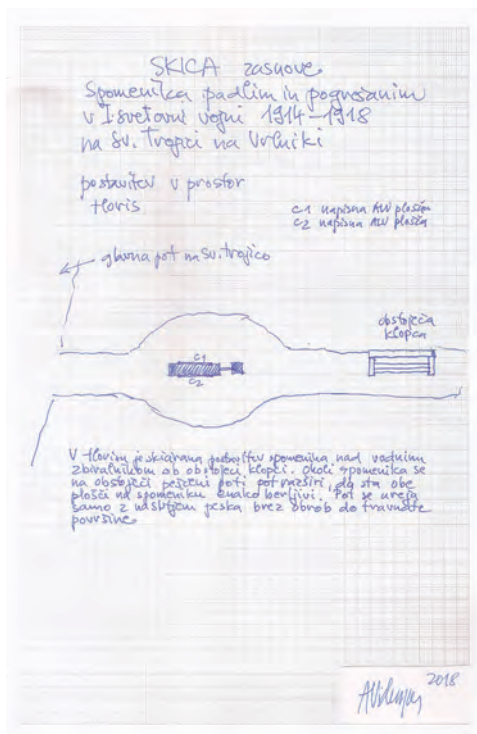
**ALI JE MOGOČE, DA SE JE TO ZARES PRIMERILO? PRIMERILO MED
ŽIVIMI LJUDMI, OB BELEM DNEVU, POD SOLNCEM, KI JE?**

Cankarjeva teksta govorita o grozi vojne, katere vojak je bil kratek čas tudi sam pisatelj. Prav zaradi umestitve spomenika na pobočje Sv. Trojice, nad vodni zbiralnik in med kapelice Križevega pota, je oblika tonalitnih stebrov zaključena v obliki slemenega strehe – da dobijo padli in pogrešani skupen dom v spominu. Načrtovana postavitev spomenika je malo umaknjena od glavne poti na Sv. Trojico in je postavljena na sredino poti do postavljene klopi nad zbiralnikom. Prostor je primerno velik in zahteva le malo razširitve peščene poti, da postaneta obe napisni plošči enakovredno berljivi.

Ker je na vrhu cerkev Sv. Trojice, sem se odločila, da spomenik povežem z mojim ustvarjanjem kamnitih zvonečih skulptur in spomeniku dodam kamniti zvon, ki prosto visi na nerjaveči palici med stebroma. Na manjšem stebru je ob strani ploščica z vgraviranim povabilom:

NAJ V NJIHOV SPOMIN ZAZVENI KAMNITI ZVON.

Obiskovalec se tako z zvokom zvona pokloni padlim in pogrešanim.«

Spomenik padlim in pogrešanim vojakom v 1. svetovni vojni na Sv. Trojici na Vrhniki; levo skica umestitve v prostor, desno skica pogleda. Risba: Alenka Vidrgar, 2018.

Mojca Arh Kos z Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije in kiparka Alenka Vidrgar med ogledovanjem grafičnih osnutkov zasno-ve spomenika. Foto: Nataša Oblak Japelj.

Prostor za spomenik je izbran na mestu, kjer je pred 2. svetovno vojno stal paviljon Lepi razgled, ki ga je uničila italijanska okupa-torska vojska. Po vojni so člani Turističnega društva okolico uredili in zasadili park – Can-karjev gaj. Foto: Nataša Oblak Japelj.

Načrt spomenika in finančno oceno za njegovo realizacijo smo predstavili županu Stojanu Jakinu. Manjkajoči del sredstev za izvedbo spomenika je bil v končni fazi zagotovljen iz posebnih proračunskih sredstev, namenjenih Cankarjevemu letu 2018. Občina Vrhnika je celoten projekt – od zbiranja podatkov o padlih in pogrešanih vojakov naprej – podpirala tudi v času prejšnjih dveh županov: dr. Marjana Riharja in Vincencija Tomšiča.

Spomenik so s kiparko Alenko Vidrgar snovali Muzejsko društvo, Cankarjeva knjižnica in Zavod Ivana Cankarja Vrhnika. Foto: Tatjana Oblak Milčinski.

Za načrtovanje spomenika nam je seznam padlih in pogrešanih vojakov, z naknadno vnesenimi dopolnitvami in popravki, predstavljal osnovo. Še enkrat smo ga objavili v julijski številki Našega časopisa (2. 7. 2018) in pozvali občane, pa tudi odgovorne predstavnike Krajevnih skupnosti, naj nam sporočijo morebitne netočnosti. Po popravkih – nekaterih napisanih na novo, nekaterih črtanih s seznama, je število padlih in pogrešanih ostalo enako prvotnemu seznamu, in sicer 202.

Končni seznam padlih in pogrešanih vojakov:

BEVKE

CELARC JOŽEF, 1883–

ČELEŠNIK JANEZ, 1896–

GOSTIŠA JANEZ, 1897–1916

JAPELJ ANTON, 1900–1919

JERAJ ANTON, 1896–1915

JERAJ VALENTIN, 1875–1917

KERŽMANC JANEZ, 1875–

KERŽMANC JANEZ, 1896–1915

KERŽMANC LUKA, 1877–

KORENČIČ FRANC, 1881–1915

KORENČIČ JOHAN, 1878–1917

MERLAK MIHAEL, 1895–1916

PETKOVŠEK BARTOLOMEJ, 1890–1914

SETNIKAR FRANC, 1896–1916

SKODLAR JAKOB, 1872–1917

TRČEK FRANC, 1893–1916

BISTRA

JEREB PAVEL, 1897–1917

KORENČAN JOHAN, 1878–1917

RIHAR JOHAN, 1877–1915

BLATNA BREZOVICA

HERAVER LOVRENC, 1885–1914

JERAJ LOVRENC, 1879–

JERAJ VALENTIN, 1895–1917

PETRIČ ANTON, 1900–1918

PETRIČ FRANC, 1897–1917

PRISTOPNIK JAKOB, 1894–1915

RICI FRANC, 1895–1915

UMEK ANDREJ, 1895–1915

UMEK ANTON, 1891–

URBANČIČ FRANC, 1887–

VARŠEK JANEZ, 1897–1918

DRENOV GRIČ

BEKŠ MATIJA, 1876–1916

DOLENC JAKOB, 1886–1915

JELOVŠEK ANDREJ, 1888–

OBLAK JAKOB, 1873–

ZALAZNIK JANEZ, 1881–1915

LESNO BRDO

JESENKO JANEZ, 1897–1917

VELKAVRH JANEZ, 1897–1917

VELKAVRH JOŽEF, 1888–1917

MALA LIGOJNA

KOVAČ ANDREJ, 1879–1915

KOVAČ JOHAN, 1898–1917

MOŽINA ANTON, 1874–1917

NOVAK FRANC, 1888–1916

NOVAK JANEZ, 1889–1915

PODLIPA

BURJAK JANEZ, 1887–1915

CORN ANDREJ, 1884–

CORN MARTIN, 1893–1916
FILIPIČ ANDREJ, 1865–1916
JEREB FRANC, 1888–
JESENOVEC LEOPOLD, 1898–
KRŽIČ FRANC, 1892–1914
MOŽINA ANTON, 1896–1915
MOŽINA MATEVŽ, 1885–
SELJAK FRANC, 1896–1919

ROVTE

KRIŽAJ ANTON, 1880–1914

SINJA GORICA

KUNC JAKOB, 1890–1914
LAVRIN JANEZ, 1870–1917
LENARČIČ JANEZ, 1890–1915
OGRIN JOHAN, 1877–

SMREČJE

DOLINAR JAKOB, 1893–
FORTUNA JANEZ, 1877–
TRPIN BLAŽ, 1885–

STARA VRHNIKA

CELARC JANEZ, 1879–1916
ERZNOŽNIK PAVEL, 1883–1915
GROM BARTOLOMEJ, 1877–1918
GROM LOVRENC, 1887–1915
JEREB ANTON, 1895–1915
MESEC ANTON, 1881–1914

MESEC JANEZ, 1875–1915
NAGODE JOHAN, 1896–
OBLAK LOVRENC, 1884–1916
OGRIN FRANC, 1882–1915
OGRIN JOŽE, 1887–
OGRIN MATEVŽ, 1882–
PAVLIN FRANC, 1892–
PETKOVŠEK IGNAC, 1897–
SELJAK LOVRENC, 1896–1918
SUHADOLNIK JAKOB, 1892–1918
SUHADOLNIK JOŽEF, 1893–1916

VERD

BRENČIČ JOŽEF, 1881–
DOBROVOLJC FRANC, 1898–1916
DOLINAR JANEZ, 1889–
FURLAN VINCENCIJ, 1896–1915
GARAFOLJ IGNAC, 1885–1916
JEREB JANEZ, 1889–1915
KAVČIČ FRANC, 1875–
KNAPIČ IGNAC, 1881–1917
KNAPIČ JAKOB, 1885–
KOBI FRANC, 1882–1915
KRŽIČ JAKOB, 1872–1917
MAČEK IVAN, 1886–1915
MOLEK ANTON, 1897–1918
NAGODE ANDREJ, 1879–
OPEKA JOHAN, 1875–1916
PETRIČ ANTON, 1895–1918
TREVEN FRANC, 1895–1915

VRHOVEC JOŽEF, 1889-1916
ŽITKO IGNAC, 1889-
ŽITKO STANISLAV, 1891-
ŽITKO VINCENCIJ, 1895-1915

VELIKA LIGOJNA

GLADEK JURIJ, 1889-1918
KUNC JOŽE, 1889-1914
MAVSAR FRANC, 1888-1914
MAVSAR JANEZ, 1886-
NOVAK ANDREJ, 1896-1915
NOVAK FRANC, 1891-1915
NOVAK JOŽEF, 1893-
OGRIN JOŽE, 1889-1916

VRHNIKA

BARTELJ FRANC, 1882-1915
BARTELJ MIHAEL, 1891-1915
CANKAR FRANC, 1875-1914
CORN LOVRENC, 1890-
DREMELJ FRANC, 1899-1917
GRABELJŠEK FRANC, 1877-
GRAJŽAR VINCENC, 1896-1914
HOMOVČ FRANC, 1884-1917
JERAJ VALENTIN, 1875-1917
JERAN FRANC, 1890-1917
JEREB RUDOLF, 1897-1917
JERŠINOVEC FRIDERIK, 1889-
JERŠINOVEC JOŽEF, 1892-
JESENOVEC IVAN, 1892-1914

JESENOVEC MATEVŽ, 1880-1915
JESENOVIČ MATIJA, -1916
JURJEVČIČ MIHAEL, 1889-1915
JURJEVČIČ PAVEL, 1884-1914
KAVČIČ KARL, 1888-1918
KAVČIČ PAVEL, 1891-1915
KENDA FRANC, -1914
KERČ IVAN, -1914
KERMAVNER STANISLAV, -1914
KERŽE JANEZ, 1891-1915
KOŠMERL BALTAZAR, 1899-1917
KOZELJ DAMJAN, -1915
KRAŠEVEC ANTON, 1874-1918
KRAŠNA FRANC, 1893-1916
KRŽE MIHAEL, 1897-1919
KUCHAR JANEZ, 1886-1918
KUNSTELJ JOŽEF, 1893-1914
LANGENVALTER FRANC, 1893-1915
LAVRIČ KOZMA, 1882-1915
MAČEK ANTON, 1897-
MALAVAŠIČ JOSIP, 1897-1916
MAREN ANTON, 1897-1917
MEDIČ FRANC, 1868-
MEDVED JOHAN, 1887-1914
MEDVED MATIJA, 1884-1915
MODRIJAN FRANČIŠEK, 1892-
MODRIJAN GREGOR, 1897-1915
MOŽINA KAROL, 1895-1918
MULLEJ KAREL, 1892-1918
PETAVS JAKOB, 1891-1915

PLAHTAR FRANC, 1884–
POLONJA ANTON, –1915
POTOČNIK ALOJZ, 1874–1915
PUSTAVRH ANDREJ, 1897–
PUSTAVRH BLAŽ, 1897–1915
RAZDRH IVAN, 1876–1916
RESNIK JERNEJ, 1885–1916
REVEN IGNAC, 1893–1918
RODE JANEZ, 1893–1915
ROZMAN JOŽEF, 1898–1918
RUŽIČKA JAN, 1889–
SEDEJ JERNEJ, 1896–1915
SUHADOLNIK JOSIP, 1896–1917
ŠTANTA FRANC, 1889–
ŠTULAR IGNAC, 1877–1918
ŠURCA JOHAN, 1883–1914
ŠUŠTERŠIČ FRANC, 1889–1918
TURK FRANČIŠEK, 1892–1914
TURK JANEZ, 1884–1916
VIHTELIČ PAVEL, 1893–1914
VERBIČ BOGOMIR NIKOLAJ, 1896–1917
VERBIČ JAKOB¹
ZAVRL FRANC, 1898–1917

Z A P L A N A

BOGATAJ ANTON, 1897–1917
BOGATAJ JAKOB, 1893–1914

BRENCE JANEZ, 1885–1915
BRENCE JERNEJ, 1891–1914
GABROVŠEK JOŽEF, 1892–1915
JELOVŠEK FRANC, 1889–1918
JELOVŠEK JOŽEF, 1896–1918
JEREB JOŽEF, 1894–1915
LESKOVEC JAKOB, 1894–1918
MIVŠEK ANTON, 1878–1915
OTRIN MATEVŽ, 1892–1914
PIVK FRANC, 1898–1917
SPACAPAN JANEZ, 1887–1915
TRČEK FRANC, 1893–1916
TREVEN FRANC, 1885–1918
TREVEN GAŠPER, 1898–1917
URH JANEZ, 1877–1916

Ž A Ž A R

JANŠA FRANC, 1896–1916
KOGOVŠEK FRANC, 1890–
KRVINA JANEZ, 1891–
MOLE JOŽEF, 1892–
POHLEVEN JANEZ, 1897–1916
REŽEN LOVRENC, 1893–1916
SLABE JOŽE, 1884–
STRNAD FRANC, 1893–1915
TRČEK FRANC, 1891–1915
VRHOVEC PETER, 1891–
ZALAZNIK PETER, 1891–

1 Po pripovedovanju Frančiške Kavčič - Tavčarjeve s Klanca, je njen stric Jakob Verbič - Pekov živel na Dobovičnikovi (danes 44) in umrl v bombnem napadu v Galiciji. Na spomeniku njegovo ime ni napisano, ker je žal MDV prejelo to informacijo šele po postavitvi.

Postavljanje spomenika

Tako je bil spomenik v pozni jeseni leta 2018 končno narejen. Nekaj dni pred njegovim odkritjem so na pobočju vrhniške Sv. Trojice stekla zaključna dela. Predpriprave za postavitve so zahtevale izdelavo ustreznega temelja in ureditev okolice.

Zemljišče za postavitve spomenika je bilo potrebno ustrezno urediti. Delo so opravili delavci Zavoda Ivana Cankarja Vrhnika s podizvajalci. Foto: Nataša Oblak Japelj.

Celoten potek postavitve je spremljala avtorica spomenika Alenka Vidrgar. Foto: N. O. J.

In končno: odkritje spomenika

11. novembra 2018, ob 11. uri in 11 minut, ko je izzvenelo potrkavanje zvonov v cerkvi Sv. Trojice nad Vrhniko, so ob častni straži zvoki slovenske in evropske himne v izvedbi orkestra Slovenske vojske napovedali začetek slovesnosti odkritja spomenika padlim in pogrešanim vojakom v prvi svetovni vojni. Po dolgih stotih letih od uradnega konca te strašne Vêlike vojne se je tako kraj poklonil spominu na fante in može z Vrhnike in okoliških vasi, takratne avstro-ogrske vojake. Prireditev je zasnovala mag. Tatjana Oblak Milčinski, koordinatorka in organizatorka kulturnih programov iz Zavoda Ivana Cankarja Vrhnika.

Častna straža Slovenske vojske pred odkritjem spomenika. Foto: Dragomil Bole.

Na sliki z leve: Tatjana Oblak Milčinski, Katarina Oblak Brown, Nataša Oblak Japelj, Janez Žitko, Alenka Vidrgar, Marija Oblak Čarni, Mirjam Suhadolnik. Foto: Maša Milčinski.

Slavnostna govornika, ki sta spomenik odkrila in položila venec, sta bila župan občine Vrhnika Stojan Jakin in častna predsednica Muzejskega društva Marija Oblak Čarni. Na slavnostnem dogodku so sodelovali še: Pritrkovalci svetega Pavla Vrhnika, Oktet Raskovec, kaplan Primož Meglič, kiparka Alenka Vidrgar in Mirjam Suhadolnik, ki je prireditev povezovala.

Marija Oblak Čarni med govorom, ob njej Mirjam Suhadolnik in Stojan Jakin, v ozadju Oktet Raskovec. Foto: Dragomil Bole.

»Vrhniška Občina je štela okoli sedem tisoč petsto duš,« je v svojem nagovoru dejal župan Stojan Jakin, »od tega jih je okoli dvesto padlo ... Le mislimo si lahko, kaj vse bi nastalo iz cveta teh fantov in mož, če bi živeli ...« Marija Oblak Čarni pa je orisala razmere, ki so v Evropi v času 1. svetovne vojne vladale na bojiščih in v zaledju. Izpostavila je Karla Možino, enega izmed znamenitih judenburških upornikov proti vojni:

» ... V začetku 20. stoletja je bila Evropa razdeljena na dva vojaško-politična bloka, ki sta postala gospodarsko in politično dovolj močna, da sta bila pripravljena stopiti v boj za novo delitev sveta. Na eni strani so bile t. i. centralne sile Nemčija, Avstro-Ogrska in Italija, na drugi pa Antanta: Francija, Rusija in Anglija. Povod za začetek štiriletne morije je bil uboj avstrijskega prestolonaslednika Franca Ferdi-

nanda 28. junija 1914 v Sarajevu. Večina Slovencev se je bojevala v avstro-ogrski armadi. Slovensko ozemlje je glede vojaških vprašanj spadalo v 3. Graški korpus. Ta je bil na začetku vojne poslan v Galicijo na fronto proti Rusiji, kjer je doživel ogromno izgub in trpljenja. Že aprila 1915, ko je Italija napovedala vojno Avstro-Ogrski, pa se je odprla nova fronta na Soči. Do oktobra leta 1917 je bilo tam dvanajst ofenziv, ki so zahtevale množice mrtvih, med njimi veliko število Slovencev.

Prebivalci kraških in obsoških vasi so morali zaradi bojev zapustiti svoje domove in se preseliti v notranjost, kjer so se nastanili pri domačinih ali pa so vojno preživeli v begunskih taboriščih. Nekaj sto jih je iz Gorice in okolice pribežalo v vrhniško občino in se naselilo na Vrhniki, v Sinji Gorici, Zaplani, Bistri, Veliki Ligojni, na Drenovem Griču, v Blatni Brezovici, Podlipi in sosednjem Horjulu. Po vojni so se vračali, a je ponekod še živ spomin nanje.

Večina Kranjcev se je bojevalo v 17. pehotnem polku, 2. gorskem strelskem polku, 27. črnovojniškem polku, 7. topniškem polku pa tudi v drugih enotah. Tiste, ki so preživeli vzhodno bojišče, so premestili na soško fronto.

Prva svetovna vojna je bila t. i. pozicijska vojna, vojna strelskih jarkov in ustaljenih front. Strelski jarki so bili labirinti poveljniških mest, skladišč hrane in materiala, postaj prve pomoči, kuhinj, topov in drugega orožja, globokih zaklonišč, strelskih lin in razširjenih mest za metanje ročnih granat, opazovalnic itd. Tam so vojaki živeli, se bojevali, trpeli in umirali. Za bojevanje v jarkih so bila izumljena nova orožja: bojni plini, ki so jih uporabili tudi na soški fronti. Novost v bojevanju so bila tudi letala in tanki.

Čeprav so se vojaške operacije dogajale na frontah, se je vpliv vojne čutil tudi v notranjosti. Vse civilno prebivalstvo je bilo prežeto s tem tudi na Vrhniki. Prihajali so vojaki, begunci, vojni ujetniki, nekajkrat so na Vrhniki lahko pozdravili cesarja Karla, ko se je peljal mimo. Z bojišč so prihajale vesti o zmagah in takrat so po Vrhniki visele zastave. Prihajale so tudi drugačne vesti, o padlih svojcih. Spisek je bil dolg. Dvesto imen vojakov, ki so zgubili življenje na ruskem, soškem in drugih bojiščih po Evropi.

Žrtve so bile tudi v zaledju. Med njimi je bil Vrhničan Karel Možina, ki je bil kot eden voditeljev vojaškega upora v Judenburgu obsojen na smrt in 16. maja 1918 ustreljen. Zahteve upornih vojakov so bile končanje vojne in vrnitev domov, mir, nacionalna osvoboditev.«

Spomenik sta odkrila Marija Oblak Čarni, častna predsednica Muzejskega društva Vrhnika, in Stojan Jakin, župan Občine Vrhnika. Foto: Naš časopis.

Odkritje je pozdravil Orkester Slovenske vojske, spomenik pa je blagoslovil kaplan Primož Meglič. Foto: Naš časopis.

Pred blagoslovom spomenika je kaplan Primož Meglič povedal:

»Dragi bratje in sestre. Sto let je minilo od konca prve svetovne vojne in za vse, ki so doživljali te čase, zlasti za tiste, ki so v vojnah izgubili katerega svojih najdražjih, so bili to časi bolečine, solza, trpljenja in vsega hudega, kar lahko povzroči ta greh in sovraštvo med ljudmi. Kajti nobena vojna ni nekaj dobrega, ni pravična. Vsaka vojna podira in uničuje vse, kar ji pride naproti: življenje, kulturo in tudi srečo. Edino, kar je pravično in v skladu z božjimi zakoni, pa je, da v tem človek brani samega sebe, svojega bližnjega, dom in domovino. Za verne sem spada tudi vera, za ostale pa druge vrednote, ki jih živi in ki mu nekaj pomenijo. In prav to je – glejte, tisto, za kar so umirali naši predniki po bojiščih. Nihče ni svojega življenja daroval zaman. V to smo lahko prepričani. Sadove tega: mir, svobodo, blagostanje in življenje v svoji domovini navsezadnje tudi uživamo. Prav je, da smo jim za to hvaležni, da imajo vsi svoje spomenike in da jih ne pozablamo. Vsak spomenik pa je nam v opozorilo in spodbudo, naj ohranimo mir in naj se trudimo za slogo.«

Odkritje spomenika je zaključilo večletno zahtevno delo Muzejskega društva Vrhnika, s podporo Občine Vrhnika, Turističnega društva Blagajana Vrhnika, Zavoda Ivana Cankarja Vrhnika in Cankarjeve knjižnice Vrhnika.

Odkritje spomenika je spremljala velika množica ljudi. Foto: Naš časopis.

V spomin padlim in pogrešanim v 1. svetovni vojni. Foto: Naš časopis.

V blagem sončnem jesenskem dnevu je s pobočja Sv. Trojice veter ponesel zven kamnitega zvona na vse strani neba ... kot pozdrav, spomin, tolažbo, zahvalo vsem fantom in možem, ki se niso nikoli vrnili domov.

IVAN CANKAR IN NJEGOVO SORODSTVO NA ŽIROVSKEM

Literarni zgodovinarji še dandanes proučujejo in raziskujejo Cankarjeva dela. Še po toliko letih naletijo na nova presenečenja in odkritja. To pa se dogaja tudi pri odkrivanju Cankarjevih sorodnikov.

Ob stoletnici pisateljeve smrti je torej priložnost, da podrobneje pogledamo njegovo bližnje in daljne sorodstvo, ki ni samo na Vrhniki in njeni okolici, Puli in Šidu v Slavoniji. Verjetno nehote so raziskovalci pozabili raziskati pisateljevo poreklo po materini strani. Pisateljeva mati Neža Pivk se je 29. 12. 1843 rodila na Vrzdencu, v leseni bajti ob Rožmanovem mlinu, očetu Martinu Pivku in materi Mariji Sedej.

Tu pa se začne najino¹ raziskovanje, kajti Nežin oče Martin Pivk, rojen 7. 11. 1814, je žirovskega porekla. V zbirki rodoslovnih podatkov² je vpisano rojstvo Martina, ni pa podatka, kaj se je kasneje dogajalo z njim, saj se ni poročil ali umrl na Žirovskem. Ko sva ugotovila, da se je Martin poročil na Vrzdencu, naju je čakalo presenečenje. Martin je oče matere pisatelja Ivana Cankarja, torej pisatelj ded. Martin Pivk je imel na Žirovskem še štiri brate in tri sestre. Vsi so se poročili in ustvarili družine. Drugih sedem bratov in sestra ni preživelo otroštva.

1 Martina Horvat, hči Matije in Dragice Potočnik, upokojenka, je v programu My Heritage ustvarila zbirko preko 14.000 oseb, povezanih z njeno družino. Z Ivanom Cankarjem imata skupnega prednika Janeza Pivka (roj. 1754), njen prapraded Janez Pivk (roj. 1852) je bil pisatelj mali bratranec. Janez Jereb, roj. 6. 9. 1949, sin Janeza in Marije Kavčič, upokojenec, lastnik zbirke rodoslovnih podatkov za Žiri z okolico, ki obsega 113.000 oseb, tudi avtor člankov v Žirovskem občasniku na temo tržaških najdenčkov in babištva na Žirovskem.

2 Janez Jereb: Zbirka rodoslovnih podatkov za Žiri z okolico.

Na tem mestu je stala lesena bajta pri Rožmanovem mlinu na Vrzdencu. V njej se je leta 1843 rodila Neža Pivk, hči Martina in Marije Sedej, mati pisatelja Ivana Cankarja. Hiša je kasneje menjala lastnike. Zadnji lastniki so ob obnovi začasno odstranili spominsko tablo. Foto: Martina Horvat, februar 2018.

Ostanki Žirovničar/Pekovega in kasneje Bekševega mlina v Žirovnici 5, kjer je bil v letih 1808/10 mlinar Martinov oče, Janez Pivk. Poleg manjšega dela mlina sta ohranjena le še dva mlinska kamna. Foto: Martina Horvat.

Na tem mestu, v Idršku št. 5/10 (Birnčan/Menard), je leta 1814 stala rojstna hiša Nežinega očeta Martina Pivka. Domačija je bila sredi 19. stoletja razprodana najmanj trem kupcem. Sedaj ima hiša Idršek 5/10 ime po priimku lastnikov Pri Menard, ki so hišo tudi obnovili. Fotografijo hrani Ivana Menart.

V desnem zgornjem kotu domačija Idršek 5/10 (Birnčan/Menard). Fotografijo hrani Ljudmila Fortuna.

Ta rodbina Pivkov se po podatkih iz matičnih knjig pričenja v Idršku, ki je takrat spadal pod žirovsko župnijo. Prvi, Urban Pivk (rojen ok. 1709–1769), je bil poročen s Katarino, ki mu je v letih 1741/54 rodila štiri otroke. Otroštvo sta preživela sin Jakob (1741–1812), ki se je poročil z Mico Bekš, in sin Janez (rojen 1754). Oba sta bila rojena na območju cerkve sv. Jakoba-Ledine.

Pisateljev praded Janez Pivk (rojen 1754) je bil poročen dvakrat. Prvič se je poročil z Evo Kristan, ki mu je v letih 1782/93 rodila pet otrok. Po smrti prve žene Eve leta 1793 se je Janez, star 44 let, leta 1798 oženil še drugič. Druga žena Margareta Albreht (rojena 1775) je v letih 1798/1814 rodila devet otrok. Skupno je imel Janez v obeh zakonih 14 otrok, vendar jih sedem ni preživelo otroštva.

Janez je bil gostač, mlinar. Otroci v prvem in drugem zakonu so se rojevali na različnih naslovih v Idršku in Žirovnici. Žirovnica je vas v dolinici med Vrsnikom in Idrškom. Takrat je spadala pod pristojnost cerkve sv. Tomaža-Vrsnik in tako kot Idršek in Vrsnik pod žirovsko župnijo. V Žirovnici so bili v tistem obdobju kar trije mlini, Žirovnica št. 2, 3 in 5 (Gnezdov in Žirovničar/Pekov mlin). V dveh je občasno prebivala tudi Janezova številčna družina. Zadnja dva otroka iz drugega zakona, Jera in Martin, sta se rodila v Idršku 5, Pri Birnčarju, kasneje je ta domačija dobila novo ime. Sedaj ima domačija ime Pri Menard.

Najmlajši sin Martin (1814–1847) je bil mlinar, poleg tega pa je bil tudi žagar in tesar. Pri 27-tih letih se je leta 1841 poročil s Šteficovo Marijo Sedej (roj. 1814), hčerko Gregorja in Uršule Cankar (ali Cankovec) z Vrzdence št. 1. Marija je v letih 1842/46 rodila štiri otroke: Blaža, Nežo, Matijo, ki je umrl v prvem letu starosti, in Janeza, ki je umrl star 12 let. Živel so v leseni bajti ob Rožmanovem mlinu.

Marija je pri 33-tih letih ovdovela, saj se je mož Martin smrtno ponesrečil pri sekanju hrasta. S tremi otroki (Blažkom, Nežko in Janezkom) se je morala iz Rožmanove lesene bajte izseliti, odšla je k sorodnikom na vas. Da bi preživela otroke in sebe, je opravljala razna dninarska dela ter pomagala porodnicam pri porodih; bila je babica. Ker je upala, da bo v mestu več zaslužka, se je leta 1855 preselila na Vrhniko. Nežka je bila ob selitvi na Vrhniko stara 12 let. Ko je bila stara 24 let, se je poročila z vrhniškim krojačem Jožefom Cankarjem ter nato v letih 1866/84 rodila kar 12 otrok, trije od njih so umrli do tretjega leta starosti. Osmi, Ivan, je postal največji slovenski pisatelj.

Neža je imela na Žirovskem tri strice (Tomaža, Gašperja in Jurija), tri tete (Barbaro, Katarino in Jero) in 14 bratrancev in sestričen. Od teh jih je otroštvo preživelo osem (Martin, Blaž, Uršula in Helena Pivk, Anton Lahajnar, Valentin in Tomaž Cerar ter Marjana Reven). Nežini otroci pa so imeli na Žirovskem 10 malih bratrancev in malih sestričen. Le-teh je bilo skupaj 16, vendar jih je šest umrlo v otroštvu.

Začasno odstranjena spominska tabla. Foto: Martina Horvat.

Ali je pisatelj vedel za to sorodstvo? Ko je umrl njegov ded Martin, je bila mati stara štiri leta. Še na Vrzenec je imela malo spominov, kaj šele na Idršek in Žirovnico. Baje je nekoč peljala malega Ivana na Vrzenec. Pisatelj je kasneje zapisal: »Ta vas je, pravijo, tam nekje v Horjulski dolini. Zdi se mi prav zares, da sva nekoč stala z materjo na hribu ter gledala nanjo. Iztegnila je roko in pokazala na cerkev: »Tam je Vrzenec!« Njen glas je bil globok, mehak in zamišljen, kakor da bi rekel otrok: »Tam so nebesa!« Spomnim se na to vas, kadar sem zelo potrta ali bolan.«³

Če je bil Cankar kdaj v Žireh, ne vemo. Tudi pri ustanavljanju Jugoslovanske socialdemokratske stranke (JSDS), ko je bil na ustanovnem sestanku pri Primcu v Novi vasi Etbin Kristan, ni znano, da bi bil tam tudi Ivan Cankar. Na Žirovskem še živijo njegovi sorodniki s priimki Pivk, Eržen, Trček, Krvina, Mlinar, Potočnik, Naglič, Kunc ... Nekateri Cankarjevi sorodniki po materi Neži živijo tudi v Ameriki.

Vprašanje je, ali so Cankarji s Sela pri Žireh v sorodu s pisateljem Cankarjem. Od leta 1640 družini nimata skupnega prednika, lahko pa ta povezava sega pred leto 1640. Pisateljevi predniki so bili tudi v Veliki in Mali Ligojni ter nato na Vrhniki. Predniki Cankarjev s Sela pa so iz Samotorice prišli na Planino nad Suhim dolom ter nato preko Žirovskega Vrha sv. Urbana 15 (Budl), leta 1830, na Selo 22/11 pri Žireh. Takrat je na Selu tudi nastalo hišno ime Pri Cankarju.

Računalniški izpis⁴ vseh potomcev se prične s prvim znanim prednikom po materini strani, Urbanom Pivkom, prapradedom pisatelja Ivana Cankarja.⁵

3 Tam je Vrzenec. Zloženka.

4 Računalniški izpis ni lektoriran, ker je zapisan v specifični računalniški obliki.

5 Novejši podatki o Cankarjevih sorodnikih niso navedeni zaradi varstva osebnih podatkov.

Prva generacija

1. **URBAN PIVK**, * 1709, † 3. 6. 1769 v IDRŠEK, SV. JAKOB-LEDINE. On je poročen s KATARINO, pred letom 1738.

Otroci:

2.
 - i. JAKOB PIVK, * 3. 7. 1741 v SV. JAKOB-LEDINE.
 - ii. MATIJA PIVK, * 22. 2. 1745 v SV. JAKOB-LEDINE, † 5. 7. 1760, star 15 let.
 - iii. SIMON PIVK, * 26. 10. 1748 v SV. JAKOB-LEDINE.
3.
 - iv. JANEZ PIVK, * 18. 6. 1754 v SV. JAKOB-LEDINE.

Druga generacija

2. JAKOB PIVK, * 3. 7. 1741 v SV. JAKOB-LEDINE, † 5. 6. 1812 v IDRŠEK 11 (ZA DOLINCA). On je poročen MICA BEKŠ, ok. 1771, * 1. 2. 1745 v SV. JAKOB-LEDINE, (hči od JAKOB BEKŠ in NEŽA), † 23. 2. 1812 v IDRŠEK 11 (ZA DOLINCA).

Otroci:

- i. MATEVŽ PIVK, * 18. 9. 1772 v IDRŠEK 8 (GNEZDOVA BAJTA).
 - ii. TOMAŽ PIVK, * 21. 12. 1775 v IDRŠEK 8 (GNEZDOVA BAJTA), † 15. 6. 1812, star 37 let, v IDRŠEK 11 (ZA DOLINCA).
 - iii. ANTON PIVK, * 16. 1. 1780 v IDRŠEK 8 (GNEZDOVA BAJTA).
4.
 - iv. URŠULA PIVK, * 1780.
 - v. ANDREJ PIVK, * 29. 11. 1782 v IDRŠEK 8 (GNEZDOVA BAJTA).
 - vi. NEŽA PIVK, * 21. 11. 1787 v IDRŠEK 13 (BREZ IMENA).
3. **JANEZ PIVK**, * 18. 6. 1754 v SV. JAKOB-LEDINE. On je poročen (1) EVA KRISTAN, ok. 1781, * 1753, † 17. 7. 1793 v IDRŠEK 6 (GRAPAR). On je poročen (2) MARGARETA ALBREHT, 12. 2. 1798, * 11. 6. 1775 v ŽIR. VRH 11 (ŠNITOVČ), (hči od URBAN ALBREHT in JERA).

Otroci z EVA KRISTAN:

- i. MIHAEL PIVK, * 23. 9. 1782 v IDRŠEK 11 (ZA DOLINCA).
On je poročen APOLONIJA ČAR, 7. 1. 1803, * 1780.
 - ii. TOMAŽ PIVK, * 16. 12. 1784.
 - iii. URŠULA PIVK, * 9. 10. 1787 v ŽIROVNICA 6 (GNEZDOV MLIN), † 29. 3. 1796, stara 9 let, v IZGORJE 6.
 - iv. MARIJA PIVK, * 30. 3. 1789 v IDRŠEK 6 (GRAPAR).
6.
 - v. GAŠPER PIVK, * 6. 1. 1793.

Otroci z MARGARETA ALBREHT:

7. vi. JURIJ PIVK, * 1798.
8. vii. BARBARA PIVK, * 28. 11. 1798.
- viii. JERA PIVK, * 21. 4. 1800, dvojčica, v ŽIROVNICA 6 (GNEZDOV MLIN).
- ix. KATARINA PIVK, * 21. 4. 1800, dvojčica, v ŽIROVNICA 6 (GNEZDOV MLIN).⁶
9. x. KATARINA PIVK, * 15. 4. 1802.
- xi. LOVRENC PIVK, * 1. 8. 1808 v ŽIROVNICA 5 (PEKOV MLIN),
† 29. 8. 1809 v ŽIROVNICA 5.
- xii. Marija PIVK, * 25. 1. 1810 v ŽIROVNICA 5 (PEKOV MLIN).
10. xiii. JERA PIVK, * 4. 3. 1811.
11. xiv. **MARTIN PIVK, * 7. 11. 1814.**⁷

Tretja generacija

4. URŠULA PIVK, * 1780, † 28. 4. 1814 v IDRŠEK 11 (ZA DOLINCA). Ona je poročena JURIJ KLEMENČIČ, 17. 1. 1800, * 1775 v SP. KANOMLJA 24 (naslov ob poroki).

Otroci:

- i. JURIJ KLEMENČIČ, * 12. 10. 1812 v IDRŠEK 10 (BAJTA),
† 1817 kot otrok v IDRŠEK 9 (GNEZDA).

5. TOMAŽ PIVK, * 16. 12. 1784 v IDRŠEK 11 (ZA DOLINCA), † 9. 11. 1851 v ČRNA 4/2 (MRAKOVA KAJŽA). On je poročen MICA GANTAR, ok. 1808, * 12. 8. 1786 v DOLE 14 (MRAK), (hči od URBAN GANTAR in JERA KORŽE), † 30. 10. 1851 v ČRNA 4/2 (MRAKOVA KAJŽA).

Otroci:

- i. JAKOB PIVK, * 4. 7. 1810 v DOLE 15 (MRAKOVA BAJTA),
† 21. 2. 1813 kot otrok v DOLE 16 (JURJEVA/GANTARJEVA BAJTA).
- ii. ANTON PIVK, * 19. 5. 1813 v DOLE 16 (JURJEVA/GANTARJEVA BAJTA), † 29. 8. 1814 v DOLE 16.

6 Dvojčici Jera in Katarina sta umrli v otroštvu, vendar njuna smrt ni vpisana v Mrliški knjigi Žiri ali Ledine. Leta 1802 in 1811 sta bili v tej družini rojeni še ena Katarina in še ena Jera, kar pomeni, da sta prvi dve umrli.

7 Podatke o družini Martina Pivka in Marije Sedej ter podatke o družini Jožefa Cankarja in Neže Pivk sva črpala s spletne strani Slovenskega rodoslovnega društva in iz knjige Izidor Cankar, avtorice Alenke Puhar.

- 12. iii. URŠULA PIVK, * 17. 10. 1816.
- 13. iv. MARTIN PIVK, * 1. 11. 1819.

6. GAŠPER PIVK, * 6. 1. 1793 v IDRŠEK 6 (GRAPAR). On je poročen MINA PAGON, 24. 1. 1820, * 1790 v GOVEJK 8 (PETRAČEV GRIČ) – (naslov ob poroki), (hči od MATEVŽ PAGON in MARIJA AMBROŽIČ), † 3. 2. 1825 v GOVEJK 6 (JEREB NA CESTI).

Otroci:

- i. HELENA PIVK, * 2. 5. 1820 v GOVEJK 9 (PLAHOVA RAVAN).
- ii. ANA PIVK, * 25. 7. 1824 v GOVEJK 6, † 1824 v GOVEJK 6 (JEREB NA CESTI).

7. JURIJ PIVK, * 1798 v IDRŠEK 5/10 (BIRNČAN/MENARD) – (naslov ob poroki), † 11. 4. 1867 v BREKOVICE 12 (PODRTA). On je poročen MICA TRATNIK, 1. 2. 1819, * 15. 2. 1777 v NOVA VAS 23 (KAMŠK), (hči od JURIJ TRATNIK in ŠPELA PAVLIN).

Otroci:

- i. BLAŽ PIVK, * 2. 2. 1820 v ŽIRI 9 (FORTUNA/FIRBAR).
- ii. JANEZ PIVK, * 28. 6. 1821 v ŽIRI 9 (FORTUNA/FIRBAR),
† 7. 8. 1824 v ŽIRI 9.

8. BARBARA PIVK, * 28. 11. 1798 v IDRŠEK 6 (GRAPAR), † 18. 2. 1854 v GOVEJK 5 (SLABE). Ona je poročena FRANC LAHAJNAR, 8. 5. 1837, * 1787 (sin od TOMAŽ LAHAJNAR in URŠULA BRIŠAR), † 21. 11. 1853 v GOVEJK 5 (SLABE).

Otroci:

- i. ANTON LAHAJNAR, * 7. 1. 1841 v GOVEJK 4 (ŠINKOVC).

9. KATARINA PIVK, * 15. 4. 1802 v IDRŠEK 5/10 (BIRNČAN/MENARD), † 30. 7. 1855 v ŽIRI 21 (KASARNA). Ona je poročena JAKOB CERAR, 9. 2. 1823, * 21. 7. 1779 v ŽIRI 21 (KASARNA), (sin od PETER CERAR in HELENA MEDVED).

Otroci:

- i. NEŽA CERAR, * 15. 1. 1824 v ŽIRI 21 (KASARNA), † 15. 7. 1826 v ŽIRI 21.
- ii. VALENTIN CERAR, * 8. 2. 1825 v ŽIRI 21 (KASARNA).
- iii. TOMAŽ CERAR, * 14. 12. 1826 v ŽIRI 21 (KASARNA).
- iv. JERNEJ CERAR, * 13. 8. 1835 v SELO 9 (PAVZAR),
† 25. 10. 1835 v SELO 9.

10. JERA PIVK, * 4. 3. 1811 v IDRŠEK 5/10 (BIRNČAN/MENARD). Ona je poročena MATEVŽ REVEN, 25. 5. 1846, * 20. 9. 1800 v ŽIR. VRH 7 (KREMŽER), (sin od ANDREJ REVEN in ELIZABETA BARTEL).

Otroci:

14. i. MARIJA REVEN, * 16. 12. 1847.

11. **MARTIN PIVK, * 7. 11. 1814** v IDRŠEK 5/10 (BIRNČAN/MENARD), † 10. 9. 1847 v VRZDENEC (ROŽMANOV MLIN) (+ nesreča). On je poročen MARIJA SEDEJ, 8. 2. 1841, * 27. 1. 1814 v VRZDENEC 1, (hči od GREGOR SEDEJ in URŠULA CANKAR ali CANKOVEC) ⁸

Otroci:

- i. BLAŽ PIVK, * 27. 1. 1842 v VRZDENEC.
15. ii. **NEŽA PIVK, * 29. 12. 1843.**
iii. MATIJA PIVK, * 14. 2. 1845 v VRZDENEC, † 29. 2. 1845.
iv. JANEZ PIVK, * 19. 5. 1846 v VRZDENEC, † 18. 4. 1858.

Četrta generacija

12. URŠULA PIVK, * 17. 10. 1816 v DOLE, † 15. 9. 1851 v ČRNA 4/2 (MRAKOVA KAJŽA). Ona je poročena SIMON OTRIN, 6. 2. 1843, * 25. 10. 1813 v ČRNA 4/2 (MRAKOVA KAJŽA), (sin od LUKA OTRIN in JERA MAČEK), † 1. 2. 1892 v ZAVRATEC 10 (ANDREJC/GOZDNK).

Otroci:

- i. MARIJA OTRIN, * 22. 8. 1845, dvojčica, v DOLE 13 (ZAKOVŠKA BAJTA), † 20. 9. 1845 v DOLE 13.
ii. FRANČIŠKA OTRIN, * 22. 8. 1845, dvojčica, v DOLE 13 (ZAKOVŠKA BAJTA), † 1. 9. 1845 v DOLE 13.
iii. DEČEK OTRIN, * 24. 12. 1846, dvojček, v DOLE 13 (ZAKOVŠKA BAJTA), † 24. 12. 1846, mrtvorojen, v DOLE 13.
iv. DEČEK OTRIN, * 24. 12. 1846, dvojček, v DOLE 13 (ZAKOVŠKA BAJTA), † 24.12.1846, mrtvorojen, v DOLE 13.
16. v. MARIJA OTRIN, * 2. 11. 1849.
vi. URBAN OTRIN, * 19. 3. 1851 v ČRNA 4 (MRAKOVA KAJŽA), † 15. 5. 1851 v ČRNA 4.

13. MARTIN PIVK, * 1. 11. 1819 v ČRNA 4 (MRAKOVA KAJŽA). On je poročen MICA KAVČIČ, 4. 2. 1849, * 28. 1. 1827 v ZAVRATEC 6 (STRELOVA BAJTA), (hči od JANEZ KAVČIČ in MAGDALENA KUCLER).

8 Tone Košir: Življenje na Lučinskem skozi stoletja, stran 274.

Otroci:

- 17. i. JANEZ PIVK, * 24. 6. 1852.
 - 18. ii. MARIJA PIVK, * 14. 2. 1855.
 - 19. iii. MARJANA PIVK, * 23. 10. 1859.
 - iv. JERA PIVK, * 8. 3. 1864 v BREKOVICE 3 (GANTARJEVA BAJTA), † 26. 8. 1872 v RAČEVA 20 (STARI SNAPK/LIPE).
14. MARIJA REVEN, * 16. 12. 1847 v ŽIR. VRH 7 (KREMŽER), † 16. 1. 1925 v BREBOVNICA 1 (NA ŽAGI). Ona je poročena BLAŽ MRAK, 24. 1. 1869, * 26. 1. 1833 v DOBRAČEVA 35 (ZET), (sin od MATIJA MRAK in EVA KAVČIČ), † 10. 4. 1893 v BREBOVNICA 24 (NA REŽIŠ).

Otroci:

- 20. i. MARJANA MRAK, * 1876.
 - ii. ANDREJ MRAK, * 1873, odšel v Kanado.
 - 21. iii. KATARINA MRAK, * 3. 4. 1880.
 - iv. TRIJE OTROCI V AMERIKO.⁹
15. **NEŽA PIVK, * 29. 12. 1843** v VRZDENEK (LESENA BAJTA OB ROŽMANOVEM MLINU), † 23. 9. 1897 v VRHNIKA 141. Ona je poročena JOŽEF CANKAR, 19. 8. 1867, * 26. 1. 1842 v VRHNIKA 18, (sin od JAKOB CANKAR in BARBARA BERNOT), † 30. 8. 1914 v LJUBLJANI.

Otroci:

- i. IVANA CANKAR, * 6. 5. 1866 v VRHNIKA, † 1910 v PULI.
- ii. MARIJA CANKAR, * 3. 12. 1867 v VRHNIKA, † 29. 3. 1869.
- iii. JOŽEF CANKAR, * 31. 12. 1868 v VRHNIKA, † 1922 v PARIZU.
- iv. MARIJA CANKAR, * 10. 8. 1870 v VRHNIKA, † 19. 11. 1958 na STARI VRHNIKI.
- v. FRANČIŠKA CANKAR, * 30. 9. 1871 v VRHNIKA, † 29. 10. 1873.
- vi. FRANC CANKAR, * 15. 2. 1873 v VRHNIKA, † 1923 v POPOVAČI, HRVAŠKA.
- vii. KAROLINA CANKAR, * 5. 11. 1874 v VRHNIKA, † 3. 4. 1907 (samomor).
- viii. **IVAN CANKAR, * 10. 5. 1876 v VRHNIKA, PISATELJ, † 11. 12. 1918 v LJUBLJANI.**
- ix. KAREL CANKAR, * 14. 10. 1877 v VRHNIKA, DUHOVNIK v SARAJEVU, † 9. 2. 1953.
- 22. x. NEŽA CANKAR, * 14. 1. 1880.
- xi. MARIJA CANKAR, * 10. 4. 1881 v VRHNIKA 2, † 4. 6. 1882.
- 23. xii. FRANČIŠKA CANKAR, * 19. 1. 1884.

9 Franc Jan: Izseljevanje iz Žirov v Združene države Amerike (1892–1924), str. 110–113.

Peta generacija

16. MARIJA OTRIN, * 2. 11. 1849 v DOLE 13. Ona je poročena JAKOB ERŽEN, 17. 11. 1873, * 14. 7. 1842 v ROVTE 78, (sin od JANEZ ERŽEN in ELIZABETA OTRIN), † 9. 7. 1906 v ROVTE 78.

Otroci:

- i. FRANC ERŽEN, * 31. 8. 1874 v ROVTE.
- ii. MARIJA ERŽEN, * 23. 6. 1876 v ROVTE.
- iii. ANDREJ ERŽEN, * 1877 v ROVTE, † 1879.
- iv. KATARINA ERŽEN, * 11. 2. 1880 v ROVTE.
- v. ANA ERŽEN, * ni podatka.
- vi. GAŠPER ERŽEN, * ni podatka.
- vii. LOVRENC ERŽEN, * ni podatka.

17. JANEZ PIVK, * 24. 6. 1852 v ZAVRATEC 9 (SLABE), † 24. 12. 1911 v AMERIKI (+ s sinom utonila v reki). ¹⁰ On je poročen MARJANA ŠINKOVEC, 28. 1. 1878 ŽIRI, * 1. 10. 1845 v ŽIR. VRH 16 (ŠINKOVC), (hči od GAŠPER ŠINKOVEC in MARIJA MROVLJE), † 25. 1. 1927 v ŽIR. VRH 16 (ŠINKOVC).

Otroci:

- 24. i. JAKOB PIVK, * 30. 4. 1878.
- ii. KATARINA PIVK, * 28. 4. 1880 v ŽIR. VRH 67 (STOPE),
† 14. 7. 1883 v ŽIR. VRH 67.
- 25. iii. MARIJA PIVK, * 29. 7. 1881.
- iv. JANEZ PIVK, * 22. 7. 1883 v ŽIR. VRH 67 (STOPE),
† 24. 12. 1911 v AMERIKI (skupaj z očetom utonil v reki).
- 26. v. HELENA PIVK, * 15. 4. 1885.
- vi. FRANC PIVK, * 24. 9. 1887 v ŽIR. VRH 67 (STOPE),
† 1937 v AMERIKI.

18. MARIJA PIVK, * 14. 2. 1855 v ZAVRATEC 9. Ona je poročena MARTIN KRVINA, 3. 2. 1883, * 6. 11. 1842 v LAVROVEC 3 (LAVER), (sin od JAKOB KRVINA in HELENA AMBROŽIČ), † 6. 2. 1919 v ŽIR. VRH 3 (MARTENCE).

Otroci:

- 27. i. ANDREJ KRVINA, * 19. 11. 1883.
- 28. ii. FRANC KRVINA, * 26. 3. 1885.
- iii. JANEZ KRVINA, * 1887 v ŠENTJOŠT, † 1891 v Sv. Ivan-Želina na Hrvaškem.

¹⁰ Tone Košir: Življenje na Lučinskem skozi stoletja, str. 223, in Dediščina župnije Šentjošt, str. 432.

- iv. JOŽEF KRVINA, * 1889 v ŠENTJOŠT, † 1891 v Sv. Ivan-Želina na Hrvaškem.
- v. Marija Krvina, * 24. 6. 1891 v Račeva 23 (Matevž/Lo-vriček), † 30. 3. 1892 v Račeva 23.
- vi. Frančiška Krvina, * 16. 9. 1894 v Žir. vrh 80 (Hiša brez imena), † 7. 6. 1897 v Žir. vrh 80.
- vii. Leopolda Krvina, * 26. 10. 1897 v Žir. vrh 80 (Hiša brez imena), † 1908 v Žir. vrh 3/42 (Martence).

19. Marjana Pivk, * 23. 10. 1859 v Brekovic 2 (Gantarjeva bajta), † 24. 10. 1946 v Žir. vrh 52 (Karantova bajta). Ona je poročena (1) Janez Trček, 6. 2. 1882, * 28. 4. 1856 v Račeva 5 (Abraht), (sin od Franc Trček in Marija Novak), † pred 1890 v Nova vas 33 (Pavlinova bajta). Ona je poročena (2) Primož Jerreb, 15. 1. 1912, * 2. 6. 1846 v Žir. vrh 51 (Prašnik/Karanta), (sin od Matevž Jerreb in Helena Demšar), † 20. 7. 1912 v Dole 7.

Otroci z Janez Trček:

- i. Ana Trček, * 17. 7. 1882 v Račeva 5 (Abraht),
† 1946 samska v Žir. vrh (Karantova bajta).
- ii. Marija Trček, * 4. 4. 1884 v Račeva 5 (Abraht).
- iii. Marjana Trček, * 20. 11. 1885 v Račeva 25 (Jurman),
† 16. 4. 1901 v Račeva 10 (Noč).
- iv. Jakob Trček, * 10. 7. 1887 v Račeva 25 (Jurman),
† 29. 9. v Račeva 17 (Anžonova bajta).
- v. Leopolda Pivk, * 8. 11. 1890 v Račeva 25 (Jurman),
† 9. 2. 1892 v Račeva 25.

20. Marjana MraK, * 1876 v Brebovnica 24 (Na režiš), † 1914 v Pensil-vanija, Amerika. Ona je poročena (1) NN. Ona je poročena (2) Gregor Rešek, † v Ameriki.

Otroci z NN:

- i. Franc Andrej MraK, * 20. 1. 1900 v Slovenija,
† 14. 1. 1962 v Ameriki.

Otroci z Gregor Rešek:

- ii. Jakob Felix Rešek, * 19. 4. 1908 v Amerika, † 7. 10. 1987 v Ameriki. On je poročen Anna Cornelia Dolenc, * 1912.

21. KATARINA MRAK, * 3. 4. 1880 v BREBOVNICA 24 (REŽIŠE), † 11. 8. 1953 v BROBOVNICA 1 (NA ŽAGI/ŽAGAR). Ona je poročena FRANC CANKAR, 27. 1. 1902, * 11. 10. 1872 v SMREČJE 18/34 (ŽAGAR), (sin od ANTON CANKAR in TEREZIJA LAZAR), † 19. 1. 1935 v BREBOVNICA 1 (NA ŽAGI/ŽAGAR), (smrtno ponesrečil).^{11 12}

Otroci:

- i. KATARINA CANKAR, * 1903 v BREBOVNICA 1/4 (NA ŽAG/ŽAGAR), † 1993.
 - 29. ii. IGNAC CANKAR, * 28. 7. 1904.
 - 30. iii. IVANA CANKAR, * 18. 5. 1906.
 - 31. iv. MARJANA CANKAR, * 8. 9. 1907.
 - 32. v. VINKO CANKAR, * 6. 7. 1909.
 - vi. FRANČIŠKA CANKAR, * 1911 v BREBOVNICA 1/4 (NA ŽAG/ŽAGAR), † 1974 v ŠKOFJI LOKI.
 - 33. vii. LJUDMILA CANKAR, * 2. 10. 1919.
 - viii. ŠTEFAN CANKAR, * 1920 v BREBOVNICA 1/4 (NA ŽAG/ŽAGAR), † 2007. On je poročen ANA KOKELJ.
22. NEŽA CANKAR, * 14. 1. 1880 v VRHNIKA 191, † 23. 12. 1957 v ŠABAC. Ona je poročena IVAN POČ, 1899, * 1875 v SEMIČ, † 1950.

Otroci:

- i. ZORA POČ, * 1900 v PULI, † 1969 na BLEDU. Ona je poročena ALOJZ ŠTIMNIKAR, 1920, * 1895 na BLEDU, † 1965 na BLEDU.
 - ii. MIROSLAV MIRKO POČ, * 1902 v PULI.
 - iii. CIRIL POČ, * 1904 v PULI. On je poročen KATICA KOVAČIČ, * 22. 11. 1914 v MALA GORA, (hči od MARTIN KOVAČIČ in APOLONIJA JURAK), † 14. 2. 1942 v ZAGREBU.
 - iv. STANKO POČ, * 1905 v PULI.
23. FRANČIŠKA CANKAR, * 19. 1. 1884 v VRHNIKA 2, † 21. 9. 1924. Ona je poročena ANTON KAVČIČ, 1905, * 1880 v ZAGORJE NA KRASU.

Otroci:

- i. VLADIMIR KAVČIČ, * 1905.

11 Tone Košir: Življenje na Lučinskem skozi stoletja, str. 223, in Dediščina župnije Šentjošt, str. 432.

12 Franc Cankar (1872–1935), sin Antona in Terezije Lazar, ni v sorodu z ligojskimi oz. vrhniškimi Cankarji; izhaja iz gnezda Planinskih Cankarjev, ki so preko Butajnovce prišli v Smrečje 18/34 k Žagarju.

Šesta generacija

24. JAKOB PIVK, * 30. 4. 1878 v ŽIR. VRH 67 (STOPE), † 5. 1. 1928 v AMERIKI. On je poročen MARIJA DOLINAR, 2. 5. 1904, * 14. 11. 1881 v OPALE 13 (ŠUŠTAR), (hči od FRANC DOLINAR in MARIJA KUMER), † 12. 2. 1977 v ŽIRI 55 (NAGLIČEV NACE).

Otroci:

- i. PAVLA PIVK, * 13. 3. 1905 v ŽIR. VRH 10 (ČESN), † 13. 12. 1907 kot otrok v ŽIR. VRH 10.
 - ii. FRANČIŠKA PIVK, * 7. 3. 1906 v ŽIR. VRH 10 (ČESN). Ona je poročena JOŽEF BEVC, 9. 3. 1935, * 26. 1. 1906 v BREZAKOVEC, ZAGORSKA SELIMA, (sin od FRANJO BEVC in EVA KODRNJA).
 - iii. JOŽEF PIVK, * 10. 3. 1907 v ŽIR. VRH 10 (ČESN), † 26. 4. 1907 kot otrok v ŽIR. VRH 10.
 - iv. FRANC PIVK, * 27. 8. 1909 v ŽIR. VRH 10 (ČESN), † 20. 9. 1909 v ŽIR. VRH 10.
 - v. LEOPOLD PIVK, * 30. 10. 1910 v ŽIR. VRH 10 (ČESN), † 2008 v AMERIKI. On je poročen MARIJA MEČA.
34. vi. MARIJA PIVK, * 14. 3. 1912.
35. vii. JAKOB PIVK, * 13. 7. 1913.

25. MARIJA PIVK, * 29. 7. 1881 v ŽIR. VRH 67/35 (STOPE), † 21. 5. 1976 v NOVA VAS 79. Ona je poročena MATEVŽ MLINAR, 4. 11. 1907, * 1. 9. 1883 v ŽIR. VRH 54 (KUCLER), (sin od JAKOB MLINAR in MARIJA VESILOKA), † kot vojak v 1. sv. vojni – 1919 proglašen za mrtvega.

Otroci:

- i. ALBIN MLINAR, * 15. 8. 1908 v ŽIR. VRH 67 (STOPE), † 11. 4. 1980 v KRANJ. On je poročen JOŽEFA BIRK, 11. 8. 1935 v KRANJ.
36. ii. MARIJA MLINAR, * 21. 10. 1909.

26. HELENA PIVK, * 15. 4. 1885 v ŽIR. VRH 67 (STOPE), † 1966 v AMERIKI. Ona je poročena ALOJZ KAVČIČ, * 15. 6. 1887 v ŽIR. VRH 24 (CORN), (sin od LOVRENC KAVČIČ in HELENA TUŠAR), † v AMERIKI.¹³

Otroci:

- 37. i. SOPHIE HELEN KAVČIČ, * 1912 v AMERIKI.
- 38. ii. MARY KAVČIČ, * 1914 v AMERIKI.
- 39. iii. JOSEPHINE KAVČIČ, * 1915 v AMERIKI.
- 40. iv. LOUIS KAVČIČ, * 1920 v AMERIKI.

13 Franc Jan: Izseljevanje iz Žirov v Združene države Amerike (1892–1924), str. 61 in 213.

27. ANDREJ KRVINA, * 19. 11. 1883 v ŠENTJOŠT 14 (ZABRDAR), † 19. 10. 1951 v ŽIR. VRH 73/40 (TRAUNČK). On je poročen KATARINA VE HAR, 15. 6. 1908, * 11. 4. 1890 v LEDINE 17 (TREVNOVA BAJTA), (hči od ANDREJ VE HAR in MARIJA ŽAKELJ), † 17. 10. 1977 v ŽIR. VRH 73/40 (TRAUNČK).

Otroci:

- 41. i. RAFAEL KRVINA, * 15. 10. 1908.
- 42. ii. LEOPOLD KRVINA, * 24. 11. 1909.
- iii. ALOJZIJA KRVINA, * 31. 5. 1912 v ŽIR. VRH 73/40 (TRAUNČK), † 15. 8. 2000 v HLAPCI 3, LESCE. Ona je poročena MARTIN CELAR, 26. 11. 1939, † 1. 7. 1988 v HLAPCI 3, LESCE.
- 43. iv. FRANČIŠKA KRVINA, * 14. 8. 1913.
- v. VINKO KRVINA, * 17. 7. 1925 v ŽIR. VRH 73/40 (TRAUNČK). On je poročen JULIJANA ŠRAJ, 18. 11. 1950, † 9. 2. 1991 v ALOJZA TRAVNA 19, JESENICE.
- 44. vi. PAVLA KRVINA, * 23. 1. 1929.

28. FRANC KRVINA, * 26. 3. 1885 v ŠENTJOŠT, † 14. 8. 1926 v ŽIR. VRH 3/42 (MARTENCE). On je poročen KATARINA ERZNOŽNIK, 31. 1. 1910, * 29. 4. 1890 v ŽIR. VRH 51 (PRAŠNIK/KARANTA), (hči od LOVRENC ERZNOŽNIK in MARIJA ŠUBIC), † 29. 7. 1960 v ŽIR. VRH 28 (LEKŠE/ŽNIDAR).

Otroci:

- 45. i. MARIJA KRVINA, * 20. 8. 1910.
- 46. ii. FRANČIŠKA KRVINA, * 6. 11. 1913.
- 47. iii. FRANC KRVINA, * 6. 11. 1914.
- iv. JANEZ KRVINA, * 9. 8. 1917 v ŽIR. VRH 3/30 (MARTENCE), † 26. 8. 1917 v ŽIR. VRH 3/30.
- 48. v. ALOJZIJA KRVINA, * 22. 6. 1920.
- vi. PAVEL KRVINA, * 23. 12. 1921 v ŽIR. VRH 3/30 (MARTENCE), † junij 1945, ubit v povojnih pobojih.
- vii. VINCENC KRVINA, * 9. 4. 1923 v ŽIR. VRH 3/30 (MARTENCE), † 12. 9. 1923 v ŽIR. VRH 3/30.
- viii. JANEZ KRVINA, * 24. 6. 1924 v ŽIR. VRH 3/30 (MARTENCE), † 11. 10. 1925 v ŽIR. VRH 3/30.
- 49. ix. STANISLAVA KRVINA, * 2. 11. 1926.

29. IGNAC CANKAR, * 28. 7. 1904 v BREBOVNICA 1/4 (NA ŽAG/ŽAGAR), † 1945 v BREBOVNICA 17/6 (MIHAČ). On je poročen FRANČIŠKA MARTINČIČ, 29. 4. 1928, * 24. 2. 1903 v LUČINE 16/31 (VRBANOVC), (hči od LOVRENC MARTINČIČ in URŠULA DOLENC), † 26. 11. 1977 v BREBOVNICA 17/6 (MIHAČ).¹⁴

14 Tone Košir: Življenje na Lučinskem skozi stoletja, str. 224 in 244.

Otroci:

- i. STANISLAV CANKAR, * 1929 v BREBOVNICA 17 (MIHAČ), † v BREBOVNICA 17. On je poročen MILKA ANDREUZZI, 1964, * 1. 3. 1935 v ŽIR. VRH 16 (PODGOZDNK) sv. Urbana, (hči od FRANC ANDREUZZI in MARIJA JUSTIN).
 - ii. ANA CANKAR, rojena v BREBOVNICA 17 (MIHAČ). Ona je poročena PAVEL MALOVRH, * 28. 6. 1930 v PRILESJE 1/6 (GRUGOVC), (sin od NN in NEŽA MALOVRH).
30. IVANA CANKAR, * 18. 5. 1906 v BREBOVNICA 1/4 (NA ŽAG/ŽAGAR), † 18. 12. 1946 v BREBOVNICA 10/11 (KOPIŠAR). Ona je poročena PETER BONČA, 31. 8. 1930, * 17. 2. 1900 v PRILESJE 10 (CESTNK), (sin od JANEZ BONČA in MARIJA KOŠIR), † 9. 12. 1960 v BREBOVNICA 10/11 (KOPIŠER).
31. MARJANA CANKAR, * 8. 9. 1907 v BREBOVNICA 1/4 (NA ŽAG/ŽAGAR), † 24. 1. 1940 v SMREČJE 35 (LOVRAČK). Ona je poročena FRANC MALOVRH, 8. 1. 1932, * 2. 12. 1903 v BUTAJNOVA 19 (MALOVRH), (sin od JANEZ MALOVRH in MARIJA CANKAR), † 6. 6. 1984 v SMREČJE 17/35 (LOVRAČK).
32. VINKO CANKAR, * 6. 7. 1909 v BREBOVNICA 1/4 (NA ŽAG/ ŽAGAR), † 1945, ubit v povojnih pobojih. On je poročen ANA SELJAK, 17. 2. 1934, * 22. 7. 1910 v TODRAŽ 3 (KOVAČ), (hči od MIHAEL SELJAK in MARIJA STANONIK).

Otroci:

- i. MINKA CANKAR, rojena v BREBOVNICI 1/4 (NA ŽAG/ŽAGAR), živi v HRASTJU PRI POSTOJNI.
 - ii. JANEZ CANKAR, rojena v BREBOVNICI 1/4 (NA ŽAG/ŽAGAR), živi v POLJANAH.
 - iii. KATARINA CANKAR, rojena v BREBOVNICA 1/4 (NA ŽAG/ŽAGAR), živi v PUNGERTU pri ŠKOFJI LOKI.
51. iv. FRANC CANKAR.
- v. VINKO CANKAR, rojen v BREBOVNICI 1/4 (NA ŽAG/ŽAGAR), živi v ŽELEZNIKIH.
 - vi. MIHAEL CANKAR, rojen v BREBOVNICI 1/4 (NA ŽAG/ŽAGAR). On je poročen BERNARDA POTREBUJEŠ, živi v BREBOVNICA 1/4 (NA ŽAG/ŽAGAR).
 - vii. FRANČIŠKA CANKAR, rojena v BREBOVNICA 1/4 (NA ŽAG/ŽAGAR), živi v POLJANAH.
33. LJUDMILA CANKAR, * 2. 10. 1919 v BREBOVNICA 1/4 (NA ŽAG/ŽAGAR). Ona je poročena JOŽEF MARTINČIČ, 17. 8. 1943, * 2. 3. 1913 v GOLI VRH 9/7 (MATEČK), (sin od MARTIN MARTINČIČ in MARJANA OBLAK), † 1945, ubit v povojnih pobojih.

Sedma generacija

34. MARIJA PIVK, * 14. 3. 1912 v ŽIR. VRH 10 (ČESN), † 13. 1. 2010 v ŽIRI 55 (NAGLIČEV NACE). Ona je poročena ANTON NAGLIČ, 17. 11. 1940, * 10. 6. 1912 v ŽIRI 55 (NAGLIČEV NACE), (sin od IGNAC NAGLIČ in AMALIJA KRIŽAJ), † 21. 4. 1987 v ŽIRI 55.

35. JAKOB PIVK, * 13. 7. 1913 v ŽIR. VRH 10 (ČESN), † 2014 V ZAGREBU. On je poročen s KATICO ?.

36. MARIJA MLINAR, * 21. 10. 1909 v ŽIR. VRH 67/35 (STOPE), † 28. 11. 1985 v ŽIR. VRH 67/35. Ona je poročena MARTIN POTOČNIK, 16. 11. 1930, * 8. 11. 1902 v ŽIR. VRH 32/47 (MELC), (sin od MARTIN POTOČNIK in ROZALIJA ŠUBIC), † 8. 11. 1949 v ŽIR. VRH 67/35 (STOPE).

Otroci:

- i. NATALIJA TALKA POTOČNIK, * 15. 10. 1930 v ŽIR. VRH 67/35 (STOPE), † 2006 v ŠKOFJI LOKI. Ona je poročena URH KALAN, 16. 9. 1978, * 1922, † 2011 v ŠKOFJI LOKI.
- ii. DRAGICA POTOČNIK, * 14. 11. 1932 v ŽIR. VRH 67/35 (STOPE), † 10. 4. 2016 v LJUBLJANA. Ona je poročena MATIJA HORVAT, 23. 4. 1960, * 2. 2. 1935 v GANČANI 43, BELTINCI, (sin od MATIJA HORVAT in AGATA ŽALIG), † 13. 2. 1988 v LJUBLJANI.
- iii. LJUDMILA MILKA POTOČNIK, * 11. 7. 1934 v ŽIR. VRH 67/35 (STOPE), † 26. 1. 1991 v ŽIR. VRH 67. Ona je poročena ANTON ŽAKELJ, 22. 5. 1953, * 1. 10. 1934 v STARA VAS 63 (TONE LAVROV/ALBINA), (sin od ANTON ŽAKELJ in ALBINA ŽAKELJ), † 9. 9. 1975 v ŽIR. VRH 67.
- iv. MARIJA MANICA POTOČNIK, * 16. 11. 1938 v ŽIR. VRH 67/35 (STOPE), živi v DRAŽGOŠKI UL. 9, ŽIRI. Ona je poročena RAFAEL ALBREHT, 23. 7. 1960, * 2. 10. 1932 v RAČEVA 26/29 (ANDREJ V KOTU/JOŠK), (sin od JOŽEF ALBREHT in MARIJA OBLAK), † 1. 4. 2003 v DRAŽGOŠKI UL. 9, ŽIRI.

37. SOPHIE HELEN KAVČIČ, * 1912 rojena v AMERIKI, † 1977 v AMERIKI. Ona je poročena VILLIAM ANTHONY BAYUK, * 1912, † 2005 v AMERIKI.¹⁵

Otroci:

- i. CAROLE BAYUK, rojena v AMERIKI. Ona je poročena JAMES EDWARD CORRIGAN.
- ii. VILLIAM BAYUK, rojen v AMERIKI. On je poročen LINDA SPONZILLI.

15 Martina Horvat: Družinsko drevo Stoparskih iz Žir. Vrha s sorodniki v Ameriki.

38. MARY KAVČIČ, * 1914 v AMERIKI, † 2014 v AMERIKI. Ona je poročena LOUIS M. PREBEVSEK, * 1912.

Otroci:

- i. LOUIS JAMES PREBEVSEK, rojen v AMERIKI. On je poročen BRENDA LYNN.
- ii. HELEN JOYCE PREBEVSEK, rojena v AMERIKI.

39. JOSEPHINE KAVČIČ, * 1915 v AMERIKI, † 1991 v AMERIKI. Ona je poročena LESTER V. LATESSA, * 1913 v AMERIKI, † 2000 v AMERIKI.

Otroci:

- i. LESTER D. LATESSA, * 1935 v AMERIKI, † 2008 v AMERIKI. On je poročen z RACHAEL ?.

40. LOUIS KAVČIČ, * 1920 v AMERIKI, † 2012 v AMERIKI. On je poročen z MARY JURJAVČIČ, (hči od ANTON JURJAVČIČ in ANTONIJA BOGATAJ).

Otroci:

- i. JOANNA KAVČIČ rojena v AMERIKI. Ona je poročena MARK MC CONVILLE.

41. RAFAEL KRVINA, * 15. 10. 1908 v ŽIR. VRH 73/40 (TRAUNČK), † 10. 5. 1992 v ST. VAS 89, STAROVAŠKA CESTA 10. On je poročen (1) KRISTINA TRČEK, 22. 11. 1936, * 6. 7. 1913 v NOVA VAS 36/24 (KOSM), (hči od JANEZ TRČEK in LUCIJA JEREB), † 31. 12. 1945 v STARA VAS 89. On je poročen (2) SLAVKA BOGATAJ, 11. 9. 1948, * 26. 4. 1928 v NOVA VAS 52/34 (TRAUNČKAR), (hči od LOVRENC BOGATAJ in MARJETA PODOBNIK).

Otroci s KRISTINA TRČEK:

- i. ZDRAVKO KRVINA, * 7. 1. 1937 v NOVA VAS 36 (KOSM), † 2013 v GORENJA VAS. On je poročen BOGOMILA FILIPIČ.

Otroci s STANISLAVA SLAVKA BOGATAJ:

- ii. ANTON KRVINA, * 31. 12. 1948 v STARA VAS 89, † 28. 1. 2001/ samski.

42. LEOPOLD KRVINA, * 24. 11. 1909 v ŽIR. VRH 73/40 (TRAUNČK), † 12. 8. 1995 v RAČEVA 32/21 (POLDE). On je poročen IVANA ALBREHT, 10. 11. 1940, * 4. 5. 1915 v ŽIR. VRH 53/16 (ŠURK), (hči od MARTIN ALBREHT in NEŽA KAVČIČ), † 5. 10. 2003 v RAČEVA 32/21 (POLDE).

43. FRANČIŠKA KRVINA, * 14. 8. 1913 v ŽIR. VRH 73/40 (TRAUNČK), † 27. 6. 1967 v ŽIR. VRH 23 (FRENCON). Ona je poročena FRANC KUNC, 23. 2. 1930, * 30. 10. 1905 v DOLE 19, (sin od FRANC KUNC in FRANČIŠKA KAVČIČ), † 27. 4. 1982 v ŽIR. VRH 23 (FRENCON).

44. PAVLA KRVINA, * 23. 1. 1929 v ŽIR. VRH 73/40 (TRAUNČK), † 5. 1. 2016 v ŽUPANČIČEVA UL. 13, ŽIRI. Ona je poročena FRANC MODRIJAN, 21. 11. 1953, * 18. 10. 1930 v HLEVIŠE 10 (ČAKOVC), (sin od FRANC MODRIJAN in MARJETA ERŽEN), † 29. 8. 1999 v ŽUPANČIČEVA UL. 13.
45. MARIJA KRVINA, * 20. 8. 1910 v ŽIR. VRH 3/42 (MARTENCE), † 17. 12. 1984 v ŽIR. VRH 3/30. Ona je poročena JANEZ TRČEK, 9. 2. 1934, * 26. 8. 1903 v DOBRAČEVA 54 (ŠKANDER), (sin od JANEZ TRČEK in LUCIJA JEREB), † 26. 5. 1949 v ŽIR. VRH 3/42 (MARTENCE).
46. FRANČIŠKA KRVINA, * 6. 11. 1913 v ŽIR. VRH 3/42 (MARTENCE), † 19. 11. 1987, samska, v ROVTE. Ima nezakonsko hči Marijo Krvina, * 8. 9. 1936, † 15. 1. 1972 v NOVA VAS 76.
47. FRANC KRVINA, * 6. 11. 1914 v ŽIR. VRH 3/42 (MARTENCE), † 25. 5. 1997 v SLOVENSKA POT 1, ŽIRI. On je poročen IVANA MLINAR, 9. 12. 1942, * 21. 4. 1923 v ŽIR. VRH 54 (KUCLER), (hči od NN in MICA MLINAR).
48. ALOJZIJA KRVINA, * 22. 6. 1920 v ŽIR. VRH 3/42 (MARTENCE), † 2006 v DOBRAČEVA 49/22 (ŠTRIKAR), ŽIRI. Ona je poročena ALOJZ LOKAR, 20. 11. 1952 v APAČE, * 1928, † 2005 v DOBRAČEVA 49/22.
49. STANISLAVA KRVINA, * 2. 11. 1926 v ŽIR. VRH 3/42 (MARTENCE), † 11. 6. 2004 v TABOR (NOVA HIŠA). Ona je poročena FRANC CESAR, * 24. 11. 1924 v ŠTAJERSKA, † 24. 12. 1982 v TABOR, ŽIRI.

ANDREJ CANKAR IN NJEGOVI POTOMCI

Rodoslovje me je začelo zanimati že kot srednješolko; predvsem zato, ker je bila družina mojega starega očeta, Alojzija Gutnika iz Velike Ligojne, iz Kotov, zelo številčna. Bil je rojen leta 1911, kot zadnji, 15. otrok, očetu Janezu in Frančiški Gutnik, roj. Rogelj. Od vseh otrok samo trije niso preživeli otroštva, kar je bilo za takratni čas zelo redko.

K raziskovanju me je spodbudilo sorodstvo z Ivanom Cankarjem. Prvi znani skupni prednik je bil Andrej Cankar, rojen okoli leta 1610. Njegova in moja veja sta se razcepili z Antonom Cankarjem, rojenim leta 1737. Če se izrazim rodoslovno, je Ivan moj 7. bratranec, 4-krat odmaknjen navzgor. V Kotih se je leta 1806 rodila tudi Ana Cankar, moja praprprababica. Njen oče in pisateljev stari oče sta bila bratranca. Leta 1825 se je poročila z Lovrencem Gutnikom s Korene nad Horjulom. S tem je bil priimek Cankar v Kotih izkoreninjen, Lovrenčev priimek Gutnik pa se je tam ohranil do današnjih dni.

Z Ivanom pa se počutim povezano še preko mojega očeta Marijana Majerja. V njegovi rojstni hiši pri Tirolcu oz. Oskarju na Stari cesti na Vrhniki (Stara cesta 11) je ob popisu prebivalstva leta 1890 živela poleg očetovih prednikov tudi 10-članska Cankarjeva družina. Zanimivo je, da sta se moj stari oče Alojzij Gutnik iz Kotov in moj oče Marijan Majer vsak v svojem obdobju priženila k Flak (Verd, Sternanova cesta 1), kjer se je pod hišo ob Ljubljani, ob Enajsti šoli pod mostom, »šolal« Ivan Cankar. Oba sta si tam ustvarila družino/i, iz katere/ih izhajam.

Moja rodoslovna zbirka¹ potomcev Andreja Cankarja in njegove žene Elizabete zaenkrat zajema 944 oseb iz 296 različnih družin. Podatke, ki jih še vedno zbiram, sem pridobila v arhivih, od sorodnikov, prijateljev, iz rodoslovnih zbirk na spletnih straneh, knjig, zbornikov, člankov, časopisov in nagrobnikov.

¹ Računalniški izpis ni lektoriran, ker je zapisan v specifični računalniški obliki. Novejši podatki o Cankarjevih sorodnikih niso navedeni zaradi varstva osebnih podatkov. Morebitne dodatne informacije o družinskih članih lahko sporočite Muzejskemu društvu Vrhnika.

Prva generacija

1. **ANDREJ CANKAR**, r. ~ 1610 v Velika Ligojna².

On je poročen ELIZABETA, 1640 v Vrhnika, r. ~ 1615 v Slovenija.

Otroci:

2. i. JANEZ CANKAR, r. 22 Jun 1641.
- ii. LUKA CANKAR, r. 13 Okt 1642 v Velika Ligojna.
3. iii. ŠTEFAN CANKAR, r. 12 Dec 1643.
- iv. GREGOR CANKAR, r. 26 Feb 1647 v Velika Ligojna³.
- v. MARJETA CANKAR, r. 5 Apr 1658.

Druga generacija

2. **JANEZ CANKAR**, r. 22 Jun 1641 v Velika Ligojna⁴, u. 1702 v Velika Ligojna.

On je poročen KATARINA OGRIN, 4 Jan 1673, r. 11 Sep 1645 v Velika Ligojna, u. 1 Sep 1715 v Velika Ligojna.

Otroci:

4. i. ŠTEFAN CANKAR, r. 11 Dec 1673.
5. ii. MATIJA CANKAR, r. 29 Jan 1677.

3. **ŠTEFAN CANKAR**, r. 12 Dec 1643 v Velika Ligojna 2.

On je poročen MARJETA RUPNIK, 1675, r. ~ 1650 v Velika Ligojna.

Otroci:

- i. MARUŠA CANKAR, r. 1674.
6. ii. ANDREJ CANKAR, r. 1677.
- iii. JERA CANKAR, r. 15 Feb 1679 v Velika Ligojna, u. 2 Nov 1749⁵.
- iv. ELIZABETA CANKAR, r. 17 Okt 1682 v Velika Ligojna.
7. v. JANEZ CANKAR, r. 22 Maj 1685.
- vi. MARIJA CANKAR, r. 29 Sep 1690 v Velika Ligojna.

Tretja generacija

4. **ŠTEFAN CANKAR**, r. 11 Dec 1673 v Velika Ligojna, u. ~ 1750 v Velika Ligojna.

On je poročen (1) JERA REVEN, 8 Jan 1691 v Vrhnika, r. 1666 v Stara Vrhnika, u. 28 Avg 1714 v Velika Ligojna.

2 Kote, Velika Ligojna.

3 Kote, Velika Ligojna.

4 Kote, Velika Ligojna.

5 Cvetka Koderman: 2. 12. 1749.

Otroci:

- i. MATIJA CANKAR, r. 29 Jan 1702 v Velika Ligojna⁶
- ii. URŠULA CANKAR, r. 20 Okt 1706 v Velika Ligojna.
- iii. MARIJA CANKAR, r. 24 Mar 1709 v Velika Ligojna.
- iv. ANDREJ CANKAR, r. 25 Mar 1712 v Velika Ligojna, u. 16 Sep 1762 v Velika Ligojna.

On je poročen (2) JERA OGRIN, 11 Feb 1715 v Vrhnika, r. 22 Jan 1683 v Velika Ligojna, u. 2 Dec 1749 v Ligojna.

Otroci:

- v. HELENA CANKAR, r. 4 Apr 1716 v Velika Ligojna.
- vi. PAVEL CANKAR, r. 23 Jan 1718 v Velika Ligojna.
- vii. MARTIN CANKAR, r. 10 Okt 1719 v Velika Ligojna, u. 1783 v Brezovica.
On je poročen MARIJA MESEC, 12 Feb 1749 v Vrhnika, r. 1720 v Brezovica, u. pred 1785 v Brezovica.
- viii. JERA CANKAR, r. 14 Mar 1722 v Velika Ligojna.
Ona je poročena (1) GREGOR KOKAL, 17 Feb 1740 v Vrhnika.
Ona je poročena (2) LOVRENC KRAŠEVEC, 12 Jan 1750 v Vrhnika.

5. **MATIJA CANKAR**, r. 29 Jan 1677 v Velika Ligojna, u. 5 Jan 1768 v Velika Ligojna.

On je poročen MARIJA, 1737, r. 5 Jan 1684⁷, u. 1 Maj 1764 v Velika Ligojna.

Otroci:

8. i. ANTON CANKAR r. 9 Jan 1737.

6. **ANDREJ CANKAR**, r. 1677 v Velika Ligojna 2, u. 25 Dec 1749 v Velika Ligojna 2.

On je poročen (1) NEŽA TURK, 6 Feb 1736 v Vrhnika, r. ~ 1710, u. 1741 v Velika Ligojna.

Otroci:

9. i. PRIMOŽ CANKAR, r. 3 Jun 1736.
ii. MATIJA CANKAR, r. 30 Jan 1739 v Velika Ligojna.
iii. HELENA CANKAR, r. 24 Apr 1741 v Velika Ligojna.

On je poročen (2) HELENA MELE, 23 Apr 1742 v Vrhnika, r. ~ 1710 v Žažar, u. 5 Feb 1760 v Velika Ligojna.

Otroci:

10. iv. LOVRENC CANKAR, r. 2 Avg 1744.

6 France Dobrovoljc: Cankarjev album. Založba Obzorja, Maribor, 1972: MARIJA CANKAR.

7 France Dobrovoljc: Cankarjev album. Založba Obzorja, Maribor, 1972: 1704.

7. **JANEZ CANKAR**, r. 22 Maj 1685 v Velika Ligojna.
On je poročen (1) URŠULA KAVČIČ, 29 Nov 1714, r. ~ 1685 v Rovte, u. 28 Apr 1715 v Velika Ligojna.

Otroci:

- i. LUCIJA CANKAR, r. 11 Dec 1712 v Velika Ligojna.
On je poročen (2) HELENA ŽELODEC, 20 Sep 1718 v Vrhnika, r. 1690 v Velika Ligojna, u. 5 Jan 1760 v Velika Ligojna.

Otroci:

- ii. DOROTEJA CANKAR, r. 3 Feb 1719 v Velika Ligojna.

Četrta generacija

8. **ANTON CANKAR**, r. 9 Jan 1737 v Velika Ligojna, u. 27 Apr 1776 v Velika Ligojna.
On je poročen URŠULA SLOVŠA, 6 Feb 1752 v Podlipa, r. 1738 v Zaplana, u. 7 Sep 1801 v Velika Ligojna.

Otroci:

11. i. PAVEL CANKAR, r. 3 Jan 1756.
ii. MARTIN CANKAR, r. 29 Dec 1759 v Velika Ligojna 31.
12. iii. ELIZABETA CANKAR, r. 21 Avg 1762.
iv. JURIJ CANKAR, r. 28 Mar 1764 v Velika Ligojna 31.
v. ŠTEFAN CANKAR, r. 22 Dec 1765 v Velika Ligojna 31.
vi. ANTON CANKAR, r. 12 Jan 1770 v Velika Ligojna 31.
13. vii. BOŠTJAN CANKAR, r. 12 Jan 1770.

9. **PRIMOŽ CANKAR**, r. 3 Jun 1736 v Velika Ligojna 2.
On je poročen (1) MARIJA VRHOVC, 9 Feb 1757 v Vrhnika, r. ~ 1740, u. pred 1764.

Otroci:

14. i. PAVEL CANKAR, r. 20 Jan 1758.
ii. ELIZABETA CANKAR, r. 8 Nov 1760 v Velika Ligojna.
iii. HELENA CANKAR, r. 15 Maj 1763 v Velika Ligojna, u. 29 Sep 1769 v Velika Ligojna.

On je poročen (2) URŠULA JURCA, 27 Feb 1764 v Vrhnika, r. 7 Okt 1732 v Podlipa, u. 11 Nov 1769 v Velika Ligojna.

Otroci:

- iv. JURIJ CANKAR, r. 3 Apr 1766 v Vrhnika.
On je poročen (3) URŠULA PETKOVŠEK, 14 Feb 1770 v Vrhnika, r. ~ 1745 v Vrhnika.

10. **LOVRENC CANKAR**, r. 2 Avg 1744 v Velika Ligojna 2, u. 19 Maj 1816 v Velika Ligojna 2.

On je poročen HELENA MRZLIKAR⁸, 2 Mar 1772 v Vrhnika, r. 1740 v Mala Ligojna, u. 23 Jan 1818 v Velika Ligojna.

Otroci:

- i. MARIJA CANKAR, r. 13 Avg 1773 v Velika Ligojna 2, u. 18 Jul 1831 v Velika Ligojna.
- ii. LUKA CANKAR, r. 9 Sep 1775 v Velika Ligojna 2⁹, u. 16 Sep 1775 v Velika Ligojna 2¹⁰.
- iii. LUKA CANKAR, r. 29 Feb 1778 v Velika Ligojna 2, u. 16 Apr 1779 v Velika Ligojna 2.
- iv. ELIZABETA CANKAR, r. 8 Nov 1781 v Velika Ligojna 2.
15. v. JANEZ CANKAR, r. 18 Jun 1784.
- vi. JOŽEF CANKAR, r. 13 Mar 1786 v Velika Ligojna 2.
- vii. URŠULA CANKAR, r. 7 Sep 1789 v Velika Ligojna 2, u. 18 Sep 1789 v Velika Ligojna 2.

Peta generacija

11. **PAVEL CANKAR**, r. 3 Jan 1756 v Velika Ligojna 31.

On je poročen JERA OBLAK, 30 Apr 1778 v Vrhnika, r. 1763 v Velika Ligojna 32.

Otroci:

- i. MARIJA CANKAR, r. 21 Nov 1780 v Velika Ligojna 31.
16. ii. MIKLAVŽ (NIKOLAJ) CANKAR, r. 6 Dec 1783.
- iii. PAVEL CANKAR, r. 25 Jul 1786 v Velika Ligojna 30.
- iv. JERA CANKAR, r. 24 Mar 1789 v Velika Ligojna 30, u. 23 Nov 1860 v Velika Ligojna 30¹¹.
Ona je poročena OBLAK, ~ 1810, r. ~ 1785.
- v. BLAŽ CANKAR, r. 30 Jan 1792 v Velika Ligojna 30.
- vi. MIHAEL CANKAR, r. 1795 v Velika Ligojna 30¹².
On je poročen MARJETA SORČAN, 25 Feb 1838 v Ljubljana, r. 1799.
- vii. JOŽEF CANKAR, r. 19 Mar 1797 v Velika Ligojna 30, u. 4 Maj 1809 v Velika Ligojna 30.

12. **ELIZABETA CANKAR**, r. 21 Avg 1762 v Velika Ligojna 31.

Ona je poročena MARTIN SLANA, 1786, r. ~ 1762.

Otroci:

- i. ANTON SLANA, r. 1814 v Vrhnika 112.
On je poročen URŠULA GROS, 2 Mar 1840 v Vrhnika, r. 1814 v Hrib 23, Vrhnika.

8 France Dobrovoljc: Cankarjev album. Založba Obzorja, Maribor, 1972: MARGARETA MRZLIKAR.

9 Cvetka Koderman: 29. 9. 1775.

10 Cvetka Koderman: 1777.

11 France Dobrovoljc: Cankarjev album. Založba Obzorja, Maribor, 1972: 1806.

12 Peter Hawlina: rojen Spodnja Šiška.

13. **BOŠTJAN CANKAR**, r. 12 Jan 1770 v Velika Ligojna 31, u. 19 Feb 1813 v Velika Ligojna 18.

On je poročen (1) URŠULA OBLAK, 28 Feb 1793 v Vrhnika, r. 1764 v Velika Ligojna 18, u. 24 Apr 1811 v Velika Ligojna.

Otroci:

- i. KATARINA CANKAR, r. 8 Nov 1793 v Velika Ligojna 18, u. 29 Avg 1795 v Velika Ligojna.
- ii. JERA CANKAR, r. 16 Feb 1796 v Velika Ligojna 18¹³.
Ona je poročena GAŠPER ŠTANTA, 1829, r. ~ 1795 v Vrhnika.
- iii. JURIJ CANKAR, r. 4 Apr 1799 v Velika Ligojna 18, u. 3 Jan 1816 v Velika Ligojna 18.
- 17. iv. JAKOB CANKAR, r. 8 Jul 1801.
v. MARIJA CANKAR, r. 28 Jul 1805 v Velika Ligojna 18.
- 18. vi. MARJETA CANKAR, r. 3 Jul 1808.

On je poročen (2) URŠULA REMŠKAR, 3 Jun 1811 v Vrhnika, r. 1765 v Vrhnika, u. 18 Sep 1831 v Velika Ligojna.

14. **PAVEL CANKAR**, r. 20 Jan 1758 v Velika Ligojna 2, u. 25 Mar 1850 v Vrhnika.
On je poročen MARUŠA LANGENVALTER, 17 Feb 1806 v Vrhnika, r. 1784 v Vrhnika, u. 25 Apr 1862 v Vrhnika.

Otroci:

- i. HELENA CANKAR, r. 25 Avg 1807 v Vrhnika.
- ii. MIHAEL CANKAR, r. 22 Avg 1808 v Vrhnika.
- 19. iii. BLAŽ CANKAR, r. 26 Dec 1810.
iv. URŠULA CANKAR, r. 1811.
v. VALENTIN CANKAR, r. 28 Jan 1813 v Vrhnika.
- vi. ANDREJ CANKAR, r. 25 Nov 1814 v Vrhnika.
On je poročen MARJETA JAMNIK, 2 Feb 1857 v Ljubljana, r. 12 Jul 1826 v Šempetersko predmestje 76.
- vii. TOMAŽ CANKAR, r. 21 Dec 1819 v Vrhnika.

15. **JANEZ CANKAR**, r. 18 Jun 1784 v Velika Ligojna 2, u. 2 Maj 1844 v Velika Ligojna 2.

On je poročen NEŽA KRVINA, 4 Feb 1807 v Vrhnika, r. 1775 v Podlipa, u. 27 Sep 1832 v Velika Ligojna 2.

Otroci:

- 20. i. MARIJA CANKAR, r. 8 Avg 1808.
- ii. MARUŠKA CANKAR, r. 3 Dec 1810 v Velika Ligojna 2.
Ona je poročena MARTIN SMUK, 24 Feb 1840 v Vrhnika, r. 1805 v Stara Vrhnika 62.

13 Cvetka Koderman: 17. 2. 1796.

- iii. MATIJA CANKAR, r. 3 Avg 1813 v Velika Ligojna 2, u. 29 Mar 1814 v Velika Ligojna.
- iv. BARBARA CANKAR, r. 2 Sep 1818 v Velika Ligojna 2.
Ona je poročena JERNEJ MEDVED, 17 Feb 1840 v Vrhnika, r. 1814 v Hrib 62, Vrhnika.

Šesta generacija

16. **MIKLAVŽ (NIKOLAJ) CANKAR**, r. 6 Dec 1783 v Velika Ligojna 31, u. 16 Maj 1817 v Velika Ligojna 30.

On je poročen MARIJA MALOVRH, 6 Feb 1805 v Vrhnika, r. 1786 v Velika Ligojna, u. 1837 v Velika Ligojna.

Otroci:

- 21.
 - i. ANA CANKAR, r. 8 Jan 1806.
 - ii. MARIJA CANKAR, r. 21 Dec 1808 v Velika Ligojna, u. 24 Dec 1808 v Velika Ligojna.
 - iii. MARIJA CANKAR, r. 28 Feb 1810 v Velika Ligojna¹⁴.
 - iv. JANEZ CANKAR, r. 15 Jun 1813 v Velika Ligojna 30¹⁵, u. 10 Dec 1813 v Velika Ligojna 30¹⁶.
 - v. MARIJANA CANKAR, r. 25 Avg 1817 v Velika Ligojna, u. v Blatna Brezovica.
Ona je poročena LUKA GREGORKA, 1841, r. ~ 1815 v Blatna Brezovica.

17. **JAKOB CANKAR**, r. 8 Jul 1801 v Velika Ligojna 18, u. 8 Feb 1885 v Vrhnika.

On je poročen (1) MARIJA KOS, 23 Jul 1823 v Vrhnika, r. 1799 v Vrhnika, u. 1 Feb 1840 v Vrhnika.

Otroci:

- i. MARTIN CANKAR, r. 25 Okt 1823 v Vrhnika.
 - ii. MARIJA CANKAR, r. 1 Dec 1824 v Vrhnika, u. 11 Jan 1880 v Vrhnika.
 - iii. JERA CANKAR, r. 26 Feb 1826 v Vrhnika, u. 15 Jun 1826.
 - iv. JAKOB CANKAR, r. 19 Mar 1827 v Vrhnika, u. 11 Avg 1830.
- 22.
 - v. SIMON CANKAR, r. 20 Okt 1828.
 - vi. CANKAR, r. 19 Nov 1830 v Vrhnika, u. 19 Nov 1830 v Vrhnika.
 - vii. FRANC CANKAR, r. 21 Feb 1832 v Vrhnika, u. 1860.
 - viii. NEŽA CANKAR, r. 27 Jan 1833 v Vrhnika, u. 1 Feb 1834 v Vrhnika.

14 Cvetka Koderman: 12. 2. 1810.

15 France Dobrovoljc: Cankarjev album. Založba Obzorja, Maribor, 1972: r. 1815.

16 France Dobrovoljc: Cankarjev album. Založba Obzorja, Maribor, 1972: r. 1824.

- ix. JAKOB CANKAR, r. 20 Apr 1835 v Vrhnika, u. 9 Jul 1876 v Vrhnika.
- x. KAREL CANKAR, r. 23 Okt 1836 v Vrhnika, u. 23 Okt 1836 v Vrhnika.
- xi. CANKAR, r. 11 Maj 1838 v Vrhnika, u. 11 Maj 1838 v Vrhnika.
- xii. CANKAR, r. 26 Jan 1840 v Vrhnika, u. 26 Jan 1840 v Vrhnika.

On je poročen (2) BARBARA BERNOT, 22 Feb 1841 v Vrhnika, r. 10 Dec 1811 v Spodnje Palovče, Kamnik, u. 19 Jan 1880 v Vrhnika.

Otroci:

- 23. xiii. JOŽEF CANKAR, r. 26 Jan 1842.
- xiv. KAREL CANKAR, r. 17 Okt 1843 v Vrhnika, u. 2 Avg 1851 v Vrhnika.
- xv. MIHAEL CANKAR, r. 11 Sep 1845 v Vrhnika, u. 11 Sep 1845 v Vrhnika.
- xvi. ANDREJ CANKAR, r. 27 Nov 1846 v Vrhnika, u. 9 Jul 1854 v Vrhnika.
- 24. xvii. JANEZ CANKAR, r. 22 Sep 1849.
- xviii. MATEVŽ CANKAR, r. 22 Sep 1849 v Vrhnika, u. 12 Dec 1851 v Vrhnika.
- xix. VALENTIN CANKAR, r. 26 Jan 1852 v Vrhnika, u. 18 Okt 1861 v Vrhnika.
- 25. xx. ANDREJ CANKAR, r. 20 Nov 1854.
- 26. xxi. IVANA CANKAR, r. 5 Maj 1859.

18. **MARJETA CANKAR**, r. 3 Jul 1808 v Velika Ligojna 18, u. 6 Feb 1885 v Žažar 2. Ona je poročena (1) TOMAŽ SMREKAR, 28 Sep 1835 v Podlipa, r. 12 Okt 1802 v Podlipa 22¹⁷, u. 12 Feb 1838 v Žažar 26.

Otroci:

- i. VALENTIN SMREKAR, r. 7 Feb 1837 v Žažar 26, u. 10 Apr 1837 v Žažar 26.
- ii. KATARINA SMREKAR, r. 17 Apr 1838 v Žažar 26, u. 25 Feb 1853 v Žažar 3.

Ona je poročena (2) PRIMOŽ MOLE, 19 Feb 1844 v Podlipa, r. 4 Jun 1819 v Žažar 18¹⁸, u. 3 Okt 1886 v Žažar 3.

Otroci:

- 27. iii. MARIJA MOLE, r. 25 Okt 1846.

19. **BLAŽ CANKAR**, r. 26 Dec 1810 v Vrhnika.

On je poročen MARIJA ŽONTA, 23 Jan 1837 v Vrhnika, r. 1815 v Vrhnika, u. 11 Mar 1887 v Vrhnika.

17 France Dobrovoljc: Cankarjev album, Založba Obzorja, Maribor, 1972: r. 1803.

18 France Dobrovoljc: Cankarjev album, Založba Obzorja, Maribor, 1972: r. 1818.

Otroci:

- i. JOHANA CANKAR, r. 21 Dec 1837 v Vrhnika.
 - 28. ii. HELENA CANKAR, r. 4 Mar 1839.
 - iii. JANEZ CANKAR, r. 2 Avg 1841 v Vrhnika, u. 29 Mar 1883 v Vrhnika.
 - iv. TOMAŽ CANKAR, r. 17 Dec 1843 v Vrhnika, u. 25 Dec 1884 v Vrhnika.
 - v. IGNAC CANKAR, r. 31 Jul 1846 v Vrhnika¹⁹.
 - vi. FRANČIŠKA CANKAR, r. 23 Feb 1850 v Vrhnika.
Ona je poročena ANTON KRAŠEVEC, 1870, r. ~ 1845.
 - 29. vii. MATIJA CANKAR, r. 23 Feb 1850.
 - viii. ANDREJ CANKAR, r. 9 Nov 1852 v Vrhnika, u. 14 Apr 1885 v Vrhnika.
 - ix. MARIJA CANKAR, r. 29 Jan 1857 v Vrhnika, u. 7 Feb 1874 v Vrhnika.
20. **MARIJA CANKAR**, r. 8 Avg 1808 v Velika Ligojna 2, u. 1851 v Vrhnika.
Ona je poročena FLORJAN CELARC, 1837 v ŠENTJOŠT, r. 3 Maj 1810 v Smrečje 4, u. 13 Mar 1890.

Otroci:

- i. IVAN CELARC, r. 28 Avg 1838 v Velika Ligojna, u. 13 Dec 1919.
On je poročen NEŽA PETKOVŠEK, 24 Feb 1873, r. 11 Jan 1846 v Stara Vrhnika, u. 29 Maj 1923.
- ii. LOVRENC CELARC, r. 24 Jul 1841 v Velika Ligojna 2, u. 31 Jul 1841 v Velika Ligojna 2.
- iii. HELENA CELARC, r. 3 Apr 1844 v Velika Ligojna, u. 24 Jul 1844 v Velika Ligojna.
- iv. JAKOB CELARC, r. 20 Jul 1845 v Velika Ligojna.
- 30. v. JURIJ CELARC, r. 17 Apr 1847.
- vi. MARIJA CELARC, r. 23 Jun 1849 v Velika Ligojna 2, u. 19 Avg 1849 v Velika Ligojna 2.

Sedma generacija

21. **ANA CANKAR**, r. 8 Jan 1806 v Velika Ligojna 30, u. 6 Nov 1839 v Velika Ligojna 30.
Ona je poročena LOVRENC GUTNIK, 7 Feb 1825 v Vrhnika, r. 28 Jul 1796 v Koreno nad Horjulom 1, u. 20 Mar 1840 v Velika Ligojna.

Otroci:

- i. FRANC GUTNIK, r. 27 Nov 1825 v Velika Ligojna 30/38, u. 16 Mar 1826 v Velika Ligojna 30.

19 Cvetka Koderman: r. 3. 7. 1846.

- 31. ii. FRANC GUTNIK, r. 7 Nov 1827.
- iii. ANA GUTNIK, r. 19 Jun 1830 v Velika Ligojna 30.
Ona je poročena ŠEBENIK, 1855, r. ~ 1830.
- 32. iv. JOŽEF GUTNIK, r. 16 Mar 1833.
- 33. v. Marija Gutnik, r. 8 Avg 1836.
- vi. JANEZ GUTNIK, r. 4 Dec 1838 v Velika Ligojna 30, u. 15 Mar 1840 v Velika Ligojna 30.

22. **SIMON CANKAR**, r. 20 Okt 1828 v Vrhnika, u. 18 Okt 1906.

On je poročen (1) URŠULA DIMIC, ~ 1855, r. 1822 v Ljubljana, u. 22 Mar 1892 v Ljubljana.

Otroci:

- i. IVAN CANKAR, r. 1860 v Borovnica, u. v Brazilija.
- ii. Marija Cankar, r. 2 Sep 1863 v Soteska.

On je poročen (2) Marija Bernard, r. 1 Avg 1852 v Bohinjska Bistrica, u. 7 Mar 1902 v Ljubljana.

Otroci:

- iii. Marija Cankar, r. 1892.

23. **JOŽEF CANKAR**, r. 26 Jan 1842 v Vrhnika 18, u. 30 Avg 1914 v Ljubljana.

On je poročen NEŽA PIVK, 19 Avg 1867 v Vrhnika, r. 29 Dec 1843 v Vrzdenc 16, u. 23 Sep 1897 v Vrhnika 141.

Otroci:

- 34. i. IVANA CANKAR, r. 7 Maj 1866.
- ii. Marija Cankar, r. 3 Dec 1867 v Vrhnika, u. 29 Mar 1869 v Vrhnika.
- iii. JOŽEF CANKAR, r. 31 Dec 1868 v Vrhnika, u. Jan 1922 v Pariz, Francija.
- iv. Marija Cankar, r. 10 Avg 1870 v Vrhnika, u. 20 Jan 1880.
- v. FRANČIŠKA CANKAR, r. 30 Okt 1871 v Vrhnika 18, u. 29 Okt 1873 v Vrhnika 18.
- vi. FRANC CANKAR, r. 15 Feb 1873 v Vrhnika 141, u. 1923 v Popovača, Hrvaška.
- vii. KAROLINA CANKAR, r. 15 Nov 1874 v Vrhnika 141, u. 3 Apr 1907.
- viii. IVAN CANKAR, r. 10 Maj 1876 v Vrhnika 141, u. 11 Dec 1918 v Ljubljana.
- ix. KARLO CANKAR, r. 14 Okt 1877 v Vrhnika²⁰, u. 9 Feb 1953 v Ljubljana.
- 35. x. NEŽA CANKAR, r. 14 Jan 1880.
- xi. Marija Cankar, r. 10 Apr 1881 v Vrhnika 2/228, u. 4 Jun 1882 v Vrhnika 2/228.

²⁰ Pokopališče, nagrobnik: r. 11. 10. 1877.

36. xii. **FRANČIŠKA CANKAR**, r. 19 Jan 1884.
24. **JANEZ CANKAR**, r. 22 Sep 1849 v Vrhnika, u. 1895 v Šabac, Srbija.
On je poročen **MARIJA BADANJEK**, ~ 1880, r. 28 Apr 1864 v Pitomača, Hrvaška, u. 2 Jun 1910 v Ljubljana²¹.
- Otroci:*
- i. **BARBARA CANKAR**, r. 9 Sep 1880 v Pitomača, Hrvaška.
37. ii. **MILAN CANKAR**, r. 15 Jul 1890.
38. iii. **MARIJA CANKAR**, r. 9 Mar 1892.
25. **ANDREJ CANKAR**, r. 20 Nov 1854 v Vrhnika²², u. 29 Jun 1915 v Ljubljana.
On je poročen **MARIJA HUBER**, 25 Maj 1885 v Šid, Srem, r. 25 Maj 1863, u. 29 Jun 1922 v Ljubljana.
- Otroci:*
- 39. i. **IZIDOR CANKAR**, r. 22 Apr 1886.
 - ii. **RUDOLF CANKAR**, r. 1888 v Šid, Srem, u. 1888 v Šid, Srem.
 - iii. **RUDOLF CANKAR**, r. 25 Mar 1893 v Šid, Srem²³, u. 8 Feb 1916 v Ljubljana²⁴.
 - iv. **DRAGUTIN CANKAR**, r. 21 Jan 1895 v Šid, Srem, u. 1914 v Galicija, Španija.
 - v. **EMIL CANKAR**, r. 17 Jun 1896 v Šid, Srem, u. 5 Mar 1914 v Ljubljana.
40. vi. **FRANC JOŽEF CANKAR**, r. 4 Sep 1898.
- vii. **BARBARA CANKAR**, r. 20 Sep 1900 v Šid, Srem, u. 3 Feb 1968 v Dom na Bokalcih, Ljubljana.
26. **IVANA CANKAR**, r. 5 Maj 1859 v Vrhnika²⁵, u. 1909 v Šabac, Srbija.
Ona je poročena **RADOVANOVIĆ**, ~ 1885, r. 1855 v Srem.
- Otroci:*
- i. **LJUBICA RADOVANOVIĆ**, r. 1885 v Srem.
27. **MARIJA MOLE**, r. 25 Okt 1846 v Žažar 26, u. 20 Nov 1925 v Žažar 3.
Ona je poročena **ANTON MALOVRH**, 3 Feb 1868 v Žažar, r. 1 Jun 1839, u. 10 Jan 1916 v Žažar 10.
- Otroci:*
- 41. i. **MARIJA MALOVRH**, r. 27 Avg 1870.
 - 42. ii. **FRANC MALOVRH**, r. 9 Apr 1875.

21 France Dobrovoljc: Cankarjev album, Založba Obzorja, Maribor, 1972: u. 1909.

22 Cvetka Koderman, r. 26. 1.1854.

23 8. 9. 1893.

24 5. 2. 1916.

25 Cvetka Koderman: r. 7. 5. 1859.

28. **HELENA CANKAR**, r. 4 Mar 1839 v Vrhnika.

Ona je poročena FRANC RUDL, 8 Okt 1869, r. 25 Jul 1836 v Češka, u. pred 1900.

Otroci:

- i. FRANČIŠKA RUDL, r. 14 Sep 1864 v Bistra, Vrhnika.
- ii. MARIJA RUDL, 4 Nov 1869, v Bistra, Vrhnika.
- iii. KAROLINA RUDL, r. 22 Okt 1872, v Bistra, Vrhnika.
- iv. JOŽEF RUDL, r. 23 Mar 1875, v Bistra, Vrhnika.
- v. HEINRICH RUDL, r. 9 Jul 1877 v Bistra, Vrhnika.
- vi. IVANA RUDL, r. 26 Maj 1880, v Bistra, Vrhnika.

29. **MATIJA CANKAR**, r. 23 Feb 1850 v Vrhnika, u. 19 Jun 1930 v Vrhnika.

On je poročen ANA KRAŠEVEC, 8 Nov 1875 v Vrhnika, r. 4 Jul 1853, u. 24 Mar 1893 v Vrhnika.

Otroci:

- i. URŠULA CANKAR, r. 8 Okt 1877 v Vrhnika.
- ii. MARIJA CANKAR, r. 7 Avg 1880 v Vrhnika, u. 25 Apr 1954.
- iii. FRANC CANKAR, r. 3 Avg 1885 v Vrhnika.
- iv. JANEZ CANKAR, r. 19 Jun 1889 v Vrhnika, u. 3 Nov 1953 v Vrhnika.

On je poročen FRIDEL PRIBEL, 1913, r. ~ 1890.

- v. ANA CANKAR, r. 8 Jul 1891 v Vrhnika, u. 2 Feb 1958 v USA.

30. **JURIJ CELARC**, r. 17 Apr 1847 v Velika Ligojna 2.

On je poročen URŠULA GORJANC, r. 24 Sep 1855 v Drenov Grič.

Otroci:

- 43. i. MARIJA CELARC, r. 18 Mar 1881.

Osma generacija

31. **FRANC GUTNIK**, r. 7 Nov 1827 v Velika Ligojna 30, u. 12 Jan 1883.

On je poročen MARIJA ŠEBENIK, ~ 1850, r. 19 Jun 1830 v Plešivica, Notranje Gorice, u. 23 Nov 1900.

Otroci:

- i. FRANČIŠKA GUTNIK, r. 27 Feb 1852 v Velika Ligojna 30.
- ii. IVANA GUTNIK, r. 30 Apr 1858 v Velika Ligojna 30.
Ona je poročena SIMON GREGORKA, 1881, r. 23 Okt 1857.
- iii. MARIJA GUTNIK, r. 24 Okt 1860 v Velika Ligojna 30.
- 44. iv. FRANC GUTNIK, r. 24 Okt 1860.
- 45. v. IVAN JANEZ GUTNIK, r. 6 Dec 1862.
- vi. NEŽA GUTNIK, r. ~ 1867, u. 11 Okt 1868.

- vii. ANTON GUTNIK, r. 11 Maj 1869, u. 21 Jun 1871.
- viii. JAKOB GUTNIK, r. 7 Jul 1873 v Velika Ligojna 30, u. 24 Apr 1874.

32. **JOŽEF GUTNIK**, r. 16 Mar 1833 v Velika Ligojna 30, u. 12 Feb 1895.
On je poročen MARIJA MRZLIKAR, 11 Okt 1869, r. 24 Okt 1838 v Velika Ligojna 10.

Otroci:

- i. JOHANA GUTNIK, r. 12 Maj 1871 v Vrhnika 26, u. 19 Mar 1872 v Vrhnika 26.
- ii. IGNAC GUTNIK, r. 2 Avg 1872 v Vrhnika 26, u. 24 Apr 1875 v Vrhnika 26.
- iii. FRANC GUTNIK, r. 14 Okt 1873 v Vrhnika 134, u. 12 Jul 1874.
- iv. FRANC GUTNIK, r. 15 Nov 1874 v Vrhnika 110, u. 16 Nov 1874.
- v. FRANC GUTNIK, r. 4 Nov 1875 v Velika Ligojna 10, u. 8 Okt 1880.
- 46. vi. ANTON GUTNIK, r. 7 Jan 1877.
- vii. JOHAN GUTNIK, r. 5 Jan 1879 v Velika Ligojna 10, u. 11 Sep 1879.

33. **MARIJA GUTNIK**, r. 8 Avg 1836 v Velika Ligojna 30, u. pred 1875.
Ona je poročena JANEZ OPEKA, 11 Sep 1871 v Vrhnika, r. 3 Avg 1845 v Verd 39, Vrhnika, u. 7 Avg 1885 v Ljubljana.

Otroci:

- i. FRANC OPEKA, r. 2 Okt 1872 v Verd.

34. **IVANA CANKAR**, r. 7 Maj 1866 v Vrhnika, u. 1910 v Pula, Hrvaška.
Ona je poročena FRANK WOLF, r. 4 Feb 1850 v Kočevska Reka, u. 1925 v Trst, Italija.

Otroci:

- 47. i. KARL WOLF, r. 29 Jul 1892.

35. **NEŽA CANKAR**, r. 14 Jan 1880 v Vrhnika 191, u. 23 Dec 1957 v Šabac, Srbija.
Ona je poročena IVAN POČ, 1899 v Pula, Hrvaška, r. 1875 v Semič, u. 1929 v Zemun, Beograd, Srbija.

Otroci:

- i. ZORA POČ, r. 10 Apr 1900 v Pula, Hrvaška, u. 1969 v Bled.
Ona je poročena ALOJZIJ ŠTIMNIKAR, 1920, r. 1895 v Bled, u. 1965 v Bled.
- 48. ii. MIRKO POČ, r. 8 Jul 1902.
- 49. iii. CIRIL POČ (KOVAČIČ), r. 5 Jul 1907.
- 50. iv. STANKO POČ, r. 12 Nov 1909.

36. **FRANČIŠKA CANKAR**, r. 19 Jan 1884 v Vrhnika 2/228, u. 21 Sep 1924 v Sarajevo, BiH.

Ona je poročena ANTON KAVČIČ, ~ 1905, r. 1880 v Zagorje na Krasu.

Otroci:

i. VLADIMIR KAVČIČ, r. 1906, u. ~ 1986.

37. **MILAN CANKAR**, r. 15 Jul 1890 v Šabac, Srbija, u. 1954 v Bokalce, Ljubljana. On je poročen MARIJA REBOLJ, ~ 1911, r. 6 Feb 1889 v Ig pri Ljubljani, u. 1971 v Ljubljana.

Otroci:

i. IVANA MARIJA CANKAR, r. 10 Okt 1911 v Ljubljana, u. 2012.

Ona je poročena BOGDAN BINTER, r. 28 Dec 1906 v Ljubljana, u. 20 Dec 1967 v Ljubljana.

ii. MARJAN CANKAR, r. 21 Okt 1913 v Ljubljana, u. 1950 v Ljubljana.

38. **MARIJA CANKAR**, r. 9 Mar 1892 v Šabac, Srbija, u. 2 Feb 1975 v Ljubljana.

Ona je poročena CIRIL ŽARGI, ~ 1910, r. 7 Maj 1894, u. 1966.

Otroci:

i. DEMETRIJ MITJA ŽARGI, r. 21 Jun 1913, u. 1995.

On je poročen STANA BAJEC, r. 1918, u. 2000.

ii. MILOŠ ŽARGI, r. 1919, u. 2003.

On je poročen TATJANA PAHOR, r. 1925, u. 2008.

iii. MIRAN ŽARGI, r. 29 Sep 1920, u. 2009.

On je poročen NADA BALOH, r. 1923, u. 1985.

39. **IZIDOR CANKAR**, r. 22 Apr 1886 v Šid, Srem, u. 22 Sep 1958 v Ljubljana.

On je poročen ANA NIČA HRIBAR, 17 Jul 1926 v Ljubljana, r. 8 Jul 1907 v Ljubljana, u. 8 Nov 1988 v Ljubljana.

Otroci:

i. KAJTIMARA ANDREJA CANKAR, r. 7 Jun 1931 v Ljubljana, u. 1934.

51. ii. VERONIKA CANKAR, r. 15 Jul 1933.

40. **FRANC JOŽEF CANKAR**, r. 4 Sep 1898 v Šid, Srem²⁶, u. 19 Feb 1983 v Ljubljana. On je poročen (1) PAVLA SMUK, 1 Sep 1922 v Ljubljana, r. 8 Jun 1905 v Ljubljana.

Otroci:

i. MILENA ANDREJA CANKAR, r. 28 Dec 1923 v Ljubljana.

Ona je poročena KUJAVEC, r. ~ 1920.

ii. MARIJA CANKAR, r. 22 Jan 1925 v Ljubljana.

²⁶ 17. 3. 1898.

On je poročen (2) **MARIJA TAVČAR**, r. 31 Jan 1904 v Kropa.

Otroci:

iii. **ANDREJA MARIJA TAVČAR**.

On je poročen (3) **ANA FANI MIKLAVČIČ**, r. 21 Jul 1908 v Ljubljana.

Otroci:

iv. **MILENA CANKAR**.

v. **MARKO CANKAR**.

41. **MARIJA MALOVRH**, r. 27 Avg 1870 v Žažar 10, u. 3 Apr 1924 v Žažar 17.

Ona je poročena **MARTIN TRČEK**, 24 Nov 1890 v Podlipa, r. 8 Nov 1863 v Žažar 5, u. 26 Maj 1952 v Žažar 17.

Otroci:

52. i. **ŠTEFAN TRČEK**, r. 28 Dec 1893.

53. ii. **FRANČIŠKA TRČEK**, r. 30 Jan 1896.

iii. **MARTIN TRČEK**, r. 5 Nov 1897 v Žažar 5.

54. iv. **ALOJZIJ TRČEK**, r. 21 Jun 1899.

v. **MARIJA TRČEK**, r. 2 Maj 1901 v Žažar 5.

55. vi. **JOŽEFA TRČEK**, r. 27 Dec 1903.

56. vii. **ANTONIJA TRČEK**, r. 3 Jun 1905.

viii. **MATEVŽ TRČEK**, r. 10 Sep 1907 v Žažar 5, u. 1984 v Stara Vrhnika.

42. **FRANC MALOVRH**, r. 9 Apr 1875 v Žažar 10, u. 30 Jul 1938 v Žažar 10.

On je poročen **MARIJA MOLE**, 13 Maj 1907 v Podlipa, r. 25 Maj 1883 v Žažar 12, u. 2 Maj 1926 v Žažar 10.

Otroci:

57. i. **ALOJZIJ MALOVRH**, r. 20 Jun 1911.

43. **MARIJA CELARC**, r. 18 Mar 1881 v Drenov Grič.

Ona je poročena **FRANC KRAŠOVEC**, r. 21 Jan 1880 v Vrhnika, u. 23 Feb 1927 v Jesenice.

Otroci:

58. i. **LEOPOLD KRAŠOVEC**, r. 1909.

Deveta generacija

44. **FRANC GUTNIK**, r. 24 Okt 1860 v Velika Ligojna 30.

On je poročen **FRANČIŠKA SMRTNIK**, ~ Nov 1897, r. 2 Okt 1869 v Lukovica pri Brezovici 3, Brezovica pri Ljubljani, u. 23 Jul 1900.

Otroci:

59. i. **FRANC GUTNIK**, r. ~ 1900.

45. **IVAN JANEZ GUTNIK**, r. 6 Dec 1862 v Velika Ligojna 30, u. 14 Jan 1925 v Velika Ligojna.

On je poročen **FRANČIŠKA ROGELJ**, 11 Feb 1889, r. 14 Apr 1870 v Preserje 8, Brezovica pri Ljubljani, u. 30 Jan 1944 v Velika Ligojna.

Otroci:

- i. **MARIJA GUTNIK**, r. 4 Avg 1889 v Velika Ligojna 30, u. 4 Avg 1889 v Velika Ligojna 30.
- ii. **JANEZ GUTNIK**, r. 4 Jan 1891 v Velika Ligojna 30, u. 1940 v Logatec.
On je poročen **FRANČIŠKA OGRIN**, 21 Nov 1920, r. 10 Nov 1892 v Stara Vrhnika 66, u. 12 Dec 1984.
- 60. iii. **FRANC GUTNIK**, r. 22 Sep 1892.
- 61. iv. **JOŽEF GUTNIK**, r. 10 Mar 1895.
- 62. v. **ANTON GUTNIK**, r. 25 Dec 1896.
- 63. vi. **MARIJA GUTNIK**, r. 20 Okt 1898.
- 64. vii. **JERNEJ GUTNIK**, r. 20 Apr 1900.
- viii. **IVANA GUTNIK**, r. 20 Apr 1900 v Velika Ligojna 30, u. 1908.
- ix. **FRANČIŠKA GUTNIK**, r. 5 Jun 1902 v Velika Ligojna 30/38, u. 21 Jun 1902.
- x. **ANTONIJA GUTNIK**, r. 5 Jun 1902 v Velika Ligojna 30, u. 12 Dec 1977.
- 65. xi. **FRANČIŠKA GUTNIK**, r. 12 Apr 1904.
- 66. xii. **ANGELA (ANDRIJA) GUTNIK**, r. 2 Apr 1906.
- 67. xiii. **STANISLAV GUTNIK**, r. 2 Apr 1906.
- xiv. **AVGUST GUTNIK**, r. 4 Sep 1908 v Velika Ligojna 30, u. 6 Okt 1980 v Velika Ligojna.
On je poročen **IVANA MOLE**, 14 Maj 1946, r. 20 Apr 1907, u. 14 Jun 1983.
- 68. xv. **ALOJZIJ GUTNIK**, r. 3 Jun 1911.

46. **ANTON GUTNIK**, r. 7 Jan 1877 v Velika Ligojna 10, u. 10 Apr 1944 v Velika Ligojna 10.

On je poročen **IVANA MEDIČ**, 13 Jan 1901.

Otroci:

- 69. i. **ALOJZIJ TONE GUTNIK**, r. 1905.

47. **KARL WOLF**, r. 29 Jul 1892 v Pula, u. 9 Okt 1947 v Trst, Italija.

On je poročen **ANNA JEDLICKA**, r. 19 Jul 1895 v Jesenice, u. 29 Sep 1950 v Trst, Italija.

Otroci:

- 70. i. **FRANCESCO VOLPI**, r. 3 Apr 1935.
- 71. ii. **CARLO VOLPI**, r. 30 Okt 1922.

48. **MIRKO POČ**, r. 8 Jul 1902 v Pula, Hrvaška, u. 1953.
On je poročen ŠTEFANIJA, r. 1903, u. 1974.
Otroci:
i. MIROSLAV POČ, r. 1936, u. 2002.
49. **CIRIL POČ (KOVAČIČ)**, r. 5 Jul 1907 v Pula, Hrvaška²⁷, u. ~ 1977.
On je poročen KATICA KOVAČIČ, r. 22 Nov 1914 v Mala Gora
Otroci:
72. i. CIRIL "Cyril" KOVAČIČ, r. 24 Dec 1937.
50. **STANKO POČ**, r. 12 Nov 1909 v Pula, Hrvaška.
On je poročen JELENA CVETIČANIN, r. 29 Okt 1920.
Otroci:
i. NEBOJŠA POČ.
ii. IVAN POČ.
73. iii. JASNA POČ.
74. iv. VESNA POČ.
51. **VERONIKA CANKAR**, r. 15 Jul 1933, u. 31 Jan 2003.
Ona je poročena ANDREJ APLENC.
Otroci:
75. i. RICHARD APLENC.
ii. VERONIKA EVELYN APLENC.
52. **ŠTEFAN TRČEK**, r. 28 Dec 1893 v Žažar 5, u. 6 Feb 1966 v Žažar 17.
On je poročen JOŽEFA VONČA, ~ 1925, r. 22 Apr 1897 v Bevke 48.
Otroci:
76. i. FRANC TRČEK.
53. **FRANČIŠKA TRČEK**, r. 30 Jan 1896 v Žažar 5, u. 9 Jul 1974.
Ona je poročena FRANC PIŠEK, r. 22 Okt 1891 v Žažar 2, u. 13 Apr 1974.
Otroci:
i. STANISLAV PIŠEK, r. 28 Feb 1923 v Žažar 23.
ii. FRANC PIŠEK, r. 5 Okt 1924 v Žažar 23, u. 25 Maj 1945.
iii. MARIJA PIŠEK, r. 7 Nov 1925 v Žažar 23.
iv. IVAN PIŠEK, r. 28 Nov 1932 v Žažar 23, u. 26 Avg 1993.
On je poročen PAVLA MOLE.

²⁷ Aleksander Lucu: Cankarjev sorodnik blizu Nobelove nagrade: Leta 1945 preimenovan v Ciril Kovačič. KOVACIC Cyril: r. 1912.

54. **ALOJZIJ TRČEK**, r. 21 Jun 1899 v Žažar 5, u. 17 Sep 1948 v Podlipa 43.
On je poročen FRANIŠKA MALAVAŠIČ, 24 Nov 1924, r. 5 Okt 1904 v Podlipa 43, u. 2 Avg 1945.

Otroci:

- 77. i. LJUDMILA TRČEK, r. 10 Sep 1925.
- 78. ii. PAVEL TRČEK, r. 9 Feb 1927.
- iii. FRANC TRČEK, r. 26 Sep 1928 v Podlipa, u. 4 Okt 1945 v Podlipa 43.
- 79. iv. IVANA TRČEK.

55. **JOŽEFA TRČEK**, r. 27 Dec 1903 v Žažar 5²⁸, u. 17 Nov 1977 v Žažar.
Ona je poročena LOVRENC JAZBAR, 19 Jun 1923, r. 17 Avg 1898 v Žažar 20, u. 30 Sep 1960.

Otroci:

- i. JOŽEF JAZBAR, r. 13 Apr 1924 v Žažar 20.
- ii. ŠTEFANIJA JAZBAR, r. 24 Dec 1925 v Žažar 20.
- iii. FRANC JAZBAR, r. 26 Dec 1927 v Žažar 20.
- iv. ANGELA JAZBAR, r. 26 Maj 1929 v Žažar 20, u. 25 Okt 1981.

56. **ANTONIJA TRČEK**, r. 3 Jun 1905 v Žažar 5, u. 10 Apr 1982 v Žažar 4.
Ona je poročena JOŽEF KRVINA, 19 Sep 1926, r. 1 Apr 1899 v Žažar 15, u. 15 Dec 1981 v Žažar 4.

Otroci:

- 80. i. JANEZ KRVINA.
- 81. ii. VERA KRVINA.

57. **ALOJZIJ MALOVRH**, r. 20 Jun 1911 v Žažar 10, u. 9 Maj 2005.
On je poročen MARIJANA MLAKAR, 4 Feb 1940 v Podlipa, r. 27 Okt 1918 v Horjul, u. 7 Jan 2016.

Otroci:

- i. MARJANCA MALOVRH, r. 9 Feb 1941, u. 5 Mar 1941.
- 82. ii. MARTINA MALOVRH.
- 83. iii. MARIJA MALOVRH.
- 84. iv. ALOJZ MALOVRH.
- 85. v. FRANC MALOVRH, r. 14 Okt 1946.
- vi. MARJAN MALOVRH, r. 2 Jul 1948, u. 12 Dec 1948.
- vii. KAROLINA MALOVRH.
- 86. viii. JANEZ MALOVRH.
- 87. ix. ANA MALOVRH, r. 26 Avg 1954.
- 88. x. JOŽEFA MALOVRH.
- 89. xi. ANTON MALOVRH.
- 90. xii. VIDA MALOVRH.

28 Peter Hawlina: r. 27. 2. 1903.

58. **LEOPOLD KRAŠOVEC**, r. 1909.

On je poročen ANICA VOVK.

Otroci:

91. i. LEOPOLD KRAŠOVEC.

Deseta generacija

59. **FRANC GUTNIK**, r. ~ 1900 v Vrhnika, u. 1985.

On je poročen MARIJA KONČAN, r. 12 Dec 1914 v Log pri Brezovici, u. 1968 v Vrhnika.

Otroci:

92. i. FRANC GUTNIK, r. 29 Jun 1928.
93. ii. MARIJA GUTNIK, r. 19 Mar 1933.
94. iii. PAVEL GUTNIK, r. ~ 1938.

60. **FRANC GUTNIK**, r. 22 Sep 1892 v Velika Ligojna 30/38, u. 10 Feb 1976 v Ljubljana.

On je poročen MARIJA MELE, 5 Jun 1921, r. 3 Maj 1896 v Drenov Grič 11/58, u. 24 Jul 1963.

Otroci:

- i. FRANC GUTNIK, r. 18 Dec 1921, u. 4 Jun 1940.
95. ii. MARIJA GUTNIK, r. 13 Dec 1923.
96. iii. IVANKA GUTNIK, r. 19 Dec 1925.
97. iv. ANTON GUTNIK, r. 17 Jan 1928.
v. VALENTIN GUTNIK.
98. vi. AVGUST GUTNIK, r. 1932.
99. vii. ŠTEFAN GUTNIK, r. 13 Dec 1934.
100. viii. JANEZ GUTNIK, r. 11 Avg 1938.
101. ix. ANA GUTNIK.
102. x. ELIZABETA GUTNIK.

61. **JOŽEF GUTNIK**, r. 10 Mar 1895 v Velika Ligojna, u. 13 Jun 1947.

On je poročen FRANČIŠKA JEREB, 26 Apr 1936, r. 1 Apr 1896 v Podlipa 27, u. 12 Jan 1965.

Otroci:

103. i. JOŽEF GUTNIK.

62. **ANTON GUTNIK**, r. 25 Dec 1896 v Velika Ligojna 30, u. 1942.

On je poročen JERA ZVONEC, 11 Maj 1924, r. 17 Feb 1898, u. 1964.

Otroci:

104. i. ANTON TONE GUTNIK, r. 16 Dec 1924.

105. ii. FRANC GUTNIK, r. 5 Sep 1927.

106. iii. JANEZ GUTNIK, r. 7 Jan 1930.

63. **MARIJA GUTNIK**, r. 20 Okt 1898 v Velika Ligojna 30/38, u. 30 Okt 1981.
Ona je poročena FRANC LAVRIŠA, 15 Nov 1925, r. 1896.

Otroci:

107. i. Marija Lavriša.

108. ii. Franc Lavriša.

109. iii. Frančiška Lavriša.

64. **JERNEJ GUTNIK**, r. 20 Apr 1900 v Velika Ligojna 30, u. 1971.
On je poročen VLASTA HLADNIK, r. 1911, u. ~ 1972.

Otroci:

110. i. Jerneja Gutnik, r. 14 Mar 1940.

111. ii. Marjan Gutnik, r. 29 Jan 1942.

112. iii. Aljoša Gutnik.

65. **FRANČIŠKA GUTNIK**, r. 12 Apr 1904 v Velika Ligojna 30/38, u. 1982.
Ona je poročena JANEZ OGRIN, 1931, r. 29 Apr 1899 v Stara Vrhnika 35, u. 1966.

Otroci:

113. i. Janez Ogrin, r. 5 Dec 1931.

114. ii. Silva Ogrin.

115. iii. Vinko Ogrin.

116. iv. Elizabeta Ogrin.

117. v. Jožefa Ogrin.

66. **ANGELA GUTNIK**, r. 2 Apr 1906 v Velika Ligojna 30, u. 9 Jan 1972 v Karlovec, Hrvaška²⁹.

Ona je poročena ŠTEFAN (STJEPAN) HALPER, 30 Nov 1930 v Karlovec, Hrvaška³⁰, r. ~ 1902, u. 1974.

Otroci:

i. Adolf Halper, r. ~ 1931, u. 1977.

ii. Zlatko Halper, r. ~ 1933, u. 1989.

On je poročen ANA.

67. **STANISLAV GUTNIK**, r. 2 Apr 1906 v Velika Ligojna 30/38, u. 3 Jan 2002 v Vrhnika.

On je poročen PAVLA PERŠIN, 1946, r. 1922, u. 1999.

29 Upravna enota Vrhnika: Matična knjiga – poroke.

30 Upravna enota Vrhnika: Matična knjiga – poroke.

Otroci:

- 118. i. SLAVKO GUTNIK.
- 119. ii. GABRIJEL GUTNIK, r. 11 Mar 1948.
- 120. iii. MARJAN GUTNIK.
- 121. iv. FRANC GUTNIK.
- 122. v. MAJDA GUTNIK.

68. **ALOJZIJ GUTNIK**, r. 3 Jun 1911 v Velika Ligojna 30, u. 22 Nov 2005 v Sterne-nova cesta 1, Verd, Vrhnika.

On je poročen VERA MARIJA SPITZER, 28 Apr 1935 v Podlipa, r. 24 Okt 1916 v Bohoričeva ulica 3, Ljubljana, u. 4 Feb 2004 v Dom upokojencev Vrhnika.

Otroci:

- 123. i. ERNA TEREZIJA GUTNIK.
- 124. ii. AMALIJA ALOJZIJA GUTNIK.

69. **ALOJZIJ TONE GUTNIK**, r. 1905, u. Nov 1981.

On je poročen KATARINA SEDEJ, 22 Jan 1933, r. 30 Apr 1911 v Rovte 69, u. 1979.

Otroci:

- 125. i. MATILDA GUTNIK, r. 2 Mar 1934.
- 126. ii. IVANA GUTNIK.
- 127. iii. ALOJZIJ GUTNIK, r. 22 Feb 1938.
- 128. iv. BARBARA GUTNIK.
- v. MATEVŽ GUTNIK, r. 1941, u. 1941.
- 129. vi. MARTIN GUTNIK.

70. **FRANCESCO VOLPI**, r. 3 Apr 1935 v Trst, Italija, u. 18 Jan 1988 v Varese, Italija.

On je poročen GABRIELLA AMBROSI.

Otroci:

- 130. i. IVAN VOLPI.
- 131. ii. STEFANIA VOLPI.

71. **CARLO VOLPI**, r. 30 Okt 1922 v Trst, Italija, u. 19 Mar 1991 v Rim, Italija.

On je poročen NERINA CASAVECCHIA, r. 28 Avg 1928 v Rim, Italija, u. 25 Mar 1998 v Rim, Italija.

Otroci:

- i. ENRICO VOLPI.

72. **CIRIL „Cyril“ KOVAČIČ**, r. 24 Dec 1937 v Zemun, Beograd, Srbija, u. 18 Feb 2016 v Avstralija.

On je poročen (1) SARA BORSTELJ.

Otroci:

132. i. DAVID VINCENT KOVACIC.
On je poročen (2) PATRICIA FAYE LENTON.

Otroci:

133. ii. CYRIL JASON KOVACIC.
iii. KATHERINE VANESSA KOVACIC.

73. JASNA POČ.

Ona je poročena BOŽIDAR TOPALLOVIĆ.

Otroci:

134. i. JELENA TOPALLOVIĆ.
135. ii. KATARINA TOPALLOVIĆ.

74. VESNA POČ.

Ona je poročena MILAN SAVIĆ, r. 24 Nov 1952, u. Maj 2015 v Šabac, Srbija.

Otroci:

- i. SONJA SAVIĆ.
Ona je poročena JOHN PAUL BOOTH.
ii. JASNA SAVIĆ.

75. RICHARD APLENC.

On je poročen (1) LEJLA MUSIĆ.
On je poročen (2) TINA GLISOVIĆ.

Otroci:

- i. KATARINA APLENC.
ii. DAVID APLENC.

76. FRANC TRČEK.

On je poročen ANTONIJA VRHOVEC.

Otroci:

136. i. FRANC TRČEK.
137. ii. JANEZ TRČEK.
138. iii. BERNARDA TRČEK.

77. LJUDMILA TRČEK, r. 10 Sep 1925 v Podlipa 43, u. 21 Jan 2000 v Podlipa.

Ona je poročena JANEZ ALBREHT, 3 Sep 1949 v Podlipa, r. 12 Jan 1922 v Podlipa 32, u. 20 Avg 1978 v Podlipa.

Otroci:

139. i. LJUDMILA MARIJA ALBREHT.
ii. JERNEJ ALBREHT, r. 10 Sep 1952 v Podlipa 32, u. 6 Sep 2004 v Rovte.

iii. MAJDA ALBREHT.

78. **PAVEL TRČEK**, r. 9 Feb 1927 v Podlipa 43.

On je poročen LEOPOLDINA LUKANČIČ, 14 Feb 1953., r. 11 Nov 1926 v Medvedje Brdo 39, Logatec, u. 27 Jul 2010.

Otroci:

- i. JANEZ TRČEK.
 - 140. ii. ALOJZIJ TRČEK.
 - iii. JOŽEF TRČEK.
 - iv. FRANC TRČEK, r. 25 Jul 1956 v Podlipa 43/18, u. 12 Sep 1956 v Podlipa 43/18.
 - 141. v. PAVLA TRČEK.
 - vi. MARIJA TRČEK.
- Ona je poročena JANEZ ŽAKELJ.

79. **IVANA TRČEK**.

Ona je poročena FRANC ŽNIDAR.

Otroci:

- i. KAROLINA ŽNIDAR.
- ii. MARTA ŽNIDAR.

80. **JANEZ KRVINA**.

On je poročen ŠTEFANIJA MOLE.

Otroci:

- 142. i. JANEZ KRVINA.
- ii. BRIGITA KRVINA.
- iii. MOJCA KRVINA.
- iv. UROŠ KRVINA.

81. **VERA KRVINA**.

Ona je poročena JANKO PREBIL.

Otroci:

- 143. i. MATJAŽ PREBIL.
- 144. ii. ALENKA PREBIL.
- 145. iii. JANEZ PREBIL.

82. **MARTINA MALOVRH**.

Otroci:

- 146. i. KARMEN MALOVRH.

Ona je poročena JOŽEF KOGOVŠEK.

Otroci:

- ii. LUKA KOGOVŠEK, r. 3 Mar 1977, u 19 Apr 2016.

83. MARIJA MALOVRH.

Ona je poročena JANKO JAZBEC.

Otroci:

- 147. i. JANKO JAZBEC.
- 148. ii. MELITA JAZBEC.
- 149. iii. IRMA JAZBEC.
- 150. iv. NIKA JAZBEC.

84. ALOJZ MALOVRH

On je poročen ANA PEČNIK.

Otroci:

- 151. i. IGOR MALOVRH.
- 152. ii. MARIJANA MALOVRH.
- 153. iii. LIDIJA MALOVRH.
- 154. iv. MONIKA MALOVRH.

85. FRANC MALOVRH, r. 14 Okt 1946 v Žažar 10, u. 4 Jul 2005.

On je poročen MARIJA SLABE.

Otroci:

- 155. i. TEJA MALOVRH.
- 156. ii. ROMANA MALOVRH.

86. JANEZ MALOVRH.

On je poročen NADA PIŠEK.

Otroci:

- i. STANKO MALOVRH.
- 157. ii. ALEŠ MALOVRH.
- 158. iii. HELENA MALOVRH.

87. ANA MALOVRH, r. 26 Avg 1954, u. 4 Jan 2014.

Ona je poročena MIROSLAV JURCA.

Otroci:

- 159. i. DEJAN JURCA.
- 160. ii. MAJA JURCA.
- 161. iii. TINA JURCA.

88. JOŽEFA MALOVRH.

Otroci:

- 162. i. KLAVDIJA MALOVRH.
- 163. ii. NATALIJA MALOVRH.

89. ANTON MALOVRH.

On je poročen MARJETA GRABELJŠEK.

Otroci:

- 164. i. KATARINA MALOVRH.
- ii. BOŠTJAN MALOVRH.
- 165. iii. TONI MALOVRH.
- iv. ERIKA MALOVRH.

90. **VIDA MALOVRH.**

Ona je poročena IVAN TOPLAK.

Otroci:

- 166. i. MITJA TOPLAK.
- 167. ii. JERNEJ TOPLAK.

91. **LEOPOLD KRAŠOVEC.**

On je poročen MARIJA PLASIN.

Otroci:

- 168. i. KLAVDIJA KRAŠOVEC.
- ii. BJORN KRAŠOVEC.

Enajsta generacija

92. **FRANC GUTNIK**, r. 29 Jun 1928 v Vrhnika, u. 24 Jan 1980 v Vrhnika.

On je poročen VALENTINA LESKOVEC, r. 26 Jan 1937 v Vrhnika, u. 18 Okt 2009 v Vrhnika.

Otroci:

- 169. i. JANEZ GUTNIK.
- ii. SLAVKA GUTNIK.

93. **MARIJA GUTNIK**, r. 19 Mar 1933 v Vrhnika, u. 22 Avg 1993 v Vrhnika.

Ona je poročena FRANC GANTAR, r. 23 Jan 1929 v Medvedje Brdo, Logatec.

Otroci:

- i. SONJA GANTAR.
Partner MILAN JERMAN.
- ii. DRAGICA GANTAR.

94. **PAVEL GUTNIK**, r. ~ 1938 v Vrhnika, u. 1990 v Vrhnika.

On je poročen MARIJA.

Otroci:

- 170. i. LADI GUTNIK.
- 171. ii. POLONA GUTNIK.

95. **MARIJA GUTNIK**, r. 13 Dec 1923.
Ona je poročena JOSIP ANDRIJA FAFLJA.
Otroci:
172. i. ANDREJA FAFLJA.
96. **IVANKA GUTNIK**, r. 19 Dec 1925, u. 2011.
Ona je poročena FRANC JERAJ, 17 Sep 1950, r. 17 Sep 1919, u. 3 Nov 1992.
Otroci:
173. i. FRANC JERAJ.
174. ii. MARIJA JERAJ.
97. **ANTON GUTNIK**, r. 17 Jan 1928, u. 17 Jun 2011 v Sinja Gorica.
On je poročen MARIJA PETROVČIČ, 25 Mar 1951, r. 9 Jul 1930 v Martinj hrib, Logatec, u. Apr 2014.
Otroci:
175. i. ANTON GUTNIK.
176. ii. SLAVKO GUTNIK, r. 22 Jul 1952.
98. **AVGUST GUTNIK**, r. 1932, u. 22 Feb 1999.
On je poročen ANA OGRIN, 12 Maj 1962, r. 12 Jun 1930 v Stara Vrhnika, u. Jul 2016.
Otroci:
177. i. MOJCA GUTNIK.
177. ii. PETER GUTNIK.
99. **ŠTEFAN GUTNIK**, r. 13 Dec 1934, u. 25 Maj 1979.
On je poročen MARIJA CIGALE, 9 Maj 1964, r. 26 Apr 1933 v Rovte, u. 27 Sep 2010 v Ljubljana.
Otroci:
178. i. ANDREJ GUTNIK.
178. ii. ŠTEFAN GUTNIK, r. 8 Sep 1966 v Ljubljana, u. 28 Maj 2016 v Sinja Gorica.
179. iii. GABRIJELA GUTNIK.
180. iv. MARJAN GUTNIK.
100. **JANEZ GUTNIK**, r. 11 Avg 1938, u. ~ 2016.
Otroci:
i. ROMAN GUTNIK.
ii. MATIC GUTNIK.
iii. GUTNIK.

101. **ANA GUTNIK.**

Ona je poročena MIHAEL MELE.

Otroci:

- 181. i. MARKO MELE, r. 11 Jun 1964.
- 182. ii. JANA MELE.

102. **ELIZABETA GUTNIK.**

Ona je poročena ANTON GABROVŠEK.

Otroci:

- i. ROBERT GABROVŠEK.
On je poročen MATEJA MALOVRH.
- ii. TOMAŽ GABROVŠEK.

103. **JOŽEF GUTNIK.**

On je poročen PAVLA RUDOLF.

Otroci:

- 183. i. MARIJA MOJCA GUTNIK.
- 184. ii. JOŽEFA GUTNIK.
- iii. RENATA GUTNIK.

104. **ANTON TONE GUTNIK**, r. 16 Dec 1924, u. 16 Jun 1986.

On je poročen URŠULA MERLAK, 19 Avg 1950, r. 20 Okt 1932 v Verd, u. 27 Feb 1981.

Otroci:

- 185. i. MARTA GUTNIK.
- 186. ii. ANTON GUTNIK.
- iii. BREDA GUTNIK.

105. **FRANC GUTNIK**, r. 5 Sep 1927, u. Maj 2007.

On je poročen MARIJA POLJANŠEK.

Otroci:

- i. BOJAN GUTNIK.
- ii. ANDREJA GUTNIK.
- iii. GUTNIK.

106. **JANEZ GUTNIK**, r. 7 Jan 1930, u. 1988.

On je poročen MARIJA NAGODE.

Otroci:

- i. JANEZ JANI GUTNIK.
- ii. MARJAN GUTNIK.

107. **MARIJA LAVRIŠA.**

Ona je poročena VALENTIN POTREBUJEŠ.

Otroci:

- 187. i. TJAŠA POTREBUJEŠ.
- 188. ii. ZDENKA POTREBUJEŠ.

108. **FRANC LAVRIŠA.**

Otroci:

- i. VESNA LAVRIŠA.
- 189. ii. ZLATA LAVRIŠA.

109. **FRANČIŠKA LAVRIŠA.**

Ona je poročena MARJAN JOSIP PREGELJ, r. 23 Sep 1927, u. 5 Mar 1995.

Otroci:

- 190. i. MAJA PREGELJ.
- 191. ii. KONSTANTINA KONI PREGELJ.

110. **JERNEJA GUTNIK**, r. 14 Mar 1940, u. 1990.

Ona je poročena MARIJAN LIPOVEC, r. 1933, u. 1976.

Otroci:

- i. IRENA LIPOVEC.
- 192. ii. MAGDA LIPOVEC.

111. **MARJAN GUTNIK**, r. 29 Jan 1942, u. 1998.

Otroci:

- 193. i. BLAŽ GUTNIK.

112. **ALJOŠA GUTNIK.**

On je poročen (1) SILVESTRA ŠKAPER.

Otroci:

- 194. i. SABINA GUTNIK.

On je poročen (2) Marija.

Otroci:

- ii. URŠA GUTNIK.

113. **JANEZ OGRIN**, r. 5 Dec 1931, u. 8 Jan 2004.

On je poročen KRISTINA PEKLAJ.

Otroci:

- 195. i. JANEZ OGRIN, r. 8 Jul 1955.
- 196. ii. BRANKO OGRIN, r. 15 Sep 1956.

- 197. iii. ALEŠ OGRIN.
- 198. iv. TATJANA OGRIN.
- 199. v. JELKA OGRIN.

114. **SILVA OGRIN.**

Ona je poročena MILAN VEŠLIGAJ, r. 26 Dec 1926, u. 1 Dec 2000³¹.

Otroci:

- 200. i. MILAN VEŠLIGAJ, r. 28 Maj 1953.
- 201. ii. DRAGO VEŠLIGAJ.

115. **VINKO OGRIN.**

On je poročen ROZALIJA TURK, r. 1 Sep 1941, u. 27 Apr 1999.

Otroci:

- 202. i. VINKO OGRIN.
- 203. ii. SONJA OGRIN.

116. **ELIZABETA OGRIN.**

Ona je poročena JANEZ PRAŠNIKAR.

Otroci:

- 204. i. MATJAŽ PRAŠNIKAR.
- 205. ii. KLEMEN PRAŠNIKAR.

117. **JOŽEFA OGRIN.**

Ona je poročena JOŽE MALAVAŠIČ, r. 22 Feb 1947, u. 20 Dec 2017.

Otroci:

- 206. i. PETER MALAVAŠIČ.
- 207. ii. EVA MALAVAŠIČ.

118. **SLAVKO GUTNIK.**

On je poročen LILIJANA.

Otroci:

- 208. i. ŠPELA GUTNIK.
- ii. PETRA GUTNIK.

119. **GABRIJEL GUTNIK**, r. 11 Mar 1948, u. 22 Avg 2010.

On je poročen CVETKA ROJC.

Otroci:

- 209. i. BARBARA GUTNIK.
- 210. ii. KATJA GUTNIK.

31 Peter Hawlina: u. 1. 12. 1998.

120. **MARJAN GUTNIK.**

On je poročen ASTRID DOBROVOLJC.

Otroci:

- i. BOŠTJAN GUTNIK.
- ii. GREGA GUTNIK.

121. **FRANC GUTNIK.**

Otroci:

- i. LUKA GUTNIK, r. 1980, u. 2007 v Vrhnika.
- ii. URŠA GUTNIK.

122. **MAJDA GUTNIK.**

Ona je poročena POPIT.

Otroci:

- 211. i. KLEMEN POPIT.
- ii. DOMEN POPIT.

123. **ERNA TEREZIJA GUTNIK.**

Partner (1) IVAN TRUSIČ, u. ~ 2015.

Otroci:

- 212. i. ALOJZIJA GUTNIK.
- Ona je poročena (2) JANEZ STARIČ.
- Partner (3) BOŠKO BOJAKOVIČ.

Otroci:

- 213. ii. BOŽENA BOJAKOVIČ.
- Ona je poročena (4) RAJKO SAMSA.
- Partner (5) DUŠAN VRUČINIČ.

Otroci:

- 214. iii. DIANA VRUČINIČ.
- 215. iv. GORANA VRUČINIČ.

124. **AMALIJA ALOJZIJA GUTNIK.**

Ona je poročena MARIJAN MAJER, 28. Avg 1960, v Ljubljana, r. 20 Mar 1934 v Vrhnika, u. 3 Dec 2003 v Klinični center, Ljubljana.

Otroci:

- i. ŠPELA MARIJA MAJER.
- 216. ii. POLONA MAJER.

125. **MATILDA GUTNIK**, r. 2 Mar 1934, u. 4 Feb 2018 v Dom upokojencev Vrhnika.
Ona je poročena JANEZ MAJER, r. 29 Jun 1930, Vrhnika, u. 25 Feb 1991 v Vrhnika.

Otroci:

- 217. i. JANEZ MAJER, r. 14 Nov 1955.
- 218. ii. BOJAN MAJER.

126. **IVANA GUTNIK.**

Ona je poročena STANISLAV MIHEVC, r. 1934, u. 16 Jan 2018 v Ljubljana,.

Otroci:

- 219. i. BRIGITA MIHEVC.
- 220. ii. VANJA MIHEVC.

127. **ALOJZIJ GUTNIK**, r. 22 Feb 1938, u. Mar 2015.

On je poročen IVANA KOVAČ, r. 30 Sep 1941, u. 28 Avg 2016.

Otroci:

- i. JOŽE GUTNIK.
- ii. MAJDA GUTNIK.
- iii. TATJANA GUTNIK.

128. **BARBARA GUTNIK.**

Ona je poročena ŽGAVEC.

Otroci:

- 221. i. MAJDA ŽGAVEC.
- 222. ii. URŠA ŽGAVEC.
- iii. KAREL ŽGAVEC.

129. **MARTIN GUTNIK.**

On je poročen MARICA PAJSAR.

Otroci:

- i. DAMJAN GUTNIK.
- 223. ii. BRANKA GUTNIK.

130. **IVAN VOLPI.**

On je poročen CHIARA CAPPELLI.

Otroci:

- i. FRANCESCO VOLPI.
- ii. ALESSANDRO VOLPI.

131. **STEFANIA VOLPI.**

Ona je poročena DAN CHEBAC.

Otroci:

- i. RICCARDO CHEBAC.
- ii. MARCO CHEBAC.

132. **DAVID VINCENT KOVACIC.**

On je poročen CLAIRE MATTHEWS.

Otroci:

- i. MATTHEW KOVACIC, r. 14 Mar 2008 v Carlton Victoria, Avstralija, u. 14 Mar 2008.
- ii. JAKE KOVACIC.

133. **CYRIL JASON KOVACIC.**

On je poročen SIMONE MARIE JANDERA.

Otroci:

- i. JAMES CIRIL KOVACIC.
- ii. ANDREAS KOVACIC.

134. **JELENA TOPALLOVIĆ.**

Ona je poročena MILAN PETROVIĆ.

Otroci:

- i. TIJANA PETROVIĆ.
- ii. ALEKSANDAR PETROVIĆ.

135. **KATARINA TOPALLOVIĆ.**

Ona je poročena ZORAN JOVANOVIĆ.

Otroci:

- i. MINA JOVANOVIĆ.

136. **FRANC TRČEK.**

On je poročen MARTINA GREGORIN.

Otroci:

- i. KLARA TRČEK.
- ii. MANCA TRČEK.

137. **JANEZ TRČEK.**

On je poročen VERONIKA SEDEJ.

Otroci:

- i. URBAN TRČEK.
- ii. EVA TRČEK.
- iii. NEJA TRČEK.

138. **BERNARDA TRČEK.**

Ona je poročena NACE ISTENIČ.

Otroci:

- i. ANJA ISTENIČ.
- ii. LEA ISTENIČ.

139. **LJUDMILA MARIJA ALBREHT.**

Ona je poročena FRANC JURCA.

Otroci:

- 224. i. MILOJKA JURCA.
- ii. SONJA JURCA.

140. **ALOJZIJ TRČEK.**

On je poročen FRANČIŠKA.

Otroci:

- i. TINA TRČEK.
Ona je poročena JURJEVČIČ.
- ii. BOŠTJAN TRČEK.

141. **PAVLA TRČEK.**

Ona je poročena VALENTIN KOVAČ.

Otroci:

- i. POLONA KOVAČ.
- ii. JANEZ KOVAČ.
- iii. MIHA KOVAČ.

142. **JANEZ KRVINA.**

On je poročen JOŽEFA GUTNIK (glej 184).

Otroci:

- i. TINA KRVINA.
- ii. PETRA KRVINA.

143. **MATJAŽ PREBIL.**

On je poročen NADA KENK.

Otroci:

- 225. i. GREGOR PREBIL.
- ii. LUKA PREBIL.

144. **ALENKA PREBIL.**

Ona je poročena JANKO MAROLT.

Otroci:

- i. TINKA MAROLT.
- ii. URBAN MAROLT.
- iii. MANCA MAROLT.

145. **JANEZ PREBIL.**

On je poročen KATJA GUTNIK.

Otroci:

- i. VIDA PREBIL.
- ii. ANA PREBIL.
- iii. URŠKA PREBIL.

146. **KARMEN MALOVRH.**

Otroci:

- i. KARIN MALOVRH.

Ona je poročena (2) SIMON JEŠE.

Otroci:

226. ii. MIHA JEŠE.

147. **JANKO JAZBEC.**

On je poročen (1) HELENA KODERMAN.

Otroci:

- i. BINCA JAZBEC.

On je poročen (2) ALENKA KOŠIR.

Otroci:

- ii. JANEZ JAZBEC.

On je poročen (3) LILIJANA.

Otroci:

- iii. INA JAZBEC.

148. **MELITA JAZBEC.**

Ona je poročena MARKO SMRTNIK.

Otroci:

- i. ŽAN SMRTNIK.

149. **IRMA JAZBEC.**

Ona je poročena MIHA KOGOVŠEK, r. 1973, u. 2001.

Otroci:

- i. MIHA KOGOVŠEK.

150. **NIKA JAZBEC.**

Partner (1) ALEKSANDER RADOJČIČ.

Otroci:

- i. RADOJČIČ JAZBEC

Partner (2) IGOR PERVAN

Otroci:

- ii. ALEXEI PERVAN.
- iii. TARA PERVAN.

151. **IGOR MALOVRH.**

On je poročen IRENA ROŽMAN.

Otroci:

- i. ANNA MALOVRH.
- ii. MARKO MALOVRH.

152. **MARIJANA MALOVRH.**

Ona je poročena KRUNO KRALJ.

Otroci:

- i. NICK KRALJ.
- ii. ROBIN KRALJ.

153. **LIDIJA MALOVRH.**

Ona je poročena SEBASTIAN DORN.

Otroci:

- i. KRISTIAN DORN.
- ii. SCHARLOTTE DORN.
- iii. JOSEFINA DORN.

154. **MONIKA MALOVRH.**

Ona je poročena KRISTIAN SVENDSEN.

Otroci:

- i. MAJA SVENDSEN.
- ii. KLARA SVENDSEN.
- iii. LIVA SVENDSEN.

155. **TEJA MALOVRH.**

Ona je poročena DAMJAN CIGALE.

Otroci:

- i. ASJA CIGALE.
- ii. GAL CIGALE.
- iii. OTA CIGALE.

156. **ROMANA MALOVRH.**

Ona je poročena (1) PAVEL BOŽNAR.

Otroci:

i. JAN MALOVRH BOŽNAR.

Ona je poročena (2) VALENTIN KADRIJEVIČ.

Otroci:

ii. ALEX KADRIJEVIČ.

157. **ALEŠ MALOVRH.**

On je poročen JUDITA KANDUČ.

Otroci:

i. JULIJA MALOVRH.

ii. NATALIJA MALOVRH.

158. **HELENA MALOVRH.**

Ona je poročena CIRIL TROHA.

Otroci:

i. KRISTINA TROHA.

ii. DOMINIK TROHA.

159. **DEJAN JURCA.**

On je poročen MOJCA TURK.

Otroci:

i. SARA JURCA.

ii. BOR JURCA.

160. **MAJA JURCA.**

Ona je poročena MITJA GABROVŠEK.

Otroci:

i. NEJA GABROVŠEK.

ii. LANA GABROVŠEK.

161. **TINA JURCA.**

Ona je poročena (1) MATEJ ALBREHT.

Otroci:

i. EVA ALBREHT.

Ona je poročena (2) MIHA RODE.

Otroci:

ii. ALEKSANDER RODE.

iii. BRINA RODE.

162. **KLAVDIJA MALOVRH.**

Ona je poročena (1) MATEJ GANTAR.

Otroci:

i. JON GANTAR.

Ona je poročena (2) JANEZ JERINA.

Otroci:

- ii. LARA JERINA MALOVRH.
- iii. MAJA JERINA MALOVRH.

163. **NATALIJA MALOVRH.**

Ona je poročena JURE GRMŠEK.

Otroci:

- i. JULIJA GRMŠEK.
- ii. TILLEN GRMŠEK.

164. **KATARINA MALOVRH.**

Ona je poročena ROK FINŽGAR.

Otroci:

- i. NEŽA FINŽGAR.
- ii. ŽANA FINŽGAR.
- iii. MAŠA FINŽGAR.

165. **TONI MALOVRH.**

On je poročen MARTINA FICKO.

Otroci:

- i. EVA MALOVRH.
- ii. MARCEL MALOVRH.

166. **MITJA TOPLAK.**

On je poročen ŠPELA OBLAK.

Otroci:

- i. SAMO TOPLAK.
- ii. ALJAŽ TOPLAK.
- iii. TEJA TOPLAK.

167. **JERNEJ TOPLAK.**

On je poročen NIKA BERK.

Otroci:

- i. LEJA TOPLAK.
- ii. ŽIGA TOPLAK. 151.

168. **KLAVDIJA KRAŠOVEC.**

Ona je poročena GABER KLINAR.

Otroci:

- i. JAKA KLINAR.
- ii. ALJA KLINAR.

Dvanajsta generacija

169. JANEZ GUTNIK.

Otroci:

- i. GUTNIK.

170. LADI GUTNIK.

Ona je poročena JOŽEF ROŠKAR.

Otroci:

- i. KARIN ROŠKAR.
- ii. KRISTJAN ROŠKAR.

171. POLONA GUTNIK.

Ona je poročena ALEKSANDER SLABE.

Otroci:

- i. LEA SLABE.
- ii. ANJA SLABE.

172. ANDREJA FAFLJA.

Ona je poročena GROŠL.

Otroci:

- i. MARK FAFLJA.

173. FRANC JERAJ.

On je poročen MARIJA DOLENC.

Otroci:

- i. MIHA JERAJ.
- ii. JANEZ JERAJ.

174. MARIJA JERAJ.

Ona je poročena FRANC OGRIN.

Otroci:

- i. MATEJ OGRIN.
- ii. ALJAŽ OGRIN.
- iii. LENART OGRIN.

175. ANTON GUTNIK.

On je poročen FRANČIŠKA ŽITKO.

Otroci:

- i. BLAŽ GUTNIK, r. 22 Nov 1985, u. 14 Apr 1989.

176. **SLAVKO GUTNIK**, r. 22 Jul 1952, u. Apr 2009 v Ljubljana.

On je poročen HENRIKA.

Otroci:

- i. KLEMEN GUTNIK.
- ii. DOMEN GUTNIK.

177. **PETER GUTNIK**.

On je poročen MARJETKA.

Otroci:

- i. TANJA GUTNIK.
- ii. HELENA GUTNIK.
- iii. GREGOR GUTNIK.

178. **ANDREJ GUTNIK**.

On je poročen DARICA TURŠIČ.

Otroci:

- i. ŠPELA GUTNIK.
- ii. JURE GUTNIK.

179. **GABRIJELA GUTNIK**.

Ona je poročena SLAVKO KOPRIVEC.

Otroci:

- i. MIHA KOPRIVEC.
- ii. GAŠPER KOPRIVEC.
- iii. POLONA KOPRIVEC.

180. **MARJAN GUTNIK**.

On je poročen DANICA ŽITKO.

Otroci:

- i. URŠKA GUTNIK.
- ii. KARIN GUTNIK.
- iii. ANŽE GUTNIK.

181. **MARKO MELE**, r. 11 Jun 1964, u. 22 Jul 2015 v Bevke.

On je poročen IRENA LENARČIČ.

Otroci:

- i. JURE MELE.
- ii. ROK MELE.

182. **JANA MELE**.

Ona je poročena MATEVŽ KUSTEC.

Otroci:

- i. NEŽA KUSTEC.
- ii. TINE KUSTEC.

183. **MARIJA MOJCA GUTNIK.**

Ona je poročena MARJAN ALBREHT, r. 29 Jan 1962 v Rovtarske Žibrše 6, u. 17 Maj 2013 v Klinični center, Ljubljana.

Otroci:

- i. SAŠA ALBREHT.
- ii. PRIMOŽ ALBREHT.

184. **JOŽEFA GUTNIK.**

Ona je poročena JANEZ KRVINA (glej 142).

Otroci:

- i. TINA KRVINA.
- ii. PETRA KRVINA.

185. **MARTA GUTNIK.**

Ona je poročena FRANC GORENC.

Otroci:

- i. ŽIGA GORENC.
- ii. URŠA GORENC.

186. **ANTON GUTNIK.**

On je poročen PAVLA.

Otroci:

- i. ANDRAŽ GUTNIK.

187. **TJAŠA POTREBUJEŠ.**

Ona je poročena MIRO BONDI.

Otroci:

- 227. i. KAREN BONDI.
- 228. ii. URIEL BONDI.
- iii. SARAH BONDI.

188. **ZDENKA POTREBUJEŠ.**

Ona je poročena NIKO SMERAJEC, r. 4 Dec 1947 v Ljubljana, u. 28 Sep 1999 v Ljubljana.

Otroci:

- 229. i. SERGEJA SMERAJEC.
- ii. MAJA SMERAJEC.

189. **ZLATA LAVRIŠA.**
Ona je poročena PRODAN.
Otroci:
i. PETER PRODAN.
ii. ENIS PRODAN.
190. **MAJA PREGELJ.**
Ona je poročena (1) ŠORI.
Otroci:
i. ROK PREGELJ.
Ona je poročena (2) PRIMOŽIČ.
Otroci:
ii. KAJA PRIMOŽIČ.
Ona je poročena (3) ALEKSIS ŽERAK.
191. **KONSTANTINA KONI PREGELJ.**
Ona je poročena (1) BREZNIKAR.
Otroci:
i. NIKA BREZNIKAR.
ii. BOR BREZNIKAR.
Ona je poročena (2) VANJA MARCHESAN.
Otroci:
iii. MARCHESAN.
192. **MAGDA LIPOVEC.**
Otroci:
i. ALJA.
193. **BLAŽ GUTNIK.**
Otroci:
i. JERNEJ GUTNIK.
ii. TJAŠA GUTNIK.
194. **SABINA GUTNIK.**
Ona je poročena MATJAŽ MIHEVC.
Otroci:
i. NEJC MIHEVC.
ii. JAN MIHEVC.
195. **JANEZ OGRIN**, r. 8 Jul 1955, u. 24 Jul 1977.
On je poročen MILENA ANDREJA ROŠKAR.
Otroci:
230. i. BENO OGRIN.

196. **BRANKO OGRIN**, r. 15 Sep 1956, u. Jul 2016.
On je poročen MILKA ČEKOVIĆ.
Otroci:
i. ANJA OGRIN.
231. ii. NIKA OGRIN.
197. **ALEŠ OGRIN**.
On je poročen BOJANA PIVK.
Otroci:
i. LARA PIVK OGRIN.
198. **TATJANA OGRIN**.
Ona je poročena BOJAN MESEC.
Otroci:
i. LUKA MESEC.
ii. TILEN MESEC.
199. **JELKA OGRIN**.
Ona je poročena IGOR MARKELJ.
Otroci:
i. LEJA MARKELJ.
ii. VID MARKELJ.
200. **MILAN VEŠLIGAJ**, r. 28 Maj 1953, u. 14 Avg 1989.
On je poročen CVETKA TOPOLŠEK.
Otroci:
232. i. JAKA VEŠLIGAJ.
201. **DRAGO VEŠLIGAJ**.
On je poročen TATJANA JAMNIK.
Otroci:
i. GAŠPER VEŠLIGAJ.
ii. ANJA VEŠLIGAJ.
202. **VINKO OGRIN**.
On je poročen MIRJAM MUDLACK.
Otroci:
i. KATJA OGRIN.
ii. PETRA OGRIN.
203. **SONJA OGRIN**.
Ona je poročena ANTON PRUNK.

Otroci:

- i. ROK PRUNK.
- ii. NINA PRUNK.

204. **MATJAŽ PRAŠNIKAR.**

On je poročen NATAŠA ROZINA.

Otroci:

- i. URH PRAŠNIKAR.
- ii. TIM PRAŠNIKAR.

205. **KLEMEN PRAŠNIKAR.**

On je poročen BERNARDA ANTONIČ.

Otroci:

- i. KATJA PRAŠNIKAR.
- ii. GREGA PRAŠNIKAR.

206. **PETER MALAVAŠIČ.**

On je poročen ANCA CORINA VRANIANTU.

Otroci:

- i. SARA MALAVAŠIČ.
- ii. LIVIA MALAVAŠIČ.

207. **EVA MALAVAŠIČ.**

Ona je poročena TOMO SEČNIK.

Otroci:

- i. TIM SEČNIK.
- ii. MIHA SEČNIK.

208. **ŠPELA GUTNIK.**

Otroci:

- i. BLAŽ GUTNIK.

209. **BARBARA GUTNIK.**

Ona je poročena JANEZ.

Otroci:

- i. EVA.

210. **KATJA GUTNIK.**

Ona je poročena JANEZ PREBIL.

Otroci:

- i. VIDA PREBIL.
- ii. ANA PREBIL.
- iii. URŠKA PREBIL.

211. **KLEMEN POPIT.**

On je poročen MALČI TURŠIČ.

Otroci:

- i. MATEVŽ POPIT TURŠIČ.

212. **ALOJZIJA GUTNIK.**

Partner (1) RUDI.

Otroci:

233. i. TOMAŽ GUTNIK r. 3 Okt 1972.
Ona je poročena (2) PAVLE KOVAČ.

Otroci:

234. ii. URŠKA KOVAČ.
iii. JERNEJ KOVAČ.

213. **BOŽENA BOJAKOVIČ.**

Ona je poročena MIRKO MLADENOV.

Otroci:

- i. ALEKSANDRA MLADENOV.

214. **DIANA VRUČINIČ.**

Partner BOŠTJAN KLOBAS.

Otroci:

- i. NATAN KLOBAS.

215. **GORANA VRUČINIČ.**

Ona je poročena (1) ROBERT JAPELJ.

Otroci:

235. i. TADEJ JAPELJ.
ii. TINIA JAPELJ.
Ona je poročena (2) SAMO BEZJAK.

216. **POLONA MAJER.**

Ona je poročena JOŽE VERBIČ.

Otroci:

- i. ALENKA VERBIČ.
- ii. MATEVŽ VERBIČ, r. 2 Apr 2009 v Ljubljana, u. 2 Apr 2009 v Ljubljana.

217. **JANEZ MAJER**, r. 14 Nov 1955 v Ljubljana, u. 14 Nov 2016 v Verd, Vrhnika.
Partner JUDITA OBLAK.

Otroci:

i. ŠPELA MAJER.

218. **BOJAN MAJER**.

On je poročen DAMJANA URBANČIČ.

Otroci:

i. MIHA MAJER.

236. ii. ROK MAJER.

219. **BRIGITA MIHEVC**.

Otroci:

i. MAJA.

220. **VANJA MIHEVC**.

Otroci:

i. BOJAN.

221. **MAJDA ŽGAVEC**.

Otroci:

i. KATARINA.

222. **URŠA ŽGAVEC**.

Ona je poročena MARJAN URBANČIČ.

Otroci:

i. ULA URBANČIČ.

ii. ZALA URBANČIČ.

223. **BRANKA GUTNIK**.

Ona je poročena ALEŠ PEČNIK.

Otroci:

i. NASTASJA PEČNIK.

ii. ZARJA PEČNIK.

224. **MILOJKA JURCA**.

Ona je poročena MIRKO ŽELEZNIK.

Otroci:

i. INES ŽELEZNIK.

ii. ROK ŽELEZNIK.

225. **GREGOR PREBIL.**

On je poročen ALEKSANDRA ZOBİČ.

Otroci:

- i. ALJAŽ PREBIL.
- ii. EVA PREBIL.

226. **MIHA JEŠE.**

On je poročen SARA.

Otroci:

- i. LARISA JEŠE.

Trinajsta Generacija

227. **KAREN BONDI.**

Ona je poročena OFIR KELLY.

Otroci:

- i. NICA KELLY.
- ii. KELLY.

228. **URIEL BONDI.**

On je poročen Neznana.

Otroci:

- i. NATANEL BONDI.
- ii. EITAN BONDI.

229. **SERGEJA SMERAJEC.**

Ona je poročena HORVAT.

Otroci:

- i. BLAŽ HORVAT.

230. **BENO OGRIN.**

On je poročen SAŠA KLEMENŠEK.

Otroci:

- i. STELA OGRIN.
- ii. BRIN OGRIN.
- iii. BART OGRIN.

231. **NIKA OGRIN.**
Ona je poročena TOMAŽ ŠIANEC.
Otroci:
i. TIA ŠIANEC.
232. **JAKA VEŠLIGAJ.**
On je poročen VESNA ŠIROVNIK.
Otroci:
i. JON VEŠLIGAJ.
ii. MILA VEŠLIGAJ.
iii. LUČKA VEŠLIGAJ.
233. **TOMAŽ GUTNIK**, r. 3 Okt 1972 v Izola, u. 15 Sep 2018 v Kamnik.
Partner POLONA PETROVČIČ.
Otroci:
i. NIK GUTNIK (LENARČIČ)
234. **URŠKA KOVAČ.**
Ona je poročena (1) MARKO ŠUŠTAR, r. 14 Feb 1975 v Ljubljana, u. 14 Feb 2004 v Vrhnika.
Partner (2) Neznani.
Otroci:
i. ALEKSEJ LOVRO.
235. **TADEJ JAPELJ.**
Partner CHIARA KLEVA.
Otroci:
i. LEONARDO JAPELJ.
236. **ROK MAJER.**
Otroci:
i. TEJA MAJER, r. Jan 2013, u. Feb 2013.
ii. KLARA MAJER.
iii. JAN MAJER.

Mrlakova kajža v Ligojni. Foto: Ambrož Koderman, 2000. Vir: VR 14.

V nekdanjem skladišču idrijskega rudnika na Vrhnikih sta v 19. stoletju živeli družini Neže Pivk in Ivana Cankarja. Tudi njuna prvorojenka Ivana, Ivanova najstarejša sestra je bila rojena tu.
Foto: Janez Žitko. Vir: VR 16.

Hiša pri Tirolcu, Oskarju na Stari cesti, kjer so leta 1890 živeli Majerjevi in Cankarjevi. Vir: kraji.eu.

K Flak nad Enajsto šolo sta se vsak v svojem času priženila Alojzij Gutnik (stari oče Polone Verbič) in tudi Marijan Majer, oče Polone Verbič. Razglednica je s konca 19. stoletja.

VIRI:

Breznikar Bor, Breznikar Web Site, MyHeritage
Gantar Sonja, Gantar Web Site, MyHeritage
Geneanet. <https://en.geneanet.org/>
Geni. <https://www.geni.com/family-tree/html/start>
Gutnik Andrej, Drenov Grič, osebni vir
Hawlina Peter, Škofja Loka, osebni vir
Horvat Blaž, fffff Web Site, MyHeritage
Koderman Cvetka, Velika Ligojna, osebni vir
Kovacic David, Kovacic - Matthews Family Website, MyHeritage
Malavašič Joži, Vrhnika, osebni vir
Mele Ana, Vrhnika, osebni vir
Malovrh Marija, Rovte, osebni vir
Nadškofijski arhiv Ljubljana
Savić Sonja, Savic Web Site, MyHeritage
Sistory, zgodovina Slovenije. <http://www.sistory.si/>
Slovensko rodoslovno društvo. Rodoslovni indeks priimkov,
<http://www.genealogy.si/srdindex/A001.html>
Upravna enota Vrhnika
Volpi Ivan, Italija, osebni vir
Žale Javno podjetje, d.o.o. Iskalnik grobov, http://www.zale.si/sl/Iskalnik_grobov/

LITERATURA:

Dobrovoljc France: Cankarjev album, Založba Obzorja, Maribor, 1972.
Dovč Franc: Koderman Cvetka, Velika Ligojna in njeni prebivalci, 2012.
Košir Tone, Demšar Alojz, Leben Seljak Petra: Dediščina župnije Šentjošt.
Izdala in založila Župnija Šentjošt, Šentjošt, 2013.
Muzejsko društvo Vrhnika, Vrhniki razgledi.
Petre Fran: Rod in mladost Ivana Cankarja, Ljubljana, 1947.

Cankarjeva spominska hiša leta 1943 ... Vir: Miha Maleš: Ivan Cankar v risbi.

... in leta 1980. Vir: Razglednica, foto: Jože Rode.

CANKARJEVO
1918LETO2018

»CANKAR ZA VSAK DAN«

Cankarjevo leto na Vrhniki; koledar dogodkov

Kratice sodelujočih organizatorjev in prizorišč:

CDV	Cankarjev dom Vrhnika
CKV	Cankarjeva knjižnica Vrhnika
CKV in B	Cankarjeva knjižnica Vrhnika in Borovnica
CSH	Cankarjeva spominska hiša
DLNON	Društvo ljubiteljev narave in običajev Notranjske
DUV	Društvo upokojencev Vrhnika
Dom UV	Dom upokojencev Vrhnika
GŠV	Glasbena šola Vrhnika
JAK	Javna agencija za knjigo
JSKD OI Vrhnika	Javni sklad za kulturne dejavnosti; Območna izpostava Vrhnika
KCV	Kulturni center Vrhnika
KDIC Bevke	Kulturno društvo Ivan Cankar Bevke
KPV	Komunalno podjetje Vrhnika
KVŠ	Klub vrhniških študentov
MeCePZ sv. Pavla	Mešani cerkveni pevski zbor sv. Pavla Vrhnika
MePZIC	Mešani pevski zbor Ivana Cankarja Vrhnika
MePZMavrica	Mešani pevski zbor Mavrica Vrhnika
MDV	Muzejsko društvo Vrhnika
MMG	Mala mestna galerija
MORS	Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije
MZK	Ministrstvo za kulturo
OŠAMS	OŠ Antona Martina Slomška Vrhnika
OŠIC	OŠ Ivana Cankarja Vrhnika
OV	Občina Vrhnika
OZVVS	Območna zveza veteranov vojne za Slovenijo
PD RTV	Planinsko društvo RTV Ljubljana
RML	Razstavišče Moja Ljubljana
RTVSLO	Radiotelevizija Slovenija
SDCS	Slovensko društvo Cankar Sarajevo
SPZ	Slovenska prosvetna zveza
STA	Slovenska tiskovna agencija
ŠD OŠAMS	Športna dvorana OŠAMS
TDB	Turistično društvo Blagajana
VDC Tončka Hočevar	Varstveno delovni center Tončka Hočevar
VV	Vrtec Vrhnika
ZB NOB	Zveza borcev za vrednote narodnoosvobodilnega boja Slovenije
ZIC	Zavod Ivana Cankarja Vrhnika
ZKD	Zveza kulturnih društev
ZPMS	Zveza prijateljev mladine Slovenija
ŽVV	Župnijski vrtec Vrhnika

Datum	Dogodek	Organizator	Prizorišče
18. oktober 2017 ob 18. uri	Grabeljškov večer Beremo Cankarja ...	CKV, ZB NOB, TDB, ZIC	CKV
14. november 2017 ob 18. uri	Odprtje razstave knjižnih ilustracij Maja Lubi: O človeku, ki je iskal srečo Razstava in predstavitev koledarja Cankarjev koledar 2018 Predstavitev knjige Zdenka Obal: O človeku, ki je iskal srečo	CKV, ZIC	CDV
16. november 2017	STA misli Intervju s S. Žakelj in T. Oblak Milčinski S predstavitevjo koledarja, slikanice in razstavo uvod v Cankarjevo leto 2018	STA	
22. november 2017	Dan splošnih knjižnic Priložnostna razstava Cankarjevih prvotiskov	CKV	CKV
3. december 2017 od 9. do 18. ure	Ta veseli dan kulture; Dan odprtih vrat Napovedujemo Cankarjevo leto 2018	ZIC	CSH
9. december 2017 ob 9.30	Predstavitev knjig Cankar v stripu	CKV, Zavod Škrateljč	RML
9. december 2017 ob 10. uri	Delavnica risanja stripov s Tanjo Komadino in Igorjem Šinkovcem	CKV, Zavod Škrateljč	RML
11. december 2017 od 9. do 18. ure	Obletnica Cankarjeve smrti; Dan odprtih vrat Napovedujemo Cankarjevo leto 2018	ZIC	CSH
11. december 2017 ob 17. uri	Branje Cankarjevih del ob glasbi skupine Hic et nunc	ZIC	CSH
11. december 2017 ob 18. uri	Proslava ob 99. obletnici smrti Predstavitev slikanice s kulturnim programom Zdenka Obal: O človeku, ki je iskal srečo	CKV, ZIC, OŠIC, OŠAMS, GŠV	CDV
12. december 2017 ob 18. uri	Odprtje spominske razstave male plastike Kaj se skriva v kocki; Janez Grom 3D film Tibor in Peter Gedei: Kocke Janeza Groma	Stereoskopsko d. Ljubljana, MDV, HUD Karel Barjanski, A. Grom, ZIC	CDV
19. december 2017 ob 18. uri	Odprtje fotografske razstave po motivih Cankarjevih del Zdaj naj sneži, naj brije veter ...	ZIC, Fotoklub Diana, MDV, CKV	CDV
26. december 2017	19. pohod Po poteh Cankarjeve matere	DLNON, PD RTV Ljubljana	Vrzenec- Vrhnika
26. december 2017	Od blizu / Intervju s T. Oblak Milčinski Maja Čehovin Korsika: Leto 2018 bo leto velikega slovenskega pisatelja Ivana Cankarja	STA	

Datum	Dogodek	Organizator	Prizorišče
1. januar 2018	Intervju s T. Oblak Milčinski ... P. G.: Leto v znamenju Ivana Cankarja, ki je s svojim pisanjem zadel v samo srž slovenstva	RTVSLO, STA	
2. januar 2018	Radio Prvi Intervju s T. Oblak Milčinski Nina Brus: Cankar za vsak dan	RTVSLO, Radio Prvi	
3. januar 2018 ob 17. uri	69. Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik
4. januar 2018	Pohod s kulturnim programom Pot po Cankarjevih obeležjih	DUV	Vrhnika
4. januar 2018	Slovenska kronika na Televiziji Slovenija Intervju s S. Žakelj, A. Vidrgar, T. Oblak Milčinski Erika Pečnik Ladika: Cankarjevo leto	RTVSLO; TV Slovenija	
4. januar 2018	Prvi na obisku / Intervju s S. Žakelj, A. Vidrgar, T. Oblak Milčinski Nina Brus, Bojan Leskovec: Cankarjevo leto 2018	RTVSLO; Radio Prvi	
6. januar 2018 ob 17. in 20. uri	30. novoletni koncert	Orkester Simfonika, MePZ Mavrica	CDV
10. januar 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik
16. januar 2018 ob 18. uri	Odprtje regijske razstave otroške likovne ustvarjalnosti osrednje Slovenije Zakaj je polje jezero	JSKD OI Vrhnika, ZIC	CDV
17. januar 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik
17. januar 2018 ob 17. uri	Pravljčna ura Zdenka Obal: O človeku, ki je iskal srečo	CKV	CKV
17. januar 2018	Intervju s T. Oblak Milčinski Andreja Čamernik: Cankarjevo leto 2018	Radio Sora	
20. januar 2018 ob 12. uri	Literarnica Besedne igre z Ano Porenta	CKV, JSKD OI Vrhnika	CKV
21. januar 2018	Sledi časa Intervju z D. Debevcm, N. Jakop, K. Štrimpf Vendramin Milan Trobič: Vrhniška enajsta šola – od zbadljivke do pozitivke	RTVSLO; Radio Prvi	
24. januar 2018 ob 10. uri	Regijsko Cankarjevo tekmovanje v znanju knjižne slovenščine	OŠIC	OŠIC

Datum	Dogodek	Organizator	Prizorišče
24. januar 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik
24. januar 2018 ob 18.30	II. javni nastop učencev GŠV	GŠV	GŠV
25. januar 2018 ob 17. uri	Literarna delavnica za odrasle Analiza in ustvarjanje ob branju Cankarja	JSKD OI Vrhnika	CDV
25. januar 2018 ob 19. uri	Javno poslušanje radijske igre Vse za blagor domovine	ZIC, Radio Slovenija-Ars	CDV
26. januar 2018 ob 11. uri	Slavnostna seja častnega odbora Počastitev 100. obletnice smrti Ivana Cankarja	Predsednik Borut Pahor	Ljubljana
30. januar 2018 ob 18. uri	Odprtje slikarske razstave Tatjana Verbič - Vanda: Zamolklozelena voda Močilnikova	ZIC, TDB	CDV
31. januar 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik
Januar 2018	Izid brošure Mitja Gobec: Uglasbitve besedil I. Cankarja	JSKD OI Vrhnika	
31. januar do 3. februar 2018	Vrhnika na 29. sejmu turizma Cankarjevo leto 2018	ZIC	GR Ljubljana
1. februar 2018 ob 17. uri	Odprtje razstave samouka Janeza Pereniča Ob slovenskem kulturnem prazniku	DUV	DUV
2. februar 2018	Pohod s kulturnim programom Pot po Cankarjevih obležjih	DUV	Vrhnika
2. februar 2018	Dober dan / Intervju z dr. U. Grilcem, dr. J. Kosom, D. Debevcem Ana Tavčar-Pirkovič: Cankar – največji slovenski pisatelj	RTVSLO	
5. februar 2018 ob 10.30	Šolska proslava, medgeneracijsko sodelovanje Praznik kulture	OŠAMS	OŠAMS
6. februar 2018 ob 18. uri	Odprtje dokumentarne razstave o bevških maškarah »A 'mate kej za Pusta Hrusta?«	KDIC Bevke, ZIC	CDV
7. februar 2018 ob 10. uri	Obisk predsednika Boruta Pahorja ob kulturnem dnevu Cankarjevo leto v Župnijskem vrtcu Vrhnika	ŽVV	ŽVV
7. februar 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik
7. februar 2018 ob 18. uri	Literarno glasbeni večer Prešernov dan	CKV, ZIC, GŠV, OŠIC	GŠV
7. februar 2018 ob 18. uri	Odprtje razstave Bojan Mavsar: Podobe	MMG	MMG

Datum	Dogodek	Organizator	Prizorišče
8. februar 2018	Dan odprtih vrat predsedniške palače Kulturni program ob Cankarjevem letu 2018 Oktet Raskovec in Franci Bozovičar	Predsedstvo RS	Ljubljana
8. februar 2018 od 9. do 18. ure	Dan odprtih vrat Praznik kulture	ZIC	CSH
8. februar 2018 ob 11. uri	Branje Cankarjevih tekstov in kulturni program Praznik kulture	TDB	Star maln
8. februar 2018 ob 15. uri	Branje Cankarjevih tekstov in kulturni program Praznik kulture	TDB	Star maln
11. februar 2018 ob 14. uri	Veliko otroško pustovanje Izbor naj-maske na temo Ivana Cankarja	ZIC	ŠD OŠAMS
12. februar 2018 ob 19. uri	Koncert učencev flavte Skodelica flavte	GŠV, GŠ Ljubljana Moste-Polje	GŠV
13. februar 2018 ob 9. uri	Območno srečanje otroških gledaliških skupin Mladi oder	JSKD OI Vrhnika, ZIC	CDV
14. februar 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik
17. februar 2018 ob 19. uri	Območno srečanje folklornih skupin Koncert folklornih skupin	JSKD OI Vrhnika, KUD Ligojna – Cepci	Ligojna
17. februar 2018	Gorenjska na valovih Radia Sora Intervju z M. Suhadolnik, T. Oblak Milčinski Andreja Čamernik: Mati, kave bi!	Radio Sora	
17. februar 2018	Spominska ura in branje Cankarjevih del Recital v spomin Ivanu Robu in osmim ustreljenim partizanom v Ligojni	ZB NOB Vrhnika	Vinotoč Pr' Oblak
19. februar 2018 ob 17. uri	Literarna delavnica za odrasle Analiza in ustvarjanje ob branju Cankarja	JSKD OI Vrhnika	CDV
21. februar 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik
27. februar 2018 ob 18. uri	Odprtje likovne razstave Matija Medved Mlakar: Medved in podobice	Gimnazija Vič, ZIC	CDV
27. februar 2018 ob 18. uri	Okrogla miza in delavnica z dr. Božo K. Vogel Dajmo priložnost slovenščini	Slavistično dru. Slovenija, CKV	CKV
28. februar 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik
28. februar 2018	Odprtje razstave Klekljane čipke	CKV, DUV	CKV

Datum	Dogodek	Organizator	Prizorišče
1. marec 2018	Pohod s kulturnim programom Pot po Cankarjevih obležjih	DUV	Vrhnika
6. marec 2018 ob 18. uri	Odprtje razstave likovnih izdelkov učencev Enajsta šola danes ... Naši prstki ustvarjajo	OŠIC, ZIC	CDV
7. marec 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik
7. marec 2018 ob 18. uri	Območna plesna revija Vija vaja	JSKD OI Vrhnika	CDV
9. marec 2018	Na lepše, oddaja o turizmu na TV Slovenija 1 Intervju z B. Koprivcem, D. Debevcem, B. Gorencem Marjana Grčman: Cankarjevo leto na Vrhniki	RTV SLO	
10. marec 2018 ob 9. uri	Besedne igre z Ano Porenta Literarnica	CKV, JSKD OI Vrhnika	CKV
10. marec 2018 ob 17.30	Turistična prireditev s kulturnim programom Gregorjevo; barčice na temo Ivana Cankarja	ZIC	Vrhnika Vas
14. marec 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Sinja Gorica
17. marec 2018 ob 19. uri	51. revija odraslih pevskih zborov	JSKD OI Vrhnika, ZIC	CDV
19. marec 2018	Opus Intervju z N. Bregant Možina, T. Habetom ... Darja Korez-Korenčan: Moč Cankarjeve besede skozi glasbo	RTVSLO; TV Slovenija 1	
21. marec 2018 ob 9., 10. in 11. uri	Lutkovne predstave ob svetovnem dnevu lutk I. C./Boris Kononenko: Pes, mačka, miši	Naupourtus Viva, ZIC	CDV
21. marec 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik
22. marec 2018 ob 17.30	Območna revija predšolskih pevskih zborov Nagajiva pomlad 2018	JSKD OI Vrhnika, ZIC	CDV
23. marec 2018	Intervju z Damjanom Debevcem Kako je pogorela Cankarjeva rojstna hiša	RTVSLO, Radio Prvi	
23. marec 2018 ob 16. uri	Koncert v Domu upokojujencev Horjul V Cankarjevem letu	MePZ Mavrica	Horjul
25. marec 2018	Nedeljska reportaža: Po Cankarjevi literarni poti z B. Mavsarjem, B. Vidmar, D. Debevcem, K. Escobar, L. Celarc, K. Oblak Brown, T. Oblak Milčinski Bojan Leskovec: Cankarjevi živeli vsaj v osmih hišah na Vrhniki	RTVSLO; Radio Prvi	

Datum	Dogodek	Organizator	Prizorišče
27. marec 2018 ob 18. uri	Odprtje dokumentarne razstave 130 let Turističnega društva Blagajana	TDB, MDV, ZIC	CDV
28. marec 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik
28. marec 2018 ob 17. uri	Literarna delavnica za odrasle Analiza in ustvarjanje ob branju Cankarja	JSKD OI Vrhnika	CDV
Marec 2018	32. festival Turizmu pomaga lastna glava Priprava in izvedba naloge; zlato priznanje Po poteh Ivana Cankarja do skritega zaklada	OŠAMS, TDB, Mercator	Ljubljana
Marec 2018	Literarna delavnica Bralni klub	Krajani Drenovega Griča – Lesnega Brda	Gasilski dom DG – LB
4. april 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik
4. april 2018 ob 18. uri	Recital umetniške besede V počastitev Cankarjevega leta 2018	DUV, OŠAMS, ZIC	CDV
5. april 2018	Pohod s kulturnim programom Pot po Cankarjevih obeh žilah	DUV	Vrhnika
5. april 2018 ob 17.30	Območna revija otroških pevskih zborov Živ žav 2018	JSKD OI Vrhnika, ZIC	CDV
9. april 2018 ob 10. uri	Predstavitve akcije Podarimo knjigo, podarimo slovensko besedo	Ur. za Slovence po svetu, KPV, Depo	RML
7. april 2018 ob 19.18	Koncert seksteta Odoica Hlapec Jernej in njegova prašiča	KUD Podlipa-Smrečje	CDV
10. april 2018	Pohod s kulturnim programom Po poteh Cankarjeve matere	OŠAMS, DUV	Vrzenec, Vrhnika
10. april 2018	Pohod s kulturnim programom Na Rožnik	OŠAMS, DUV	Vrzenec, Vrhnika
10. april 2018 ob 18. uri	Dobrodelni koncert 2018	OŠIC, GŠV, ZIC	CDV
11. april 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik
14. april 2018 ob 19. uri	19. pomladni gala koncert Pozdrav Cankarjevemu letu 2018	Orkester Simfonika, MePZ Mavrica	CDV
16. april 2018 ob 19. uri	Odprtje dokumentarne razstave »Ljudstvu je spomenik vseč« ... še vedno	MDV, CKV, ZIC	CDV
17. april 2018 ob 17. uri	Odprtje domoznanske razstave Marta Rijavec: Slikopleskar Roman Suhadolnik	DUV	DUV

Datum	Dogodek	Organizator	Prizorišče
17. april 2018	32. festival Turizmu pomaga lastna glava Predstavitev naloge in zlatega priznanja Po poteh Ivana Cankarja do skritega zaklada	OŠAMS	Tržnica Maribor
18. april 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Vrhnika
18. april 2018 ob 17. uri	Literarna delavnica za odrasle Analiza in ustvarjanje ob branju Cankarja	JSKD OI Vrhnika	CDV
19. april 2018 ob 11. uri	36. Petkovškova likovna kolonija	OŠIC	OŠIC
19. april 2018, ob 17. uri	Odprtje razstave poslikanih plošč z motivi Cankarja 36. Petkovškova likovna kolonija	OŠIC	OŠIC
19. april 2018 ob 20. uri	Regijsko Linhartovo srečanje gledaliških skupin Gledališka skupina Ananas/A. R. G.: Problem	JSKD OI Vrhnika, ZIC	Sinja Gorica
20. april 2018 ob 19.30	Regijsko Linhartovo srečanje gledaliških skupin KD Janez Jalen/J. I.: Prevare	JSKD OI Vrhnika, ZIC	CDV
21. april 2018 ob 9. uri	Besedne igre z Ano Porenta Literarnica	CKV, JSKD OI Vrhnika	CKV
21. april 2018 ob 19.30	Regijsko Linhartovo srečanje gledaliških skupin KUD Fofite/D. H.: Kos	JSKD OI Vrhnika, ZIC	CDV
22. april 2018 ob 19.30	Regijsko Linhartovo srečanje gledaliških skupin Šentjakobsko gledališče Ljubljana/G. B./J. U.: Dekameron	JSKD OI Vrhnika, ZIC	CDV
23. april 2018 ob 18. uri	Noč knjige - Dan Zemlje; predstavitev knjige Lidija Golc: Vsakomur iz svoje Lepene	CKV	CKV
25. april 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Vrhnika
25. april 2018 ob 18. uri	Odlomki iz del Ivana Cankarja: Vrzdeneč, Na Klancu, Kurent, Lepa Vida, Hlapec Jernej in njegova pravica, Ada Hrepenenje, to je hrepenenje, Dioniz!	Gimnazija Vič, ZIC	CDV
26. april 2018 ob 16.30	Koncert v Domu upokojencev Tabor V Cankarjevem letu	MePZ Mavrica	Ljubljana
27. april 2018 ob 7. uri	<i>Cankarjevi dnevi 2018</i> 24. tradicionalni Pohod po vrhniški poti	Planinsko društvo Vrhnika	Vrhnika

Datum	Dogodek	Organizator	Prizorišče
April 2018	Izid ilustrirane knjige s prevodi odlomkov iz Cankarjevih del in razmišljanji učencev Cankar za vedno	OŠAMS	OŠAMS
1. maj 2018 ob 6. uri	<i>Cankarjevi dnevi 2018</i> Prvomajska budnica	Pihalni orkester Vrhnika	Vrhnika
1. maj 2018 ob 10. uri	<i>Cankarjevi dnevi 2018</i> Praznični piknik s kulturnim programom Živel, 1. maj!	TDB	Star maln
2. maj 2018 ob 10. uri	<i>Cankarjevi dnevi 2018</i> Praznični piknik s kulturnim programom Živel, 1. maj!	TDB	Star maln
2. maj 2018 ob 10. uri	<i>Cankarjevi dnevi 2018</i> Tek po mejah krajevne skupnosti	ŠD Dren Drenov Grič-Lesno Brdo	Drenov Grič
2. maj 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Star maln
3. maj 2018	Pohod s kulturnim programom Pot po Cankarjevih obležjih	DUV	Vrhnika
3. maj 2018 ob 17.30	Lutkovna predstava I. C./Boris Kononenko: Pes, mačka, miši	Nauportus viva, CKV	CKV
4. maj 2018 ob 10.30	<i>Cankarjevi dnevi 2018</i> Gledališka predstava po ljudskem motivu Tolovaj Mataj F. Milčinskega Nataša Keser: Srečanje	OŠAMS, ZIC	CDV
4. maj 2018 ob 11. uri	<i>Cankarjevi dnevi 2018</i> Polaganje venca padlim za svobodo	ZB NOB Vrhnika	Drča
4. maj 2018 ob 20. uri	<i>Cankarjevi dnevi 2018</i> Koncert Pogreto zelje	Folklorna skupina Šumnik Borovnica	CDV
5. maj 2018 ob 10. uri	<i>Cankarjevi dnevi 2018</i> Predavanje Ljuba Mohoriča Biseri barja; Mali blatec, Jurčevo šotišče, Kuclerjev kamnolom	ZIC	CDV
5. maj 2018 ob 20. uri	<i>Cankarjevi dnevi 2018</i> Proslava s Partizanskim pev. zborom Pinko Tomažič iz Trsta 73. obletnica osvoboditve Vrhnike	ZB NOB, ZIC	CDV
6. maj 2018 ob 19.30	<i>Cankarjevi dnevi 2018</i> Veseloigra v dveh dejanjih Zakonske nadloge	KUD Ligojna – Sadika	CDV
8. maj 2018 ob 19. uri	<i>Cankarjevi dnevi 2018</i> Odprtje likovne razstave Cankar v stripu Gledališko-stripovski performans Cankar strip	Zavod Škrateljč, CKV, ZIC	CDV

Datum	Dogodek	Organizator	Prizorišče
9. maj 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Cankarjev spomenik
9. maj 2018 ob 17. uri	Predstavitve knjige Tone Kuntner: Zamrznjena pomlad	CKV	CKV
9. maj 2018 ob 18. uri	<i>Cankarjevi dnevi 2018</i> Maša za pisatelja Ivana Cankarja Odprtje razstave Mire Ličen Krnpotič in koncert MePZ Anton Foerster iz Ljubljane Podobe iz sanj	Nauportus Viva	c. sv. Trojice
10. maj 2018 ob 8. uri	<i>Cankarjevi dnevi 2018</i> Balinarski turnir v počastitev občinskega praznika	DUV	DUV
10. maj 2018 ob 9. uri	<i>Cankarjevi dnevi 2018</i> Vodenje po poteh Cankarjeve mladosti	ZIC	CSH
10. maj 2018 od 9. do 18. ure	<i>Cankarjevi dnevi 2018</i> Dan odprtih vrat s kavo, hruškami in igro brklc	ZIC	CSH
10. maj 2018 od 9. do 15. ure	Strokovni izlet društva klasikov Na Vrhniko – v Cankarjevem letu	Društvo klasikov, ZIC, CKV, GVŠ	CKV
10. maj 2018 ob 10. uri	<i>Cankarjevi dnevi 2018</i> Odkritje Cankarjevega reliefa	MORS, OV	Vojašnica I. Cankarja
10. maj 2018 od 10. do 19. ure	<i>Cankarjevi dnevi 2018</i> Dan odprtih vrat MDV in stalne razstave Florisa Oblaka	MDV	MDV
10. maj 2018 ob 20. uri	<i>Cankarjevi dnevi 2018</i> Slavnostna akademija Občine Vrhnika Gledališka predstava Skozi življenje Ivana Cankarja	OV, RTV SLO-Ars, ZIC	CDV
10. maj 2018	Pohod s kulturnim programom Čebelice na Sv. Trojici	VV	Vrhnika
10. maj 2018	Delavnice, praznovanje, kulturni program Vse najboljše, Ivan Cankar!	Vrtec Vrhnika, enota Želvica	VV
10. maj 2018	Dnevnik Erika Pečnik Ladika: 142. rojstni dan Ivana Cankarja	RTVSLO	
10. maj 2018	Druga jutranja kronika na Radiu Slovenija Intervju s T. Oblak Milčinski Nina Brus: Cankarjevi dnevi v Cankarjevem letu	RTVSLO	

Datum	Dogodek	Organizator	Prizorišče
11. maj 2018 od 10. do 12. ure	<i>Cankarjevi dnevi 2018</i> Javna kulturna prireditev Evropejčki na Vrhniki	OŠIC, OŠAMS, VV, DUV ...	OŠAMS
11. maj 2018 ob 18. uri	<i>Cankarjevi dnevi 2018</i> Postavljanje vogalnih kamnov na Klancu na hišah, povezanih s Cankarjevim življenjem Igra po motivih Ivana Cankarja Sveti Janez v Biljkah	MMG, KUD Ligojna – Sadika	CSH
11. maj 2018 ob 17. uri	<i>Cankarjevi dnevi 2018</i> Nastop društva Slovencev iz Srbije Cankar se predstavi	MePZIC	CKV
11. maj 2018 ob 20. uri	Pomladni koncert	Pihalni orkester Vrhnika	CDV
12. maj 2018 ob 10. uri	<i>Cankarjevi dnevi 2018</i> Slavnostno odprtje s kulturnim programom Nova koča na Planini	Planinsko društvo Vrhnika	Planina
12. maj 2018 ob 20. uri	<i>Cankarjevi dnevi 2018</i> 2. mednarodni festival PZ in KD Ivana Cankarja, 1. del Pod jasnim nebom rdeča roža	MePZIC, ZIC	CDV
14. do 18. maj 2018	<i>Kulturni teden v OŠ Antona Martina Slomška</i> Razstava knjižnih novosti	OŠAMS	OŠAMS
14. do 18. maj 2018	<i>Kulturni teden v OŠ Antona Martina Slomška</i> Razstava likovnih del učencev	OŠAMS	OŠAMS
14. maj 2018 ob 10.15	<i>Kulturni teden v OŠ Antona Martina Slomška</i> Cankarjeve črtice , 1. triada	OŠAMS	OŠAMS
14. maj 2018 ob 18. uri	<i>Kulturni teden v OŠ Antona Martina Slomška</i> Literarno popoldne z gosti (Tone Kuntner, Mirjam Suhadolnik, Niko Nikolčič) in predstavitev knjige Cankar za vedno	OŠAMS	OŠAMS
14. maj 2018 ob 20. uri	<i>Cankarjevi dnevi 2018</i> Javno poslušanje radijske igre Ivan Cankar/Borut Trekman: Kurent	RTV SLO-Ars, CKV, ZIC	CDV
15. maj 2018 ob 10.15	<i>Kulturni teden v OŠ Antona Martina Slomška</i> Cankarjeve črtice , 4., 5. r.	OŠAMS	OŠAMS
15. maj 2018 ob 18. uri	<i>Kulturni teden v OŠ Antona Martina Slomška</i> Večer petja in plesa Dramatizacija črtice I. C.: Mater je zatajil	OŠAMS	OŠAMS
15. maj 2018 ob 18. uri	<i>Cankarjevi dnevi 2018</i> Letni koncert PZ Miškolini in Kuštravci Poj z menoj	OŠIC, ZIC	CDV

Datum	Dogodek	Organizator	Prizorišče
16. maj 2018 ob 10. uri	<i>Kulturni teden v OŠ Antona Martina Slomška</i> Deklamacije pod krošnjami, 1. triada	OŠAMS	OŠAMS
16. maj 2018 ob 16. uri	Besedne igre z Ano Porenta Literarnica	CKV, JSKD OI Vrhnika	CKV
16. maj 2018 ob 16.30	Koncert v Domu upokojencev Dravlje V Cankarjevem letu	MePZ Mavrica	Ljubljana
16. maj 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik
16. maj 2018 ob 17. uri	Literarna delavnica za odrasle Analiza in ustvarjanje ob branju Cankarja	JSKD OI Vrhnika	CDV
16. maj 2018 ob 18. uri	<i>Kulturni teden v OŠ Antona Martina Slomška</i> Pride Cankar v gledališče, 1. del	OŠAMS	OŠAMS
17. maj 2018	<i>Kulturni teden v OŠ Antona Martina Slomška</i> Slomškov slikarski atelje	OŠAMS	OŠAMS
17. maj 2018 ob 18. uri	<i>Kulturni teden v OŠ Antona Martina Slomška</i> Pride Cankar v gledališče, 2. del	OŠAMS	OŠAMS
17. maj 2018 ob 18. uri	<i>Cankarjevi dnevi 2018</i> Zaključek 7. festivala otroške poezije Rimaraja	ZIC, CKV, OŠIC, GŠV ...	CDV
18. maj 2018 ob 9. uri	<i>Kulturni teden v OŠ Antona Martina Slomška</i> Knjiga, moja prijateljica: Obisk kulturnika, 1. triada	OŠAMS	OŠAMS
18. maj 2018	<i>Kulturni teden v OŠ Antona Martina Slomška</i> Knjižna čajanka	OŠAMS	OŠAMS
18. maj 2018	Predstavitev raziskovalnih nalog, podelitev nagrad 49. državno srečanje Mladi raziskovalci zgodovine	ZPMS, CKV, RML	KCV
19. maj 2018 ob 8. uri	<i>Cankarjevi dnevi 2018</i> Voden pohod s kulturnim programom Po poteh prečudnega kraja	DLNON, ZIC, Anka Grom	Vrhnika – Kuren
19. maj 2018 ob 20. uri	<i>Cankarjevi dnevi 2018</i> Pomladni koncert Zunaj sije gorki maj	Big band Vrhnika, ZIC	Park samostoj- nosti
22. maj 2018 ob 19. uri	<i>Cankarjevi dnevi 2018</i> Oj, ta noč, milobe polna! Izid ponatisa pesniške zbirke Ivan Cankar: Erotika in odprtje slikarske razstave Bojan Mavsar: Erotika	CKV, ZIC	CDV

Datum	Dogodek	Organizator	Prizorišče
23. maj 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Sveta Trojica
24. maj 2018 ob 17. uri	<i>Cankarjevi dnevi 2018</i> Medgeneracijsko sodelovanje Z roko v roki	OŠAMS, DUV, ZIC	CDV
24. maj 2018 ob 18.30 uri	Predstavitve Cankarjevega I. 2018 na Vrhniki Razstave Ljudstvu je spomenik vseč, Enajsta šola danes ...	SPZ, ZIC, CKV, MDV, OŠIC	Celovec
25. maj 2018	<i>Glasba ne pozna meja</i> Koncert in predstavitev Cankarja in Vrhnike v frančiškanski cerkvi sv. Anteja v Sarajevu Cankarjevi dnevi	SDCS, MePZIC	Sarajevo
25. maj 2018	<i>Glasba ne pozna meja</i> Koncert in predstavitev Cankarja in Vrhnike v pravoslavni cerkvi in v katedrali Cankarjevi dnevi	SDCS, MePZIC	Sarajevo
26. maj 2018	<i>Glasba ne pozna meja</i> Koncert in predstavitev Cankarja in Vrhnike v frančiškanski cerkvi v Mostarju Cankarjevi dnevi	SDCS, MePZIC	Mostar
26. maj 2018 od 9. do 20. ure	<i>Cankarjevi dnevi 2018</i> 3. festival kave Dan za skodelico kave	ZIC	CDV
26. maj 2018	Intervju z Lino Celarc Dan za skodelico kave/ Festival kave Vrhnika 2018	STA	
26. in 27. maj 2018	Srečanje mladih slovenskih nogometašev 1. Cankarjev turnir 2018	ŠD Dren	Športni park Vrhnika
28. maj 2018 ob 19. uri	<i>Cankarjevi dnevi 2018</i> Zaključni koncert	GŠV	CDV
28. maj do 22. junij 2018	Likovna razstava Po poti Ivana Cankarja	CKV, Vrtec Komarček	CKV
29. maj 2018 ob 9.30	Koncert v Domu upokojencev Cerknica V Cankarjevem letu	MePZ Mavrica	Cerknica
29. maj 2018 ob 19. uri	<i>Cankarjevi dnevi 2018</i> Večmedijski projekt o Ivanu Cankarju in odprtje razstave Lado Jakša: Da bi slišali na svoja ušesa in videli na svoje oči	ZIC	CDV
30. maj 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik

Datum	Dogodek	Organizator	Prizorišče
30. maj 2018 ob 19. uri	<i>Cankarjevi dnevi 2018</i> Zaključni koncert	GŠV	CDV
6. junij 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik
7. junij 2018	Pohod s kulturnim programom Pot po Cankarjevih obeležjih	DUV	Vrhnika
11. junij 2018 ob 16. uri	Besedne igre z Ano Porenta Literarnica	CKV, JSKD OI Vrhnika	CKV
13. junij 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik
13. junij 2018 ob 17. uri	Društvo upokojencev pred Cankarjevo hišo Kulturni program	DUV, ZIC	CSH
14. junij 2018 ob 10. uri	Začetek Simpozija Zaplana 2018 Ivan Cankar	Simpozij Zaplana	Zaplana
15. junij 2018 ob 21. uri	<i>Argonavtski dnevi 2018</i> Juš Milčinski: Ivan vs. Jazon Koncert Big band RTV SLO, O. Simfonika, MePZ Mavrica	ZIC	Športni park Vrhnika
17. do 23. junij 2018	<i>Argonavtski dnevi 2018</i> Mednarodni kiparski simpozij Ivanu v spomin	MMG	Star maln
17. junij 2018 ob 12. uri	<i>Argonavtski dnevi 2018</i> 11. srečanje priseljenih občanov z domačini Tu smo doma	TDB	Star maln
18. junij 2018	Bralna značka Razstava Cankar v stripu	SPZ, Zavod Škratelj, ZIC	Celovec
19. junij 2018 ob 19. uri	<i>Argonavtski dnevi 2018</i> Odprtje skupinske slikarske razstave Simpozij Zaplana 2018	ZIC	CDV
20. junij 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik
21. junij 2018 ob 19. uri	<i>Argonavtski dnevi 2018</i> Srečanje v Cankarjevem laz	CKV, ZIC	Cankarjev laz
22. junij 2018 ob 16. uri	<i>Argonavtski dnevi 2018</i> Dionizov petek Cankarjevanje	ZIC	Stara cesta
24. junij 2018 ob 19. uri	<i>Argonavtski dnevi 2018</i> Koncert MePZIC Zaključek 26. Argonavtskih dni	MePZIC, OŠIC	c. sv. Lenarta

Datum	Dogodek	Organizator	Prizorišče
25. junij 2018 ob 19. uri	Občinska proslava Dan državnosti	OV, ZIC	Park samo- stojnosti
27. junij 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik
Od julija do avgusta 2018	Razstava Turizem v vrtcu; Življenje in delo Ivana Cankarja	CKV, VV	CKV
4. julij 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik
4. julij 2018 ob 18. uri	Knjižnica pod krošnjami	CKV, ZIC	Park samo- stojnosti
5. julij 2018 ob 18. uri	Knjižnica pod krošnjami	CKV, ZIC	Park samo- stojnosti
5. julij 2018	Pohod s kulturnim programom Pot po Cankarjevih obeležjih	DUV	Vrhnika
6. julij 2018 ob 18. uri	Knjižnica pod krošnjami	CKV, ZIC	Park samo- stojnosti
9. julij 2018 ob 18. uri	Knjižnica pod krošnjami	CKV, ZIC	Park samo- stojnosti
10. julij 2018 ob 18. uri	Knjižnica pod krošnjami	CKV, ZIC	Park samo- stojnosti
11. julij 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik
11. julij 2018 ob 18. uri	Knjižnica pod krošnjami	CKV, ZIC	Park samo- stojnosti
12. julij 2018 ob 18. uri	Knjižnica pod krošnjami	CKV, ZIC	Park samo- stojnosti
13. julij 2018 ob 18. uri	Knjižnica pod krošnjami	CKV, ZIC	Park samo- stojnosti
16. julij 2018 ob 18. uri	Knjižnica pod krošnjami	CKV, ZIC	Park samo- stojnosti
17. julij 2018 ob 18. uri	Knjižnica pod krošnjami	CKV, ZIC	Park samo- stojnosti
18. julij 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik
18. julij 2018 ob 18. uri	Knjižnica pod krošnjami	CKV, ZIC	Park samo- stojnosti
19. julij 2018 ob 18. uri	Knjižnica pod krošnjami	CKV, ZIC	Park samo- stojnosti

Datum	Dogodek	Organizator	Prizorišče
20. julij 2018 ob 18. uri	Knjižnica pod krošnjami	CKV, ZIC	Park samostojnosti
23. julij 2018 ob 18. uri	Knjižnica pod krošnjami	CKV, ZIC	Park samostojnosti
24. julij 2018 ob 18. uri	Knjižnica pod krošnjami	CKV, ZIC	Park samostojnosti
25. julij 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik
25. julij 2018 ob 18. uri	Knjižnica pod krošnjami	CKV, ZIC	Park samostojnosti
26. julij 2018 ob 18. uri	Knjižnica pod krošnjami	CKV, ZIC	Park samostojnosti
27. julij 2018 ob 18. uri	Knjižnica pod krošnjami	CKV, ZIC	Park samostojnosti
1. avgust 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik
3. avgust 2018 ob 18. uri	Knjižnica pod krošnjami	CKV, ZIC	Park samostojnosti
8. avgust 2018 ob 17. uri	100. Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik
9. avgust 2018	Pohod s kulturnim programom Pot po Cankarjevih obeležjih	DUV	Vrhnika
10. avgust 2018 ob 18. uri	Knjižnica pod krošnjami	CKV, ZIC	Park samostojnosti
13. avgust 2018	Intervju z Damjanom Debevcem Video posnetek O Cankarjevem letu	MZK, Urad vlade RS za komuniciranje	
15. avgust 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik
17. avgust 2018 ob 18. uri	Knjižnica pod krošnjami	CKV, ZIC	Park samostojnosti
22. avgust 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik
24. avgust 2018 ob 18. uri	Knjižnica pod krošnjami	CKV, ZIC	Park samostojnosti
27. avgust ob 9. uri, do 31. avgust 2018	Kiparska delavnica z Alenko Vidrgar	JSKD, Kamnolom Lesno Brdo	Lesno Brdo
29. avgust 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik

Datum	Dogodek	Organizator	Prizorišče
31. avgust 2018 ob 18. uri	Knjižnica pod krošnjami	CKV, ZIC	Park samostojnosti
3. september 2018 ob 19. uri	<i>23. Cankarjada 2018</i> Otvoritev	KVŠ	KVŠ
3. september 2018 ob 20. uri	<i>23. Cankarjada 2018</i> Koncert BorZ & Afrobeat – Funk – Blues – World projekt	KVŠ	KVŠ
4. september 2018 ob 19. uri	<i>23. Cankarjada 2018</i> Predstava I. C./ KUD Oksimoron, KD Priden možic, Moskquito teater: Za narodov blagor	KVŠ	KVŠ
4. september 2018 ob 21. uri	<i>23. Cankarjada 2018</i> Koncert: Na lepem prijazni	KVŠ	KVŠ
5. september 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik
5. september 2018 ob 20. uri	<i>23. Cankarjada 2018</i> Otroška delavnica Rada Kikelj Drašler: Gozdni orkester	KVŠ	KVŠ
5. september 2018 ob 20. uri	<i>23. Cankarjada 2018</i> Zavod BOB: Vse ali nič	KVŠ	KVŠ
6. september 2018	Pohod s kulturnim programom Pot po Cankarjevih obeležjih	DUV	Vrhnika
6. september 2018 ob 20. uri	<i>23. Cankarjada 2018</i> Komedija Hlapci se ženijo	KVŠ	KVŠ
7. september 2018 ob 20. uri	<i>23. Cankarjada 2018</i> Komedija Barbi šov	KVŠ	KVŠ
7. september 2018 ob 22. uri	<i>23. Cankarjada 2018</i> Koncert Prismojeni profesorji bluesa	KVŠ	KVŠ
8. september 2018 ob 19. uri	<i>23. Cankarjada 2018</i> Improvizirana komedija Dejmo stisnit teater: Črtice in linije	KVŠ	KVŠ
8. september 2018 ob 21. uri	<i>23. Cankarjada 2018</i> Koncert Počeni škafi	KVŠ	KVŠ
8. september 2018 ob 22. uri	<i>23. Cankarjada 2018</i> Koncert Papir	KVŠ	KVŠ

Datum	Dogodek	Organizator	Prizorišče
11. september 2018, ob 17. uri	Recital v počastitev Cankarjevega leta 2018	DUV, OŠAMS	CDV
12. september 2018, ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik
12. september 2018, ob 19. uri	Odprtje fotografske razstave Fotoklub Okular: Moj odnos do Ivana Cankarja	CKV, RML	KCV
18. september 2018, ob 19. uri	Vodenje po razstavi Simpozij Zaplana 2018	ZIC, Simpozij Zaplana	CDV
19. september 2018, ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik
20. september 2018, ob 20. uri	Dokumentarno igrani film Tisoč bridkih ur za eno uro veselja – Ivan Cankar	Kino Vrhnika, ZIC	CDV
21. september 2018, ob 18. uri	<i>3. Festival Vrhnika 2018</i> Koncert Klavirski trio GŠV, Trio Rupnik, Trio konservatorija za glasbo in balet Ljubljana	ZIC, GŠV	c. sv. Trojice
21. september 2018, ob 19. uri	Območna likovna razstava odraslih 2018 (izpostave Logatec, Cerknica in Vrhnika) Likovne podobe ob Cankarjevih delih	JSKD	Logatec
22. september 2018, ob 18. uri	<i>3. Festival Vrhnika 2018</i> Koncert, Cankarjeve črtice Glasbena šola Vrhnika & Janez Škof: Živalski karneval	ZIC, GŠV	c. sv. Trojice
22. september 2018	35. revija pevskih zborov sl. mest z usnjarsko tradicijo Usnjariada: Pesem nas druží	MePZIC	Slovenj Gradec
23. september 2018, ob 18. uri	<i>3. Festival Vrhnika 2018</i> Koncert, Cankarjeve črtice Oktet Raskovec & Franci Bozovičar	ZIC, GŠV	c. sv. Trojice
25. september 2018, ob 19. uri	Odprtje razstave Drago Leskovar & Stanislav Makuc: Cankar v času	ZIC	CDV
26. september 2018	Prva jutranja kronika; radijski prispevek o odprtju razstave Intervju z D. Leskovarjem, S. Makucem, T. Oblak Milčinski Nina Brus: Cankar v času	RTV SLO	
26. september 2018, ob 10. uri	Odprtje razstave Klekljane čipke	DUV	DUV

Datum	Dogodek	Organizator	Prizorišče
26. september 2018, ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik
30. september 2018	Podelitev priznanj (Vrhnika – 3. mesto) Turistom najprivlačnejše občine	Svet 24, ZIC	Bled
30. september 2018, ob 20. uri	Dokumentarno igrani film Tisoč bridkih ur za eno uro veselja – Ivan Cankar	Kino Vrhnika, ZIC	CDV
2. oktober 2018 ob 19. uri	Odprtje filatelistične razstave Pisana beseda v slovenskem prostoru na poštah in razglednicah: 100. obletnica smrti Ivana Cankarja 1918 - 2018 Priložnostni poštni žig ob Cankarjevem letu 2018	Filatelistična društva, Pošta, ZIC	CDV
3. oktober 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik
4. oktober 2018	Pohod s kulturnim programom Po poti Cankarjevih obležij	DUV	Vrhnika
5. oktober 2018 ob 18. uri	Plesna delavnica z Jernejem Bizjakom	JSKD OI Vrhnika, KUD St. Vrhnika	Stara Vrhnika
10. oktober 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik
10. oktober 2018 ob 19. uri	Gledališka predstava H. P./ K. L.-M.: Bilo je nekoč; družinska zgodba v pismih	KD Stara Vrhnika, ZIC	CDV
10. oktober 2018	Intervju z Damjano Bergant Smilja Štravs: Komur se je zameril, naj se z Jurčevim hlapcem zgovarja	Gea	
11. oktober 2018 ob 17. uri	Recital v počastitev Cankarjevega leta Štirje letni časi	OŠAMS, DUV, ZIC	CDV
11. oktober 2018	Izid zbirke skladb za zборе in samospevov, uglasitev umetniške besede Ivana Cankarja Tomaž Habe: Rondo hrepenenja	JSKD OI Vrhnika, ZIC	
12. oktober 2018 ob 19. uri	Odprtje razstave O Ivanu Cankarju Zdaj naj sneži ..., Enajsta šola danes, Erotika Dramski recital Brezčasnost Ivana C.	SPZ, ZIC, MDV, CKV	Šentjanž na avstr. Koroškem
14. oktober 2018	Nagradni izlet z Nedelom Družinsko po poteh Cankarja	Delo, ZIC	CSH

Datum	Dogodek	Organizator	Prizorišče
16. oktober 2018 ob 19. uri	Ambientalna postavitev Bela krizantema; Dialog lepote, dialog srebra in keramike	VDC T. Hočevar, Martina Obid Mlakar, ZIC	CDV
17. oktober 2018 ob 16. uri	Odprtje razstave ilustracij Črtice Literarno glasbeno srečanje Branje s Kati in Tatjano	CKV, Dom UV	Dom UV
17. oktober 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik
17. oktober 2018 ob 17. uri	Literarna delavnica za odrasle Analiza in ustvarjanje ob branju Cankarja	JSKD OI Vrhnika	CDV
17. oktober 2018 ob 18. uri	Grabeljškov večer	CKV, ZIC	CKV
21. oktober 2018 ob 20. uri	Dokumentarno igrani film Cankar	Kino Vrhnika, ZIC	CDV
24. oktober 2018 ob 16. uri	Literarno glasbeno srečanje Branje s Kati in Tatjano	CKV, Dom UV	Dom UV
24. oktober 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik
24. oktober 2018 ob 18. uri	Proslava ob dnevu suverenosti	Nauportus Viva	CKV
24. oktober 2018 ob 19. uri	Odprtje fotografske razstave Martin Jelovšek: Svetla noč zemljo objame ...	ZIC	CDV
25. oktober 2018 ob 18. uri	Predstavitve novega zbornika Vrhniški razgledi 18	MDV, CKV, ZIC	CDV
31. oktober 2018 ob 16. uri	Literarno glasbeno srečanje Branje s Kati in Tatjano	CKV, Dom UV	Dom UV
31. oktober 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik
Oktober 2018	Razstava otroških klekljanih čipk Cankarjevi brki	KD Stara Vrhnika – Zlati povž, CKV	CKV
7. november 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik
7. november 2018 ob 19. uri	Odprtje slikarske razstave Emilija Erbežnik: Tam od vzhoda, od Ljubljane divna pesem se glasi ...	ZIC	CDV
8. november 2018	Pohod s kulturnim programom Po poti Cankarjevih obeležij	DUV	Vrhnika

Datum	Dogodek	Organizator	Prizorišče
9. november 2018 ob 19.30	Dobrodelni koncert	Lions klub Vrhnika, ZIC	CDV
11. november 2018 ob 11.11	Odkritje spomenika, zveneče skulpture Alenke Vidrgar Padlim in pogrešanim v prvi svetovni vojni (1914 - 1918)	MDV, TDB, CKV, ZIC, OV	Sveta Trojica
12. november 2018 ob 17. uri	Literarna delavnica za odrasle Analiza in ustvarjanje ob branju Cankarja	JSKD OI Vrhnika	CDV
13. november 2018 ob 18. uri	Odprtje dokumentarne razstave Prva svetovna vojna na Vrhnškem Predavanje Dimitrij Kebe: Resnica o Cankarjevi smrti	MDV, ZIC	CDV
14. november 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik
17. november 2018 ob 19. uri	Ob ljudskih pesmih in pripovedih Ivan Cankar: Sveti Janez v Biljkah	KUD Ligojna – Sadika, Trlce, ZIC	CDV
19. november 2018 ob 17. uri	<i>Moja knjižnica praznuje; Dan in teden splošnih knjižnic</i> Predstavitev zbornika črtic in ilustracij literarnega in likovnega natečaja »Cankar danes« in »Cankar in jaz« Črtice	CKV, ZIC, OŠIC, Zavod Škrateljč, OŠAMS	CKV
20. november 2018 od 9. do 19. ure	<i>Moja knjižnica praznuje; Dan in teden splošnih knjižnic</i> Dan brezplačnega vpisa za nove člane	CKV	CKV in B
20. november 2018 ob 17. uri	<i>Moja knjižnica praznuje; Dan in teden splošnih knjižnic</i> Predstavitev knjige Igor Grdina: Ivan Cankar, portret genija	Založba Beletrina, Nauportus Viva, CKV	CKV
20. november 2018 ob 19. uri	Predstavitev ponatisa France Dobrovoljc: Cankarjev album Večmedijski projekt Lado Jakša: Da bi slišali na svoja ušesa in videli na svoje oči	ZIC, CKV, OV	CDV
21. november 2018 od 9. do 19. ure	<i>Moja knjižnica praznuje; Dan in teden splošnih knjižnic</i> Ob evropskem letu kulturne dediščine Ogled Cankarjevih prvotiskov in Cankarjevega koledarja 2018	CKV	CKV
21. november 2018 ob 17. uri	Pravljlična urica s kamišibaj predstavo I. C./KD Drevored: Bela krizantema I. C./KD Drevored: Pehar suhih hrušk	Nauportus Viva, CKV	CKV

Datum	Dogodek	Organizator	Prizorišče
21. november 2018 ob 18. uri	Srečanje narodnih noš ter ljudskih pevcev in godcev	TDB, ZIC	CDV
22. november 2018, od 9. do 19. ure	<i>Moja knjižnica praznuje; Dan in teden splošnih knjižnic</i> Moja knjižnica praznuje s kavo in piškoti	CKV	CKV
23. november 2018, od 9. do 19. ure	<i>Moja knjižnica praznuje; Dan in teden splošnih knjižnic</i> Dan modrih knjig	CKV	CKV in B
24. november 2018 ob 10. uri	Odkritje pomnika spominskemu bojnemu znaku Sinja Gorica 27. 6. 1991	OZVVS, TO Vrhnika	Sinja Gorica
24. november 2018 ob 18. uri	Državno srečanje odraslih literatov 2018 V zavetju besede	JSKD OI Vrhnika, Mentor, ZIC	CDV
24. november 2018 ob 18. uri	Slovesna peta sv. maša Ob 100. obletnici smrti pisatelja Ivana Cankarja	Župnišče Vrhnika, MeCePZ sv. Pavla	c. sv. Pavla
28. november 2018, ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik
30. november 2018, ob 18. uri	21. samostojni letni koncert Ob mednarodnem dnevu invalidov	Društvo invalidov Vrhnika	CDV
30. november 2018, ob 19.30	Predstavitev Cankarjevega leta 2018 na Vrhniki Razstave Ljudstvu je spomenik vseč, Enajsta šola danes ... Dramski recital Brezčasnost Ivana C.	SPZ, ZIC, MDV, CKV, OŠIC	Šmihel na avstr. Koro- škem
November 2018	Razstava klekljanih čipk Cankar in Vrhnika	DUV, Dom UV	Dom UV
November, december 2018	Razstava knjižnih ilustracij Cankar v stripu	ZIC, CKV, Zavod Škratelj, JAK, OŠIC	CKV
November, december 2018	Razstava ilustracij likovnega in literarnega natečaja Črtice; Cankar danes, Cankar in jaz	ZIC, CKV	CKV
1. december 2018 ob 18. uri	14. dobrodelni koncert Dva novčiča	Župnijska Karitas Vrhnika, OV, ZIC	CDV
3. december 2018	<i>Ta veseli dan kulture</i> Dan odprtih vrat Predavanja o Cankarjevem življenju	ZIC	CSH

Datum	Dogodek	Organizator	Prizorišče
3. december 2018 ob 17.30	<i>Ta veseli dan kulture;</i> Dan odprtih vrat RML projekcija filma (AGRFT 1966) Gospod stotnik	RML	RML
3. december 2018	Prejem priznanja Občina Vrhnika – Branju prijazna občina	Zdr. spl. knjižnic, MZK, OV, CKV, ZIC	Velike Lašče
3. december 2018 ob 18. uri	<i>Ta veseli dan kulture</i> Odkritje reliefne upodobitve v bronu Alenka Vidrgar: Ivan Cankar Odprtje kiparske razstave Janez Boljka: Iskanje podobe umetnika	ZIC	CDV
4. do 10. december 2018	Dokumentarna razstava Ljudstvu je spomenik vseč ... še vedno	MDV, CKV, ZIC	CDV
4. december 2018 ob 17. uri	Predpraznični bazar s kulturnim programom	OŠIC	OŠIC
5. december 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik
5. december 2018	Intervju z Damjanom Debevcem na vodenju po Trstu 100-letnica smrti Ivana Cankarja	RAI, TDD	
6. december 2018	Pohod s kulturnim programom Po poti Cankarjevih obeležij	DUV	Vrhnika
6. december 2018 ob 18. uri	Literarni večer Slovenski pisatelji prinašajo belo krizantemo	Društvo slovenskih pisateljev, ZIC	CDV
7. december 2018 ob 19. uri	2. mednarodni festival PZ in KD Ivana Cankarja, 2. del Praznični koncert	MePZIC	CDV
7. december 2018	Danes do 13h Intervju s T. Oblak Milčinski Nina Brus: Cankarjevo leto na Vrhniki	RTVSLO	
8. december 2018 ob 19. uri	Novoletni koncert	Big band Vrhnika	CDV
10. december 2018 ob 20. uri	Osrednja državna proslava ob Cankarjevem letu Himna Ivanu Cankarju	Republika Slovenija, ZIC	CDV
10. december 2018	Intervju s T. Oblak Milčinski Andreja Čamernik: 100. obletnica Cankarjeve smrti	Radio Sora	

Datum	Dogodek	Organizator	Prizorišče
11. december 2018	Postavitev digitalne zbirke notnega gradiva skladb, uglasbitev umetniške besede Ivana Cankarja	JSKD OI Vrhnika	CKV, arhiv JSKD
11. december 2018	Intervju z D. Debevцем in T. Oblak Milčinski Maja Korošec: Ivan Cankar brez brkov ali manj znane zgodbe o slovenskem piscu	24ur	
11. december 2018 ob 11.12	<i>Povsod je luč</i> Beremo Cankarja	ZIC, TDB, CKV	Cankarjev spomenik
11. december 2018 11.12–19.18	<i>Povsod je luč</i> Dan odprtih vrat	ZIC	CSH
11. december 2018 ob 11.15	<i>Povsod je luč</i> Tekmovanje za Cankarjevo priznanje	OŠIC, OŠAMS	OŠIC, OŠAMS
11. december 2018 ob 15. uri	<i>Povsod je luč</i> Beremo Cankarja	TDB, RML	RML
11. december 2018 ob 16. uri	<i>Povsod je luč</i> Pohod močvirskih škratov	Zavod Škrateljč	Bevke
11. december 2018 ob 17. uri	<i>Povsod je luč</i> Odprtje razstave Ivan Cankar skozi čas	OŠAMS, CKV	CKV
11. december 2018 ob 18. uri	<i>Povsod je luč</i> Odprtje razstave čipk Vrhnika, prečuden kraj Recital Štirje letni časi	DUV, OŠAMS, ZIC	CDV
11. december 2018 ob 19. uri	<i>Povsod je luč</i> Premierno javno predvajanje radijske igre Ivan Cankar/Jože Valentič: Jakob Ruda	RTVSLO-Ars, ZIC	CDV
11. december 2018 ob 19. uri	<i>Povsod je luč</i> Premierno javno predvajanje radijske igre Ivan Cankar/Jože Valentič: Jakob Ruda	RTVSLO-Ars, ZIC	CDV
11. december 2018 ob 20.30	<i>Povsod je luč</i> Dramski recital Aleksander Tolmeier/Alenka Hain: Brežčasnost Ivana C.	SPZ, K&K, ZIC	CDV
11. december 2018 ob 21.30	<i>Povsod je luč</i> Dokumentarni igrani film Cankar	Kino Vrhnika, ZIC	CDV
11. december 2018 ob 24. uri	<i>Povsod je luč</i> Bedenje ob branju Cankarjevih del	CKV, ZIC	CKV

Datum	Dogodek	Organizator	Prizorišče
11. in 12. december 2018	Kviz Cankarjevo življenje in delo	OŠAMS	knjižnica OŠAMS
12. december 2018 ob 8. uri	<i>Povsod je luč</i> Branje Erotike	CKV, ZIC	CKV
12. december 2018 ob 10. uri	<i>Povsod je luč</i> Dokumentarni film Tisoč bridkih ur za eno uro veselja – Ivan Cankar	Kino Vrhnika, ZIC	CDV
12. december 2018, ob 10. uri	<i>Povsod je luč</i> Predstavitve slikanice O človeku, ki je iskal srečo	CKV	Dom UV
12. december 2018 ob 15. uri	<i>Povsod je luč</i> Ogled razstave	RML	RML
12. december 2018 ob 16. uri	<i>Povsod je luč</i> Likovna delavnica za otroke z Mileno Oblak Erznožnik	CKV	CKV
12. december 2018 ob 17. uri	<i>Povsod je luč</i> Ura pravljič in odprtje stenskih poslikav Barbare Jurjevčič	CKV	CKV
12. december 2018 ob 17. uri	<i>Povsod je luč</i> Beremo Cankarja in pogovor z lutko Ivana Cankarja	TDB, CKV	CKV
12. december 2018 do 19.18	<i>Povsod je luč</i> Koncert Povsod je luč ...	GŠV, ZIC	CDV
13. december 2018 ob 19. uri	Koncert	GŠV, ZIC	CDV
17. december 2018 ob 19.30	Slavnostni koncert, predstavitev zbirke zbor. skladb Ivan Cankar, Tomaž Habe: Rondo hrepenenja	JSDK OI Vrhnika, Univerza v Lj., ZIC	CDV
19. december 2018 ob 17. uri	Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik
20. december 2018 ob 19. uri	Proslava s kulturnim programom Dan samostojnosti in enotnosti v Cankarjevem letu 2018	OV, ZKD, ZIC	CDV
21. december 2018 ob 19. uri	Predstavitve zbirke pesmi Nadice Grozdanove Panič in Dejana Mesca Od pomladi do jeseni	GŠV	GŠV
26. december 2018 ob 7.30	20. pohod Po poteh Cankarjeve matere	DLNON, PD Horjul, CKV ...	Vrzenec- Vrhnika

Datum	Dogodek	Organizator	Prizorišče
26. december 2018 ob 17. uri	120. Beremo Cankarja	TDB, CKV	Močilnik
December 2018	Izid zbornika 30-letnica zbora Ivana Cankarja Vrhnika	PD Ivana Cankarja Vrhnika	Vrhnika
December 2018	Razstava ročnega dela Ivanova skodelica	KvaKvačkaš, Bojan Mavsar	CKV
December 2018	Razstava portreta Nina Sikirič: Ivan Cankar s skodelico kave	CKV	CKV
December 2018	Razstava kaligrafskih izpisov iz Cankarjevih del	CKV, vrhniške kaligrafinje	CKV
Cankarjevo leto 2018	Celoletno zbiranje knjig slovenskih avtorjev Podarimo knjigo, podarimo slovensko besedo	Urad vlade za Slovence v zamejstvu in po svetu, KPV, Depo	
7. januar 2019 ob 18. uri	Odprtje skupinske slikarske razstave 100 slik na Vrhniki	OŠIC, CKV	CKV
7. januar 2019	Ime tedna na Valu 202 Intervju s Tatjano Oblak Milčinski Boris Žgajnar: To je bil res en tak pravi kulturni cunami po vsej Sloveniji	RTV SLO, Val 202	
10. januar 2019 ob 19. uri	Predstavitve Cankarjevega leta 2018 na Vrhniki Razstave Ljudstvu je spomenik vseč, Enajsta šola danes ... Dramski recital Brezčasnost Ivana C.	SPZ, ZIC, MDV, CKV, OŠIC	Tinje na avstr. Koroškem
	Digitalna kulturna dediščina slovenskih pokrajin Nataša Oblak Japelj: Zdaj naj sneži, naj brije veter ...	CKV	Kamra.si
	Digitalna kulturna dediščina slovenskih pokrajin Barbara Kuzmič: Cankarjev koledar 2018	CKV	Kamra.si
	Digitalna kulturna dediščina slovenskih pokrajin Nataša Oblak Japelj: Ali je mogoče, da se je to primerilo?	CKV	Kamra.si
	Digitalna kulturna dediščina slovenskih pokrajin Nataša Oblak Japelj: Cankar za vsak dan: Cankarjevo leto 2018 na Vrhniki	CKV	Kamra.si

CANKARJEVO LETO V MEDIJIH

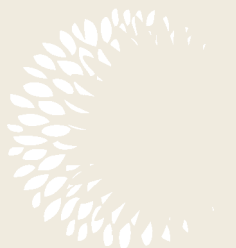
Cankarjevo leto, tudi dogodke na Vrhniskem, so spremljali poleg Našega časopisa tudi številni drugi slovenski mediji. Med različnimi intervjuji in oddajami so bile, poleg že omenjenih, tudi sledeče:

- Cankar za vsak dan; Cankarjevo leto 2018 na Vrhniki. Kamra (CKV), 12. december 2019 (<https://www.kamra.si>).
- Ali je mogoče, da se je to primerilo? Kamra (CKV), 17. december 2018, (<https://www.kamra.si>).
- Zdaj naj sneži, naj brije veter ... Kamra (CKV), 14. november 2018, (<https://www.kamra.si>).
- To je bil res en tak pravi kulturni cunami po vsej Sloveniji, Val 202, 7. januar 2019.
- Obisk Cankarjeve spominske hiše, RTV SLO 1, Studio City, 7. januar 2019.
- Cankar Cankarju, Večer, 22. december 2018.
- Cankarjeva vera, Obzorje duha, 16. december 2018.
- Z Marcelom Štefančičem in Damjanom Debevцем v Cankarjevi spominski hiši, RTV SLO 1, 14. december 2018.
- Cankarjevi poklici, Večer, 11. december 2018.
- Sto let od smrti Ivana Cankarja, Dnevnik, 10. december 2018.
- Osrednja državna proslava ob koncu Cankarjevega leta, Dnevnik, 10. december 2018.
- Ivana Cankarja sto let po smrti znova odkrivamo, Dnevnik, 10. december 2018.
- Cankarjevo leto pred vrhuncem z državno proslavo na Vrhniki, sigledal.org, 9. december 2018.
- Zakaj se je Cankar kar naprej vrtel okrog učiteljic?, Večer.
- Pohod Po poti Cankarjeve matere, Revija Vzajemnost, 6. december 2018.
- 100-letnica smrti Ivana Cankarja; sprehod po Cankarjevem Trstu, TDD, 4. december 2018, od 1:04 minute dalje.
- Komur se je zameril, naj se z Jurčevim hlapcem zagovarja, GEA, oktober 2018
- Zadovoljen bi bil tudi pisatelj sam, Delo, 21. oktober 2018.
- Šentjanž slavi Ivana Cankarja, Gorenjski glas, 19. oktober 2018.
- O Ivanu Cankarju, Radio Trst, Studio D, 14. oktober 2018.
- Slovenske novice, sobota, 13.10., Delo, torek, 16.10, vabilo na ogled Cankarjeve spominske hiše.
- Vabilo na ogled Cankarjeve spominske hiše, Slovenske novice, 13. oktober 2018.
- Mali plac na Ljubljanskem barju, Slovenska kronika, 9. oktober 2018.
- Cankar v času: radijski prispevek o odprtju razstave, rtvslo.si, 26. september 2018.
- Družinsko po poteh Cankarja, Delo, 22. september 2018.
- Blizu. Zelena. Zanimiva. Prečudna. Vrhnika!, Svet24, 20. september 2018.
- Cankarjeva Vrhnika, Radio Sora, 8. september 2018.
- Kurent; video posnetek o Cankarjevem letu, Urad vlade RS za komuniciranje in MZK, 13. avgust 2018.

- Po poteh Ivana Cankarja na Vrhniki, Finance, 19. julij 2018.
- O Cankarju na dveh razstaviščih hkrati: vrhunec pisatelju posvečenega leta, rtvslo.si, 18. junij 2018.
- Velikopotezni razstavni projekt je vrhunec Cankarjevega leta, rtvslo.si, 14. junij 2018.
- Vrhnika in njena kulinarika. Na lepše, TV Slovenija, 14. junij 2018.
- Kavni mlinček je bil obvezna vojaška oprema, Slovenske novice, 3. junij 2018.
- Vrhnika, Revija GEA, junij 2019.
- Turistična patrulja, Radio Aktual, od 30. maja 2018 do 12. septembra 2018.
- Cankarjeva mati naj bi kavo kupila v lekarni, Slovenske novice, 29. maj 2018.
- Potep po Vrhniki. Ponedeljkov potepuh – biseri Slovenije. 28. maj 2018.
- Dan za skodelico / Festival kave Vrhnika 2018, STA, 26. maj 2018.
- Skozi življenje Ivana Cankarja, Radio Slovenija – Ars, 10. maj 2018.
- 142. rojstni dan Ivana Cankarja, TV Slovenija 1, 10. maj 2018.
- Druga jutranja kronika, Radio Slovenija, 10. maj 2018; od 12:32 naprej.
- Cankarjeva bela krizantema, literarne oddaje 3. programa Radia Slovenija – Ars, seznam se redno posodablja.
- Cankarjevi živeli v vsaj osmih hišah na Vrhniki, Radio Prvi, 25. marec 2018.
- Kako je pogorela Cankarjeva hiša. Radio Prvi, 23. marec 2018.
- Moč Cankarjeve besedo skozi glasbo, Opus, TV Slovenija 1, 19. marec 2018.
- Na lepše, TV Slovenija 1, 9. marec 2018; od 17:52 naprej.
- Portret Ivana Cankarja, Spletna TV za gluhe in naglušne, 20. februar 2018.
- Sorodstvo pisatelja Ivana Cankarja v žirovski kotlini in okolici, Martina Horvat, Janez Jereb, GGPlus, 18. februar 2018.
- Dober dan: Cankarjevo leto, rtvslo.si, 2. februar 2018.
- Predsednik republike Borut Pahor sklical slavnostno sejo Častnega odbora za počastitev 100. obletnice smrti Ivana Cankarja, www.up-rs.si, 26. januar 2018.
- Vrhniška enajsta šola - od zbadljivke do pozitivke, Radio Prvi, 21. januar 2018.
- Slovenska kronika. TV Slovenija 1, 4. januar 2018; od 10:48 naprej.
- Kultura 2018: Leto Cankarjevega imena, Delo, 4. januar 2018.
- Prvi na obisku, Radio Prvi, 4. januar 2018.
- Leto v znamenju Ivana Cankarja, ki je s svojim pisanjem zadel v samo srž slovenstva, rtvslo.si, 1. januar 2018.
- Leto 2018 bo leto velikega slovenskega pisatelja Ivana Cankarja, STAmisli, 26. december 2017.
- Dan, ko je umrl Ivan Cankar: osem dejstev, ki jih o njem morda še niste vedeli, siol.net, 11. december 2017.
- Cankarjev koledar 2018, Kamra (CKV), 4. december 2017, (<https://www.kamra.si>).
- S predstavitevjo koledarja, slikanice in razstavo uvod v Cankarjevo leto 2018, STAmisli, 16. novembra 2017.

CANKARJEVO LETO 2018 NA VRHNIKI

Kronološki pregled

CANKARJEVO
1918 LETO 2018

»Cankar za vsak dan« so ustvarjalci kulturnega življenja na Vrhniskem poimenovali niz dogodkov, s katerimi so se leta 2018 spominjali 100. obletnice smrti velikega rojaka.

Obisk ministra za Slovence po svetu Gorazda Žmavca in ministra za kulturo Antona Peršaka ter njihovih sodelavcev v Malavašičevem kotičku Cankarjeve knjižnice na Vrhniki.

Foto: Gašper Tominc.

11. maja 2016¹ je bil v Cankarjevi knjižnici Vrhnika predstavnikom Ministrstva za kulturo RS podan predlog za vseslovensko Cankarjevo leto in ideja je padla na plodna tla – 22. decembra tega leta je Vlada Republike Slovenije sprejela sklep o ustanovitvi Častnega odbora za počastitev 100. obletnice smrti Ivana Cankarja.

Vanj so bili imenovani:

- predsednik RS Borut Pahor,
predsednik častnega odbora,
- predsednik Državnega zbora RS
dr. Milan Brglez,
- predsednik Vlade RS dr. Miro Cerar,
- minister za kulturo Anton Peršak,
- ministrica za izobraževanje, znanost
in šport dr. Maja Makovec Brenčič,
- predsednik Društva slovenskih pisateljev
Ivo Svetina,
- župan MO Ljubljana Zoran Janković,
- župan občine Vrhnika Stojan Jakin,
- predsednik Slovenske matice
prof. dr. Milčec Komelj,
- ravnateljica Narodne in univerzitetne
knjižnice Martina Rozman Salobir,
- direktorica Cankarjevega doma
Uršula Cetinski,
- direktor Javne agencije za knjigo RS
Aleš Novak,
- akad. dr. France Bernik,
- akad. dr. Janko Kos.

Predstavniki Zavoda Ivana Cankarja Vrhnika, Cankarjeve knjižnice Vrhnika in Osnovne šole Ivana Cankarja Vrhnika so 16. marca 2017 povabili soustvarjalce kulturnega in turističnega življenja na Vrhniku na posvet, kako obeležiti prihajajoče spominsko leto.

V Mali dvorani Cankarjevega doma je Tatjana Oblak Milčinski več kot štiridesetim udeležencem srečanja predstavila prvo Cankarjevo leto 1976, ko se je Vrhnika, Slovenija in tedaj cela Jugoslavija s Slovenci v zamejstvu in izseljenci spominjala

100. obletnice rojstva velikega rojaka.² Direktorica CKV Sonja Žakelj je poudarila, da so se priprave na Cankarjevo leto 2018 pričele že pred časom, saj je Občina Vrhnika poskrbela za selitev knjižnice v nekdanjo Konfekcijo IUUV in temeljito obnovila tudi Cankarjev dom na Vrhniku.

Direktor ZIC Boštjan Koprivec je dejal, naj bo vodilo leta »Cankar za vsak dan,« kar pomeni, da bi se na različnih prireditvah pisatelju ustvarjalci posvetili vsaj z mislijo, citatom, odlomkom ali na kakšen drug način.³
Foto: Katarina Oblak Brown.

¹ V okviru obiska vlade v Osrednjeslovenski regiji je 11. maja 2016 nekaj njenih ministrov obiskalo tudi Vrhniko. Župan Jakin s svojo ekipo in predstavniki Zavoda Ivana Cankarja ter Cankarjeve knjižnice so v Malavašičevi dvorani CKV sprejeli ministra za Slovence po svetu Gorazda Žmavca in kulturnega ministra Antona Peršaka. Gostje so se seznanili s projektom Kulturnega centra, hkrati pa je bilo veliko govora tudi o možnosti sodelovanja države z lokalno skupnostjo, ko bo leta 2018 stoletnica Cankarjeve smrti, zbranim pa predstavljena stoletnica njegovega rojstva, ko je tedanja država, vključno s politiko in gospodarstvom, sodelovala na vseh možnih ravneh. Gostje so si na koncu ogledali še Cankarjevo spominsko hišo.

² Tatjana Oblak Milčinski: Cankarjevo leto 1976. Vrhniški razgledi 17, str. 35–74, Vrhnika 2016.

³ Gašper Tominc: Kako bomo obeležili Cankarjevo obletnico?, Naš časopis št. 447, str. 60, 27. marec 2017.

Podani so bili prvi predlogi, s katerimi bi primerno obeležili prihajajoči jubilej. V naslednjem Našem časopisu pa je bilo ponovno objavljeno vabilo k sodelovanju tudi širši lokalni skupnosti.

25. avgusta 2017 je Občina Vrhnika izdala sklep o ustanovitvi in imenovanju komisije za izvedbo projekta Cankarjevo leto na Vrhniki, katere naloge so bile izbor enotnega logotipa ter izbor aktivnosti in dogodkov, ki naj bi se izvajali, in postavitve časovnih in finančnih okvirjev za izvajanje izbranih projektov.

V komisijo so bili imenovani:

- mag. Tatjana Oblak Milčinski, predsednica komisije, predstavnica ZIC Vrhnika,
- Boštjan Koprivec, direktor ZIC Vrhnika,
- mag. Matej Černetič, predstavnik Občine Vrhnika,
- Darja Guzelj, ravnateljica OŠ AMS Vrhnika,
- mag. Polonca Šurca Gerdina, ravnateljica OŠ IC Vrhnika,
- Sonja Žakelj, direktorica Cankarjeve knjižnice Vrhnika,
- Dominika Naveršnik, ravnateljica GŠ Vrhnika.

Septembra 2017 je Komisija povabila izbrane oblikovalce, da prispevajo ideje za enotni logotip Cankarjevega leta na Vrhniki. Prispelo je šest predlogov. Izbrana je bila stilizirana Bela krizantema avtorjev Blaža Tomšiča in Janija Govekarja in dodan spremni Cankarjev citat.

*Na enem tistih
tenkih belih
lističev bo izpisano
moje ime.*

Ivan Cankar: *Bela krizantema*

Komisija pri ocenjevanju prispelih predlogov; s kiparjem Bojanom Mavsarjem.

Foto: Tatjana Oblak Milčinski.

Bela krizantema

V številnih evropskih državah je bela krizantema znamenje minljivosti, smrti, žalovanja za umrlimi in kesanja.

Povsem drugačen je njen pomen na Daljnem vzhodu. Cvet krizanteme v grbih japonskih cesarjev simbolizira moč in vrhovno oblast. Njen pomen sta tudi duhovnost in nesmrtnost duše.

Bela krizantema je tudi poimenovanje Cankarjevega dela, ki je izšlo leta 1910 in odraža pisateljeve tegobe tistega časa. Liberalni kritiki so namreč odklanjali njegova dela, češ da pisateljsko propada in da njegov talent peša, klerikalci so preprečili uprizoritev njegove drame *Hlapci*, nekako mu tudi ni uspelo urediti osebnega življenja z nevesto Štefko.

Kot odgovor na vse dogajanje je leta 1910 nastalo delo *Bela krizantema*, kjer je osrednja zgodba o pitonu, ki se v cirkusu ovije okoli krotilke. Gre za prispodobo, kako meščani uničijo umetnika.

Druga zgodba pripoveduje o beli krizantemi, ki se je znašla v gumbnici propadlega bogataša, a še zmeraj nosi na suknji čudovit cvet. To je prispodoba za umetnost, ki umira kot cvet bele krizanteme na ponošeni suknji bankrotiranega meščana.⁴

Gasparijeva karikatura⁵

Miha Maleš je ob 25-letnici smrti Ivana Cankarja zapisal: »Maksim Gaspari je bil večkrat s Cankarjem v družbi – dobro si je ogledal vse posebnosti njegovega obraza in si jih skrivaj narisal v skicirko. Po teh osnutkih je nastala risba Ivana Cankarja s krizantemo. Risba je bila priobčena v močni pomanjšavi v časopisu Dan 1912. Torej je nastala dve leti zatem, ko je izšla Cankarjeva knjiga Bela krizantema.

Cvet krizanteme je bil takrat velika moda in novost za Ljubljano, saj je prej skoraj poznali niso. Ivan Cankar je imel krizantemin cvet zelo v časteh. Večkrat ga je kupil in ga nosil v gumbnici. In takega je narisal Gaspari. Pravzaprav je to karikatura na Cankarjevo »Belo krizantemo«. Je to sicer Gasparijevo mladostno delo, pa je vendar tako dozorelo, četudi preprosto in iskreno, da vsaka poteza govori – kakor Cankarjeva novela.«⁶

V proračunu za leto 2018 je župan Stojan Jakin namenil počastitvi jubilejnega leta 100.000 evrov.

V prvem naboru je bilo želja, idej in predlogov za vsaj še enkrat toliko, kot je bil predviden znesek, zato je Komisija pozvala organizatorje dogodkov h kleščanju stroškov, čemur je večina tudi prisluhnila.

Jeseni 2017 so dozoreli prvi projekti, ki so jih za počastitev Cankarjevega leta že nekaj let pripravljali Cankarjeva knjižnica Vrhnika in Zavod Ivana Cankarja Vrhnika z zunanjimi sodelavci in kulturnimi društvi.

- 4 Gašper Tominc: Smo na pragu Cankarjevega leta. Naš časopis št. 454, str. 11, 27. november 2017.
- 5 Vir: Zbirka upodobitev znanih Slovencev, NUK.
- 6 Miha Maleš: Ivan Cankar v risbi. Ljubljana 1943, str. 15 in 16.
- 7 Izšel je Cankarjev koledar. Naš časopis št. 454, str. 13, 27. november 2017.
- 8 »Glavni akterki pri izdaji slikanice in sploh projektu Cankarjevo leto sta Sonja Žakelj, direktorica knjižnice, in mag. Tatjana Oblak Milčinski, koordinatorka in organizatorka kulturnih programov, zaposlena na ZIC-u. Brez njunega sodelovanja in trdega dela Cankarjevo leto ne bi bilo to, kar je,« je ob tej priložnosti poudaril župan Občine Vrhnika Stojan Jakin.

14. novembra 2017 ob Tednu splošnih knjižnic sta bili v Cankarjevem domu na Vrhniki hkrati odprti dve razstavi; ilustracije slikanice O človeku, ki je iskal srečo, ki tiste dni sicer še ni bila natisnjena in Cankarjev koledar 2018.⁷ Izdajatelja in založnika slikanice in koledarja sta CKV in ZIC, izid pa je podprla tudi Občina Vrhnika.⁸

Decembra 2017 je Cankarjeva literarna zapuščina obarvala že večino kulturnih dogodkov in srečanj na Vrhniki. 3. decembra na Ta veseli dan kulture in 11. decembra ob 99. obletnici pisateljeve smrti, je bil prost vstop v Cankarjevo spominsko hišo na Klancu. V njej so se odvijala predavanja, predstavitve in glasbeni nastopi, pa tudi pokušina kave in svežih piškotov v obliki Cankarjevih brkov.

9. decembra so bile ob pokušini vrhniške kave v Kulturnem centru Vrhnika predstavljene knjige Cankar v stripu: Hlapec Jernej in pasja pravica, Hlapci – ko angeli omagajo in Moj lajf.⁹ Ilustratorji so za otroke pripravili tudi delavnico risanja stripov.

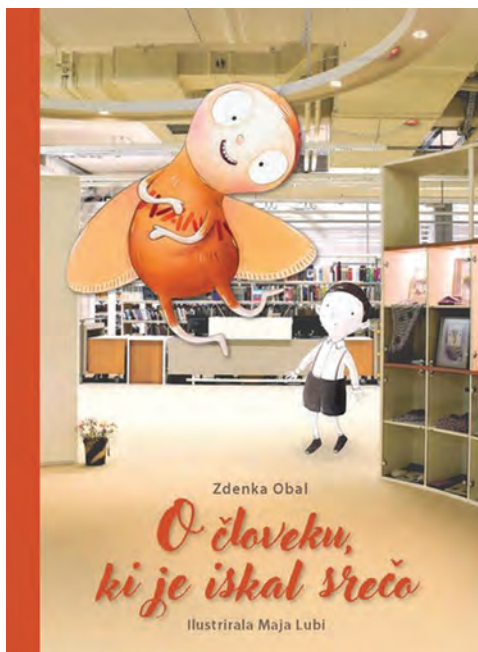

Urednica vseh treh knjig Ženja Leiler, Sonja Žakelj iz Cankarjeve knjižnice Vrhnika in vodja projekta dr. Uroš Grilc so predstavili pomen knjig za mlade bralce in splošno spodbujanje branja Cankarja. Foto: Jelena Cvetković.

»Cankar v stripu dodaja konkretne aktivnosti na področju gledališča, lutkovne umetnosti,

likovnih razstav in delavnic ter humanizma ... in sega v različne sfere ustvarjanja in nagovarja različna ciljna občinstva,« je dejal Uroš Grilc.¹⁰ Vir: FB Cankar v stripu.

11. decembra 2017, ob 99. obletnici Cankarjeve smrti¹¹, je bila slikanica Vrhničanom tudi predstavljena.¹²

⁹ Knjige zbirke so ustvarili: Andrej Rozman Roza in Damijan Stepančič Hlapce – ko angeli omagajo, Žiga X Gombač in Igor Šinkovec Hlapca Jerneja in pasjo pravico, Boštjan Gorenc Pižama in Tanja Komadina pa Moj lajf.

¹⁰ Uroš Grilc: Cankar v stripu. Naš časopis št. 454, str. 12, 27. november 2017.

¹¹ Simon Seljak: Ob 99-letnici smrti Ivana Cankarja. Naš časopis št. 456, str. 62, 29. januar 2018.

¹² Simon Seljak: Cankar išče srečo. Naš časopis št. 454, str. 13, 27. november 2017.

V Veliki dvorani Cankarjevega doma so pri kulturnem programu sodelovali učenci in mentorji obeh vrhniških osnovnih šol in Glasbene šole Vrhnika.¹³ Avtorica Zdenka Obal je prihod slikanico pozdravila z besedami: »Sreča je v sodelovanju!« Foto: Jelena Cvetković.

Zdenka Obal je nadaljevala: »Poleti 2016 sem bila zelo vesela povabila direktorice Sonje Žakelj, da napišem knjigo o naši knjižnici, moljčku in Ivanu Cankarju. Že takrat sem se zavedala, da bi slikanica lahko bila pomemben element zagovorništva knjižnice in njene promocije.

Knjižnica je res izjemna sama po sebi – govori domoznansko zgodbo Cankarjeve Vrhnike; hkrati je muzej danes žal nekdanjega, izjemno uspešnega usnjarskega podjetja Industrije usnja Vrhnika. Prostori knjižnice se nahajajo v nekdanji šivalnici, ohranjeni in uporabljeni so elementi iz šivalnice ter predelani na sodoben arhitekturni način. Kot zanimivost naj napišem, da je pri začetni ideji za notranjo opremo knjižnice sodelovala arhitektka in bibliotekarka, naša sodelavka Nataša Oblak Japelj. Nisem se pa še zavedala, da bo slikanica v našo lokalno skupnost prinesla toliko sinergije in sodelovanja, čeprav nam sodelovanje z drugimi ustanovami že kar nekaj časa ni tuje.

Najprej sem napisala besedilo. V knjigi tečeta dve zgodbi, privlačni za otroke, zgodba v zgodbi. Prva je moljčkova, kjer skozi njegove igrive oči spoznamo izjemno knjižnico (Mesarjeve klade, Cankarjevo hišo na Klancu, Enajsto šolo pod mostom, krojilno mizo ...) in pomen branja.

Notranja zgodba je Cankarjeva zgodba, prepletena z elementi pravljice – rdeča nit je iskanje sreče. Pravljici so dodani Cankarjevi citati, tako da se otroci in odrasli, ki berejo otrokom, lahko srečajo s

Cankarjevo besedo. Pisateljeve besede sem uporabila tudi pri opisu Vrhnike, iz njih se vidi, kako zelo rad je imel rojstni kraj.

Nato so se sodelovanja z lokalno skupnostjo in širše kar vrstila. Vsak je nesebično prispeval svoj delček mozaika pri projektu Cankarjevo leto. Z direktorico Sonjo Žakelj sva se dogovorili, da bi slikanico lahko ilustrirala Maja Lubi, ki je z nami že sodelovala; nad njenimi ilustracijami smo bili navdušeni. Ko je Maja proučila material, je ugotovila, da bi bilo najbolje ilustracije kombinirati s fotografijami. S sodelavcema Urško Grm in Nikom Nikolčičem smo v arhivu iskali najustreznejše fotografije, ki bi ustrezale zgodbi, nekatere pa sta ustvarila prav za to knjigo.

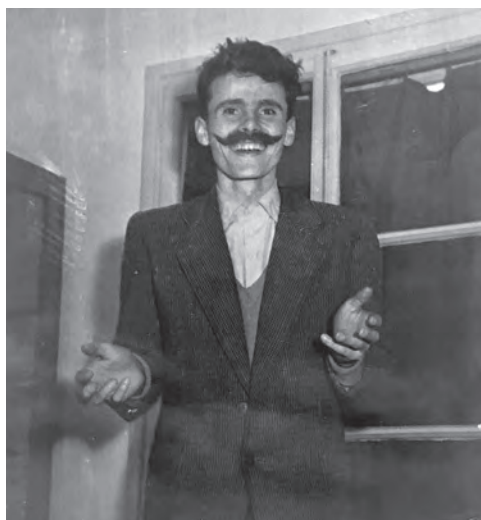
V všečno obliko je vse skupaj spravila oblikovalka in likovna pedagoginja Milena Oblak Erznožnik, besedilo je lektorirala sodelavka Simona Stražišar. Sodelavka Zlata Brezovar je slikanico predstavila v Župnijskem vrtcu, vrtcem smo slikanice tudi podarili. Tako so vzgojiteljice poleg svoje iznajdljivosti imele še eno sredstvo, da so Cankarja in našo knjižnico približale otrokom. Sodeč po izdelkih, ki so jih naredili vrtčevski otroci na temo Ivana Cankarja in jih razstavili tudi pri nas, se je otrokom pisatelj globoko vtisnil v zavest. Prepričana sem, da ga bodo ob prvi priliki želeli še bolj spoznati in brati njegova dela.«

- ¹³ Slavnostni govor je imel župan Stojan Jakin, odlomke iz Bele krizanteme je brala Tatjana Oblak Milčinski. Pevski zbor učencev OŠ Ivana Cankarja je vodila Tanja Avsec, učenci OŠ Antona Martina Slomška pa so se razgovorili o sreči (mentorica Ranka Keser). Glasbeno so obogatile večer učenke Nike Tkalec iz Glasbene šole Vrhnika. Na prireditvi so sodelovale tudi učenke: Lučka Patačko Koderman, Katarina Mele, Nina Muratagić, Ana Petrič, Manca Malovrh, Karin Jerina, Živa Matevc in njihove mentorice Urša Govekar, Petra Leben in Evelin Škof z OŠ AMS, ki so za 32. festival Turizmu pomaga lastna glava pripravile nalogo »Po poteh Ivana Cankarja do skritega zaklada«. Skriti zaklad se na koncu skriva prav v Cankarjevi knjižnici Vrhnika; za ta projekt pa jim je Turistična zveza Slovenije podelila zlato priznanje.

Kaj se skriva v kocki

12. decembra 2017 je bila v Avli Cankarjevega doma odprta spominska razstava male plastike¹⁴, na kateri so bile predstavljene umetelno rezkane kocke Janeza Groma.¹⁵

Janez Grom je v svojem delovnem okolju – Litostroju nastopal tudi kot duhovit pantomimik s cankarjanskimi brki.

Foto: arhiv Anke Grom, 1960.

Teden dni kasneje je bila odprta v Galeriji Cankarjevega doma še fotografska razstava Zdaj naj sneži, naj brije veter ..., ki je nastala po motivih Cankarjevih del in je podrobneje predstavljena na začetku tega zbornika.¹⁶

Na Vrhniko in njeno naravno in kulturno dediščino na pobudo Zavoda Ivana Cankarja od sredine decembra 2017 opozarjata tudi novi tabli ob avtocesti.¹⁷ Foto: ZIC.

¹⁴ Gašper Tominc: Kaj se skriva v kocki? Naš časopis št. 456, str. 63, 29. januar 2018.

¹⁵ Razstavo kock iz plastičnih mas, nerjavečega jekla in aluminija so pripravili: Anka Grom, fotograf Jože Pristavec, HUD Karel Barjanski, Muzejsko društvo Vrhnika in Stereoskopsko društvo iz Ljubljane, ki so ta večer predstavili tudi 3D-film o umetnikovih kockah. Vabilo je oblikovala Milena Oblak Erznježnik.

¹⁶ Ko si roko podata beseda in fotografija. Naš časopis št. 456, str. 65, 29. januar 2018.

¹⁷ Gašper Tominc: Na Vrhniko po novem opozarjajo avtocestne table. Naš časopis št. 456, str. 4, 29. januar 2018.

V novem letu 2018 so nas na različnih mestih Vrhniko pozdravile in na spominsko leto opozorile prve bele krizanteme – izbrani logo Cankarjevega leta. Znak je potem preko leta spremljal tudi vse uradne dopise vrhniških zavodov, programske liste in vabila na različne kulturne dogodke, z njim so bili opremljeni spominki in različne publikacije, ki so Cankarjevemu letu v čast izhajale na Vrhniku.¹⁸

Kino Vrhniko je vse filmske predstave v letu 2018 pričel s kratko animacijo zaščitnega znaka Cankarjevega leta na Vrhniku, filmske napovednike pa označil z brkasto privihamim filmskim trakom. Foto: Kino Vrhniko.

Na Cankarjevo leto 2018 se je Naš časopis pripravljal z besedo in sliko.¹⁹

Foto: Tatjana Oblak Milčinski.

V uvodniku prvega Našega časopisa v letu je urednik Gašper Tominc zapisal: »Stopili smo v Cankarjevo leto, ko bo vrhniška lokalna skupnost na različne načine počastila spomin na svojega največjega rojaka. Tudi Naš časopis bo vrstice na svojih straneh posvetil Ivanu Cankarju – na prispevke z njegovo vsebino ali pa najave v koledarjih prireditev že od prejšnje številke opozarjajo logotipi Cankarjevo leto. Govori se, da bo državna proslava ob obletnici Cankarjeve smrti, to je decembra letos, potekala prav na Vrhniku in takrat bo mesto postalo še enkrat središče Slovenije. Lepo je, da to postane ob tako plemenitih dogodkih, kot je omenjeni, kar si lahko štejejo v čast, in ne samo ob škandalih in nesrečah.

¹⁸ Simon Seljak: Vstopili smo v Cankarjevo leto. Naš časopis št. 456, str. 1, 29. januar 2018.

¹⁹ Blaž Tomšič: Pohujšanje v dolini Šentflorjanski (karikatura). Naš časopis št. 456, str. 2.

Kar spomnimo se, kdaj je Vrhnika nazadnje dalj časa polnila časopisne stolpce in minutažo radijskih in televizijskih oddaj: ob poplavih, žledolomu, požaru v Kemisu ... Letošnje leto bi tako morale biti srečnejše, vedrejšje in to bomo s Cankarjevimi prireditvami tudi pokazali Sloveniji. Če bo Vrhnika tako nadaljevala, kot je začela jubilejno Cankarjevo leto – s sijajnim koncertom simfoničnega orkestra Simfonika in pevskega zbora Mavrica – potem se ni treba bati, da bi lepi dogodki izostali tudi v večjih medijih.«²⁰

30. novoletni koncert je bil leta 2018 prvi dogodek v Cankarjem domu.

Svoj program so predstavili Orkester Simfonika z dirigentom Markom Fabianijem, Mešani pevski zbor Mavrica Vrhnika z zborovodkinjo Darinko Fabiani in Mešani pevski zbor dr. Frančišek Lampe s Črnega Vrha, ki ga vodi Katja Bajec Felc.

Povezovalka Monika Tavčar je pozdravila tudi samo Cankarjevo leto 2018.

Prvič je nastopila tudi Mlada Mavrica; podmladek enajstih pevk in pevcev, starih od šest do enajst let. Oba koncerta, popoldanski in večerni, sta napolnila Veliko dvorano do zadnjega kotička.²¹ Foto: Simon Seljak.

²⁰ Gašper Tominc: Cankarjevo leto. Naš časopis št. 456, str. 1, 29. januar 2018.

²¹ Simon Seljak: 30. novoletni koncert. Naš časopis št. 456, str. 62, 29. januar 2018.

Januarja sta bili v Cankarjevem domu odprti dve razstavi; v Avli je Javni sklad za kulturne dejavnosti pripravil regijsko otroško razstavo osrednje Slovenije Zakaj je polje jezero. V Galeriji pa se je predstavila ljubiteljska slikarka Tatjana Verbič - Vanda, domačinka, ki je tako kot Cankar navdušena nad izviri Ljubljane. Svojo razstavo je poimenovala z njegovimi besedami: Zamolklozelena voda Močilnikova.²² Ob odprtju so brali Cankarjevo besedo tudi bralci TD Blagajana.

Tatjana Verbič - Vanda ob odprtju razstave Zamolklozelena voda Močilnikova, na katerem so brali Cankarjeve tekste tudi Bralci iz TD Blagajana (Mirjam Suhadolnik, Nataša Tomšič, Andrej Kos, Helena Živkovič, Janez Tomšič, Ema Goričan in Terezija Nikolčič). Foto: Simon Seljak.

JSKD, območna izpostava Vrhnika, ki jo vodi Nataša Bregant Možina, je jubilejno leto počastila z izdajo brošure Uglasbitve besedil Ivana Cankarja. Seznam instrumentalno vokalnih skladb je zbral in uredil Mitja Gobec, vanj pa so vključene tudi

skladbe, ki jih je v svoji diplomski nalogi leta 2006 navajala že Marie Christine Smrke. Brošure so prejeli vsi vrhniški zbori, v prosto uporabo pa so bile poslane tudi vsem izpostavam JSKD po Sloveniji.²³

UGLASBITVE BESEDIL IVANA CANKARJA

Vrhnika 2018

Naslovnico brošure Uglasbitve besedil Ivana Cankarja krasi Cankarjeva risba in rokopis.²⁴

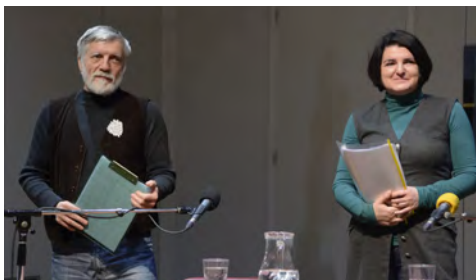
Konec februarja je dijak viške gimnazije Matija Medved Mlakar del svoje razstave v Avli CDV posvetil tudi Ivanu Cankarju. Foto: Tatjana Oblak Milčinski.

²² Simon Seljak: Slika Cankarjev kolaž. Naš časopis št. 457, str. 57, 26. februar 2018.

²³ G. T.: Uglasbitve besedil Ivana Cankarja. Naš časopis št. 456, str. 61, 29. januar 2018.

²⁴ Vir: France Dobrovoljc: Cankarjev album, str. 166, 1972.

Nadaljevalo se je večletno sodelovanje s 3. programom Radia Slovenije, programom Ars. V četrtek, 25. januarja, je bilo prvo javno predvajanje radijske igre Vse za blagor domovine, ki jo je po Cankarjevi Noveli doktorja Grudna priredil slovenski pisatelj Igor Torkar; posneta je bila leta 1976. Igra z dramaturškimi in radiofon-skimi sredstvi riše pot povzpelnika in je tako kot Cankarjeva dela nasploh aktualna tudi danes.

Pogovor z Nives Kovač je vodil Niko Nikolčič iz Cankarjeve knjižnice Vrhnika.²⁵

Foto: Gašper Tominc.

Poslušalci so se zbrali ob peharjih z datlji, »jedelj« pomarančami in seveda s suhimi hruškami.

Konec januarja 2018 je Vlada RS potrdila koledar državnih proslav in vanj 10. decembra uvrstila tudi osrednjo državno proslavo ob Cankarjevem letu v Cankarjevem domu na Vrhniki.

26. januarja je predsednik države Borut Pahor sklical slavnostno sejo častnega odbora za počastitev 100. obletnice smrti Ivana Cankarja.

²⁵ Gašper Tominc: Javno predvajanje radijske igre; Tokrat Vse za blagor domovine, Naš časopis št. 457, str. 59 in 60.

V predsedniški palači v Ljubljani so se zbrali vabljeni člani; župan Občine Vrhnika Stojan Jakin, direktorica Cankarjeve knjižnice Vrhnika Sonja Žakelj in Tatjana Oblak Milčinski z Zavoda Ivana Cankarja Vrhnika pa so zbranim predstavili, kako potekajo prvi tedni jubilejnega leta na Vrhniki. Foto: Tatjana Oblak Milčinski.

7. februarja je predsednik Pahor vrnil obisk, in sicer se je na povabilo Župnijskega vrtca Vrhnika udeležil proslave ob slovenskem kulturnem prazniku, ki je bil tokrat posvečen našemu velikemu rojaku.²⁶

Foto: Tatjana Oblak Milčinski in Leon Novak.

Na sam kulturni praznik je bil v predsedniški palači v Ljubljani Dan odprtih vrat; sprejeli so Prešernove nagrajence in nagrajence Prešernovega sklada. Za kulturni program so poskrbeli Vrhnikičani – ljubiteljski igravec Franci Bozovičar z interpretacijo odlomkov iz Cankarjevih del, s pesmijo pa Oktet Raskovec.²⁷ Foto: Gašper Tominc.

Cankarjevemu letu sta z akcijo Podarimo knjigo, podarimo slovensko besedo na svoj način sledila tudi Komunalno podjetje Vrhnika in trgovina Depo. Pod pokroviteljstvom urada vlade za Slovence v zamejstvu in po svetu so od 1. februarja do 31. maja zbirali knjige slovenskih avtorjev in jih potem podarili zamejskim Slovencem.²⁸

Evropska poslanka Tanja Fajon ob polnih zabojih podarjenih knjig. Foto: Tatjana O. Milčinski.

²⁶ Sprejem predsednika Boruta Pahorja in prireditev Kulturni s Cankarjem se je v Beli dvorani pričela s petjem himne, ob kateri je skupina Luna dvignila slovensko zastavo. Sledili so nagovori ravnatelja vrtca Mohorja Rihtaršiča, župana Jakina in predsednika Pahorja. Sončki so zapeli in zaplesali na skladbo Ob bistrem potoku je mlin, Klepetavčki recitirali, skupina Plameni pa je ob pesmih in zgodbah zaigrala Cankarjev življenjepis. S plesom je sodelovala tudi skupina Peter Pan, z igrico Pehar suhih hrušk je nastopil dramski krožek, otroci iz skupine Iskre pa so na koncu postregli s pravo kavo. Zlata Brezovar iz Cankarjeve knjižnice Vrhnika je predstavila novo knjigo Zdenke Obal, prireditev pa je povezoval Damjan Debevec. Na ogled so bile postavljene tudi različne razstave, povezane z življenjem in delom Ivana Cankarja, ki so jih pripravile skupine Angelčki, Oblački, Zvončki, Kapljice, Zvezdice in Utrinki.

²⁷ Gašper Tominc: Prešerno s predsednikom Pahorjem. Naš časopis št. 457, str. 4, 26. februar 2018.

²⁸ Podarimo knjigo, podarimo slovensko besedo. Naš časopis št. 456, str. 2, 29. januar 2018.

Juš Milčinski je zbrane na dogodku KPV nagovoril s humorno pesmico Enajsti šoping 1918–2018.

V sto letih, brez dvoma, je človek drugačen postov.
Nekoč so kavo kuhale mame, danes si kupiš coffee-to-go.
So se nekdaј podili za vozi, danes za Pokemoni, najbolj pa so čudni postali nakupovalni bontoni.

Včasih ponev pri kovaču si kupit izvolu, danes dobiš jo kar na Petrolu.
In zraven dobiš še loncev komplet, ne rabiš nit' dnarja, le nalepke morš met.

Denarnico usnjar ti je narēdil prijazno, danes dobiš jo na Pošti pod okencem Razno.
Pa sveče, očala, Kosmodisk, rože, uganke, edino, kar jim zmanjka pogosto so – znamke.

Kolesa polomljen obroč si odvrigel v star želez, danes ti hipster bo plačal zanj jurja in še kak evro čez.
Po ribe v ribarnico? Pf, kakšen polom.
Stisn en mesidž, ti jih dostavijo na dom.

Ti pipec nabrušen brusilec je en-dva-tri hitro pod nos pomolu,
če danes bi hotel nest pipec nabrusit, bi te hitro kdo vprašal, če menda nisi zbolu.
»Rajš novga kup, se ne spleča popravlat – ne pride skup suma.«
»Pa računalnik tudi?« »Tudi!« »Pa avto?« »Seveda!«
»Ampak, saj je samo počena guma.«

Šoping danes je čuden, to vidi vsak, a ne pride nit' blizu najbolj čudni bilanci.
Ker je pred stotimi leti živel en možak, ki vse je naštetu dobil kar v Ljubljanci.

Cankarjevo leto je bilo rdeča nit tudi na predstavitvi Vrhniko na 29. Sejmu turizma, ki je potekal od 31. januarja do 3. februarja na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani. Marija Zakrajšek, strokovna sodelavka za turizem iz ZIC-a, je povedala: »Naš informator, turistični vodnik Damjan Debevec, je z oblačili in pojavo posnemal lik Cankarja. Večkrat na dan je recitiral pisateljeva dela in se z obiskovalci pogovarjal o njem.«²⁹

Foto: Gašper Tominc.

»Na holmu svete Trojice se sveti med temnim zelenjem bela srajca; človekoljubni davkar cepi lesnike, z bistro pametjo in ročno roko snuje tihe stezice med mladim drevjem, po strmi rebri, in premišljuje v zadovoljnem srcu; glej, bil je laz nekoč, pust in gol, in pretvoril sem ga v zelen gaj ...« je pisal Cankar v povesti Aleš iz Razora.

Člani Turističnega društva Blagajana, ki je v Cankarjevem letu praznovalo svojo 130. obletnico, so ta odlomek³⁰ prebirali na mnogih srečanjih preko celega leta, saj je nastanku njihovega društva, sprva imenovanega Olepševalno, botroval tudi Cankarjev literarni junak – »človekoljubni davkar« Ivan Gruden.³¹ Bralci Cankarjevih besedil iz TD Blagajana³² so se srečevali vsaj enkrat tedensko na različnih lokacijah po Vrhniko in okolici, 8. februarja pa so v zasneženem Starem malnu pripravili pravi Praznik kulture.

Predsednica društva Mirjam Suhadolnik je poročala: »Dvanajst bralcev je številnemu občinstvu prebralo odlomke iz Cankarjevih del in posvetili del programa »slavljenču« Francetu Prešernu. Tone Stanovnik je igral na harmoniko, Janez Tomšič je v roke vzel kitaro, Smiljan Ogorelec je z nami delil svoj pogled na Erotiko, pevke ljudskih pesmi Trlice iz Ligojne pa so ozaljšale popoldansko druženje ...«³³ Foto: FB Star maln/TD Blagajana.

»Cankar tu, Cankar tam ...,« pa še na plakatih »Mati, podaljšan Macchiato bi,« ki so tudi z vrhniških plakatnih mest opozarjali na odhajanje mladih izobražencev v tujino.³⁵ Foto: Tatjana Oblak Milčinski.

V prispevku Cankar tu, Cankar tam, Cankar vsepovsod³⁴ so bili v občinskem glasilu opisani prvi tedni spominskega leta na Vrhniki, postavljenih pa je bilo tudi nekaj vprašanj v zvezi z izginulimi ali sploh manjkajočimi obeležji z vrhniške Cankarjeve literarne poti – spomina na prvo Cankarjevo leto 1976, pa tudi z vrzdenških hiš, kjer se je rodila in živela Cankarjeva mati Neža Pivk.

²⁹ G. T.: Vrhnika na sejmu turizma. Naš časopis št. 457, str. 6, 26. februar 2018.

³⁰ Mirjam Suhadolnik: O Ivanu Grudnu. Naš časopis št. 457, str. 12, 26. februar 2018.

³¹ Davkar Ivan Gruden, tajnik Kmečke posojilnice, se je rodil leta 1842 v Mlaki pri Velikih Laščah.

Družino si je ustvaril na Vrhniki, kjer je skupaj s somišljeniki skrbel za napredek kraja; urejali so poti v Star maln, poti in park v Močilniku in na Sveti Trojici.

Skupaj z dekanom Ivanom Koprivnikarjem, poštarijem Karlom Obrezo, veleposestnikom Franom Kotnikom in dolgoletnim županom Gabrijelom Jelovškom je bil med ustanovitelji Društva za olepšavo trga Vrhnika in njegove okolice.

Bil je pobudnik za gradnjo vrhniške lokalne železnice, podpiral je dijake, med njimi tudi Ivana Cankarja, ki je v njegovi hčerki Olgici našel eno svojih prvih ljubezni.

³² Bralci Cankarjevih besedil, skupina članov TD Blagajana, so se začeli srečevati vsako sredo septembra 2016 v znak protesta neurejenih lastniških razmer v Močilniku.

³³ M. S.: Praznik kulture v Starem malnu. Naš časopis št. 457, str. 12.

³⁴ Damjan Debevec: Cankar tu, Cankar tam, Cankar vsepovsod. Naš časopis št. 457, 26. februar 2018.

³⁵ Plakat je za prvi natečaj Plaktivat, ki ga je na aktualno temo »bega možganov« leta 2014 razpisalo podjetje TAM-TAM, izdelala agencija Publicis, na 23. Slovenskem oglaševalnem festivalu pa je plakat prejel Veliko nagrado žirije za zmago v tekmovalni skupini »zunanje oglaševanje«.

Naslov znane Cankarjeve črtice je botroval tudi poimenovanju koncerta, ki ga je 12. februarja pripravila Glasbena šola Vrhnika. Foto: GŠV.

V pomladnih mesecih so se v Cankarjevem domu in drugje po Vrhniku vrstile prireditve, na katerih so množično sodelovali predšolski, šolski otroci in dijaki. 6. marca je bila odprta razstava likovnih izdelkov učencev OŠ Ivana Cankarja Enajsta šola danes ... Naši prstki ustvarjajo.³⁶ V naslednjih mesecih je ta razstava skupaj še z nekaterimi drugimi večkrat gostovala na avstrijskem Koroškem; v knjigarni Haček v Celovcu, na Gimnaziji v Celovcu ter v kulturnih domovih v Šentjanžu, Šmihelu in Tinjah.

»Enajsta šola pod mostom« je bila na bregu Ljubljane, pod mostom, čez katerega vodi cesta z Vrhniko v Borovnico. Bila je priljubljeno zbirališče vrhniških otrok, ki so tam preživljali svoj prosti čas. Med njimi je bil tudi Ivan, ki ga je enajsta šola dan za dnem vabila v svoj skrivnostni svet. Današnje otroke pa v ta svet privabljajo različne interesne dejavnosti, kjer odkrivajo in razvijajo svoje umetniške sposobnosti.« so razstavo predstavile mentorice interesnih skupin.³⁷ Foto: Simon Seljak.

Kulturna srečanja so se razvijala tudi v okolici Vrhnike; na Drenovem Griču se je marca začela zbirati skupina krajanov v t. i. Bralnem klubu³⁸ in se s črtico Aleš iz Razora spomnila Cankarja že na prvem srečanju v Gasilskem domu.³⁹

JSKD, OI Vrhnika je marca organizirala Plesno revijo Vija Vaja, Območno revijo predšolskih pevskih zborov Nagajiva pomlad, aprila Območno revijo šolskih pevskih zborov Živ Žav, za odrasle nastopajoče in gledalce pa Območno revijo pevskih zborov⁴⁰ in štiridnevno Regijsko Linhartovo srečanje gledaliških skupin.⁴¹ Za nastop na reviji pevskih zborov je lahko vsak zbor izbral eno pesem s Cankarjevim besedilom in se tako na svoj način poklonil Cankarjevemu letu.

Vabilo na 51. Območno revijo pevskih zborov.⁴²

Nataša Bregant Možina, vodja JSKD – območne izpostave Vrhnika in zborovodja Invalidskega pevskega zbora Jože Jesenovec, v ozadju del Cerkvenega pevskega zbora sv. Pavla.

Foto: Tisa Šenekar.

Mešani pevski zbor Drenov Grič – Lesno Brdo je vodil Gorazd Jan. Foto: Tisa Šenekar.

Zborovodja MeCPZ KUD Podlipa – Smrečje je Primož Malavašič. Foto: Tisa Šenekar.

³⁶ Na razstavi so predstavili svoje izdelke učenci interesnih dejavnosti Oblikovanje gline (mentorice Andreja Šajn, Joži Jerele in Katarina Masnec), Ročne spretnosti (mentorica Alenka Smrtnik), Šiviljski krožek (mentorici Urša Ocepek in Ana Ahlin Janša) ter Čipkarški krožek in Klekljanje (mentorica Katarina Kobal). Ob odprtju je prepeval otroški pevski zbor Kuštravci z zborovodkinjo Ljubico Jelovšek, na klavirju jih je spremljal Gorazd Jan. Vabilo je oblikovala Milena Oblak Erznožnik.

³⁷ Simon Seljak: Enajsta šola danes ..., Naš časopis št. 458, str. 53, 26. marec 2018.

³⁸ Pogovore v Bralnem klubu je vodila mag. Karolina Jarc, profesorica slovenskega jezika.

³⁹ Jožica Naveršnik: Vabljeni v Bralni klub. Naš časopis št. 461, str. 68, 2. julij 2018.

⁴⁰ Simon Seljak: 51. Območna revija pevskih zborov. Naš časopis št. 459, str. 66, 30. april 2018.

⁴¹ Gašper Tominc: Na Vrhniki najboljše gledališke skupine osrednje Slovenije. Naš časopis št. 460, str. 72, 28. maj 2018.

⁴² Vabilo je oblikovala Milena Oblak Erznožnik.

Na prvi pomladni dan, ob Svetovnem dnevu lutk, je Kulturno društvo Nauportus Viva z lutkarjem Borisom Kononenkom podarilo vrhniškim otrokom tri zaporedne predstave v Veliki dvorani Cankarjevega doma⁴³. Igra Pes, mačka in miši je nastala po literarni predlogi Ivana Cankarja, igralki sta Vesna Petkovšek in Ivana Osečanski Despic.⁴⁴ Foto: Sebastian Kovačič.

Učenke Turističnega krožka z OŠ Antona Martina Slomška so marca predstavljale Cankarjevo leto v Mercatorjevem centru v Šiški. Na Festivalu Turizmu pomaga lastna glava so prejele Zlato priznanje, aprila pa so razmišljanje, kako Cankarja približati ljudem, preselile tudi na mariborsko tržnico.⁴⁵ Foto: OŠ AMS.

10. marca je ob potoku Bela na Vasi potekala tradicionalna turistična prireditev Gregorjevo; tokrat je žirija nagrajevala tudi posebno kategorijo barčic – oblikovanih na temo Ivana Cankarja. Foto: Simon Seljak.

OŠ Antona Martina Slomška je spomladi izdala knjižico »Cankar za vedno« s prevodi odlomkov iz Cankarjevih črtic, Cankarjevimi mislimi in razmišljanji učencev o Cankarju v angleškem, nemškem in španskem jeziku.⁴⁶

Muzejsko društvo Vrhnika je na občnem zboru predstavilo svoje že izvedene in še načrtovane projekte v Cankarjevem letu; ob razstavah Cankarjev koledar, Zdaj naj sneži, naj brije veter ..., »Ljudstvu je spomenik vseč« ... še vedno in Vrhnika v prvi svetovni vojni so preko celega leta bdeli nad pripravami na odkritje spomenika 1. svetovni vojni pod cerkvijo sv. Trojice.

Na sliki predsednica Muzejskega društva Vrhnika dr. Katarina Oblak Brown, župan Stojan Jakin in delovno predsedstvo: Tone Kos, Elica Brelih, Mira Rančov in Janez Žitko. V ozadju del razstave Enajsta šola danes ... Naši prstki ustvarjajo, izdelki učencev Šiviljskega krožka OŠ IC. Foto: Tatjana Oblak Milčinski.

Na sami prireditvi je ob bogatem kulturnem programu⁴⁸ podpredsednik Turistične zveze Slovenije Dominik S. Černjač podelil priznanja najbolj aktivnim članom društva, posebno priznanje pa tudi samemu društvu. Na sliki: Joži Alič, Sonja Malovrh, Lado Horvat, Irena Rossi, Nataša Gočen, Janez Garafolj, Mirjam Suhadolnik, Dominik S. Černjač in Anita Čretnik. Foto: Simon Seljak.

27. marca je v Cankarjevem domu potekala glavna slovesnost ob 130. obletnici Turističnega društva Blagajana in odprtje razstave, ki prikazuje delovanje društva v vseh teh desetletjih.⁴⁷ Foto: Tatjana O. Milčinski.

Trlce iz Kulturno umetniškega društva Ligojna. Foto: Simon Seljak.

⁴³ Z igrico Pes, mačka in miši so lutkarji KD Nauportus Viva v Cankarjevem letu gostovali večkrat, in sicer: v Cankarjevi knjižnici Vrhnika, v Klubu vrhniških študentov Zakon, v Kulturnem domu Pivka in drugod.

⁴⁴ Boris Kononenko: Lutkarji počastili Cankarjevo leto. Naš časopis št. 460, str. 73, 28. maj 2018.

⁴⁵ Učenke turističnega krožka OŠ Antona Martina Slomška: S Festivala turizmu pomaga lastna glava z zlatim priznanjem. Naš časopis št. 458, str. 17, 26. marec 2018.

⁴⁶ Prispevke je zbrala in uredila Ranka Keser; mentorji so bili Saša Todorović, Vanja Kavčnik Kolar, Urša Govekar, Simona Zrinski Trajkovski, Petra Žitko Leben, Alenka Gabrovšek.

⁴⁷ Simon Seljak: 130 let delovanja. Naš časopis št. 459, str. 11 in 12, 30. april 2018.

⁴⁸ Na prireditvi, ki jo je povezovala Anita Čretnik, so bili govorniki predsednica TD Blagajana Mirjam Suhadolnik, župan Vrhnik Stojan Jakin in podpredsednik državnega zbora Primož Hainz. Kulturni program so pripravili Big Band Vrhnika, pevke Trlice iz KUD Ligojna in učenke z OŠ Antona Martina Slomška. Razstava je bila nadaljevanje razstave, ki so jo pred desetletjem pripravili ob 120-letnici skupaj z Muzejskim društvom Vrhnika in ZIC, oblikovala pa jo je Milena Oblak Erznožnik.

Recital umetniške besede so kot medgeneracijski projekt posvetili Cankarjevemu letu učenci OŠ Antona Martina Slomška in pevci, glasbeniki in recitatorji iz Društva upokojencev Vrhnika. Foto: Tatjana Oblak Milčinski.

OŠ IC je z GŠV aprila pripravila Dobrodelni koncert, zbrana sredstva pa namenila šolskemu skladu. Zborovodkinja Drumlc je Tanja Avsec.⁴⁹ Foto: Tatjana Oblak Milčinski.

Kulturno društvo Podlipa – Smrečje je organiziralo koncert Hlapec Jernej in njegova prašiča, na katerem se je predstavilo sedem pevcev seksteta Odoica. K hudomušnemu večeru so prispevali svoje tudi trije igralci, ki so brali Cankarjeve odlomke.⁵⁰ Foto: Gašper Tominc.

Pomladni gala koncert Mešanega pevskega zbora Mavrica, Otroškega pevskega zbora Mlada Mavrica in Orkestra Simfonika je zopet napolnil Veliko dvorano Cankarjevega doma na Vrhniki.⁵¹ Foto: Simon Seljak.

Na 36. Petkovškovi likovni koloniji⁵², ki je potekala 19. aprila na OŠ Ivana Cankarja, so zrasli na zelenicah sredi Vrhnike stolpiči, sestavljeni iz plošč, ki so jih poslikali mladi ustvarjalci s sedmih slovenskih osnovnih šol in vrhniški umetniki.⁵³ Foto: Simon Seljak in Tatjana Oblak Milčinski.

Zibelke ni več, dóma ne, mladosti, ljubezni ni več! Tja se povrni, kjer so tvoje prave domačije! V brezna se spuščaj, v višave se spenjaj, lepote išči in resnice, da spoznaš grozoto brezdanjo! Povrni se v močvirje, potrpi, da ti spolzko ščavje seže vse do ram, te potegne do črnega dna, da se ti v grlo izlije strupena voda, da zadobiš ta strašni zaželeni mir!

In takrat je vdanost najvišjega obupa obžarila njegova lica s čeznaravno lučjo. —

To je obraz Petkovškov, kakor ga je ob uri brezmejne žalosti naslikal umetnik sam.

Ivan Cankar: Petkovškov obraz, 1914.

⁴⁹ G. T.: Dobrodelni koncert Cankarjeve šole. Naš časopis št. 459, str. 9, 30. april 2018.

⁵⁰ Simon Seljak: Koncert seksteta Odoica. Naš časopis št. 459, str. 66, 30. april 2018.

⁵¹ Simon Seljak: Ljubezen in prijateljstvo. Naš časopis št. 459, str. 66, 30. april 2018.

⁵² Mladim ustvarjalcem (35 učencev in 9 mentorjev) so se pridružili umetniki: Tiana Čvorak, Petar Lazarevič, Bojan Mavsar in Vasja Stojanovski. Vodja kolonije je bil likovni pedagog z OŠ Ivana Cankarja – Jure Zorič. Kulturni program ob popoldanskem odprtju razstave je povezovala Mirjam Suhadolnik, predstavile so se mlade raperke (z v trivrstičnice predelanimi odlomki iz Cankarjevega Mojega življenja, pod mentorstvom Špele Petrovčič in Jureta Zoriča).

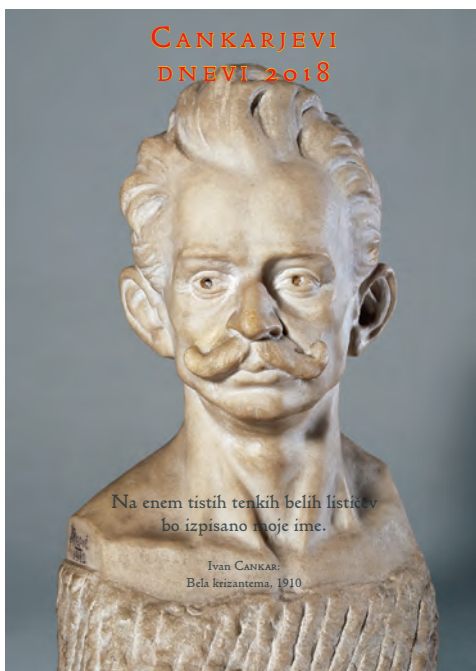
⁵³ OŠ Ivana Cankarja: Osrednja nit kolonije je bil Cankar. Naš časopis št. 460, str. 26, 28. maj 2018.

Nekdanja učenca Osnovne šole – Gašper Bolta in Matic Žust Prah sta oživila Cankarjevo lutko, dramski igralec Janez Škof pa je prebral odlomek iz Cankarjeve črtice Petkovškov obraz. Ravnateljica Polonca Šurca Gerdina je na koncu podelila priznanja vsem sodelujočim (na sliki z učiteljico Petro Primc Marko in učenkami, ki so se udeležile Petkovškove kolonije). Foto: Simon Seljak.

Dijaki Gimnazije Vič so v slikovitem recitalu Hrepenenje, to je hrepenenje, Dioniz! uprizorili Cankarjeve odlomke iz del Vrzdenc, Na Klancu, Kurent, Lepa Vida, Hlapec Jernej in njegova pravica ter Ada.⁵⁴ Foto: T. O. Milčinski.

Vabilo na Slavnostno akademijo in Cankarjeve dneve 2018.⁵⁵

In že je napočil 27. april in z njim začetek Cankarjevih dni – v Cankarjevem letu 2018. Kulturni, turistični in športni dogodki so se nizali vse do 29. maja.

Tradicionalnemu pohodu po vrhniških poteh je sledila prvomajska budnica, praznični pikniki, vrtčevski in šolski izleti⁵⁶ in igre⁵⁷, srečanja mladih pevcev⁵⁸, pesnikov, glasbenikov, likovnih ustvarjalcev, folkloristov⁵⁹, različni športni dogodki^{60 61}, literarni večeri, branja⁶², gledališki dogodki,⁶³ svete maše, koncerti^{64 65}, razstave⁶⁶ in praznični spomini na osvoboditev Vrhnike.

Občanom so odprle vrata tako kulturne inštitucije kot gospodarske družbe in vojašnica na Raskovcu⁶⁸.

Cankarjev dom Ljubljana in Mestni muzej Ljubljana⁶⁹ sta na ogled dveh velikih razstav povabila tudi vrhniške ustvarjalce kulturnega življenja.⁷⁰ Foto: Tatjana Oblak Milčinski in Gašper Tominc.

Delovati je pričela nova planinska koča na Planini, izdan je bil ponatis Cankarjeve Erotike. Vsi dogodki so bili množično obiskani in spremljani od številnih medijev; samo Festivala kave – Dneva za skodelico kave se je v Cankarjevem domu 26. maja udeležilo več kot 5000 obiskovalcev.

- 54 Novičke iz Cankarjevega doma Vrhnika; Hrepenenje viških gimnazijcev. Naš časopis št. 460, str. 74, 28. maj 2018.
- 55 Zloženko in vabilo Cankarjevi dnevi 2018 je oblikoval Rajko Vidrih. Na naslovnici je fotografija iz Narodne galerije Ljubljana; marmorni doprski Cankarjev kip Alojza Repiča iz leta 1920.
- 56 Maja Hosta in Slavica Bjelobrsk: Čebelice na Cankarjevih brkih. Naš časopis št. 460, str. 28, 28. maj 2018.
- 57 Anja Petelin: Vse najboljše, Ivan Cankar! Naš časopis št. 460, str. 28, 28. maj 2018.
- 58 Novičke iz Cankarjevega doma Vrhnika; Poj z menoj. Naš časopis št. 460, str. 74, 28. maj 2018.
- 59 Gašper Tominc: Borovničani pogrevali zelje tudi na Vrhniki. Naš časopis št. 460, str. 73, 28. maj 2018.
- 60 M. D.: Pohod Po poteh prečudnega kraja. Naš časopis št. 461, str. 12, 2. julij 2018.
- 61 Metka Paškulín: Pohod Po poteh prečudnega kraja. Naš časopis št. 462, str. 17, 27. avgust 2018.
- 62 Simon Seljak: Branje Cankarja pri Cankarju. Naš časopis št. 460, str. 77, 28. maj 2018.
- 63 Novičke iz Cankarjevega doma Vrhnika; Ligojncani še zadnjič uprizorili Zakonske nadloge. Naš časopis št. 460, str. 74, 28. maj 2018.
- 64 Simon Seljak: Tradicionalni Pomladni koncert. Naš časopis št. 460, str. 75, 28. maj 2018.
- 65 Simon Seljak: Pomladni koncert Big Banda. Naš časopis št. 460, str. 26, 28. maj 2018.
- 66 G. T.: Odprli razstavo o spomeniku Ivana Cankarja. Naš časopis št. 459, str. 67, 30. april 2018.
- 67 Uroš Grilc: Stripovski Cankar 8. maja na Vrhniki. Naš časopis št. 459, str. 69, 30. april 2018.
- 68 Gašper Tominc: Vojašnica je odprla svoja vrata. Naš časopis št. 461, str. 11, 2. julij 2018.
- 69 Razstavo v Cankarjevem domu v Ljubljani je avtorsko zasnoval dr. Janko Kos v sodelovanju z Ženjo Leiler, likovno pa Silvan Omerzu in Katarina Štok Pretnar. Razstavo v Mestnem muzeju je vsebinsko zasnoval dr. Blaž Vurnik s soavtorjem mag. Janezom Polajnarjem, likovno pa Novi kolektivizem.
- 70 Gašper Tominc: V prestolnici kar dve razstavi o Ivanu Cankarju. Naš časopis št. 461, str. 65, 2. julij 2018.

Domači kraj so ob spominu na velikega pisatelja v letu 2018 spoznavali tudi otroci v Vrtcu Vrhnika. Številni sprehodi po Cankarjevi literarni poti, igrivo podoživljanje njegovega časa skozi različne delavnice in aktivnosti so jih vzpodbujale k ustvarjanju, opazovanju in dožemanju Vrhnike in njene identitete ter samega življenja in dela Ivana Cankarja. Projekt Po poti Ivana Cankarja je Vrtec Vrhnika predstavil z razstavo v Cankarjevi knjižnici Ivana Cankarja. Foto: Vrtec Vrhnika.

Triletne Rožice – otroci iz Vrtca Vrhnika, so že povedali: »Živel je na Klancu, na Sveti Trojici, Ivan Cankar je pisatelj, imel je brke, umrl je, sto let je že umrl, pisal je veliki knjig, tudi Pehar suhih hrušk – ne vem, zakaj je njegova mama zaprla hruške?! Mamico je imel rad, črna kuhinja ima črne lonce, mamica mu je skuhala skodelico kave, oče je šival, šoli je ime po Ivanu Cankarju, pa Cankarjevemu domu in spomeniku ... «

Petletne Lunce so se med drugim spraševale, zakaj je mati pravzaprav jokala, ko je lačen Ivan kradel hruške, med njimi se je pojavilo tudi večje zanimanje za pitje bele kave. In ob obisku hiše na Klancu so pomodrovali ...

Tosja: »Tuki so pa pozabil stene pobarvat, zato je tako črno. Bi mogli malalja poklicat.«

Drejc: »A potlej je bla tud skodelca, iz katere je pil kavo, črna? A so jo pozabil umit, al kaj?«

Nail: »A tuki živi Ivan Cankar? Mu bom povedu, da ne sme hruške krast!«

Pri razglabljanju so se jim pridružili šestletni Zmajčki.

Živa: »Vem, da je umrl zaradi bolezni in da je padu po stopnicah in da je mel brate in sestre in da se je kopu v reki Ljubljanici in da se je igral na Trojici in da je pisal pravljičice, zgodbe in da je tudi malo hođu v šolo in bil vprašan in ni odgovoril, pa ga je učiteljica poslala v kot...«

Izabela: »Vem, da mu je mati skuhala kavo in da je reku Ivan Cankar, da naj gre ven in kavo je mama pustila na polički. Ivan Cankar je tam, k so meli knjige, lahko tudi spal. Rad je cuzal prst in zato mu je mati zavezala prst v umazano cunjo, da ni več cuzal.«

Mia: »Imel je dolge brke, iskal je srečo, bil je reven, vsi so jedli iz ene skleda, hišo so imeli iz lesa, bil je zelo cmerav otrok, imel je dolge lase, pisal zgodbe.«

Ajda: »Ker je zagorela hiša, so se mogli preselit. Pa v zapor je šel, ker se ni podpisal. Padu je po stopnicah, igral se je pod mostom s prijatelji.«

Zarja: »Mama mu je umrla takrat, ko je rekla, da naj poišče srečo. Oče je delal obleke, pa je vedno zmeril, kako dolge hlače naj naredi. Vem, da je Ivan umrl 100 let nazaj, pa da sta se oče in mama v postelji stiskala, ker ni bila velika postla. Pa so tudi v mizi spali.«⁷¹

Z avtorskim projektom Srečanje je 4. maja navdušila polno dvorano učencev OŠ Antona Martina Slomška igralka Nataša Keser. Predstava je nastala po literarni predlogi Frana Milčinskega – Tolovaj Mataj.⁷²
Foto: Gašper Tominc.

Na predvečer 73. obletnice osvoboditve Vrhnike izpod okupatorja je na proslavi gostoval Tržaški partizanski pevski zbor Pinko Tomažič. Povezovalca Mirjam Suhadolnik in Matjaž Žirovnik pa sta se s kratkimi odlomki poklonila tudi spominu na Cankarja.⁷³
Foto: Simon Seljak.

Odprtje likovne razstave Cankar v stripu, na kateri so predstavili svoje ilustracije Tanja Komadina, Igor Šinkovec in Damijan Stepančič, je 8. maja spremljal gledališko-stripovski performans z igralci Boštjanom Gorencem – Pižamo, Žigo X Gombačem in Andrejem Rozmanom Rozo.⁷⁴ Idejni vodja projekta je dr. Uroš Grilc.
Foto: Naš časopis.

⁷¹ Vanda Švelc: Vrtec Vrhnika: Zbrana poročila Vrtca Vrhnika o aktivnostih ob Cankarjevem letu. Vrhnika, 2018.

⁷² Novičke iz Cankarjevega doma Vrhnika; Nataša Keser s Tolovajem Matajem. Naš časopis št. 460, str. 74, 28. maj 2018.

⁷³ Simon Seljak: Mi smo tu. Naš časopis št. 460, str. 8, 28. maj 2018.

⁷⁴ Gašper Tominc: Cankar je lahko tudi stripovski junak. Naš časopis št. 460, str. 73, 28. maj 2018.

Na predvečer Cankarjevega rojstva je bila na Sveti Trojici sveta maša za pisatelja.⁷⁵ Pri bogoslužju je pel Pevski zbor Antona Foersterja iz Ljubljane, zatem je bila odprta razstava Podobe iz sanj primorske slikarke Mire Ličen Krmpotič.⁷⁶ Prireditev je povezoval Jože Kurinčič. Foto: Gašper Tominc.

"... Naj v naših glavah ne bo več slama,
saj je v naši državi čudovita panorama,
naj v njej ne vlada le osama,
pusta, siva monodrama.
Kajti domovina je naša dama,
krhka in nežna - naj ne bo le bežna!
Domovina je naša dama -
Domovina je ena sama!"

je zaključil svojo pesem učenec Vid Koprivec.

V vojašnici, ki nosi ime Ivana Cankarja, so 10. maja odkrili doprsni kip pisatelja, delo kiparja Edina Ščuke.⁷⁷ Poveljnik vojašnice Ernest Anželj je ob tem dejal, da bo Cankar poslej vsako jutro priča njihovim postrojenjem, hkrati pa se mu bo pogled odpiral proti ljubljeni Vrhniki.⁷⁸ Foto: Gašper Tominc.

⁷⁵ Dogodek je v počastitev Cankarjevih dni in Cankarjevega leta organiziralo društvo Napoportus Viva, povezoval ga je Jože Kurinčič, recitirala je Ivanka Kurinčič, mašo pa je daroval župnik Mohor Rihtaršič.

⁷⁶ Gašper Tominc: Sveta maša za Cankarja in odprtje slikarske razstave. Naš časopis št. 460, str. 74, 28. maj 2018.

⁷⁷ Kip v vojašnici na Raskovcu so odkrili predsednik Pahor, župan Jakin in poveljnik Anželj. Župan je poudaril, da je sodelovanje med lokalno skupnostjo in vojašnico že sicer odlično. Kulturni program so obogatili kvintet trobil Slovenske vojske in učenci obeh vrhniških osnovnih šol (Ajda Kogoj Fabčič, Živa Matevc in Vid Koprivec), katerih domovinska besedila so zmagala na natečaju.

⁷⁸ Gašper Tominc: Častna straža Ivanu Cankarju. Jutranji postroji in dvigi zastave poslej v Cankarjevi družbi. Naš časopis št. 460, str. 1 in 6, 28. maj 2018.

Med kulturnimi dogodki med Cankarjevimi dnevi je vsako leto osrednja Slavnostna akademija Občine Vrhnika ob rojstnem dnevu Ivana Cankarja, vrhniškem občinskem prazniku.

10. maja je svečanemu prihodu praporščakov v Veliko dvorano Cankarjevega doma sledil pozdravni govor župana Stojana Jakina. Posebno priznanje je nato prejel Štab Civilne zaščite Občine Vrhnika.

Bronasti Cankarjevi plaketi je prejelo Društvo ljubiteljev narave in običajev Notranjske (predsednica Marička Dolenc) in Meta Novljan, srebrni Slavka Štirn in Franjo Čretnik, zlati pa Milan Jerman in Marko Fabiani. Častni občan je postal Jože Rode.⁷⁹ Foto: Gašper Tominc.

⁷⁹ Štab Civilne zaščite je prejel t. i. županovo priznanje za požrtvovalnost pri požaru v Kemisu maja 2017. Meta Novljan je prejela bronasto Cankarjevo plaketo za doprinos h kakovosti MePZ Ivana Cankarja ter za aktivno delovanje pri Zvezi kulturnih društev, DLNON (predsednica Marička Dolenc) pa za dolgoletno ohranjanje kulturne in naravne dediščine. S srebrnima plaketama sta bila za dolgoletno aktivnost na humanitarnem in kulturnem področju nagrajena Slavka Štirn, za prispevek na področju gasilstva in prometne varnosti pa Franjo Čretnik. Zlati plaketi sta prejela Milan Jerman za delovanje v Društvu upokojencev Vrhnika in v Planinskem društvu Vrhnika ter violinist in dirigent Marko Fabiani. Častni občan je postal dramaturg, pisatelj, urednik in dramatik Jože Rode.

Literarno glasbeni del večera Skozi življenje Ivana Cankarja so ustvarili scenaristka Nives Kovač, režiser Jože Valentič ter igralci Pavle Ravnohrib, Robert Prebil, Žan Perko, Nataša Keser, Lara Wolf Završnik, Lena Hribar in Ana Špik. V glasbenem delu so sodelovali Dejan Mesec, Marta Kržiž, Nastja Cajhen Rode in Oktet Raskovec. Radijski del sta povezovala Maja Moll in Ivan Lotrič, podelitev občinskih priznanj pa Sanja Rejc.

Prireditev je spremljal literarni večer Skozi življenje Ivana Cankarja, ki ga je ZIC pripravil skupaj z RTV Slovenija, 3. programom Ars, preko katerega je potekal tudi neposredni prenos.⁸⁰ Foto: Ivan Merljak.

⁸⁰ Gašper Tominc: Jože Rode je postal častni občan. Naš časopis št. 460, str. 4 in 5, 28. maj 2018.

Pisateljev rojstni dan so počastili tudi ob Cankarjevi spominski hiši na Klancu. Kipar Bojan Mavsar je razdelil svoje delo – petdeset vogalnikov vsem sosednjim hišam in osmim hišam, v katerih so na Vrhniki Cankarjevi našli zatočišče po požaru svojega doma. Na dogodku je sodelovalo Kulturno umetniško društvo Ligojna; z ljudskimi pevkami Trlcami ter dramsko skupino Sadika⁸¹, ki je premierno uprizorila manj znano Cankarjevo delo Sveti Janez v Biljkah.⁸² Igro so večkrat ponovili, tudi ob ljudski pesmi in pripovedi v Cankarjevem domu jeseni. Foto: Primož Hieng.

Pevsko društvo Ivana Cankarja Vrhnika je med Cankarjevimi dnevi v Cankarjevem letu organiziralo že 2. Mednarodni pevski festival.⁸³ Prvi del je potekal 12. maja, predstavila so se istoimenska društva in zbori iz Ljubljane, Jurovskega Dola, Tabora, Bevk, Šmartna v Tuhinju, Trsta, Srbije in Avstralije.⁸⁴

Na spomladanskem koncertu je MePZ Ivana Cankarja predstavil dve Cankarjevi pesmi, ki sta ju zanj uglasbila Egi Gašperšič in Ivan Florjanc.

Med gosti so bili tudi ljudski godci iz Kulturno umetniškega društva Ivan Cankar Bevke. Foto: Simon Seljak.

⁸¹ M. Kupec: Sadika bo prva uprizorila črtico o pobožnih Biljčanih. Naš časopis št. 459, str. 17, 28. maj 2018.

⁸² Simon Seljak: Prebivalci Klanca s Cankarjevimi vogalniki. Naš časopis št. 460, str. 25, 28. maj 2018.

⁸³ Gašper Tominc: Zbrala se bodo vsa društva na svetu s Cankarjevim imenom. Naš časopis št. 459, str. 16, 30. april 2018.

⁸⁴ Gašper Tominc: Drugi mednarodni pevski festival, Naš časopis št. 460, str. 75, 28. maj 2018.

Gostje iz Zaječarja in Rume na literarnem večeru v Cankarjevi knjižnici Vrhnika.
Foto: Simon Seljak.

Planinsko društvo Vrhnika je 12. maja slavnostno odprlo novo kočo na Planini. Na družabno srečanje – »likof« z bogatim kulturnim programom so prišli številni člani, podporniki društva, sponzorji, donatorji in predstavniki drugih planinskih društev.⁸⁵

14. maja je v Mali dvorani zopet potekalo javno poslušanje radijske igre⁸⁶, tokrat Cankarjevega Kurenta, v priredbi Boruta Trekmana.⁸⁷ Posnetku je sledil pogovor, ki ga je z dr. Ireno Avsenik Nabergoj vodila dramaturginja Vilma Štritof.
Foto: Tatjana Oblak Milčinski.

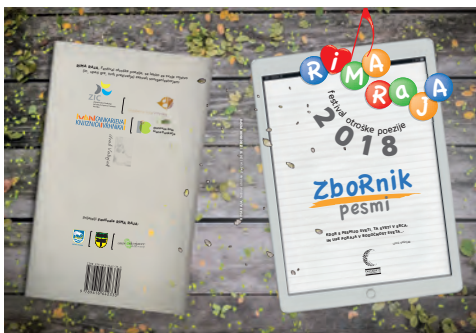
Na OŠ Antona Martina Slomška je sredi maja potekal Kulturni teden, v katerem so se za množično prireditvijo Evropejčki nizali še drugi literarni, gledališki, glasbeni in likovni dogodki.⁸⁸

Na fotografiji med učenci dramski igralec Tone Kuntner, Niko Nikolčič in Mirjam Suhadolnik. Foto: OŠ AMS.

Letni koncert pevskih zborov Miškolini in Kuštravci z OŠ Ivana Cankarja Vrhnika (zborovodkinja Ljubica Jelovšek). Foto: Simon Seljak.

V Cankarjevem domu Vrhnika je potekal zaključek že 7. Festivala otroške poezije Rima Raja, katerega pobudnik je pesnik Uroš Vošnjak. V zborniku je objavljenih vseh 720 pesmi⁸⁹, ki so jih na natečaj poslali slovenski osnovnošolci, med nagrajenci je bila tokrat tudi petošolka z OŠ Ivana Cankarja Vrhnika Ema Eržen.⁹⁰

22. maja 2018 je bila ob predstavitvi ponatisa Cankarjeve pesniške zbirke *Erotika* odprta tudi slikarska razstava mag. Bojana Mavsarja, ki je kasneje skupaj z nekaj drugimi razstavami Cankarjevega leta večkrat gostovala tudi drugod po Sloveniji in na avstrijskem Koroškem.

Sonja Žakelj, direktorica knjižnice, je predstavila zgodovino edine Cankarjeve pesniške zbirke:

»*Erotika* je pesniška zbirka Ivana Cankarja, ki je prvič izšla spomladi leta 1899 pri založniku Bambergu (Cankar je s honorarjem plačal materin pogreb), drugič pa leta 1902. Prva izdaja *Erotike* je bila zaradi domnevno neprimerne vsebine skoraj v celoti uničena. Ljubljanski škof Anton Bonaventura Jeglič je ukazal pokupiti in sežgati 700 izvodov. Ko je novica o požigu zbirke prišla do Cankarja na Dunaj, je Ivan pisal bratu Karlu v Ljubljano: »Škof je torej res tako prismojen, da se gre blamirati s tako srednjeveško neumnostjo. Pesmij s tem ni zatrl. Zakaj po §. 20. zakona o avtorjevem pravu mora izdati založnik tekom treh let drugo izdajo knjige, drugače pa ima vse pravice zopet pisatelj sam. Če je kupil škof moje pesmi kot popolno last, tedaj mora napraviti v treh letih škof sam novo izdajo ter plačati meni vrh tega dvesto forintov. V nasprotnem slučaju pa jih prodam še boljše komu drugemu ...«⁹¹ Ivan Cankar je res napravil to drugo in leta 1902 je ljubljanski založnik Ladislav Schwentner izdal novo izdajo *Erotike*.

V drugo izdajo je vključil pesmi, ki jih v prvi izdaji *Erotike* ni bilo. Na te nove pesmi je opozoril z naslovom »nova izdaja« namesto »druga izdaja.« Nova izdaja *Erotike* je izšla kot Cankarjev protest zoper nekulturno dejanje ljubljanskega škofa, torej je bila v tem smislu *Erotika* iz leta 1902 politično dejanje. Hkrati je druga izdaja *Erotike* tudi zadnje Cankarjevo pesniško udejstvovanje, potem je liriko opustil in se v celoti posvetil prozi, pisanje poezije pa je prepustil svojemu, po njegovem

mnenju bolj nadarjenemu prijatelju Otonu Župančiču. Cankarjeva pesniška zbirka *Erotika* skupaj z Župančičevo zbirko *Čaša opojnosti*, ki je izšla istega leta, predstavlja začetek slovenske moderne.

Obe izdaji *Erotike* vsebujeta tri cikle lirskih pesmi (Helena, Iz lepih časov, Dunajski večeri) in romance. Zbirka vsebuje tudi nekaj pesmi v prozi. Nova je le zaključna beseda oz. epilog na koncu knjige. V drugi izdaji je Cankar iz cikla Helena izločil štiri pesmi: Na licu nobenem gorjá ni, Kot začarane stojé, Večerni mrak svoj črni plašč in Na zemljo dahnil je večer. Iz cikla Iz lepih časov je zaradi lastnega nezadovoljstva izločil deset pesmi,

- ⁸⁵ Simon Seljak: Nad Vrhniko stoji nova lepota. Zaključek gradnje koče na Planini. Naš časopis št. 460, str. 1 in 9, 28. maj 2018.
- ⁸⁶ Prirejevalca Boruta Trekmana in skladatelja Uroša Kreka je zanimalo, kako je mogoče svet Cankarjevega besedil izraziti z zvenom besede in glasbe. Zato sta svojo vizijo Kurenta leta 1976 zastavila kot radiofonsko pesnitev z vrhunsko igralsko zasedbo: Glas: Polde Bibič, Kurent: Janez Hočevar, Oče: Sandi Krošl, Mati: Ivanka Mežan, Starec: Jože Zupan, Kmet: Marjan Hlastec, Dekle: Mojca Ribič, Fant: Dare Valič, Tri sosede: Mira Danilo, Angela Hlebce in Slavka Glavin Grbec: Jurij Souček, Smrt: Štefka Drolc. Sodelovali so še: Damir Hribar, Marjeta Gregorač, Jožica Avbelj, Neža Simčič, Jerca Mrzel, Alja Tkačev, Jana Osojnik, Mina Jeraj, Filipina Jerman, Brane Ivanc, Božo Vovk, Srečo Špik in Vladimír Jurc. Izvajalci glasbe: Komorni zbor in Simfonični orkester RTV Ljubljana, pod vodstvom Marka Muniha.
- ⁸⁷ Novičke iz Cankarjevega doma Vrhnika; Radijski Kurent. Naš časopis št. 460, str. 74, 28. maj 2018.
- ⁸⁸ Vesna Jurač: Kulturni teden na Slomškovi šoli. Naš časopis št. 461, str. 23, 2. julij 2018.
- ⁸⁹ Zbornik je oblikoval Anže Škerjanec.
- ⁹⁰ Simon Seljak: Rima Raja: zmagala tudi vrhniška učenka. Naš časopis št. 460, str. 27, 28. maj 2018.
- ⁹¹ (<http://veza.sigledal.org/natisni/news/6865>)

cikel Dunajski večeri, ki je veljal za najbolj problematičnega, pa je ostal nespremenjen. Cankar je prav tako kot Župančič že s samim naslovom zbirke poudaril, da je pesniško upodobitev ljubezni preamknil k čutnosti bolj radikalno kot vsa dotedanja slovenska ljubezenska lirika. Zbirka vsebuje motive evropske dekadence lirike, naveličanost, izzivanje, drža lirskega subjekta in Cankarja je usmerjena proti krščanskim dogmam ipd. Vse to je podrolo pravila sramežljivosti, s katerimi je katoliška kritika v 19. stoletju dušila ljubezensko poezijo.

Od prvega izida v letu 1899 do danes je izšlo kar nekaj ponatisov. V knjižnični zbirki CKV imamo nekaj samostojnih ponatisov in Erotiko v zbranih/izbranih delih. V letu 1925 sta pri Novi založbi izšli obe Erotiki z uvodom Izidorja Cankarja, leta 1997 pa je Erotika izšla tudi v Celovcu. Izdaja iz leta 2006 vsebuje grafiko Bojana Mavsarja, kot elektronska knjiga pa je na portalu Biblos dostopna od leta 2012. V Cankarjevi knjižnici Vrhnika smo ponosni, da imamo enega redkih prvotiskov Erotike. Knjižnica jo je od Antikvariata Glavan kupila v letu 2011 in jo shranila v domoznansko zbirko ...»

Helena Primc, Boštjan Koprivec, Tatjana Oblak Milčinski in Sonja Žakelj ob predstavitvi ponatisa Cankarjeve Erotike.
Foto: Simon Seljak.

Helena Primc iz grafičnega podjetja Birografika Bori pa je opisala, kako so se lotili ponatisa knjige, ki jo hrani Cankarjeva knjižnica Vrhnika:

» ... koliko svinčenih črk in polnilnega materiala je bilo porabljenega, koliko časa je mojster stavec porabil in koliko znanja je imel, saj je moral obvladati slovnična pravila, načrtovanje strani ter samo oblikovanje in risanje. Kako spoštovan je bil njegov poklic »črnega umetnika,« kot tudi tiskarja in knjigoveza v tistih časih? Nekateri poklici so danes že izumrli – ročni stavec že.

S sodelavcem sva poiskala najboljši približek papirja, uporabljenega pri originalu. Svila za prevleko ovitka pa – nikjer niti približno podobnega materiala! Kako se samo s tiskom približati originalni knjigi? Na njej so vinjete in okrasni okvirji namreč vtisnjeni v platnico, napis Erotika pa obarvan še z zlato folijo.

Originalno knjigo smo z veliko skrbnostjo poskenirali, da ne bi izgubili ali celo popačili črk in jo sestavili v pravilnem zaporedju. Tiskar je na tiskarskem stroju odtisnil 8 tiskarskih pol, ki so tudi označene v originalni knjigi, v spodnjem robu, kot »Cankar, Erotika in zaporedna številka pole.« Knjigovezi so odtisnjene pole zgibali na 16-tice, jih zložili po zaporednih številkah, zašili z nitjo, polepili hrbet, prilepili spojne liste in tako pripravljen blok vstavili v platnice ...»

Dogodek ob izidu ponatisa Erotike in odprtju razstave, poimenovane s Cankarjevimi besedami Oj ta noč, milobe polna⁹² ..., je spremljal koncert Boštjana Sokliča in Vida Sarka; interpretirala sta Cankarjeve pesmi Helena, Kamor jim veli vihar, Iz moje samotne grenke mladosti, Kot začarane stoje in Ali je zaspalo svetlo sonce.⁹³ Foto: Simon Seljak.

»Na podlagi petnajstih barvnih laviranih perorisb s tušem in tempero je leta 2006 nastala ekskluzivna grafična zbirka v t. i. giclée tehniki. Ekspresionistično podajanje snovi, občutenje poezije in sveta, odpira galerijo likov, človeških in živalskih figur ter domišljjskih prispodob,« je ob odprtju razstave povedala umetnostna kritičarka Polona Škodič. Foto: Tatjana Oblak Milčinski.

Tudi Big Band Vrhnika so svoj pomladni koncert z naslovom Zunaj sije gorki maj⁹⁴ približali Cankarjevemu letu.⁹⁵

Celo leto je bila zelo dejavna tudi Glasbena šola Vrhnika. Pripravila je precej samostojnih koncertov in plesnih nastopov; nekatere so morali zaradi velikega zanimanja večkrat ponavljati.

Konec maja je Letni koncert štirih orkestrrov tako dvakrat napolnil Cankarjev dom do zadnjega kotička.

Ravnateljica Dominika Naveršnik je v pozdravu dejala: »Sto let nazaj je umrl pisatelj Ivan Cankar. V stotih letih se je način življenja precej spremenil, tehnološki razvoj nam je marsikatero stvar olajšal. V svojem jedru pa vendar človek ostaja isti. Tako kot so Cankarjeva besedila aktualna še danes, tako je tudi glasba izpred stotih let še vedno aktualna. Zakaj? Povezuje nas z dušo, s tistim najlepšim v nas ...«⁹⁶

⁹² Ivan Cankar: Helena, Erotika, 1899.

⁹³ Simon Seljak: Oj ta noč milobe polna. Naš časopis št. 461, str. 17, 2. julij 2018.

⁹⁴ Ivan Cankar: Iz lepih časov, Erotika, 1899.

⁹⁵ Gašper Tominc: Vrhnški Big Band nastopil kar dvakrat. Naš časopis št. 461, str. 8, 2. julij 2018.

⁹⁶ Simon Seljak: Letni koncert štirih orkestrrov. Naš časopis št. 461, str. 66, 2. julij 2018.

Cankarjevi dnevi 2018 so se sklenili z odprtjem fotografske razstave in koncertom; vsestranski umetnik Lado Jakša⁹⁷ je ta multimedijški dogodek poimenoval s Cankarjevimi besedami – Da bi slišali na svoja ušesa in videli na svoje oči ...⁹⁸ Na sliki Nuša Podgoršek in Lado Jakša, oblikovanje zloženke Zven Jakša. Foto: Simon Seljak.

Vrhnjiško Cankarjevo leto je s pesmijo, besedo in z razstavami gostovalo tudi drugod; društvo Nauportus Viva in Trlce iz Ligojne so se poklonili Cankarju med izletom v Rezijo⁹⁹, MePZ Ivana Cankarja Vrhnika so ga zanesli v Sarajevo in Mostar¹⁰⁰; na fotografiji nastop v Sarajevu. Foto: MePZIC.

... MePZ Mavrica v Ljubljano, Horjul in v Cerknico; na fotografiji v Domu upokojencev v Cerknici. Foto: MePZ Mavrica.

... deli razstav, ki so jih pripravili CKV, MDV, OŠ Ivana Cankarja, Fotoklub Diana, Zavod Škratelj in ZIC, pa so večkrat gostovali na avstrijskem Koroškem.¹⁰¹

V prvi vrsti na odprtju v knjigarni Haček sedijo predsednik Slovenske prosvetne zveze dr. Auguštín Brumník, zunanja sodelavka SPZ Irena Destovnik, poslovodja SPZ in predsednik Društva Knjižni in kulturni center Haček Janko Malle, predsednica MDV Katarina Oblak Brown in Tatjana Oblak Milčinski (ZIC). V drugi vrsti 4. Mara Pradetto (hčerka Karla Prušnika – Gašperja), 6. in 7. Simona Nagode in Tatjana Rupnik Hladnik (kamišibaj gledališče) in 8. Zdenka Obal (CKV). Foto: Nataša Oblak Japelj in Tatjana Oblak Milčinski.

Dan za skodelico kave je v Cankarjevem domu obiskalo rekordno število obiskovalcev. Na tokratnem – 3. festivalu so se predstavljale slovenske mikropražarne kave in butične blagovne znamke, ki so na tak ali drugačen način povezane s kavo.¹⁰²

⁹⁷ Simon Seljak: Lado Jakša za ušesa in oči. Naš časopis št. 462, str. 18, 27. avgust 2018.

⁹⁸ Ivan Cankar: Podobe iz sanj, 1917.

⁹⁹ Jože Kurinčič: Ta lipa pot v Rezijo; Izlet v Cankarjevem letu. Naš časopis št. 461, str. 21, 2. julij 2018.

¹⁰⁰ Dragica Krašovec: MePZ Ivana Cankarja v Bosni. Naš časopis št. 461, str. 67, 2. julij 2018.

¹⁰¹ Gašper Tominc: O Cankarju tudi onkraj Karavank. Naš časopis št. 464, str. 74, 5. november 2018.

Gašper Tominc: S Cankarjem tudi v Šmihelu pri Pliberku. Naš časopis št. 466, str. 53, 17. december 2018.

¹⁰² Tretji festival kave. Naš časopis št. 461, str. 10, 2. julij 2018.

Tudi obisk 26. Argonavtskih dni je bil veličasten; več kot 30.000 obiskovalcev je pozdravljalo prve poletne dni na več kot devetdesetih dogodkih. In tudi tu ni šlo brez našega velikega rojaka. Festival se je zaključil s koncertom v cerkvi sv. Lenarta, MePZ Ivana Cankarja Vrhnika (dirigent Lovro Grom) je praznoval svojo 30-letnico.¹⁰³

Zahvalo vsem, ki so tako ali drugače pomagali, je Boštjan Koprivec, direktor Zavoda Ivana Cankarja – krovnega organizatorja Argonavtskih dni – sklenil z mislijo: »Po vsem vidnem in doživetem lahko potrdim Cankarjevimi besedam, da na Vrhniki živijo veseli ljudje. Pesem je naš jezik in naša pesem je vriskanje. Hvala vsem, ki ste zavriskali z nami!«¹⁰⁴

Na odprtju Argonavtskih dni sta med seboj pomerila moči Jazon in Ivan; z duhovitim programom sta dogodek povezovala Juš Milčinski in Rok Bohinc. Foto: Naš časopis.

Oder v Športnem parku so tokrat zasedli člani orkestrrov Big Band-a RTV Slovenija (dirigent Patrik Greblo), Simfonike Vrhnika (dirigent Marko Fabiani) ter MePZ Mavrica Vrhnika (zborovodkinja Darinka Fabiani). S solistko Evo Kovačič so se glasbeniki sprehodili tudi po krajih – postajah Cankarjevega življenja.¹⁰⁵ Foto: Gašper Tominc.

¹⁰³ G. T.: Festival zaključili s petjem. Naš časopis št. 461, str. 9, 2. julij 2018.

¹⁰⁴ Gašper Tominc: Festival obiskalo okoli 30 tisoč obiskovalcev. Naš časopis št. 461, str. 7, 2. julij 2018.

¹⁰⁵ Gašper Tominc: Uvod v festival tlakovali orkestri. Naš časopis št. 461, str. 7, 2. julij 2018.

Na prvi poletni dan vrhniška knjižnica že od leta 1993 vabi na srečanje v Cankarjev laz¹⁰⁶. Številne goste je pozdravila direktorica Sonja Žakelj, spregovoril je tudi veliki poznavalec Cankarja dr. France Bernik, kulturni program pa je kot vedno zaokrožila pojedina češenj in štrukeljcev; tako so pogostili učence na dan sv. Alojzija, zadnji šolski dan, tudi v Cankarjevih časih.¹⁰⁷ Foto: Gašper Tominc.

¹⁰⁶ Njivico, ki jo pisatelj opisuje v črtici Naš laz, je imela Cankarjeva družina v najemu do leta 1886. Njena lokacija je bila čez desetletja neznana, ponovno jo je SZ od sv. Trojice na Košacih našla nekdanja direktorica CKV, Marija Iskrenovič. Ob 25. obletnici kulturnih dogodkov v Cankarjevem lazju je zbrane nagovorila sedanja direktorica Sonja Žakelj, govoru župana Jakina je sledilo razmišljanje dr. Franceta Bernika, z glasbo so dopolnjevali program MePZ Ivana Cankarja, Andrej Rozman – Roza pa je skupaj z glasbenikom Borom Seuškom na humoren način predstavil utrinke iz Cankarjevega življenja.

¹⁰⁷ Gašper Tominc: Četrto stoletje Cankarjevega laza. Naš časopis št. 461, str. 13, 2. julij 2018.

Katja Gotvajn – ki je organizirala več branj Cankarja v Domu upokojencev Vrhnika in avtorica slikanice *O človeku, ki je iskal srečo* – Zdenka Obal v Cankarjevem lazu, 21. junija 2018. Foto: Ivana Osečanski Despić.

Turistično društvo Blagajana s prireditvijo *Tu smo doma* že desetletje organizira srečanje novo priseljenih občanov z domačini, novih Vrhnčanov z Vrščanci. V letu 2018 je bilo ob izviri Bele marsikaj slikovito predstavljeno v Cankarjev čas¹⁰⁹ in črpalo motive iz njegove literarne zapuščine.¹¹⁰

Foto: FB Star maln/TD Blagajana.

Na Dionizov petek so 22. junija našli svoj ko-tiček na Stari cesti tudi bralci, risarji in recita-torji. Animiral jih je Damjan Debevec.¹⁰⁸
Foto: Gašper Tominc.

¹⁰⁸ Gašper Tominc: Dionizov petek znova zvalil Vrhnčane na ulico. Naš časopis št. 461, str. 9, 2. julij 2018.

¹⁰⁹ Učenke OŠ Antona Martina Slomška so predstavile zmagovalno nalogo o turistični ponudbi Cankarjeve Vrhnike, ljudske pevke Trlce iz Ligojne in klekljarice s Stare Vrhnike so oblekle noše, kakršne so nosile ženske in otroci v Cankarjevih časih, vrtčevski va-rovanci pa so iz kavnih zrn ustvarjali prave umetnine.

¹¹⁰ Gašper Tominc: *Tu smo doma*. Naš časopis št. 461, str. 19, 2. julij 2018.

19. stoletje so približali dandanašnjemu času tudi starovrhniški gledališčniki. Z igrjo Bilo je nekoč¹¹¹, ki je pravzaprav družinska zgodba v pismih, so nastopili na več prizoriščih.¹¹² Na sliki Franci Bozovičar in Ema Goričan.

Vir: Fotogalerije Stara Vrhnika.

Poletni čas je vabil k ustvarjanju tudi likovne umetnike. V Starem malnu¹¹³ je od 17. do 23. junija potekal Mednarodni kiparski simpozij Forma V; Ivanu v spomin.¹¹⁴

Foto: FB Star maln/TD Blagajana.

19. junija so svoje delo na skupinski slikarski razstavi predstavili udeleženci Simpozija Zaplana 2018¹¹⁵, ki je potekal od 14. do 16. junija¹¹⁶.

Na spodnji fotografiji od leve: Štefan Skledar, Anamarija Stibilj Šajn, Janez Kovačič, Veljko Toman, Adriano Janežič, Agata Pavlovec, Stojan Jakin, Vivijana Kljun, Matej Pečenik, Edo Zupan, Dalibor Bori Zupančič in Janez Ovsec. Foto: Gašper Tominc.

¹¹¹ Scenarij za družinsko zgodbo v pismih je po Velikem slovenskem spisovniku Henrika Podkrajška spisala Katarina Lavš Mejač. Pri izvedbi igre so sodelovali: Andreja Grom, Franc Bozovičar, Ema Goričan, Jani Krvina, Ažbe Remžgar, Mojca Slabe, Anita Garafolj, David Potrebuješ, Irma Krvina, Marinka Pust, Malči Potrebuješ, Simona Ogrin, Marjan Grom, Janez Mejač, Nina Dolinar, Klemen Grom, Joži Krvina, Petra Fefer in drugi.

¹¹² Simon Seljak: Bilo je nekoč. Naš časopis št. 464, str. 74, 5. november 2018.

¹¹³ Gašper Tominc: V Starem malnu izdelali skulpturi. Naš časopis št. 462, str. 65, 27. avgust 2018.

¹¹⁴ Pod umetniškim vodstvom akad. kiparja mag. Bojana Mavsarja sta ustvarjala Boštjan Kavčič in Ervin Potočnik. Za Kavčičevo skulpturo Sila na Klancu in Potočnikovo Sveti Janez v Biljkah je bil uporabljen les 130-letnega ginka, ki so ga pred leti posekali sredi Vrhnika. Skulpture bodo z leti našle mesto na Sveti Trojici.

¹¹⁵ Simpozija Zaplana 2018 so se udeležili umetniki: Janez Kovačič, Veljko Toman, Adriano Janežič, Vivijana Kljun, Janez Ovsec, Agata Pavlovec, Edo Zupan, Matej Pečenik, Krištof Zupet, Thomas Verlaek, Dalibor Bori Zupančič, Nino Amelio in Blaž Tomšič, strokovno je spremljala srečanje umetnostna kritičarka Anamarija Stibilj Šajn, pobudnika srečanj pa sta Polona in Štefan Skledar. Na Simpoziju je o pisatelju Cankarju predaval tudi dr. Igor Grdina, Cankarjevo Belo krizantemo pa so uprizorile s kamišibaj gledališčem Kamišidame iz Logatca. Vabilo za razstavo je oblikoval Blaž Tomšič.

¹¹⁶ Gašper Tominc: Peti Simpozij Zaplana. Naš časopis št. 461, str. 65, 2. julij 2018.

Konec avgusta pa je bila v kamnolomu Lesno Brdo tradicionalna, že 20. Kiparska delavnica z Alenko Vidrgar.¹¹⁷ Foto: Gašper Tominc.

Cankarjevo leto ni zamrlo niti v najbolj vročih tednih leta; vse delovne dni v juliju, avgusta le ob petkih, so se družili bralci in poslušalci vseh starosti v Knjižnici pod krošnjami¹¹⁸ v Parku samostojnosti.¹¹⁹ Vir: visitvrhnika.si.

Ekipa v Starem malnu je 250 »pežojčkov 205« in 800 mladih udeležencev Europ.raid-a sprejela Cankarjevemu letu primerno opremljena. Foto: Star maln/TD Blagajana.

¹¹⁷ Dolgoletni organizator delavnice je JSKD OI Vrhnika.

¹¹⁸ V letu 2018 so velik del gradiva predstavljala dela Ivana Cankarja. Julija so se v dopoldanskem času izvajale delavnice z Večgeneracijskim centrom, popoldnevi so bili namenjeni branju. Avgusta so srečanja Pod krošnjami potekala skupaj s programom Poletje na Vrhniki s pestrimi predstavami in drugimi dejavnostmi. Novost letošnjih pravljičnih uric so bile Gibalne zgodbe; soizvajalka dr. Katarina Oblak Brown, zaposlena na projektu N's plac pa je branje pravljič povezovala s poučnimi geološkimi in biološkimi znanstvenimi vsebinami.

¹¹⁹ Vesna Petrač: Poletna knjižnica pod krošnjami na Vrhniki. Naš časopis št. 463, 1. oktober 2018.

Nekajkrat so se jim pridružili Bralci Cankarjevih besedil,¹²⁰ ki so avgusta v hladu Močilnika vsako sredo dalje prebirali njegova dela¹²¹ in se 8. avgusta srečali že stotič.¹²²
Foto: S. Žakelj in FB Star maln/TD Blagajana.

Med oltarji in freskami Cankarjeve bele golobice, cerkve sv. Trojice nad Vrhniko, je na začetku in koncu poletja izzvenelo več izjemnih koncertov. Ob kresu¹²³ se je Cankarjevemu spominu s koncertom Veselejša pesem¹²⁴ poklonil Trio Rupnik,¹²⁵ tretji vikend v septembru pa je potekal v sakralnem objektu že tretji Festival Vrhnika¹²⁶, na katerem so nastopili vrhunski vrhniški in gostujoči umetniki.¹²⁷

Učenci Glasbene šole Vrhnika so odigrali Živalski karneval, dramski igralec Janez Škof pa prebral nekaj Cankarjevih črtic o živalih.
Foto: Tatjana Oblak Milčinski.

- ¹²⁰ Simon Seljak: Branja Cankarjevih del. Naš časopis št. 462, str. 63, 28. avgust 2018.
- ¹²¹ Cankarjeva knjižnica Vrhnika: Knjižnica pod krošnjami in Poletje na Vrhniki. Branje Cankarjevih besedil. Naš časopis št. 461, str. 70, 2. julij 2018.
- ¹²² S. S.: Stoto branje Cankarja. Naš časopis št. 462, str. 14, 27. avgust 2018.
- ¹²³ Damijan Bogataj: Trio Rupnik z Brahmsom in Šoštakovičem. Naš časopis št. 462, str. 65, 27. avgust 2018.
- ¹²⁴ Ivan Cankar: Podobe iz sanj. Veselejša pesem. 1917.
- ¹²⁵ Trio Rupnik sestavljajo violinistka Manca, študentka 3. letnika Univerze Mozarteum v Salzburgu, pianist Anže, študent 1. letnika Akademije za glasbo v Ljubljani, in violončelist Nejc, dijak 3. letnika Konservatorija za glasbo in balet v Ljubljani.
- ¹²⁶ Gašper Tominc: Festival Vrhnika v znamenju Cankarja. Naš časopis št. 464, str. 73, 5. november 2018.
- ¹²⁷ V petek, 21. septembra, so koncertirali Klavirski trio Glasbene šole Vrhnika (Manja Trček – violina, Jakob Maklin – violončelo in Luka Maklin – klavir), Trio Konservatorija za glasbo in balet Ljubljana (Urška Gutnik – violina, Miha Grmek Seražin – klarinet in Ana Kosmač – klavir) in Trio Rupnik. V soboto, 22. septembra, so učenci Glasbene šole Vrhnika (Gregor Gajič – klavir, Gregor Kržmanc – klavir, Ema Brlan – violina, Boža Moritoki Škof – violina, Sara Mišek – viola, Eva Mivšek – violončelo, Ema Mrzelj – flauta, Ivana Rus – klarinet, Mitja Justin – tolkala in Marko Rus – kontrabas) odigrali Saint-Saëns-ov Živalski karneval, dramski igralec Janez Škof pa je vmes prebiral Cankarjeve črtice Sova, Lisjak in Kakadu. V nedeljo, 23. septembra, je med prepevanjem Okteta Raskovec bral odlomke iz Cankarjevih del ljubiteljski igralec Franci Bozovičar.

Oktet Raskovec¹²⁸ je po koncertu v cerkvi sv. Trojice izdal priložnostno zgoščenko.
Vir: KD Raskovec.

Od 3. do 8. septembra je Klub vrhniških študentov priredil že 23. gledališki festival Cankarjada, tokrat v okviru projekta Cankarjevo leto 2018. Dogodki so se odvijali na dvorišču Kluba Zakon in privabili veliko obiskovalcev.¹²⁹

Predstava Hlapci se ženijo. Foto: KVŠ.

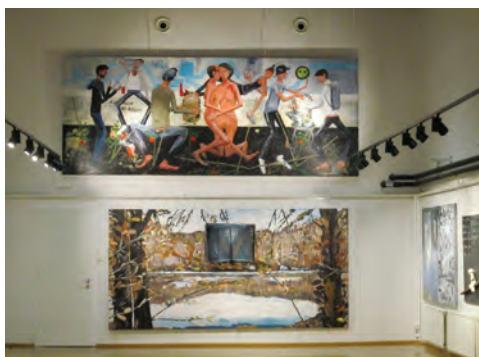
Predstava Za narodov blagor. Foto: KVŠ.

Jeseni so vrhniška razstavišča obogatila nove razstave spominskega leta.

V Cankarjevi knjižnici je bila septembra odprta razstava Fotokluba Okular – Moj pogled na Ivana Cankarja,¹³⁰ v vitrinah pa so razstavljali čipke v obliki Cankarjevih brkov člani otroške klekljarske sekcije s Stare Vrhnike.¹³¹
Vir: Kamra.

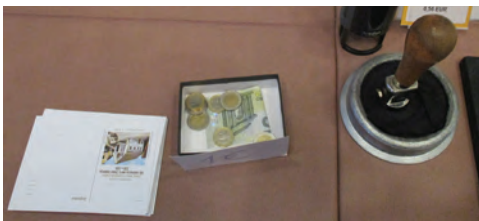

V Cankarjevem domu je bila na ogled slikarska razstava Draga Leskovarja in Stanislava Makuca – Cankar v času.¹³²

Foto: Tatjana Oblak Milčinski.

V istem času si je bilo mogoče ogledati tudi dokumentarno razstavo¹³³ Pisana beseda v slovenskem prostoru na poštinih znamkah in razglednicah.¹³⁴ Foto: Tatjana Oblak Milčinski.

Ob odprtju, 2. oktobra, je bil na izpostavljenem poštne okencu Pošte Slovenije na voljo priložnostni poštni žig. Ob tem pa je bila predstavljena tudi nova poštna znamka s podobo Ivana Cankarja, priložnostna dopisnica in Cankarjev srebrnik. Foto: Tatjana Oblak Milčinski.

¹²⁸ Oktet Raskovec so Mitja Drašler (tudi umetniški vodja), Blaž Tomšič, Janez Lenarčič, Miran Kržmanc, Janez Mesec, Aleš Kovač (tudi predsednik), Franci Končan in Klemen Šiberl. Koncert je posnel Andrej Rode.

¹²⁹ Program se je pričel z umetniškim performansom Bojana Mavsarja, različnim koncertom se je v tem tednu pridružila tudi improvizirana predstava Za narodov blagor (po motivih Ivana Cankarja so jo uprizorili KD Priden možic in Mosquito theater, komedija Hlapci se ženijo gledališča Glej (po motivih A. T. Linhart in Cankarja) in Dejmo stisnt teater z interpretacijo Cankarjevih črtic – s predstavo Črtice in linije.

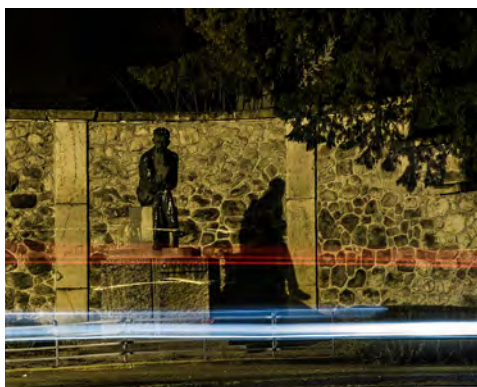
¹³⁰ Moj pogled na Ivana Cankarja. Naš časopis št. 463, str. 65, 1. oktober 2018.

¹³¹ Petra Fefer: Cankarjevi brki. Naš časopis št. 464, str. 76, 5. november 2018.

¹³² Simon Seljak: Cankar v času. Naš časopis št. 464, str. 73, 5. november 2018.

¹³³ Razstavo so pripravili Filatelistično društvo Lovro Košir Škofja Loka, Filatelistično društvo Ljubljana, Koroško filatelistično društvo, Slovensko društvo kartofilov, Pošta Slovenije in ZIC.

¹³⁴ Gašper Tominc: Pisana beseda na znamkah in razglednicah. Naš časopis št. 464, str. 73, 5. november 2018.

V Avli pa je s Cankarjevimi besedami Svetla noč zemljo objame¹³⁷ poimenoval svojo razstavo fotograf Martin Jelovšek.¹³⁸

Foto: Martin Jelovšek.

Varstveno delovni center Tončke Hočevar iz Ljubljane (mentorica Erika Pavlin) in oblikovalka Martina Obid Mlakar so v Galeriji ustvarili ambientalno postavitev¹³⁵, poimenovano Bela krizantema¹³⁶; dialog lepote, dialog srebra in keramike. Foto: Martina Obid Mlakar.

Vrhnika in projekti Cankarjevega leta so postajali prepoznavni tudi v širšem kulturnem prostoru. V začetku septembra je predsednik Borut Pahor podelil jabolko navdiha ustvarjalcem Cankarja v Stripu.

V uradu predsednika republike so poudarili: »Brezčasnim vprašanjem, ki jih Cankar obravnava v svojih delih, so avtorji dali sodobno besedo in podobo, a tudi mesto. Na nekatera morda dajejo celo odgovore sodobnega časa. S stripovskimi pripovedmi in ilustracijami so mladim, pa tudi vsem drugim bralcem iskreno in priljudno približali Cankarjeva dela ter jih spodbudili k razmišljanju o njegovih sporočilih za naše razmere in potrebe. Sto let po svoji smrti je Cankar tako postal del današnje popularne kulture ...«¹³⁹

¹³⁵ Vabilo je oblikovala Milena Oblak Erznožnik.

¹³⁶ Simon Seljak: Cankarjeva bela krizantema. Naš časopis št. 464, str. 76, 5. november 2018.

¹³⁷ Ivan Cankar: Erotika. Dve noči. 1899.

¹³⁸ Simon Seljak: Fotograf Martin Jelovšek. Naš časopis št 465, str. 51, 26. november 2018.

¹³⁹ STA/G. T.: Jabolko navdiha za ustvarjalce Cankarja v stripu. Naš časopis št. 463, str. 7, 1. oktober 2018.

Ustvarjalci Cankarja v stripu s predsednikom Borutom Pahorjem. Foto: STA.

Na Bledu pa je konec septembra potekala podelitev priznanj turistom najprijaznejših občin v Sloveniji, po izboru časnika 24ur in njihovih bralcev.

Priznanje za 3. mesto je prejela tudi Občina Vrhnika, hkrati pa še priznanje za slikovite muzejske zgodbe; Turistična izvidnica je namreč obiskala Cankarjevo spominsko hišo.

»Priznanje Občini Vrhnika je tudi zahvala za ves trud, ki ga ZIC vloga v področje turizma, športa in kulture in tudi priznanje vsem turističnim in gostinskim delavcem na Vrhniki; očitno smo na pravi poti razvoja turizma v Občini Vrhnika,« je ob prevzemu plaketa dejal direktor ZIC-a, Boštjan Koprivec.¹⁴⁰

Na sliki Tatjana Oblak Milčinski, vodja področja kulture, direktor Boštjan Koprivec in Daniel Cukjati, vodja področja športa. Foto: Tara Milčinski.

¹⁴⁰ Gašper Tominc: Turistični priznanji za Vrhniko. Naš časopis št. 464, str. 7, 5. november 2018.

Jeseni je Vrhnika v Velikih Laščah prejela naziv Branju prijazna občina. Istoimenski javni natečaj je nastal za vzpodbudo občin k aktivnejšemu delovanju v lokalni skupnosti in povezovanju med različnimi organizacijami za izboljšanje pismenosti in bralne kulture.¹⁴¹

»Občina Vrhnika je v letošnjem Cankarjevem letu spodbudila številne projekte na lokalni, državni in mednarodni ravni na področju bralne kulture in branja. Odzvali so se številni javni in zasebni zavodi, društva, posamezniki, samostojni ustvarjalci, občine in Slovenci v tujini.

Podpora, promocija, sofinanciranje in izvedba aktivnosti so na visokem nivoju in razpršene med mnoge deležnike. Velik prispevek k javni promociji bralne kulture velja tudi podpora s strani nosilcev lokalne oblasti, ki s svojo prisotnostjo dajejo vzgled in pomembnost bralne kulture za obstoj družbe kot celote,« je poudarila strokovna komisija, imenovana iz članov Združenja splošnih knjižnic, Skupnosti občin Slovenije in Ministrstva za kulturo Slovenije.¹⁴²

Nagrado je prevzel mag. Matej Černetič, vodja družbenih dejavnosti na Občini Vrhnika, na sliki drugi z desne. Foto: SOS.

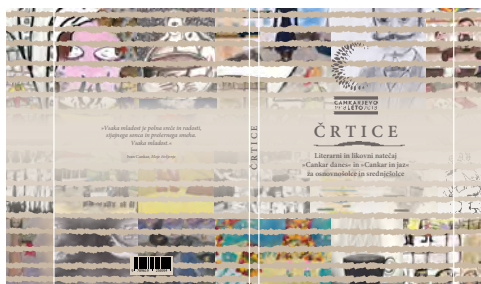

... Cankarja je treba brati in brati, njegova dela so kot dobro režirani filmi, in žalostno je, da pisatelj ni za svoje vrhunsko delo prejel nobenega priznanja, je med drugim poudaril mag. Marcel Štefančič jr. na predstavitvi svoje nove knjige Ivan Cankar: Eseji o največjem,¹⁴³ na Grabeljškovem večeru v Cankarjevi knjižnici Vrhnika. Foto: Ivana Osečanski Despić.

Tudi o Cankarju se bere in bere ... Na dan splošnih knjižnic 20. novembra je bila predstavljena tudi knjiga dr. Igorja Grdine – Ivan Cankar: Portret genija.¹⁴⁴ Pogovor je vodil Jože Kurinčič. Foto: Gašper Tominc.

Teden splošnih knjižnic se je pričel z zaključkom likovnega in literarnega natečaja¹⁴⁵ za osnovnošolce in srednješolce; po izboru najboljših ilustracij in črtic je luč sveta ugledala nova knjiga Črtice. Za izhodiščno temo je bila izbrana zbirka Cankarjevih črtic *Moje življenje*, med dobitniki priznanj so bili tudi mladi Vrhničani: literati Ana Cerck, Boža Škof Moritoki z OŠ Ivana Cankarja ter Manca Govekar, Lučka Patačko Koderman in Katja Turšič ter likovniki Rebeka Caserman, Manca Mesec in Erazem Žakelj z OŠ Antona Martina Slomška.

Milena Oblak Erznožnik, Sonja Žakelj in Nives Kovač so izmed prispelih literarnih in likovnih del izbrale 20 črtic in 27 ilustracij. Foto: Tatjana Oblak Milčinski.

Zbrane je pozdravila direktorica knjižnice Sonja Žakelj, prireditev pa je povezovala Kaja Gerdina, učenka OŠ Ivana Cankarja. Foto: Simon Seljak.

Svoji črtici sta prebrali tudi Manca Govekar in Lučka Patačko Koderman. Foto: Simon Seljak.

¹⁴¹ V prijavi na natečaj je direktorica Cankarjeve knjižnice Vrhnika Sonja Žakelj izpostavila sodelovanje z vrhniškimi kulturnimi in drugimi društvi (MDV, TD Blagajana ...), z javnimi zavodi in posamezniki, ki se je v letu 2018 razcvetelo preko vseh pričakovanih meja. Posebej je predstavila še usodo Cankarjeve pesniške zbirke Erotika, Nataša Oblak Japelj je opisala ustvarjanje Cankarjevega koledarja, Zdenka Obal pa svojo slikanico O človeku, ki je iskal srečo. Tatjana Oblak Milčinski je dodala podatke o organizaciji in koordinaciji Cankarjevega leta v občini Vrhnika.

¹⁴² G. T.: Občina Vrhnika – branju prijazna občina. Naš časopis št. 466, str. 5 in 6, 17. december 2018.

¹⁴³ Simon Seljak: Spominski večer Karla Grabeljška. Naš časopis št. 464, str. 76, 5. november 2018.

¹⁴⁴ Simon Seljak: Nova knjiga o Ivanu Cankarju. Naš časopis št. 466, str. 55, 17. december 2018.

¹⁴⁵ V okviru Cankarjevega leta je natečaj razpisala Cankarjeva knjižnica Vrhnika v sodelovanju z Ministrstvom za znanost in šolstvo, Javno agencijo za knjigo, Občino Vrhnika, Zavodom za kulturo, šport in turizem, OŠ Ivana Cankarja in Zavodom Škratelj.

Predstavitev Črtic je v Cankarjevi knjižnici popestril Boštjan Gorenc – Pižama, eden od avtorjev trilogije Cankar v stripu, na ogled pa so bila postavljena tudi vsa na natečaj prispela likovna dela.¹⁴⁶ Foto: Simon Seljak.

Pod okriljem JSKD, OI Vrhnika, so se na državnem srečanju na Vrhniki sešli tudi odrasli literati. Dopoldan so si ogledali vrhniške znamenitosti, popoldan pa so imeli ustvarjalno delavnico, ki se je sklenila z razglasitvijo zmagovalcev natečaja.¹⁴⁷ Hkrati so podelili priznanja za najboljše samozaložniške knjige, vodja vrhniške izpostave Nataša Bregant Možina pa jim je poklonila ponatis Cankarjeve Erotike.¹⁴⁸

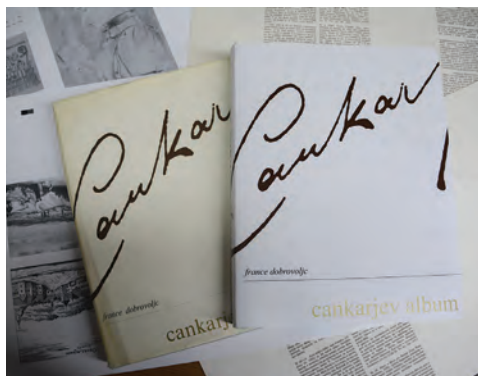

Finalisti Rudi Stopar, Milojka B. Komprej in Nevenka Miklič Perne. Foto: Gašper Tominc.

V Tednu splošnih knjižnic je 20. novembra izšel tudi dolgo pričakovani ponatis Cankarjevega albuma Franceta Dobrovoljca.¹⁴⁹ Na ponatis bogato opremljene domoznanske knjige sta se ZIC in CKV pripravljala več let. Ob željah po ponovnem izidu tako družine Dobrovoljc kot tudi oblikovalca

Bronislava Fajona, zlasti pa ob finančni podpori Občine Vrhnika se je nadaljevalo sodelovanje s podjetjem Birografika Bori d. o. o., ki je izdelalo tudi ponatis Erotike. Knjigi je dodan obsežen rodovnik družine Cankar, ki ga je uredila Vesna Zadnik, vnukinja Franceta Dobrovoljca.

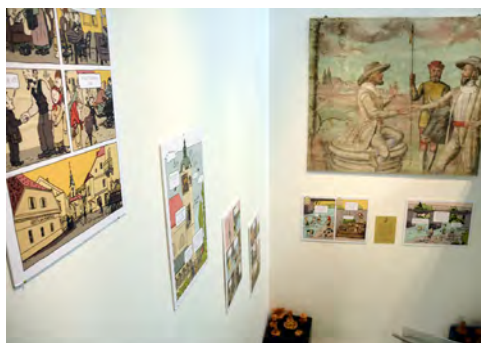
Predstavitev je spremljal Lado Jakša s projektom Da bi slišali na svoja ušesa in videli na svoje oči.¹⁵⁰

Cankarjev album; izvirnik iz leta 1972 (Založba Obzorja Maribor) in ponatis iz leta 2018 (Občina Vrhnika). Foto: Gašper Tominc.

Ponatis Cankarjevega albuma sta pozdravili tudi hči in vnukinja avtorja Franceta Dobrovoljca; Lidija Zadnik – Štirn in Vesna Zadnik. Foto: Gašper Tominc.

TIC Vrhnika in Cankarjevo leto 2018

Cankarjevo leto je spremljala tudi obogatena ponudba različnih spominkov, ki jih je (bilo) mogoče dobiti na TIC Vrhnika in tudi na drugih informacijskih in prodajnih mestih na Vrhniku in v Ljubljani.

Med prvimi spominki, s katerimi smo stopili v spominsko leto in ki so najbolj množično razveselili otroke, so bili beli baloni.

Čez nekaj dni je bil Cankarjev album skupaj z drugimi svežimi publikacijami predstavljen še v Šmihelu pri Pliberku. Tudi zamejski Slovenci so preko leta 2018 pripravili številna kulturna srečanja, različna predavanja in razstave Cankarju v čast.¹⁵¹ Nataša Oblak Japelj iz vrhniške knjižnice je predstavila Cankarjev koledar. Foto: T. O. M. in G. T.

Baloni z znakom Cankarjevega leta.
Foto: Tatjana Oblak Milčinski.

Na gostovanjih na Koroškem so bili obiskovalci navdušeni tudi nad spominki; Lina Celarc v Tinju predstavlja Cankarjevo čokolado, kavo in skodelice, ki so jih ob Cankarjevem letu pripravili v Turistično informacijskem centru Vrhnika. Foto: Gašper Tominc.

¹⁴⁶ Simon Seljak: Mladi pisali črtice. Naš časopis št. 466, str. 54, 17. december 2018.

¹⁴⁷ Državna selektorica, mag. Gabriela Babnik, je izbrala tri finaliste: Nevenko Miklič Perne za cikel pesmi Travniki, Milojko B. Komprej za zgodbo Pobeg in Rudija Stoparja za cikel pesmi Bilčice. Med knjigami, ki so izšle v letu 2017 v samozaložbi, je komisija (Goran Gluvič in Barbara Rigler) nagradila pesniško zbirko Sanje o granatnem jabolku Polone Campolunghi Pegan in Zgodbe iz UKC Danija Rajha. Prireditelj je vodila Simona Zorc Ramovš, glasbeno kuliso pa je ustvarjala skupina Tantadruj s Cankarjevimi pesmimi.

¹⁴⁸ Gašper Tominc: Srečali so se najboljši odrasli literati. Naš časopis št. 466, str. 54, 17. december 2018.

¹⁴⁹ Gašper Tominc: Izšel je Cankarjev album. Naš časopis št. 465, str. 52, 26. november 2018.

¹⁵⁰ Multimedijški projekt je Lado Jakša premierno predstavil tudi ob istoimenski razstavi maja 2018.

¹⁵¹ Gašper Tominc: S Cankarjem tudi v Šmihelu pri Pliberku. Naš časopis št. 466, str. 53, 17. december 2018.

Med najstarejše, še vedno aktualne spominke v TIC-u Vrhnika sodijo miniaturne Cankarjeve črtice, ki so bile razvite po zamisli slikarke Emilije Erbežnik v začetku 90-tih let. V kompletu šestih knjižic, prevedenih tudi v angleščino, nemščino in italijanščino, so črtice Naš laz, Desetica, Skodelica kave, Njena podoba, Pot do učnosti in Pehar suhih hrušk.

Miniaturna Cankarjeva črtica je priložena tudi spominku Papirnati pehar. Krhliji hrušk s posestva Passero so še slajši kot v pisateljevi črtici, saj so oblitni s temno čokolado. Mini čokoladke v ovitku, ki ga krasijo Cankarjevi brki, so ali v vrečkah ali v skrinjici. Med najbolj prodajanimi je t. i. Cankarjeva kava, 100 % arabica, ki jo pripravljajo v vrhniškem podjetju Escobar, razvili pa so tudi čokolado z dodatkom mlete kave.

Skodelica z motivom podpisa Ivana Cankarja je oblikovana v dveh velikostih, Kavni komplet pa združuje na Vrhniki praženo mešanico kave, dve mali skodelici s podpisom in Cankarjevo temno čokolado s kavo. TIC je založen tudi s Cankar-

jevimi piškoti; pirine in maslene, v obliki brkov, izdelujejo v pekarni Baškovč, t. i. Cankarjevo žganje iz hrušk pa kuhajo in polnijo v Žganjekuhi Gozdni Joža.

Med spominki so tudi grafitni svinčniki z napisom »Ivan Cankar, mojster slovenske besede«, kemični svinčniki z napisom »Vrhnika, prečuden kraj« in beležnice z reprodukcijo lesoreza Mihe Maleša ... pa predpasniki v različnih barvah in velikostih in bombažne majice z napisom »Vrhnika, prečuden kraj! V mehkem domotožju mi zakoprni srce ob misli nate«.

V TIC-u je ob spominkih, ki jih idejno niso razvili sami¹⁵², mogoče kupiti tudi druge spominke; skodelice iz serije Polona Polona, z motivi iz Cankarjevega otroštva poslikane emajlirane lončke, družabno igro Klanec, srebrnike s Cankarjevo podobo ... vse pa je mogoče dobiti v posebej oblikovanih darilnih vrečkah, ali zavito v papir, potiskan s Cankarjevim rokopisom in risbami.

Leta 2018 so bili vsi artikli dodatno opremljeni še z nalepkami z znakom Cankarjevega leta.

Zavod Ivana Cankarja za kulturo, šport in turizem je leta 2018 izdal tudi novo zloženko¹⁵³, ki vabi na ogled Cankarjeve spominke hiše, sprehod po poteh Cankarjeve mladosti, in predstavlja Cankarjeve spominke.

Fotografije spominkov: Tatjana O. Milčinski.

¹⁵² Miniaturne Cankarjeve črtice je po ideji Emilije Erbežnik pred leti do same izvedbe spominka pripeljala Helena Živkovič, izvedbo drugih spominkov v Cankarjevem letu pa je organizirala Vesna Popit, s sodelovanjem Line Celarc.

¹⁵³ Podoba Ivana Cankarja ... vir: Banka Slovenije.

Tam od vzhoda, od Ljubljane divna pesem se glasi ...¹⁵⁴; Cankarjevi verzi so bili navdih tudi vsestranski ustvarjalki Emiliji Erbežnik, ki je 7. novembra na ogled postavila razstavo akvarelov, oljnih in akrilnih poslikav.¹⁵⁵ Foto: S. S.

Ali je bila Cankarjeva smrt političen umor?, se že leta sprašuje samostojni raziskovalec zgodovine Dimitrij Kebe.¹⁵⁶ Foto: Gašper Tominc.

Predavanje Resnica o Cankarjevi smrti¹⁵⁷ je spremljalo odprto dokumentarne razstave, ki jo je pripravilo Muzejsko društvo Vrhnika ob 100. obletnici konca prve svetovne vojne. Ob tej obletnici so postavili na Sveti Trojici spomenik vsem padlim in pogrešanim v prvi svetovni vojni.¹⁵⁸ Foto: Gašper Tominc.

Na dobrodelnem koncertu, ki ga organizirajo vsako jesen člani Lions kluba Vrhnika Notranjska, so leta 2018 zbirali sredstva za postavitev javnega kipa (Kip Tip) za slepe in slabovidne pred Cankarjevo spominsko hišo.¹⁵⁹

Kip – informacijski relief Cankarjeve podobe, opremljen z Braillovo pisavo, je delo kiparja Bojana Mavsarja.¹⁶⁰ Foto: Gašper Tominc.

Dobrodelni koncert je v Cankarjevem duhu organizirala čez nekaj tednov tudi Župnijska Karitas.¹⁶¹ Na slikah organizatorka koncerta Marica Štirin in direktor Slovenske Karitas Imre Jerebic ter otroci iz Župnijskega vrta. Foto: Gašper Tominc.

- 154 Ivan Cankar: Erotika. Helena 2, 1899.
- 155 Simon Seljak: Tam od vzhoda, od Ljubljane divna pesem se glasi ..., Naš časopis št. 465, str. 50, 26. november 2018.
- 156 Gašper Tominc: Je bila Cankarjeva smrt političen umor? Naš časopis št. 464, str. 8 in 9, 5. november 2018.
- 157 Gašper Tominc: O prvi svetovni vojni in Cankarjevi resnici. Naš časopis št. 465, str. 50, 26. november 2018.
- 158 Gašper Tominc: »Ali je mogoče, da se je to zares primerilo?« Naš časopis, št. 465, str. 7, 26. november 2018.
- 159 M. B.: Nov presežek v Cankarjevem domu na Vrhniki. Naš časopis št. 465, str. 12, 26. november 2018.
- 160 G. T.: Lionsi za postavitev kipa. Naš časopis št. 464, str. 25, 5. november 2018.
- 161 G. T.: Dobrodelni koncert župnijske Karitas. Naš časopis št. 466, str. 11, 17. december 2018.

V rednem programu, pa tudi izredno, sta bila večkrat predvajana slovenska filma, ki sta vsak na svoj način predstavila velikega pisatelja. Ob prvem predvajanju obeh filmov so prišli v goste tudi sami ustvarjalci. 31. septembra se je pred Vrhničani zavrtel film *Tisoč ur bridkosti za eno uro veselja* – Ivan Cankar; projekcijo sta spremljala režiser Dušan Moravec in producent Matjaž Mrak. 21. oktobra pa je bil na vrsti film *Cankar*. Sledil je pogovor z režiserjem Amirjem Muratovićem, producentom Radom Likonom ter glavnim igralcem Rokom Viharjem. Obkrat je pogovor vodila Nives Kovač.¹⁶²

Srečanje narodnih noš ter ljudskih pevcev in godcev, ki ga vsako leto pripravi TD Blagajana v soorganizaciji z Zavodom Ivana Cankarja, je bilo tokrat še posebej praznično; posvečeno jubileju društva in spominu na največjega slovenskega pisatelja.¹⁶³ Na fotografiji učenci z OŠ Antona Martina Slomška. Foto: Simon Seljak.

24. novembra so se Cankarjevemu letu poklonili v farni cerkvi sv. Pavla. Mešani cerkveni pevski zbor (dirigent Primož Malavašič, orgle Tilen Bajec) je pel slovesno mašo¹⁶⁴.

Vir: Radio Ognjišče.

Zbrane je nagovoril Jože Kurinčič, pridigal pa je ljubljanski nadškof Stanislav Zore.¹⁶⁵ Po maši je sledil kulturni program; poleg cerkvenega pevskega zbora je zapel še Oktet Raskovec, Cankarjeva dela pa je interpretiral Franci Bozovičar.

Pridiga nadškofa Stanislava Zoreta ob maši za pisatelja Cankarja¹⁶⁶:

»Nocoj, ko začenjamo obhajati praznik Jezusa Kristusa Kralja veseljstva, zadnjo nedeljo v cerkvenem letu, se tukaj, v njegovi rojstni župniji na Vrhniki, spominjamo tudi stoletnice smrti velikega mojstra besede – Ivana Cankarja. V evangeliju smo slišali presenetljive besede in neverjeten prizor: Jezusa privedejo pred Pilata kot tistega, ki naj bi imel namen prevzeti kraljestvo. Lažna obtožba – zato da se ga znebijo, zato ker preveč moti utečeni tek njihovega življenja, njihovih bogoslužij, njihovega razlaganja božje besede in božje volje in ker ga ljudje poslušajo. Če ga ne bi poslušali, če ne bi hodili za njim, če se okoli njega ne bi zbirale množice – nihče se ne bi zmenil zanj. Tako pa Jezusova beseda priteguje in ker je tako zelo privlačna in sega tako globoko, je zanje, za njihov položaj, za njihov vsakdan nevaren. In sedaj stoji pred Pilatom

obtožen, da je Kralj. Ti si judovski kralj? Pilatove besede, z vprašanjem na koncu. In Jezus pravi: Ti si vedel. Vsak, ki stoji pred njim, ki se sreča z njim iz oči v oči, se mora odločiti, je kralj, ni kralj, je zapeljivec, ni zapeljivec, je odrešenik, ni odrešenik? Ne samo vsak v njegovem času, tudi vsak v našem času. Tudi vsakdo izmed nas mora sam sprejeti odločitev, kdo je Jezus. Kajti čudovito in mogočno zveni Jezus Kristus Kralj vesoljstva, ampak – kaj pa moje srce? Je on v mojem srcu kralj, torej tisti, ki ga sprejema kot varuha, kot voditelja, kot skrbnika, kot tistega, ki bo vse naredil za to, da mi bo dobro? Je kralj mojega srca. Ampak ta kralj vlada in gospoduje čisto z drugačnimi sredstvi, kot smo pa navajeni z zemeljskimi kralji.

V nadaljevanju tega pogovora je namreč Jezus rekel: Jaz sem za to rojen. In sem zato prišel na svet, da pričujem za resnico. In kdor je iz resnice, posluša moj glas. Nismo slišali nadaljevanja, v nadaljevanju je Pilat vprašal: Kaj je resnica? In Jezus ni odgovoril. Kajti, če bi Jezus odgovoril, potem bi se Pilat moral soočiti z resnico, ki jo govori Jezus. In bi moral priznati, da njegova dejanja dostikrat niso iz resnice in ne pričujejo za resnico. Če bi sprejel Jezusovo resnico, potem ta Pilat ne bi mogel umiti rok in obsoditi nedolžnega. Na smrt, na križ, na sramoto. Jezus kraljuje z resnico in resnica, dragi bratje in sestre, je bolj neuničljiva kakor vsa žezla, kot vsi prestoli, kakor vse orožje, kakor vse bogastvo, kakor vsa politična moč. Resnica je presežna, kakor je rekel v začetku današnjega našega srečanja gospod Jože Kurinčič. Resnica ima svoj temelj in svojo prihodnost v Bogu. In zato Kristusovo kraljestvo ostaja neuničljivo, ker pričuje za resnico, se ne prodaja nikomur in se ne uklanja nikomur. In hkrati služi

vsem. Ker pričuje za resnico, je dovolj močan, da prenese vse pritiske in dovolj močan, da postane služabnik vsem. Jaz sem zato rojen, oziroma sin človekov ni prišel na svet, da bi mu služili, ampak da bi on služil in dal svoje življenje v odkupnino za mnoge.

Smo mi ljudje resnice? Smo Kristusovi tudi v tem, da iščemo resnico? Sprejemamo resnico? In jo tudi želimo, čeprav včasih zareže in zaboli, ker očisti.

Cankar, ki se ga nocoj spominjamo ob stoletnici njegove smrti, je bil mož resnice. Ni bil brez napak, pa koliko jih je imel! Ampak iz vse njegove literature poleg te stalne navzočnosti odnosa do Boga, odnosa do presežnega, svetopi-semjskih evangelijskih simbolov, verskih pojmov, stalno sije tudi resnica. In to resnico vedno najprej išče v samem sebi. Včasih skoraj, kakor da bi bolešno kopal po sebi zato, da bi sam sebi in vsakemu bralcu priznal, kdo je. In prizna - baraba sem bil, zloben sem bil, hudoben sem bil. Da sem mogel narediti kaj takega?! In ta resnica, to sem trdno prepričan, ta resnica ga je na koncu pripeljala do tistih treh besed, ki so tako znane v njegovem življenju: mati, domovina in Bog.

Vedel je, da je to troje človeku potrebno za preživetje, da ostane človek, da ostane v družbi in da živi smiselno. Kajti, če človek matere nima, je sirota. Mati, pravzaprav v sebi povzema ljubezen.

¹⁶² Žiga Novak: V Kinu Vrhnika se dogaja. Naš časopis št. 465, str. 52, 26. november 2018.

¹⁶³ Simon Seljak: Narodne noše, ljudski pevci in godci na odru. Naš časopis št. 466, str. 57, 17. december 2018.

¹⁶⁴ Boštjan Debevec: »Bil je mož resnice«, Naš časopis št. 466, str. 6, 17. december 2018.

¹⁶⁵ Sveto mašo so združevala dela velikih skladateljev (R. Wagner, A. Dvořák, A. Mav, D. Scarlatti, A. Jobst, H. Sattner, S. Karg Elert).

¹⁶⁶ Pridigo je zvočno posnel Ivan Herceg.

Človek brez ljubezni je človek brez življenja. In Ivan je to spoznal. Zato je tako hrepenel po ljubezni, tudi po materi, ki ji je tolikokrat, ne bom rekel pozabil, ampak ji ni hotel izkazati ljubezni. Domovina, ljudje brez domovine so brezdomci, nikjer doma. Tujci na tem svetu, pa ne v tistem presežnem pomenu naše poti v večnost, ampak v čisto konkretnem pomenu, da ni nikjer tistega občestva, ki bi te sprejelo za svojega in v katerem bi začutil, da si sprejet in ljubljen, da si del tiste zemlje, v kateri rastejo tvoje korenine, da morejo zoreti tvoji sadovi.

In na koncu ga resnica pripelje do Boga. Brez Boga je človek brez smisla. Brez Boga človek nima več prihodnosti pred sabo, se vse izteka v nek prazen nič, v jamo ali v žaro. In v konec, absolutni konec. Vsi mi pa nosimo v sebi globoko spoznanje in hrepenenje po življenju. Po življenju, ki traja, po življenju v večnosti. In vse to je v sebi nosil tudi Ivan skozi vse boje, skozi vsa iskanja, v katerih je tipal za resnico in jo našel v materi, v domovini in v Bogu.

In naj to naše razmišljanje sklepa in sklene preprost verz iz Cankarjeve pesmi, ki naj bo hkrati zagotovilo, povabilo, vzklik za naše življenje, kakor je rekel: Luč je in Bog je. Amen.«

*Luč je in Bog je, radost in življenje!
Svetlejši iz noči zasije dan,
življenje mlado vre iz starih ran
in iz trohnobe se rodi vstajenje.*

*V nečisto noč, sramoto in ihtenje
zapel je glas od angelskih poljan –
en žarek je iz večnosti poslan,
svetlobe večne slavno oznanjenje. –*

*Vsi vi, skoz mrak pod križem vzdihujoči,
vsi vi, strmeči nemi v črna tla –
prišlo je znamenje! V tej zadnji noči
zablisnilo se je odvrh neba –
vstanite, vriskajoči in pojoči:
pozdravljena, nebeška glorija!*

Ivan Cankar, neobjavljene pesmi. Wikivir.

Cankarjeva beseda je povezovala tudi 21. letni koncert Invalidskega pevskega zbora, ki je gostil pevce zbora Pentakord iz Ljubljane (zborovodkinja obeh zborov je bila tokrat Lilijana Stepic).¹⁶⁷ Večer je povezovala Mirjam Suhadolnik, v ospredju Cankarjev spomenik – akvarel Emilije Erbežnik. Foto: Simon Seljak.

Tudi Big Band Vrhnika s svojim novoletnim koncertom ni pozabil na pisatelja, ki je tako močno zaznamoval leto 2018.¹⁶⁸ Za humorne vložke je poskrbel Miha Brajnik. Foto: S. Seljak.

¹⁶⁷ Simon Seljak: Enaindvajseti koncert invalidov pevcev. Naš časopis št. 466, str. 55, 17. december 2018.

¹⁶⁸ Simon Seljak: Novoletni koncert Big Banda. Naš časopis št. 467, str. 52, 28. januar 2019.

¹⁶⁹ Razstavo je organiziral Pavel Mrak, razstavne eksponate pa za samo gostovanje pripravil umetnikov sin Miha Boljka.

¹⁷⁰ Simon Seljak: Cankar na Cankarjevem domu. Naš časopis št. 466, str. 53, 17. december 2018.

Na Ta Veseli dan kulture 3. decembra je sicer gostoljuben Cankarjev dom pričalkal številne obiskovalce z zaprtimi vrati. Kmalu so se pojavili trobentači iz Glasbene šole Vrhnika, sledilo pa je odkritje bronastega reliefa Ivana Cankarja ob samem vhodu v vrhniški hram kulture. Nato se je praznovanje nadaljevalo v Galeriji Cankarjevega doma, kjer je bila odprta veličastna razstava¹⁶⁹ pokojnega akademskega kiparja Janeza Boljke – Iskanje podobe umetnika.¹⁷⁰

Alenka Vidrgar med ustvarjanjem odlitka za bronast relief. Foto: Tatjana Oblak Milčinski.

Odo radosti, evropsko himno, so ob odkritju Cankarjevega reliefa zaigrali učenci Glasbene šole Vrhnika: Anže Trček, Ana Grašič, David Marinko, Domen Jereb, Gal Žabot (mentor Matjaž Kajzer). Foto: Dragomil Bole.

Relief je odkril direktor ZIC-a Boštjan Koprivec. Foto: Dragomil Bole.

Kiparka Alenka Vidrgar ob odkritju Cankarjevega reliefa. Foto: Gašper Tominc.

Umetnik Janez Boljka je podobo umetnika Cankarja iskal kot slikar in kot kipar. Foto: Dragomil Bole.

Z literarnim večerom »Slovenski pisatelji prinašajo belo krizantemo« so v začetku decembra obiskali Vrhniko člani Društva slovenskih pisateljev. Odlomke iz Cankarjevih in svojih del so ob glasbi Ksenije Jus in Katarine Nasteska brali Tanja Petrič, Jedrt Lapuh Maležič, Blaž Lukan, Muanis Sinanović, Denis Škofič, Jure Vuga, Lennart Zajc in Erica Johnson Debeljak.

Erica Johnson Debeljak s povezovalko večera – Nino Kokelj.¹⁷¹ Foto: Gašper Tominc.

Pevsko društvo Ivana Cankarja Vrhnika je pripravilo 2. Mednarodni festival, prvi del je potekal 12. maja¹⁷², drugi del 7. decembra¹⁷³, nanj pa so s Švedske, Italije, Avstralije, Srbije in Bosne, skupaj s slovenskimi, povabili vsa društva, ki nosijo Cankarjevo ime.¹⁷⁴

Zaključek 2. Mednarodnega festivala društev in zborov z imenom Ivan Cankar. Foto: G. T.

»Naš namen je, da se povežemo v besedi in petju ter na ta način počastimo našega slavnega rojaka, ki je ime Vrhniko ponesel onkraj naših meja,« je dejala Nadja Malovrh, predsednica Mešanega pevskega zbora Ivana Cankarja Vrhnika.

Na fotografiji Nadja Malovrh z odhajajočim županom Stojanom Jakinom in novo izvoljenim Danielom Cukjatičem. Foto: Gašper Tominc.

Decembra se je število dogodkov zgostilo, a kljub temu da so bila polna vsa možna razstavišča na Vrhniku (ob Cankarjevem domu, knjižnici, Mali mestni galeriji še kulturni domovi po krajevnih skupnostih, Dom upokojencev, osnovnošolski razstavniki prostori, vrtci ...), in da so potekale proslave, recitacije, branja v dvoranih, pri spomenikih in v parkih in so se vrstili spominski pohodi s kulturnim programom po vseh koncih in krajih, so bili vsi dogodki zelo obiskani.

Konec leta je obisk Cankarjeve spominske hiše presegel vse rekorde,¹⁷⁵ prav tako obisk Cankarjeve knjižnice in Cankarjevega doma na Vrhniku.¹⁷⁶

Dol z Jurovskim oktetom, plesna skupina iz KD Ivan Cankar Tabor, ljudski godci iz KD Ivan Cankar Bevke, dramska sekcija iz KUD Ivan Cankar iz Šmartna v Tuhinju, Slovenska kulturna skupnost Timoške krajine Ivan Cankar Zaječar, Avstralsko-slovensko društvo Geelong - Slovenski klub Ivan Cankar, ki so se povezali z dvorano Cankarjevega doma prek skypa. MePZ Ivana Cankarja Vrhnika je predstavil nove tri uglasbene Cankarjeve pesmi; Egi Gašperšič je z melodijo opremil Na mojo pot in Oj ta noč milobe polna, Ivan Florjanc pa Njena pisma.

¹⁷³ Na 2. delu Mednarodnega festivala se je predstavila OŠ Ivana Cankarja s pevskim zborom Kuštravci, KD Ivan Cankar Tabor s Savinjskimi rogisti, dramska skupina KD Ivan Cankar Velika Loka s Skodelico kave, s harmonikami pa so dvorano dodatno ogreli muzikanti iz Plešivca pri Velenju (kjer počiva Cankarjeva ljubezen Ana Lušin). Nastopili so tudi učenci šole Ivana Cankarja iz Trsta in člani MePZ Camerata Slovenica Slovenskega kulturnega društva Cankar Sarajevo. Nastopili so dijaki Državnega izobraževalnega zavoda Ivan Cankar - Žiga Zois - Jurij Vega iz Gorice, pa KD Jurovski Dol in Slovensko kulturno društvo Ivan Cankar iz Halmstadta na Švedskem. Večer je zaključil domači zbor z novo skladbo Ivana Florjanca, po Cankarjevem besedilu Ali je zaspalo svetlo sonce.

¹⁷⁴ Gašper Tominc: Tokrat gostje iz Švedske, Italije in Sarajeva. Naš časopis št. 466, str. 16, 17. december 2018.

¹⁷⁵ Damjan Debevec: Rekordni padajo. Naš časopis št 465, str. 9, 26. november 2018.

¹⁷⁶ Pred prenovo, leta 2015, je bilo v Cankarjevem domu obiska do 40.000 in prireditev do 476 letno, po prenovi je število obiskovalcev naraslo preko 62.000, leta 2018 pa je bilo naštetih vsaj 68.621 obiskovalcev in 1.305 dogodkov. V TIC-u je bilo leta 2015 zabeleženih 4.000 obiskovalcev, obisk se je v Cankarjevem letu povečal na 6.946. V Cankarjevi spominski hiši, ki je leta 2015 beležila 4.066 obiskovalcev, se je leta 2018 obisk skoraj potrojil - bilo jih je 11.909, preko 10.000 pa jih je bilo tudi še leta 2019. V prejšnjih prostorih Cankarjeve knjižnice je leta 2013 obiskalo 468 dogodkov 9.659 ljudi, po selitvi v nove prostore 888 dogodkov 16.118 obiskovalcev, v Cankarjevem letu pa je 906 prireditev obiskalo 20.051 ljudi.

¹⁷¹ G. T.: Literarni večer s slovenskimi pisatelji. Naš časopis št. 466, str. 55, 17. december 2018.

¹⁷² Na 1. delu Mednarodnega festivala so nastopili KUD Ivan Cankar Ljubljana z Ženskim pevskim zborom, KD Ivan Cankar Jurovski

10. decembra zvečer je Cankarjev dom na Vrhniki zasijal še posebej slavnostno, saj je tu potekala državna proslava pisatelju v spomin.¹⁷⁷ V svojem govoru je predsednik Borut Pahor primerjal Cankarja s še enim genijem slovenstva – Primožem Trubarjem.¹⁷⁸

»Lansko leto je bilo razglašeno za leto reformacije, za leto Primoža Trubarja, letošnje leto pa je posvečeno Ivanu Cankarju, dvema velikanoma in genijema slovenstva.

Trubar je pred skoraj pol tisočletja utemeljil naš slovenski jezik, Cankar pa ga je stoletja kasneje najbolj razkošno razvil na vrhu literarnega Parnasa. Slovenci smo bili med prvimi narodi na svetu, ki so dobili prevod Biblije v svojem jeziku. Naše korenine so torej veliko globlje, kot običajno mislimo. Iz njih so izrastli številni mogočni, tudi literarni presežki, kot je Cankar, ki nas delajo primerljive s kulturno najbolj razvitimi narodi. Kot predsednik častnih odborov za počastitev obeh veličastnih mejnikov našega narodnega razvoja imam nocoj čast sporočati slovenski javnosti, da so številne prečudovite prireditve širom naše domovine močno okrepile našo pripadnost, samozavedanje in samozavest. Stremljenje k samozvesti Slovencev je bilo nenazadnje Cankarjevo življenjsko poslanstvo. Cankar bi bil zato spričo tega presrečen in ponosen.

Dame in gospodje, Ivan Cankar je največji slovenski pisatelj. Njegov umetniški opus je zelo obsežen in raznovrsten. Pisal je tudi pesmi, a je pesniško prvenstvo prepustil svojemu sodobniku, Otonu Župančiču. Zapuščina Cankarjevih črtic, novel, povesti in romanov, esejev in dram pa je brez primere v slovenski literarni zgodovini.

Ko sem v petek, pred nekaj dnevi, vprašal akademika profesorja Janka Kosa, katera od Cankarjevih dram; Kralj na Betajnovi, Pohujšanje v dolini Šentflorjanski ali Hlapci se mu zdi najbolj pomembna, je kratko pomislil in odgovoril, da so najbolj pomembne vse tri.

Dame in gospodje, pisatelj Ivan Cankar je razvil slovensko pripovedništvo do najvišje umetniške vrednosti, slovenska dramatika pa se z njim lahko primerja z evropsko in svetovno. Njegovo delo ima brezčasen pomen, zato je vznemirljivo za sedanja premišljevanja. Cankar je seveda opisoval družbo svojega časa; neusmiljeno je, kot vemo, bičal njeno moralno, pohlep in hinavščino vseh vrst. A po svoje je tudi to družba našega časa. Danes glede vsega tega Cankar ne bi bil brez dela. Do oblasti je bil neprizanesljiv. Le kaj bi, se sprašujem, recimo napisal danes o meni!?

Cankarjeve zgodbe so pogosto žalostne. Literarno sicer sijajno opisujejo nesrečne ljudi in na nek način tudi nesrečno družbo. Vendar pozor! Cankar ni bil pesimist. To je tudi sam večkrat izpovedal. Cankar je imel sebe za optimista in je verjel, da prikazovanje slabosti družbe vodi do njenega izboljšanja, do odpravljanja teh problemov. Razložil je, da pač izpoveduje svoj optimizem v satiriki, tragiki in paradoksu. Pesimisti ne ustvarjajo tako impresivnega in obširnega umetniškega opusa. Pesimisti ne delajo, ampak se pritožujejo nad usodo, Cankar pa je prikazoval malega človeka, ki upa, človeka, ki verjame. Cankar je verjel v bodočnost slovenskega naroda.

Ivan Cankar je prelomno presegel in posegel v literaturo, umetnost in kulturo svojega časa. S svojimi stališči, ki so bila izvirna in so še vedno lahko intelektualno pomenljiva, je vplival tudi

na politiko tistega časa. V mladostnih ljubljanskih letih, ko je objavljajal prva literarna besedila, je hotel biti samo umetnik. Kot njegovi pesniški vrstniki iz kroga slovenske moderne ni maral politike, češ, kot je rekel, da s politiko ni vse skupaj nič. Toda po njegovem uspešnem vstopu v javno, kulturno in literarno življenje je spoznal, da ne more ostati zunaj socialnih in političnih dogajanj takratne slovenske družbe. V zadnjih letih se je dokopal do spoznanja o legitimnosti vseh političnih sil, strank in nujnosti njihovega sodelovanja.

Za današnji čas se mi zdi pomemben njegov apel, poziv, da je politična prihodnost Slovencev v poštenem tekmovanju vseh strank, da jih mora voditi edino le prizadevanje za skupni cilj. Po njegovem mnenju je ta cilj svoboda slovenskega naroda kot enakovrednega med drugimi evropskimi narodi. Če kdo, potem je Cankar v tistem času, seveda na svoj izkustven način, razmišljal o slovenski samostojnosti in s kančkom dovoljenega pretiravanja bi lahko rekli, da ji je osvetljeval pot.

Letošnje Cankarjevo leto smo dobro izkoristili, da se v umetniški besedi in kritičnosti Ivana Cankarja med seboj povežemo. Sprejmimo Cankarjev poziv in poglobimo našo ljubezen do slovenske domovine, slovenskega jezika, do naše kulture in umetnosti. Bodimo kritični, vendar bodimo optimistični. Ne spreglejmo nesrečnih usod ljudi, a ne bodimo vsled tega apatični. Dajmo življenju priložnost in vzpodbujajmo pri tem eden drugega, ali kakor je zapisal Ivan Cankar že daljnega leta 1909 v starodavni pripovedki Kurent, citiram: »O, domovina, ko te je Bog ustvaril, te je blagoslovil z obema rokama in je rekel – Tod bodo živeli veseli ljudje!«

¹⁷⁷ Scenarij in režijo proslavo sta prevzela Marko Naberšnik in Dušan Moravec, Cankarjeva dela so interpretirali Polona Juh, Jurij Souček in Iztok Valič, Cankarjeva pisma pa je bral Primož Pirnat. V glasbenem delu je odigral Slovensko suito Alda Kumarja Orkester Simfonika Vrhnika z dirigentom Fabianijem.

¹⁷⁸ STA/Gašper Tominc: Državna proslava v spomin Cankarju. Naš časopis št. 466, str. 1 in 4, 17. december 2018.

Oder Velike dvorane Cankarjevega doma na Vrhniki pred pričetkom državne proslave – Himne Ivanu Cankarju. Foto: Gašper Tominc.

Proslave so se udeležili najvišji predstavniki oblasti. Foto: G. Tominc

Orkester Simfonika (dirigent Marko Fabiani) je odigral Kumarjevo Slovensko suito. Foto: Gašper Tominc.

Dramski igralci Jurij Souček, Polona Juh in Iztok Valič na odru Cankarjevega doma na Vrhniki. Neposrednemu prenosu državne proslave so lahko prisluhnili in si ga ogledali tudi tisti, za katere je zmanjkalo prostora v prepolni dvorani. Foto: Gašper Tominc.

11. decembra je bil kulturni maraton edina možnost, da je bilo zadoščeno vsem kulturnikom, ki so se želeli na sam dan Cankarjeve smrti še posebej pokloniti njegovemu spominu.¹⁷⁹ Niz dogodkov, srečanj, ki jih je bilo po različnih lokacijah Vrhnike več kot dvajset, je bil strnjen pod Cankarjevimi besedami – Povsod je luč.

Vabilo na kulturne dogodke Povsod je luč je krasila čipka krizanteme, delo klekljaric Društva upokojeencev Vrhnika, ki so preko leta gostovale z razstavo Cankarju posvečenih čipk po različnih vrhniških razstaviščih.¹⁸⁰

*Ne maram senc, ne trohnobe, ne molka, ne žalosti, ne vzdihovanja! Kaj ni najlepše z očmi, z ušmi, z vsem telesom sesati vase luč, ki je je toliko na vsem svetu, da je človek ne popije, ne more popiti? Povsod je luč, povsod samo živo življenje, kamor se ozrem; ali pa so moje oči tako ustvarjene ...*¹⁸¹

11. decembra ob 11.12 sta stari in novi župan¹⁸² z Bralci Cankarjevih besedil in moidočimi prebirala odlomke pred spomenikom Ivana Cankarja, branje se je popoldan selilo v razstavišče Moja Ljubljana, številnim obiskovalcem so bila 11. in 12. decembra odprta vrata v Cankarjevi spominski hiši, na OŠ Ivana Cankarja je potekalo tekmovanje za Cankarjeva priznanja, po Malem placu pri Bevkah pa so pisateljevi zapuščini prisluhnili celo Močvirski škrtati. V Avli Cankarjevega doma so pri odprtju razstave čipk – Vrhnika, prečuden kraj ponovno¹⁸³ združili moči učenci OŠ Antona Martina Slomška in kulturniki ter klekljarice iz Društva upokojeencev Vrhnika – z recitalom Štirje letni časi.¹⁸⁴ Štafeto so potem podali javnemu poslušanju radijske igre Jakob Ruda v Mali dvorani, ustvarjalci z Radia Slovenije¹⁸⁵ pa zatem koroškim Slovencem, ki so v Veliki dvorani odigrali dramski recital Brezčasnost Ivana C.¹⁸⁶ Temu dramskemu dogodku je sledila

¹⁷⁹ Gašper Tominc: Povsod je luč. Naš časopis št. 466, str. 59, 17. december 2018.

¹⁸⁰ Vabilo je oblikovala Milena Oblak Erznožnik.

¹⁸¹ Ivan Cankar: Lepa Vida, 1912.

¹⁸² Župan Občine Vrhnika Stojan Jakin je po volitvah v začetku decembra predal mesto novega župana Danielu Cukjatiču.

¹⁸³ Petra Žitko: Z roko v roki. Naš časopis št. 461, str. 24, 2. julij 2018.

¹⁸⁴ Elica Brelih: Štirje letni časi – recital v počastitev Cankarjevega leta. Naš časopis št. 465, str. 80.

¹⁸⁵ Cankarjevo dramo Jakob Ruda je priredil in režiral Jože Valentič, po predvajanju pa je sledil pogovor literarnega zgodovinarja dr. Igorja Grdine in dramaturginje Vilme Štrifof.

¹⁸⁶ Dramsko glasbena predstava je bila prvič uprizorjena na Koroškem ob kulturnem prazniku leta 2018, režiserka – Alenka Hain, Ivan Cankar – Aleksander Tolmaier, glasba – Duo FinePulse (Christian Filipic & Roman Pechmann), projekcija – Tomaž Ogris. Recital je nastal pod okriljem Slovenske prosvetne zveze, ki kot ena od osrednjih kulturnih organizacij zastopa interese koroških Slovencev.

projekcija dokumentarno-igranega filma Cankar, in že je bila polnoč, ko se je večina sodelujočih in nastopajočih preselila v Cankarjevo knjižnico, kjer so skupaj z Bralci Cankarjevih tekstov bedeli do jutra. Ob osmih zjutraj so najvztrajnejši ponočnjaki že z novimi udeleženci brali dalje pesmi iz Cankarjeve Erotike.

V dopoldanskih urah je knjižničarka Zdenka Obal predstavila svojo knjigo O človeku, ki je iskal srečo v Domu upokoencev Vrhnika, v Cankarjevem domu pa se je osnovnošolcem vrtel drugi veliki film tega leta Tisoč bridkih ur za eno uro veselja – Ivan Cankar.

Kulturni maraton sta Vrhničanom namreč krajšala ure tudi oba slovenska filma o Cankarju, premierno prikazana v tem spominskem letu.

Popoldan je bil v razstavišču Moja Ljubljana prost ogled muzejske zbirke, v knjižnici je potekala likovna delavnica z Mileno Oblak Erznožnik, zatem ura pravljič z odkritjem stenskih poslikav Barbare Jurjevčič, z motivi iz Cankarjevega otroštva.

»Luč« so istočasno, točno ob 19.18, ugasnili v Cankarjevi knjižnici po ponovnem, že 120. branju Cankarjevih odlomkov in pogovoru z lutko Ivana Cankarja, v Cankarjevem domu pa po koncertu Glasbene šole Vrhnika.¹⁸⁷

Niz kulturnih dogodkov Povsod je luč se je pričel ob 11.12 pred Cankarjevim spomenikom, med prvimi bralci so bili stari župan Stojan Jakin, novi župan Daniel Cukjati, predsednica Turističnega društva Blagajana Mirjam Suhadolnik in mlada recitatorka Liza Grušovnik. Foto: Gašper Tominc.

Klekljarice med pripravo razstave Vrhnika, prečuden kraj: Metka Miklavčič, Majda Caserman, Jelka Šantelj, Anica Nartnik, Metka Krašovec, Marija Obradovič, Ivica Česnik (mentorica), Tatjana Oblak Milčinski (ZIC) in Jožica Rode.¹⁸⁸ Foto: Muzejsko društvo Vrhnika.

Turistični vodič Damjan Debevec v noši iz Cankarjevega časa. Foto: Gašper Tominc.

Cankarjeva spominska hiša je bila odprta 10. in 11. decembra, na dan jo je obiskalo po 150 ljudi.

Branje Cankarjeve proze v razstavišču Moja Ljubljana. Foto: Gašper Tominc.

Recital Štirje letni časi so učenci OŠ Antona Martina Slomška¹⁸⁹ (mentorica Petra Žitko) in člani Društva upokojencev (izbor besedil Mirjam Suhadolnik) na različnih lokacijah izvedli večkrat v spominskem letu. Letni časi v recitalu so se menjali ob glasbi Toneta Stanovnika in Smiljana Ogorelca. Foto: G. T.

¹⁸⁷ Gašper Tominc in Simon Seljak: Povsod je luč. Naš časopis št. 467, str. 48, 28. januar 2019.

¹⁸⁸ Pri razstavi sta sodelovali tudi klekljarici Anka Bizjan in Erika Slatnar. Spremna Cankarjeva besedila je izbrala Joži Rode, razstava pa je junija 2019 gostovala tudi na 56. festivalu čipk v Železnikih.

¹⁸⁹ Dela Ivana Cankarja so recitirale učenke Zarja Rakuša, Ema Smole, Katarina Verbič, Lucija Malovrh, Jana Zvonareva, Ana Petrič, Nina Muratagić in Živa Celarc, nastopil je instrumentalni trio Manje Trček, Jakoba in Luke Maklin. Odrasli recitatorji so bili: Mirjam Suhadolnik, Matjaž Žirovnik, Marta Rižavec, Katja Hvalica in Janez Tomšič.

Odprtje slikovite razstave »Ivan Cankar skozi čas«, na kateri so v knjižnici svoje likovne izdelke razstavili učenci OŠ Antona Martina Slomška (mentorica Ranka Keser).
Fotografija: OŠ AMS.

Polni dvorani poslušalcev sta se pridružila tudi dva izmed igralcev: Milan Štefe in Tone Gogala, na sliki s Tatjano Oblak Milčinski in Jožetom Valentičem.
Foto: Gašper Tominc.

Premiernemu predvajanju radijske igre Jakob Ruda¹⁹⁰ je sledil pogovor literarnega zgodovinarja dr. Igorja Grdine in dramaturginje Vilme Štritof.

Slovenska prosvetna zveza z avstrijske Koroške se je Cankarju poklonila z dramskim recitalom Brezčasnost Ivana C. tudi na predvečer stoletnice pisateljevega odhoda. Foto: G. T.

Bedenje po polnočni uri se je nadaljevalo v Cankarjevi knjižnici Vrhnika. Na sliki: Tara Milčinski, Anka Grom, Katarina Oblak Brown, Nataša Oblak Japelj, Niko Nikolčič, Sonja Žakelj, Tatjana Oblak Milčinski, v drugi vrsti Mirjam Suhadolnik, Terezija Nikolčič, Maša Milčinski, Katja Hvalica, Ema Goričan, v tretji vrsti Irena Rossi, Helena Živkovič, Andrej Kos, Janez Garafolj in Boštjan Koprivec. Kasneje so se bedanju pridružili še novi bralci in Tone Stanovnik s harmoniko.

Spredaj stoji skodelica, ki jo je izdelal kipar Bojan Mavsar, obkvačkala pa skupina Kva-Kvačkaš. Jutro v Cankarjevi knjižnici je napočilo ob Cankarjevi Erotiki; branje sta spremljali s flavto Barbara Kuzmič, z violino pa Katarina Oblak Brown.

Foto: Simon Seljak.

¹⁹⁰ Ivan Cankar je dramo Jakob Ruda napisal leta 1898, za radio jo je priredil in zrežiral Jože Valentič leta 2018.

Igrajo: Jakob Ruda – Milan Štefe, Ana – Sara Gorše, Dolinar – Matej Puc, Broš – Ivan Rupnik, Dobnik – Brane Završan, Marta – Maja Končar, Alma – Lena Hribar, Koželj – Jernej Gašperin, Justin – Uroš Maček, Košuta – Tone Gogala, Delavci – Gorazd Logar, Vito Weis in Žan Perko, avtor izvirne glasbe je Dejan Mesec, dramaturginja je bila Vilma Štritof.

V Cankarjevi knjižnici so mladi umetniki na likovni delavnici ustvarjali na temo Ivana Cankarja (mentorica Milena Oblak Erznovnik), pravlјice pa jim je prebirala knjižničarka Nika Čelešnik.

Foto: Gašper Tominc.

Sledilo je še odkritje novih stenskih poslikav Barbare Jurjevčič. Foto: Gašper Tominc.

Večer v Cankarjevi knjižnici so s pogovorom zaključili Mirjam Suhadolnik, Irena Rossi in lutka Ivana Cankarja. Foto: Gašper Tominc.

V Cankarjevem domu pa je po zadnji skladbi in pozdravu ravnateljice Dominike Naveršnik ob 19.18 »ugasnil luč« Simfonični orkester Glasbene šole Vrhnika (dirigentska Nastja Cajhen Rode). Foto: Gašper Tominc.

Ob 100. obletnici smrti velikega pisatelja je Muzejsko društvo Vrhnika iz svojih arhivov obelodanilo tudi nekaj manj znanih fotografij Ivana Cankarja in njegove družine.

Cankarjeva sestra Neža na odprtju pisateljeve spominske hiše na Vrhniki leta 1948. Kopijo hrani MDV, vir: Muzej novejšje zgodovine.

V začetku 20. stoletja je bila na »žegnanju ščurka« v Sinji Gorici¹⁹¹ posneta fotografija, na kateri domnevni Ivan Cankar nima brkov. Vir kopije: MDV.

»Izlet pivskih krokarjev v Borovnico« piše v kotu fotografije, na kateri je tudi Ivan Cankar z družbo, najverjetneje na poti skozi Verd. Vir kopije: MDV.

Ta fotografija je več desetletij veljala za izgubljeno. Leta 1952 so v Prvem poročilu Slovenskega gledališkega muzeja objavili le njen izrez (na njem je samo Cankar). Ob njem so navedli: »Neznana in doslej še neobjavljena fotografija Cankarjeva, ki jo je ohranil Skrbinšek. Izvirala naj bi iz tistega časa, ko je Ivan Cankar še zahajal v staro cukrarno v Ljubljani na Poljanškem nasipu.«

Ponatis izreza je ponovno objavil France Dobrovoljc v monografiji Cankarjev album.

Kopijo fotografije hrani Muzejsko društvo Vrhnika.

Vir: SLOGI - Gledališki muzej.

¹⁹¹ Ščurek je (bil) žegnanjski znak Sinje Gorice.

Povsod je bila luč in ob vseh dogodkih so se udeleženci lahko okrepčali tudi s preščami, ki so jih po starih recepturah pripravili v gostilni Bajc. Foto: Gašper Tominc.

V Cankarjevem letu so se vrhniški gostinci, pa tudi ljubiteljski kuharji pri pripravi peciva, sladice in hrane nasploh, poigravali na različne načine – Cankarju v čast in spomin, seveda. V želji – obujati lokalno in tradicionalno hrano, več vrhniških gostišč¹⁹² ponuja posebne kulinarčne menije. Cankarjeva južina je sestavljena iz zarošanega krompirja, prešč in štrukljev s suhimi slivami¹⁹³, imenovanimi mnogokrat kar Cankarjevi štruklji. Cankar-

jeva pojedina pa se imenuje obed, v katerem nudijo govejo juho z ribano kašo, krompir z majaronom, telečjo pečenko, sezonsko solato in štruklje s suhimi slivami.

Pri Bajcu so na pragu Cankarjevega leta izumili posebni »Cankarjev burger«¹⁹⁴, ki lahko nastopa tudi v mini varianti, Cankarjevi brki pa so več kot hvaležna oblika za krašenje različnih sladice, od piškotov, lizik, zavitkov do veličastne torte iz slaščičarne Berzo. Vir: visitvrhnika.si, FB Star maln/TD Blagajana, Župnijski vrtec Vrhnika, Gostilna Bajc.

¹⁹² Hotel Mantova, Gostilnica Stara kašča, gostilne Bajc, Bistra, Pri Kranjcu, Cankarjev hram, Koča na Planini, Mesec v Zaplani ...

¹⁹³ Danes dodajajo štrukljem tudi skuto; po pripovedovanju Jožice Rode pa so bili pravi vrhniški štruklji pred desetletji polnjeni samo s prepraženimi drobtinami in suhimi slivami.

¹⁹⁴ »... s počasi pečeno natrgano teletino, ki se kar stopi v ustih, prelito z BBQ omako v Brioshe bombetki s sezamom in prilogo – hrustljivim pečenim krompirjem z majaronom in curry omako.«

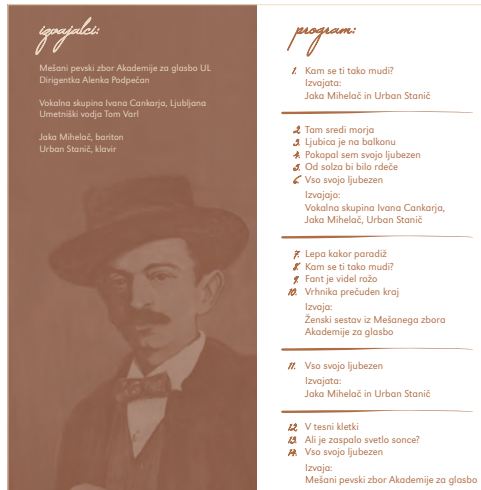

Koncert Rondo hrepenenja je 17. decembra spremljal izid istoimenske zbirke skladb¹⁹⁵ za zборе in samospeve Tomaža Habeta na besedila Ivana Cankarja.

Na Vrhnikih rojeni skladatelj in dirigent je priredil petnajst skladb, vse te so v Veliki dvorani Cankarjevega doma odpeli MePZ Akademije za glasbo Univerze v Ljubljani (dirigentka Alenka Podpečan), Vokalna skupina Ivana Cankarja Ljubljana (vodja Tomo Varl) ter baritonist Jaka Mihelač in pianist Urban Stanič.

Projekt je vodila Nataša Bregant Možina, vodja JSKD OI Vrhniko.¹⁹⁶

¹⁹⁵ Zbirko in vabilo na predstavitev je oblikovala Milena Oblak Erznjožnik, slika na naslovnici je delo akad. slikarja Daniela L. Fuggerja.

¹⁹⁶ Simon Seljak: Koncert Rondo hrepenenja. Naš časopis št. 467, str. 52, 28. januar 2019.

»Cankar je povedal vse ...« je na pohodu po Poteh Cankarjeve matere¹⁹⁷ od Vrzdence do Vrhnik¹⁹⁸ med drugim dejal igralec Tone Kuntner. Foto: Peter Kavčič.

Zadnji večji kulturni dogodek v letu – proslava ob Dnevu samostojnosti in enotnosti¹⁹⁹ je bila priložnost, da tudi vrhniška kulturna društva slavnostno pozdravijo iztekajoče se Cankarjevo leto.²⁰⁰ Na sliki ob MePZ Mavrica Melani in Tomislav Popit ter Bernard Kogovšek iz društva Hic et nunc. Foto: Vesna Popit.

Na naslovnica Našega časopisa so se še v mesecih priprav na spominsko leto začeli iskriti kratki citati iz pisateljevih del. Decembra 2018 se je občinsko glasilo, ki je zvesto spremljalo vrvenje in kipenje Cankarjevega leta na Vrhniškem, od kulture polnih mesecev poslovilo z besedami: »Kdor je umetnik, kleše v kamen od začetka do konca sam svoj obraz ...«²⁰¹

Veselo Cankarjevanje se je prelilo tudi v leto 2019. Prvi teden januarja je po glasovanju na Valu 202 postala ime tedna Tatjana Oblak Milčinski, koordinatorka kulturnega programa pri ZIC Vrhnik in vodja projekta Cankarjevo leto na Vrhniku, » ... ki je s partnerji pripravila več kot dvesto različnih odmevnih dogodkov, posvečenih spominu na velikega književnika ...,« so poudarili pri radijski nominaciji.

»To je bil prav en kulturni cunami, ki je z Vrhnik¹⁹⁸ pljusnil čez celo Slovenijo ... dogodkov pa je bilo skoraj 400!²⁰²« je povedala Tatjana Oblak Milčinski po izboru za Ime tedna; na sliki med hostesniki ob odprtju Argonavtskih dni 2018. Foto: Tara Milčinski.

¹⁹⁷ 14-kilometrski pohod so organizirali Društvo ljubiteljev narave in običajev Vrhnik, Planinsko društvo Horjul, Cankarjeva knjižnica Vrhnik, OZVVS Vrhnik-Borovnica, PDV Sever Ljubljana-odbor Vrhnik, Občini Vrhnik in Horjul ter KS Ligojna, Stara Vrhnik ter Zavod Ivana Cankarja Vrhnik.

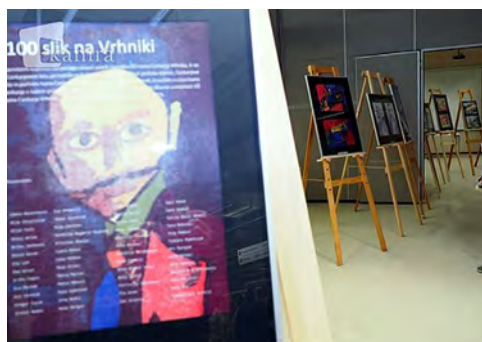
¹⁹⁸ Peter Kavčič: Tradicionalni pohod po poteh Cankarjeve matere. Naš časopis št. 467, str. 22, 28. januar 2019.

¹⁹⁹ Na proslavi je govoril predsednik Območne veteranske organizacije vojne za Slovenijo – dr. Marjan Rihar, s prvim uradnim govorom pa se je predstavil novi župan Daniel Cukjati. Kulturni program so ustvarili člani domačih kulturnih društev; Zveza kulturnih društev, Pihalni orkester Vrhnik, Big Band Vrhnik, KD Stara Vrhnik, MePZ Ivana Cankarja Vrhnik, MePZ Mavrica in otroški pevski zbor Mlada mavrica, Hic et nunc in KUD Drenov Grič. Proslavo, ki so jo spremljali tudi praporščaki s prapori, je režiral Jože Valentič, večer pa povezovala Mirjam Suhadolnik. Po tradiciji je na koncu župan predal ikebano pohodnikom, ki so jo 26. decembra na koncu pohoda Po poteh Cankarjeve matere položili na njen grob na vrhniškem pokopališču.

²⁰⁰ Gašper Tominc: Župan Cukjati: »Hvala vam za modrost pred 28 leti!«, Naš časopis št. 467, str. 4, 28. januar 2019.

²⁰¹ Ivan Cankar: Moje življenje, 1920.

²⁰² Gašper Tominc: Tatjana Oblak Milčinski je postala Ime tedna na Valu 202. Naš časopis št. 467, str. 5, 28. januar 2019.

Ob 100. obletnici smrti Ivana Cankarja je nastala zbirka 100 slik na Vrhniki, ki so jo učenci OŠ Ivana Cankarja (mentor Jure Zorič) postavili na ogled v Cankarjevi knjižnici takoj na začetku novega leta.²⁰³ Vir: Kamra.

Tudi na avstrijskem Koroškem so se nadaljevala gostovanja vrhniških razstav jubilejnega leta; 10. januarja 2019 so razstavo keramike, fotografij in Cankarjevih besedil, grafik Bojana Mavsarja in Cankarja v stripu spoznali v Tinjah. O Cankarjevem letu so spregovorili: direktor Zavoda Ivana Cankarja Boštjan Koprivec, Nataša Oblak Japelj iz Cankarjeve knjižnice in Muzejskega društva Vrhnika ter avtorica slikanice Zdenka Obal.²⁰⁴ Dogodek pa je spremljala tudi predstava Brezčasnost Ivana C. – Aleksander Tolmaier in Duo FinePulse. Na sliki Boštjan Koprivec s ponatisom Cankarjevega albuma. Foto: Gašper Tominc.

5. februarja je ob slovenskem kulturnem prazniku Društvo Nauportus Viva v Cankarjevi knjižnici organiziralo predavanje književnega teoretika, literarnega komparativista, zgodovinarja in kritika dr. Janka Kosa: Ivan Cankar, krščanstvo in cerkev.²⁰⁵

Na sliki akademik dr. Kos s predsednico društva Polono Kovačič. Foto: Gašper Tominc.

Nekaj dni pred 100. obletnico smrti se je preko spleta obrnil na Cankarjev dom Ivan Volpi iz Italije in povprašal, če je na fotografiji z Rožnika, objavljeni na spominski kuverti, tudi Ivana Cankar, najstarejša pisateljeva sestra. In dodal, da je to njegova prababica. Na fotografiji Ivane na žalost ni, tudi sicer ni ohranjene nobene njene fotografije. Po nekajmesečnem dopisovanju pa je 18. aprila 2019 Volpijeva družina le obiskala rojstni kraj svoje prababice.²⁰⁶

²⁰³ Tjaša Velkavrh: Odprtje razstave 100 slik na Vrhniki. Naš časopis št. 467, str. 51, 28. januar 2019.

²⁰⁴ G. T.: Zopet pri koroških Slovencih. Naš časopis št. 467, str. 8, 28. januar 2019.

²⁰⁵ Gašper Tominc: Akademik Kos o Cankarju in o krščanstvu. Naš časopis št. 468, str. 53, 25. februar 2019.

²⁰⁶ Gašper Tominc: »Mogoče bi ga bolje razumel, če bi dalj časa živel pri vas.« Naš časopis št. 470, str. 12, 29. april 2019.

Zavod Ivana Cankarja Vrhnika je tudi v letu 2018 bdel nad večino kulturnih, turističnih in športnih prireditev na Vrhniskem. Na sliki: Daniel Cukjati, Vesna Popit, Gašper Tominc, Lina Celarc, Tatjana Oblak Milčinski, Boštjan Koprivec, Marija Zakrajšek in Jože Nagode. Foto: Maša Milčinski.

Še je živ spomin na prvo Cankarjevo leto 1976, ko je Vrhnika praznovala 100. obletnico rojstva velikega rojaka, leta 2018 pa so se mu poklonile tudi nove generacije, ki na enega tistih tenkih belih lističev znova in znova izpisujejo njegovo ime.

Cankar za vsak dan – Cankar za vedno!

V spominski hiši²⁰⁷ na Klanecu je družino Ivana Volpija sprejel župan Daniel Cukjati in predstavniki Zavoda Ivana Cankarja, Cankarjev prapranečak pa je s podatki o zgodovini svojih prednikov obogatil rodovnike, ki proučujejo Cankarjevo družino.

Foto: Gašper Tominc.

*Na enem tistih
tenkih belih
lističev bo izpisano
moje ime.*

Ivan Cankar: *Bela krizantema*

²⁰⁷ Ivana Cankar je bila sicer še kot nezakonska rojena staršema v starem idrijskem skladišču na Vrhniki, na Klanec so se k staremu očetu selili kasneje ... Vir: Marijan Marolt: Zori, noč vesela!, str. 211, Buenos Aires, 1956.

POROČILO O DELU MUZEJSKEGA DRUŠTVA VRHNIKA (MDV) V LETU 2019

Muzejsko društvo Vrhnika sem v letu 2019 zastopala predsednica dr. Katarina Oblak Brown. Delo društva vodi izvršni odbor (Marija Malovrh, Metka Miklavčič, Nataša Oblak Japelj, Olga Pivk, Mira Rančov, Branko Stanovnik, Tone Kos in Janez Žitko), ki se je skupaj z nadzornim odborom (Anka Grom, Majda Margon in Marija Oblak Čarni) v tem letu sestal dvakrat.

Finančna sredstva za delo društva je v letu 2019 večinoma prispevala Občina Vrhnika preko razpisa »Sofinanciranje ljubiteljske kulturne dejavnosti«. Nekaj denarja dobimo s članarino in prostovoljnimi prispevki članov, nekaj tudi s prodajo Vrhnških razgledov, kar pa je prispevek k izdaji naslednje številke. Manjši del sredstev doprinese tudi donacija iz dela dohodnine, ki jo Muzejskemu društvu omogoča status društva v javnem interesu.

Najzahtevnejši vsakoletni projekt je izvedba raziskav s področja domoznastva ter priprava in izdaja društvenega zbornika Vrhnški razgledi; doslej smo izdali 19 števil. Zadnja številka, ki smo jo pripravljali v tem letu, prinaša npr. prispevke o Karlu Možini, ki je padel med judenburškimi žrtvami v zadnjem letu prve svetovne vojne, o talcih v drugi svetovni vojni, o vrhnških učiteljih, o kul-

turni dediščini z vrhnškega območja, kot je litoželezna dediščina ali kozolci v Blatni Brezovici in drugo. Delo zahteva celoletno dogovarjanje z avtorji in s svojci predstavljenih rojakov oz. z lastniki raziskanih nepremičnin in poznavalci raziskanih dogodkov, ter intenzivno iskanje in preverjanje informacij v knjižnicah in regionalnih ali v republiškem arhivu. Zbornik dosega strokovni nivo; med drugim ga dostavljamo tudi v Etnografski muzej Slovenije, Slovenski šolski muzej ter na Filozofsko fakulteto, Oddelek za geografijo (Univerza v Ljubljani). Zbornik je dostopen tudi na spletnem portalu Dlib, zvezki 1-11, z dodatnim poročilom o zvezkih 1-17 v reviji Arhivi, 2018, št. 1. Na Dlib pridemo tudi preko spletnega portala Zgodovina Slovenije – SISTORY, s katerim upravlja Inštitut za novejšo zgodovino v Ljubljani.

Večina društvenih projektov je izpeljana v dolgoletnem dobrem sodelovanju z Zavodom Ivana Cankarja Vrhnika in s Cankarjevo knjižnico Vrhnika, posredno ali neposredno tudi z Občino Vrhnika, ter z mnogimi drugimi lokalnimi združenji. Velikega pomena pa je sodelovanje z institucijami na republiški ravni. Na portalu SISTORY (Inštitut za novejšo zgodovino) se nahajajo naši popisi okoli 10.000 prebi-

valcev Vrhnik (raziskave so objavljene v več številkah Vrhniških razgledov); popis in urejanje je nastalo v projektu "Popis prebivalstva Slovenije 1830–1931" v sodelovanju Muzejskega društva Vrhnika in Zgodovinskega arhiva Ljubljana. Z Inštitutom za novejšo zgodovino sodelujemo v projektu "Zbiranje podatkov o slovenskih vojaških žrtvah 1. svetovne vojne", od leta 2019 preko INZ tudi v projektu The World Remembers, ki ga vodijo v Kanadi.

Pregled dela v letu 2019:

Januar:

22. januarja smo v soorganizaciji s Cankarjevo knjižnico Vrhnika in ZIC Vrhnika v Cankarjevem domu Vrhnika odprli razstavo *Moja je pesem!*, posvečeno 100-letnici rojstva pesnice in pisateljice Marije Brenčič Jelen, rojene v Podlipi (avtorica razstave Sonja Malovrh).

Februar:

Od 22. do 24. februarja smo z razstavo *Moja je pesem!* gostovali v Podlipi.

Marec:

7. marca je bilo v sodelovanju z Muzejem Velenje odprtje gostujoče razstave *Moja je pesem!* v Velenjskem gradu, kjer je bila na ogled do 14. aprila.

13. marca smo izvedli 1. sestanek izvršnega in nadzornega odbora MDV. Glavne točke dnevnega reda so bile: spremembe članstva v izvršnem in nadzornem odboru, prerazporeditev društvenih del, pregled načrtovanega programa dela za leto 2019 in priprava na redni letni zbor članov.

21. marca smo izvedli redni letni zbor članov, kjer smo pregledali delovanje društva v preteklem letu, razpravljali o problemu lastništva Močilnika, o sanaciji in perspektivi nekdanje železniške postaje Vrhnika-mesto ter drugih aktualnih zadevah.

29. marca smo poslali na Ministrstvo za kulturo poročilo o delu društva in izjavo glede izpolnjevanja pogojev za podelitev statusa nevladne organizacije v javnem interesu.

Gostovanje razstave *Moja je pesem!* v Velenjskem gradu; 7. 3. 2019, foto: Sonja Malovrh.

Redni letni zbor članov Muzejskega društva Vrhnika; Mala dvorana Cankarjevega doma na Vrhniki, 21. 3. 2019, foto: Tatjana O. Milčinski.

April:

28. aprila smo se v soorganizaciji s Turističnim društvom Rakitna podali na ekskurzijo Po poti slavnega rakiškega jambora od Rakitne do Trsta; po poti, po kateri je leta 1894 potoval 64 m dolg hoj-ev jambor iz rakiških gozdov do tržaške ladjedelnice. 29. aprila smo se prijavi-li na razpis Sofinanciranje ljubiteljske kulturne dejavnosti v letu 2019.

Izlet Po poti slavnega rakiškega jambora od Rakitne do Trsta; Rakitna, 28. 4. 2019, foto: Nataša Oblak Japelj.

Maj:

10. maja, v času Cankarjevih dni, smo izvedli Dan odprtih vrat Muzejskega društva Vrhnika in stalne razstave akad. slikarja Florisa Oblaka, ki je v prostorih nekdanjega Rokodelskega doma. 21. maja smo v

Avli Cankarjevega doma na Vrhniki odprli gostujočo dokumentarno razstavo Zapuščina Ane Lušin, Cankarjeve ljubezni, ki jo je pripravil Muzej Velenje (avtorica razstave je Zarja Frančiška Gošnik).

Junij:

5. junija smo izvedli delovni sestanek v zvezi z izidom Vrhnških razgledov, št. 19 in 20.

Julij:

5. julija smo se povezali s Stolno opatijsko mestno župnijo sv. Danijel iz Celja in 30. julija z Nadškofijskim arhivom Maribor – na obe instituciji smo poslali prošnjo za podatek o datumu smrti učitelja Alojza Luznika, ki bi bil lahko zaveden v njihovih matičnih mrliških knjigah, ki jih hranijo. Podatek smo potrebovali za raziskavo o vrhnških učiteljih za objavo v zborniku Vrhnški razgledi.

Avgust:

8. avgusta smo z Občino Vrhnika in ZIC Vrhnika podpisali pogodbo o sofinanciranju programov ljubiteljske kulturne dejavnosti v letu 2019. 23. avgusta smo poslali prošnjo za podatek o datumu smrti učitelja Alojza Luznika še na Škofijski arhiv Koper. Tudi tu je bil odgovor negativen. 30. avgusta smo se z Inštitutom za novejšo zgodovino Slovenije dogovorili o sodelovanju našega društva v projektu The World Remembers, s sedežem v Kanadi, kjer sestavljajo bazo podatkov o žrtvah prve svetovne vojne s celega sveta.

September:

27. septembra smo z Dnevom odprtih vrat Muzejskega društva Vrhnika ter stalnih razstav akad. slikarja Florisa Oblaka in Pavla Tesarja sodelovali na 29. Dnevih evropske kulturne dediščine in 7. Tednu kulturne dediščine 2019. Dogodek je v občini Vrhnika koordiniralo Razstavišče Moja Ljubljana, ki je ob tej priložnosti

Dan odprtih vrat Muzejskega društva Vrhnika ob DEKD in TKD 2019; 27. 9. 2019, foto: Katarina Oblak Brown.

Del razstave Potovanje na Vrhniko; Avla Cankarjevega doma na Vrhniki, 22. 10. 2019, foto: Gašper Tominc.

izvedlo razglasitev uvrstitve projekta Ljubljana na Unescov seznam najboljših praks za podvodno kulturno dediščino.

Oktober:

22. oktobra smo v soorganizaciji s Cankarjevo knjižnico Vrhnika in z ZIC Vrhnika v Cankarjevem domu Vrhnika odprli likovno-dokumentarno razstavo Potovanje na Vrhniko; razstavo modelov in slik Marja-

na Smrtnika, posvečeno 120-letnici vrhniške železnice; avtorici razstave sta Nataša Oblak Japelj in Katarina Oblak Brown.

November:

4. novembra je bilo v Knjižnici Velenje odprtje gostujoče razstave Moja je pesem! (gostovala je do 2. decembra 2020). 11. novembra smo se člani društva z udarcem na kamniti zvon na spomeniku padlim

Odprtje razstave Potovanje na Vrhniko; Mala dvorana na Vrhniki, 22. 10. 2019, foto: Gašper Tominc.

11. 11. 2019, ob 11.11 je ob letu osorej zazvenel spomenik na Sveti Trojici. Foto: Nataša Oblak Japelj.

in pogrešanim v 1. svetovni vojni na sv. Trojici poklonili žrtvam z Vrhniškega. 19. novembra smo v soorganizaciji Društva upokojencev Vrhnika in ZIC Vrhnika v Galeriji Cankarjevega doma na Vrhniku odprli razstavo *Malar je vreden vse hvale in časti*; Slikopleskar Roman Suhadolnik, avtorice Marte Rijavec. 21. novembra smo

Odprtje razstave *Malar je vreden vse hvale ...*; Mala dvorana Cankarjevega, 19. 11. 2019, foto: Katarina Oblak Brown.

posredovali Inštitutu za novejšo zgodovino Slovenije dopolnitve in popravke seznama padlih in žrtev na Vrhniškem za projekt *The World Remembers*.

27. novembra smo izvedli 2. sejo izvršnega in nadzornega odbora MDV, na kateri smo obravnavali predvsem program dela za prijavo na razpis sofinanciranje ljubiteljske kulture za leto 2020.

December:

2. decembra smo se prijavi na razpis Sofinanciranje ljubiteljske kulturne dejavnosti v letu 2020. 9. decembra smo pooblastili člana društva Marijo Oblak Čarni in Janeza Žitka, da na Občinski upravi Vrhnika preverita rojstni datum talca Janeza (Ivana) Korenčana, ustreljenega leta 1942 v Ljubogjni pri Horjulu. Podatek je bil uporabljen v članku o talcih iz 2. svetovne vojne, objavljenem v Vrhniških razgledih 19.

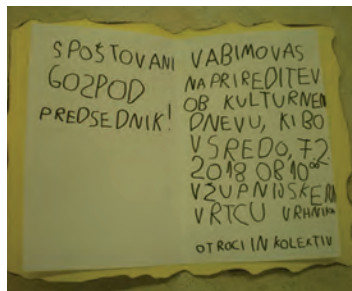

Na slikah Marjana Smrtnika so ohranjeni mnogi že izginuli ambientni Vrhnik in Verda. Foto: T. O. M.

Bibliografija v letu 2019 (strokovne objave društva in druge objave, ki govorijo o delu društva):

1. Simon Seljak: Biografska razstava Moja je pesem! Naš časopis, 25. februar 2019, str. 55.
2. Gašper Tominc: Brenčičevi so se poklonili rojaki iz Podlipe. Naš časopis, 25. marec 2019, str. 63.
3. Razstava o Mariji Brenčič Jelen gostila v velenjskem muzeju. Naš časopis, 25. marec 2019, str. 63–64.
4. Marija Jelen: Zahvala ob pripravi razstave Marije Brenčič Jelen. Naš časopis, 25. marec 2019, str. 64.
5. Simon Seljak: Močilnik razglasiti za javno dobro. Naš časopis, 27. maj 2019, str. 17.
6. Olga Pivk: Po Jamborni cesti od Rakitne do Trsta. Naš časopis, 27. maj 2019, str. 17.
7. Razstave v Cankarjevem domu: Vabilo na razstavo Zapuščina Ane Lušin, Cankarjev ljubezni. Naš časopis, 29. april 2019, str. 66.
8. Simon Seljak: Zapuščina Ane Lušin. Naš časopis, 1. julij 2019, str. 65.
9. Vabilo na razstavo: Potovanje na Vrhniko. Naš časopis, 30. september 2019, str. 9.
10. Gašper Tominc: Na Vrhniku slovesno odprli Dneve evropske kulturne dediščine. Naš časopis, 28. oktober 2019, str. 6.
11. Gašper Tominc: Marjan Smrtnik: modelar in ljubiteljski slikar. Naš časopis, 25. november 2019, str. 54.
12. Razstave v Cankarjevem domu: Vabili na razstavi Potovanje na Vrhniko in Malar je vreden vse hvale in časti ... Naš časopis, 25. november 2019, str. 59.
13. Simon Seljak: Mojstri v Galeriji Cankarjevega doma. Naš časopis, 16. december 2019, str. 64.

- Začetek Cankarjevega leta na odru CDV; Darko Slabe in Azra Hausić. Foto: T. O. M.
- Pred odkritjem Cankarjevega reliefa pred CDV; v ospredju Alenka Vidrgar, Dragomil Bole in Miha Boljka. Foto: G. T.
- Radijska ekipa po predvajanju igre Jakob Ruda; Vilma Štritof, Matjaž Miklič, Martin Florjančič in Jože Valentič. Foto: G. T.
- V predsedniški palači: župan Stojan Jakin, dr. France Bernik in dr. Milček Komelj. Foto: T. O. M.
- Letni koncert Kuštravcev in Miškolinov (OŠIC) v CDV. Foto: S. S.
- Pred Bedenjem v CKV: Niko Nikolčič in Simon Seljak. Foto: T. O. M.
- Hostesniki v CDV pripravljajo balone za nastopajoče: Manca Strgar, Tara in Maša Milčinski, Dejan Lukić. Foto: T. O. M.
- Ob odprtju razstave Emilije Erbežnik v Galeriji CDV: dr. Zvonka Slavec in MePZ društva invalidov. Foto: S. S.
- Med Bedenjem v Malavašičevem kotičku: Terezija Nikolčič, Andrej Kos in Helena Živković. Foto: T. O. M.
- Na razstavi Cankar v stripu. Foto: S. S.
- Mladi oder (JSKD) in Podkuranski polž KD Stara Vrhnika: Boris Kononenko, Nataša Bregant Možina, Joži Krvina in Lina Nagode. Foto: T. O. M.
- Pred ponatisom Cankarjevega albuma: Bronislav Fajon, Helena Primc, Sonja Žakelj, Vesna in Lidija Zadnik in Boštjan Koprivec. Foto: T. O. M.
- Festival Vrhnika v cerkvi sv. Trojice: Manja Trček, Luka in Jakob Maklin. Foto: G. T.
- Po odprtju Argonavtskih dni 2018: župan Stojan Jakin s predstavnikoma pobratene občine Gonars - županom Marinom del Frate (levo) in Giancarlom Ferro (desno) ter hostesniki Lino Nagode, Dejanom Lukićem, Matejko Zelenc, Manco Strgar, Laro Beden, Ino Molek, Špelo Rot in Mašo Milčinski. Foto: T. O. M.
- Na Bedenje v CKV prihaja Tone Stanovnik s harmoniko. Foto: T. O. M.

- Petkovškova likovna kolonija pred OŠIC: Vasja Stojanovski, Bojan Mavsar, Polonca Šurca Gerdina, Tijana Čvorak in Petar Lazarević. Foto: S. S.
- Niko Nikolčič na obisku pri Jožetu Rodetu. Foto: T. O. M.
- Lado Jakša ob odprtju razstave Da bi videli na svoja ušesa in videli na svoje oči. Foto: S. S.
- Razstava Kaj se skriva v kocki: Jože Pristavec in Anka Grom. Foto: T. O. M.
- Barbara Jurjevčič oblikuje znak s Cankarjevo podobo za Župnijsko Karitas. Foto: M. Štirn.
- Pismo otrok iz Župnijskega vrtca predsedniku Borutu Pahorju. Foto: T. O. M.
- Predstava skupine Plameni v Župnijskem vrtcu. Foto: T. O. M.
- Recital Štirje letni časi: Osnovna šola Antona Martina Slomška in Društvo upokojencev Vrhnika. Foto: OŠ AMS.
- Predstava Brezčasnost Ivana C.: Aleksander Tolmeier. Foto: T. O. M.
- Ob iztekanju Cankarjevega leta v Mali dvorani CDV: Žiga Novak, Gregor Janežič, Tatjana Oblak Milčinski, Boštjan Koprivec, Dejan Lukić, Tara Milčinski, Špela Rot, Manca Strgar, Lara Beden, Lina Nagode, Matejka Zelenc, Maša Milčinski, Ina Molek in Vid Koprivec, v ozadju razstava Janeza Boljke. Foto: J. K.
- Slavnostna akademija Občine Vrhnika: Nastja Cajhen Rode, Marta Kržič in Dejan Mesec. Foto: G. T.
- Pred državno proslavo Himna Ivanu Cankarju v CDV. Foto: G. T.
- Hišne jaslice v znamenju Cankarjevega leta pri Trevnovih na Vrhniku. Foto: A. Treven.
- Območna revija odraslih pevskih zborov (JSKD). Foto: T. Š.
- Obisk CSH: prapranečak Ivana Cankarja Ivan Volpi s sinovoma. Foto: G. T.
- Cankarjevo leto se zaključuje: Azra Hausić in Darko Slabe v CDV. Foto: T. O. M.

VRHNIŠKI RAZGLEDI

Leto 20 (2020)

Izdala in založila:

Muzejsko društvo Vrhnika;
predsednica Katarina Oblak Brown,
častna predsednica Marija Oblak Čarni¹

in

Zavod Ivana Cankarja za kulturo, šport in turizem Vrhnika;
direktor Boštjan Koprivec.

Urednica:

Tatjana Oblak Milčinski

Lektoriranje:

Mirjam Šemrov

Tehnična ureditev:

Milena Oblak Erznožnik

Tisk:

Belin grafika d. o. o.

Naklada:

500 izvodov

Vrhnika, maj 2020

ISSN 1408 – 0583 – Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

¹ Uredniški odbor Vrhniški razgledov: Igor Berginc, Franci Dovč, Anja Frković Tršan, Pavel Mrak, Marija Oblak Čarni (urednica), Nataša Oblak Japelj (namestnica urednice), Tatjana Oblak Milčinski, Olga Pivk in Mirjam Šemrov

NASLOVNICA:

- Po motivu knjige Ivan Cankar: Bela krizantema, 1910. Foto: N. O. J.

ZADNJA STRAN:

- Zasneženi Cankarjev spomenik. Foto: E. M.
- Pričetek kulturnega maratona Povsod je luč. Foto: G. T.
- Doprsni kip velikega pisatelja, delo kiparja Edina Ščuke v vojašnici Ivana Cankarja na Raskovcu. Foto: G. T.
- Gregorjevo 2018. Foto: S. S.
- Zaključek Slavnostne akademije Občine Vrhnika. Foto: I. M.
- Odkritje spomenika 1. svetovni vojni na Sveti Trojici. Foto: D. B.
- Cankarjev dom na Vrhniki 11. decembra 2018. Foto: T. O. M.
- Državna proslava Himna Ivanu Cankarju. Foto: T. O. M.
- Učenke OŠ Antona Martina Slomška Vrhnika z zlatim priznanjem Turizmu pomaga lastna glava: Katja Turšič, Lučka Patačko Koderman, Vanja Furlan, Manca Malovrh, Ana Petrič, Nina Muratagić. Foto: OŠ AMS.
- Petkovškova likovna kolonija pred OŠ Ivana Cankarja Vrhnika. Foto: T. O. M.
- Cankarjev koledar 2018 in slikanica O človeku, ki je iskal srečo. Foto: T. O. M.

M D V
Muzejsko
društvo
Vrhnika

